

AZ ACTIO CATHOLICA TÍZ ÉVE

MIHALOVICS ZSIGMOND, AZ A. C. ORSZÁGOS
IGAZGATÓJA BESZÉDEINEK ÉS IRÁSAINAK
TÜKRÉBEN

ÖSSZEÁLLITOTTA

DR NYISZTOR ZOLTÁN

BUDAPEST

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

AZ ACTIO CATHOLICA TÍZ ÉVE

MIHALOVICS ZSIGMOND, AZ A. C. ORSZÁGOS
IGAZGATÓJA BESZÉDEINEK ÉS IRÁSAINAK
TÜKRÉBEN

ÖSSZEÁLLITOTTA

Dr NYISZTOR ZOLTÁN

BUDAPEST

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

Nihil obstat. Dr. Nicolaus Tóthossy, censor dioecesanus. Nr. 3277/1943. Imprimatur. Strigoni, die 19. Aprilis 1943. Dr. Joannes Drahos, vicarius generalis.

Stephaneum nyomda Budapest. Felelős: Mj. Kohl Ferenc.

Előszó.

A magyar katolicizmus sokkal erősebben összenőtt a Katolikus Akcióval, semhogy annak tízéves jubileumát megörökítés nélkül hagyhatnók. A gondolatot csak alátámasztotta az a keserű tapasztalat, hogy mozgalmaink élete, ha az élők meg nem öröközik, az utókor kegyeletére és hálájára nem igen pályázhatik. A célra legalkalmasabbnak látszott az országos igazgató beszédeit és írásait összegyűjteni: azokat a tervezés, programadás vagy beszámolás szent hevületében írt vagy elmondott megnyilatkozásokat, amelyek a Katolikus Akció tízévi munkáját a legerősebben jellemzik. A kiválogatás ugyan tisztán tárgyi szempontok szerint történt, de ha személy szerint is megörökítése lesz Mihalovics Zsigmond országos igazgatónak, annál jobb. Aki ugyanis Magyarország legválságosabb éveiben tíz évig állt az élén a magyar katolicizmus hivatalos szervének, annak neve és életműve ugyis átment a történelembe. Amit a bevezető tanulmányban hozzáadtam, az csak a beszédek kortörténeti és lélektani megértetése és aláfestése akart lenni.

Nyisztor Zoltán.

Visszapillantás a tíz évre.

Irta: Nyisztor Zoltán.

A magyar katolicizmusról, egyébként sok hibája és gyengesége mellett is, ki kell állítani a tanubizonyosságot, hogy nem maradt el más országok mögött és hogy a világhatolizmus nagy, megtermékenyítő eszméit és mozgalmait meg tudta érezni és át tudta venni.

A századfordulóban például, amikor XIII. Leó, majd X. Pius uralkodása alatt szinte elemi erővel törték elő szerte a világon a katolicizmus addig lebélyőzött vagy elalélt erői, Magyarország ugyancsak kivette a részét ebből a szabadságharcból. Akár ha a tudomány megtisztításáról, akár ha a lelkiélet felemeléséről, akár ha a közélet megtisztításáról volt szó, a magyar katolicizmus szinte fölös számban termelte ki a hódító harchoz szükséges nagy egyéniségeket és a megfelelő szervezeteket. Amikor az egyesületi élet mutatkozott a katolicizmus felfrissítéséül és megerősítéséül a legalkalmasabb eszköznek, bevált külföldi példák nyomán, vagy önálló magyar úttöréssel és kezdeményezéssel ott voltunk. S amikor az egész világ, köztük a katolicizmus is, először döbrent rá a sajtó mérhetetlen fontosságára és döntő közéleti szerepére, nemcsak ott voltunk, hanem az alkotás nagyvonalúságában sokkal nagyobb nemzeteknek is példát adtunk. De így voltunk a szociális, liturgikus vagy missziós mozgalmakkal is, amelyek szintén nem érték készületlenül vagy tanácstalanul a magyar katolicizmust s nemcsak kereteket, hanem tartalmat is tudtak adni a mozgalomnak. Nekünk semmi sem volt idegen, ami-

ben a katolicizmus értelme vagy szíve dobbant s ha a magyar élet kereteihez alkalmaztunk is mindent, az nem az elmaradás és gyengeség, hanem ellenkezőleg a bölcsesség és erő jele volt!

Éppen ezért nem érte váratlanul a magyar katolicizmust az utolsó évszázadoknak az a legnagyobb arányú mozgalma sem, amit XI. Pius elindítása és akarata óta Katolikus Akciónak neveznek. A magyar katolicizmus ugyanis hamar megérezte és meglátta, hogy az új idők s talán még inkább a jövő idők egyik legnagyobb szabású, kimeríthetetlen erejű és döntő fontosságú eszméjével áll szemben a Katolikus Akcióban. Igaz, hogy a pápák mindig fejei voltak a világ katolicizmusának s uralkodásuk vagy vezetésük sohasem merült ki teljesen a hit és erkölcs tisztaságának megvédésében, az egyházi hierarchia fenntartásában és tovább szervezésében s a különböző korok hitet és erkölcsöt érintő problémáinak a megoldásában. A pápák még világi hatalmuk letűnése után is, amikor minden befolyásuk csak a lelkekre és a lelkiekre zsugorodott össze, még akkor is adtak enciklikáikban és egyéb megnyilatkozásaikban irányt mutató vagy megtermékenyítő gondolatokat, eszméket, útmutatásokat az egész világ számára. Elképzelhető volna-e a liberalizmus leleplezése IX. Pius nélkül, a szabádkömvesség, szociáldemokrácia és kommunizmus felismerése, de ugyanakkor az igazi szociális reformgondolat elindulása XIII. Leó nélkül? Megérett volna-e a világ annak a sok üdvös reformnak, ami azóta végbement, a megvalósítására, ha ezek a pápák annak idején mint pusztába kiáltó próféták meg nem szólnak s a világ, elsősorban a katolicizmus érdeklődését és erőit el nem indítják? Mindez azonban, hogy úgy mondjuk, csak részleges és önkéntes akció volt, amely bizonyos köröknek vagy rétegeknek szólt: hol a tudományos világnak, hol a közéletnek, hol az érdekelt országnak, hol az érintett társadalmi osztályoknak. Az első egyetemes, mindenkire kiterjedő,

a katolicizmus minden erőit befogó s a rekrisztianizálódás számára értékesítő mozgalom elgondolása a Katolikus Akcióban született meg. Itt éledt fel hosszú idő óta először újra a katolicizmus örök hivatása és elszánt akarata, hogy az egész világot meg kell hódítania s ebben állott fel először a katolicizmus minden tömege mint jól elrendezett, céltudatos és kombattáns hadsereg.

Az eszme és a terv nem érte meglepetésszerűen a magyar katolicizmust. Mielőtt még a parancs vagy felszólítás hivatalos formában is elérkezett volna hozzánk, folyóirataink hasábjain már nagy vita gyűrűzött a Katolikus Akció gondolata körül s az egymástól eltérő vagy egymásnak ellentmondó véleményekben nem volt hiány. A Katolikus Akció megindításának óhaja, vágya és sürgetése mondhatni általános volt, úgy hogy az ország hercegprímása, amikor a magyar püspöki kar egyetértésével a Katolikus Akciót meghirdette, azt már kész és sok tekintetben bemunkált talaj várta. Egyháziak és világiak egyaránt dicséretes buzgósággal siettek az eszme hordozására s ha csodákat várni nem szabad és nem is lehet, tíz év távlatából visszatekintve a Katolikus Akció a magyar katolikusság méltó képviselőjének és mindig termékeny vezetőjének bizonyult. Nem lett szalmaláng, mint annyi minden más a magyar életben, hanem erők összefogója és életerős mozgalmak kifogyhatatlan elindítója.

Ha a magyar Katolikus Akció tíz évére visszatekintünk, igazán nem jöhetünk zavarba, hogy miről számoljunk be, hanem ellenkezőleg arra kell ügyelnünk, hogy termékeny munkájából semmit se hagyjunk ki. Annál is inkább, mert a magyar Katolikus Akció tíz éves munkája nemcsak mozgalmak elindításában nyilatkozik meg, hanem a katolicizmus erőinek abban a belső megszervezésében és elrendezésében, ami sokszor egy-egy ország kebelében még az akcióknál is fontosabb. Éppen ezért a Katolikus Akció-

nak ezt a munkáját ismertetjük először, mely különben sincs dátumhoz kötve és nem programszerűen, hanem mintegy gyakorlati szükségszerűen alakult ki. De mert nem egyszerű modus vivendi, a különböző katolikus egyesületek kényszerű együttélésének vagy együttműködésének gyakorlati formája, hanem az egyesületek céljainak tiszteletbentartása mellett a szerves együttműködés, erőfokozás, munkamegosztás és közös védelem megszervezése, ezért a Katolikus Akció feladata volt és érdeme lett.

Mindenki tudja, hogy a katolikus egyesületek egy-egy részleges gyakorlati célt szolgálnak s vagy a hitbuzgalom vagy a karitás, vagy a szociális kérdés, vagy a közélet terén működnek. Vannak közöttünk egészen nagyarányú és hatalmas szervezetek, amelyek az egész országot behálózzák s vannak kisebb mozgalmak, amelyek csak bizonyos zárt körökben érvényesülnek. Vannak egyesületek, amelyek csak az elitképzés szolgálatában állanak s vannak mások, amelyek a tömegek megszervezésére alkalmasak. Emberileg nagyon is érthető, ha az egyesületek néha nagyon is öncélúakká válnak, saját részakcióik eredményessége érdekében a katolicizmus közös, nagy érdekeiről megfeledkeznek, ha az emberileg könnyen lábra kapó versenyláz a helyes mértéktartáson túlsodorja őket s ha éppen mohóságuk vagy öncélúságuk folytán más egyesületek kárára válnak s esetleg az egész katolicizmus tehertételei lesznek. Ezt az egyensúlyt biztosítani, a sokszor divergáló erőket összetartani, függetlenségük és öncélúságuk elismerése mellett közös munkára kötelezni, esetleges kinövéseiket lenyesegetni vagy gyöngeségeiknek segítségére sietni, mindig nehéz feladat volt s minden ország katolicizmusának külön gondja, néha keresztje is.

A magyar Katolikus Akció nem kis dicsőségére elmondhatjuk, hogy az egyesületek együttműködését a lehető legszerencsésebben biztosította. Nem tört le senkit, de nem került egyiknek sem a diktatúrája alá.

Az erők szabad kifutását mindig megengedte, de az erők nyomasztó fölényével nem engedte elbukni a gyengébbeket. Nem ügyes, de végeredményben csaló taktikázást folytatott csupán, amellyel megóvta a külső fegyelmet és békét, hanem egy első szerves elrendezést, amelyik kijelölte a munkaterületeket, megadta hozzá a tekintélyt, védelmet, támogatást és segítséget, de ugyanakkor a közös akciók keretébe vont be mindent. Tisztelte minden egyesületben azt, ami egyéni cél vagy színeződés, de ugyanakkor behelyezte mindegyiket az egységes és központi elgondolás nagy csataterveibe.

Céltudatos és hosszú éveken át tartó munkájával elérte, hogy katolikus egyesületeink ma már nem látnak a Katolikus Akcióban ellenséget vagy kisajátítót vagy kelletlenül fogadott és esetleg ártalmas féket és kérekkötőt, hanem természetes összekötő szervet, mely kiegészíti és még biztosabbá teszi működésüket. Ezért a Katolikus Akció nem is lett új egyesület, mely a többi egyesület halálát kívánja vagy jelenti, nem vett el senkitől semmit, sem erejükből, sem munkájukból, sem az azért járó elismerésből, hanem az együttműködés áldozatáért mindeniknek csak adott. Adott védelmet a külvilággal vagy hatósággal szemben, ha arra szükség volt, adott tekintélyt az A. C. hivatalos szervei közé való besorozással, adott anyagi vagy erkölcsi segítséget, ha rászorultak s adott szellemi indítást, közös nagy távlatokat és együttműködési lehetőségeket, ahányszor csak arra szükség volt. Általa semmit sem veszített Magyarországon egyetlen egy egyesület sem, de a legtöbbje nyert tekintélyben, súlyban és szerepben. Sikereiket nem akadályozta meg, de kétségeikben vagy kísértéseikben megfontolt tanácsadóként állott mellettük s az esetleges ballépésektől megőrizte őket.

Ugyancsak ilyen évszámokhoz nem kötött, programszerűen fel nem sorolt s talán külön adatokba soha nem rögzített és rögzíthető, szívós, de eredmé-

nyes munka volt az is, amit a Katolikus Akció a katolikus érdekek megvédésében, közéleti támadások nyílt visszautasításában, leszerelésében vagy jóvátételében, sajtóbeli elcsúszások kirepalásában kifejtett. Azt, amit régebben a Katolikus Írók és Hírlapírók Országos Pázmány Egyesületének úgynevezett Védő Irodája dícséretesen teljesített, azt most, mint a magyar katolicizmus egyetemes és hivatalos képviselője, a Katolikus Akció helyzeti előnyeinek birtokában még nagyvonalúbban és áldásosabban érvényesítette. Elég utalnunk arra az utolsó brutális támadásra, amit annakidején Sztranyavszky Sándor szokásos könnyelműségével és állásáról is megfelelő nyegleséggel, mint a Ház elnöke elkövetett. Rég nem volt példa a magyar történelemben a katolicizmus olyan egyetemes tiltakozására, mint amit akkor a Katolikus Akció megszervezett s amelyik valósággal befojtotta azóta is a sértő szót minden támadó kedvű felekezeti békebontóba.

De ez csak a nagy, kirívó eset példája! Annál több azonban az úgynevezett apró eset, a folyóiratokban, színpadokon, rádióban történő, sokszor nem is rosszindulatú, de tudatlanságból vagy tájékozatlanságból eredő balfogás, amelyek szó nélkül hagyása vagy nem rektifikálása sokat ártott volna a katolicizmus tekintélyének. A Katolikus Akció, bár erre külön berendezése nincs, mégis résen állott. Hála a ma már mindenütt megtalálható jó katolikusok éberségének, az esetleges támadásokról vagy elcsúszásokról mindig kellő időben értesült, s amikor csak lehetett, botrány és feltűnés nélkül, de azok reparációjáról gondoskodott. Egész listát kellene prezentálnunk a katolikus közvéleménynek, hogy lássa, milyen aprólékos, de sokágú és soktürelmű munka volt ez. Hány szindarab fészülődött meg az első előadások után, hány újságcikk, tanulmány nyert kiigazítást, hány kegyetlen tréfa vagy erkölcsünkkel össze nem egyeztethető

dal tűnt el és némult el a lapok hasábjain vagy a rádió hullámain.

És itt nemcsak az egyes negatívumokat, hanem a nagy pozitívumokat is számba kell venni. Az is nagy dolog volt és felbecsülhetetlen eredmény, hogy hangokat tudtunk elnémitani és tévedéseket vagy támadásokat jóvátenni, nem is a saját orgánumainkban, hanem ugyanott, ahol azok történtek. De még nagyobb és felbecsülhetlenebb az a pozitívum, hogy ma már a színpadtól a filmig és a sajtótól a közéletig mindenki tudja, hogy büntetlenül és kanosszajárás nélkül a katolicizmust sem támadni, sem bántani, sem kisebbiteni, sem kigúnyolni nem lehet! Kevesen tudják, de ma már el lehet árujni, hogy maguk a színigazgatók és a filmgyártók — ez az ő dicsőségükre is legyen mondva és az ő becsületüknek is legyen tanubizonysága! — súlyt helyeznek arra még előkészületben lévő darabjaiknál, hogy azokban összeütközés vagy csak félreérthetőség is a katolicizmussal szemben ne legyen. S hogy szakértőket hívnak s azokat mindig szívesen látják az ilyen kényesebb problémák megoldásánál. De ugyanígy vannak a lapok, folyóiratok, sokszor irodalmi, tudományos társaságok vagy közéleti személyek és fórumok is. Ma már mindezek tudják, hogy van egy hely, hogy úgy mondjuk: hites hely, ahol tanácsot, útbaigazítást, felvilágosítást, esetleg állásfoglalást lehet kérni és találni és így rájuk nézve is kellemetlen félreértéseket és konfliktusokat eleve kikerülni. A jóakarát, bizalom s egyúttal a Katolikus Akció ezirányú munkájának a megbecsülése bizonyos köröknél oly nagy, hogy a legtöbbször már a Katolikus Akció előzetes cenzuráját és imprimaturáját kérnék és várnák, amire egyelőre természetesen, már csak felkészültség és erre való berendezés hiányában is, a Katolikus Akció nem vállalkozhatik. Ime, a magyar Katolikus Akció rejtett vagy legalábbis nem sokat szellőztetett munkásságának egyik ága, amely valóban az akciók

sorozata, ami még hozzá a legnehezebbel, a résen állással van összekötve.

Most van kibontakozóban, bár tapogatózási és tájékozódási kísérletei már régebben elkezdődtek, az, aminek talán egyelőre még nem tudunk nevet adni, de ami a kísérleti állomástól a szabadalmi ügyvivőség és védelemig minden katolikus eszmei dolgot magába foglal. Ebben arról van főként szó, hogy minden jó gondolat, eszme és terv a kellő helyre eljusson, ahol t. i. lehet belőle valami és hogy minden szakértői együttes hivatalos támaszt és jelleget nyerjen. Tagadhatatlan ugyanis, hogy már eddig is rengeteg sok gyakorlati ötlet, nemes eszme, terv, sokszor egyenesen kezdeményezés vérezett el vagy rekedt meg azon, hogy nem tudta, milyen fórumhoz forduljon illetékes bírálattért, felkarolásért vagy támogatásért. Sokszor a legnagyobb és legnemesebb gondolatok meghaltak a tájékozatlanság következtében, máskor meg egész korcs gondolatok váltak valóra a beavatottak nagyon is ügyes fészkelődése és tolakodása folytán. Ha eddig sok dologra és kérdésre azt mondhattuk, hogy nincsen gazdája, tehát semmit sem lehet tenni, illetve a feltalálónak kell a feltalálók rögzös, küzdelmes és egyénileg balsikerű útján elindulni, ma tudjuk, hogy van egy szerv, ahol a jó eszméket legalábbis be lehet nyújtani s ha anyagi vagy erkölcsi erők híján még nem is lehet minden helyes és üdvös dolgot megvalósítani, legalább bátorítást, tanácsot lehet nyerni s a hasonszórúek vagy hasonló dolgokban evezők neveit és közösségét tőlük megtudni. Az olcsó népies füzetektől a katolikus irodalomtörténet, egyháztörténelem, szentatyák magyar kiadásának sorozatáig és kötetelig nehezen lehetett volna eljutni, ha a Katolikus Akció a minden jó gondolat meghallgatásának, közvetítésének, támogatásának a szerepét nem vállalja. Nagy kár, hogy anyagiak híján a Katolikus Akció még nem tud mecénás lenni, pedig még a tudományban, irodalom-

ban és művészetben is fontos és nélkülözhetetlen szerepet tölthetne be.

Ehhez járul azután a szakértői kérdés kifejlesztése és érvényre juttatása. Mert bár régebben sem kontárok útján vagy amatőrök személyén keresztül érvényesült a katolicizmus és egy-egy vitás kérdés eldöntésére létrehívott szakértői bizottságok nagy és áldásos működést fejtettek ki, végeredményben mégis csak ad hoc bizottságok voltak, amik csak önkéntes alapon, egy-egy esetre ideiglenesen vállalkoztak s éppen ezért a közélet által könnyen ignorálhatók vagy elnémíthatók voltak. A Katolikus Akció, amikor minden felmerülő fontos kérdésben ezt a szakértői elvet alkalmazta, nemcsak módot adott a szakembereknek a megnyilatkozásra és állásfoglalásra, hanem azt a saját tekintélyével, mint a katolicizmus hivatalos képviselője fedezte, illetve súlyosabbá tette. Akár egy jogászbi bizottság vagy filmankét lett legyen is az, amikor a Katolikus Akció megrendezte s nevét és hozzájárulását adta, esetről-esetre pedig a hercegprímással is jóváhagyatta, az hivatalos állásfoglalásnak számított és döntően esett a latba.

Lassan-lassan, de igen helyesen utat tör magának a közönség széles rétegeiben is a felfogás, hogy amiről a Katolikus Akció nem tud, az nem lehet kifogástalan katolikus gondolat és minden katolikus néven megindult akció, mely nem bírja a katolicizmus képviselőjének hozzájárulását, csak egyéni ügy vagy üzlet lehet, de a katolicizmushoz semmi köze. Most van a fejlődés kialakulóban, hogy a Katolikus Akció még az úgynevezett katolikus cégér alatt folyó üzleti vállalkozásokat is számba vegye és minősítse. Ne lehessen többet katolikus cégér alatt rossz vagy hitvány könyveket elsütni, előadásokat rendezni, szellemi termékeket kínálni és áruba bocsátani s így a katolicizmus nevét és tekintélyét rontani, vagy akár csak kompromittálni. Egyszóval: a gyanútlan nagyközönséget a katolikus jelzővel és cégérrel becsapni! Minél

erélyesebben és minél szélesebb körökben fogja tudni a katolicizmus ezt átvenni, annál biztosabb lesz a katolikus értékek térfoglalása, annál kevesebb lesz a szélhámoskodás a katolikus névvel és annál hamarabb fognak eltűnni a ma még sűrűn hajóztató kalózhajók a szellemi élet vizeiről. Ez lesz az igazi ellenőrzés, amely a zugáruk csempészését megakadályozza s a hitvány, de ügyes kufárokat a katolicizmus piacáról kiűzi és távoltartja. S mert a Katolikus Akció már csak összetétele, illetve minden rétegből való kiegészülése folytán sem lehet soha érdektársaság, eleve biztosítottnak látszik, hogy ez a cenzúra a komoly értékek biztosítása és nem elnyomása lesz.

Ezek azok a rejtett, vagy legalábbis nem mindenki által meglátott dolgok, amelyek a Katolikus Akció tevékenységének egy részét kitették és amik eddig beszámolókbán egyáltalán nem, vagy csak távoli utalásokkal jelentkeztek. Ezek mellett azonban természetesen voltak más nagyszabású és országos akciók, amelyeket a Katolikus Akció indított el s amikre mindig felfigyelt az ország közvéleménye is. Ezek az akciók tagadhatatlanul mélyen beleszántottak az ország erkölcsi életébe s ha százszázalékos sikert nem is értek el, mint ahogy erkölcsi küzdelmek, az emberi természet összetétele, a jó és rossz örök harca miatt józanul nem is ambícionálhatják, nem múltak el nyomtalanul a magyar élet felett!

1933—34. év.

A Katolikus Akció megalakulása, illetve megszervezése az 1933—34. évre esik. A dupla évszámmal nem két esztendő munkája, hanem az iskolai szorgalmi idő mintájára az ősz elejétől tavasz végéig terjedő időszakot érte. Ez az első év kifelé csak néhány bemutatkozó gyűlést, az Actio Catholica gondolatának a közvéleménybe való bedobását jelentette, befelé azonban annál több munkát, t. i. alkotmányának,

szervezeti ügyszabályának a kiépítését, szakosztályainak a megalapítását, személyi és tárgyi feltételeinek a megállapítását. Hogy ez az alapvetés teljes mértékben sikerült, azt a tízévi teherpróba igazolja be. Most, tíz év távlatából is visszanezve sem találunk az Actio Catholica alapjaiban vagy szerkezetében, felépítésében vagy ügyköreinek elválasztásában, semmi hibát, az azóta viharosan megváltozott idők hatására vagy nyomására sem kell alkotmányán lényegbe vágó módosításokat ejteni s az idők követelményeinek ma is megfelel.

Különösen áldásosnak és biztosnak bizonyult a Katolikus Akció felépítése az egyházközségi szervezetekre s ha egészen magyar specialitás maradt is ebben, bátran állíthatjuk oda példának a világ elé. Amikor ugyanis a Katolikus Akció világszerte elindult, az egyes országok különböző fejlődésének és körülményeinek megfelelően alakult a mozgalom felépítése. Voltak országok, ahol az Actio Catholica maga szervezte és szervezte meg magának a tömegeket és voltak mások, ahol viszont a meglevő katolikus egyesületekből bontotta ki szárnyait. A magyar elgondolás, helyes érzéssel és nem kis szerencsével, mindezeknél sokkal szélesebb alapokat adott a Katolikus Akciónak. Ha ugyanis a Katolikus Akció a világi apostolkodás gondolatának megragadása és kiszélesítése s ha elsősorban arra kell törekednie, hogy ne csak egyes kiválasztottak, hanem széles nagytömegek munkája legyen, akkor az egyéni munkánál és az egyesületek felhasználásánál is többet ér a minden katolikust magába foglaló egyházközség. Hiszen a magyar egyházközségek megteremtésénél már az volt a gondolat, hogy az Egyház életébe, szellemi, lelki, sőt anyagi közösségébe is bevonjanak minden katolikus hívőt, hogy senki se maradjon a sorompón kívül, sőt hogy még a lanyha hívek is érezzék az Egyházhoz való tartozás kötelekeit. A magyar Katolikus Akció jól érezte, hogy ilyen széles alapokig visszanyúlva a kiválasztódás-és

felfrissülés lehetősége is mindig nagyobb lesz s hogy így jobban kikerülheti a veszélyt, amely épp az egyesületi életet szokta fenyegetni, hogy mindig ugyanazokkal és csak nagyon kevesekkel operál. Annyit mindenesetre elért a magyar Katolikus Akció, hogy szervét és szervezetét a magyar katolikusok tömegei nem tartják idegen vagy messze felettük álló dolognak, amihez közük ne volna s ezer és ezer esetből kifolyólag látni lehet, hogy működését érdeklődéssel kísérik és hogy úgy mondjuk: annak irányításában is résztvesznek. A magyar Katolikus Akcióban, ha külsőleg ugyan bizonyos elnökségek és bizottságok határoznak is, tulajdonképpen résztvesz az egész ország katolicizmusa és ismeretlenül, megbízás vagy kihívás nélkül is figyelmeztetéssel, tanáccsal és sürgetéssel látja el. Csak aki hetekig vagy hónapokig láthatta a Katolikus Akció levelezését és postáját, a hozzá beküldött gondolatok, eszmék, tervek özönét, csak az tudhatja igazán, hogy a Katolikus Akció mennyire nem egy szervezet, de minden magyar katolikus szívügye!

Ugyanennek a szervező évnek egyik nevezetes állomása volt a világi apostolok kiválasztása. Ha ugyanis a Katolikus Akció alapjában és legmélyebb fogalmazásában a világi elem bevonása az apostoli munkára, úgy természetesen a szervezésnek minden figyelmét erre kellett szentelnie. Nehéz volna akár a főváros szempontjából, akár országos viszonylatban az eredményeket mind mérlegre tenni, összehasonlítani és biztos, lezárt ítéletet mondani, annyi azonban bizonyos, hogy ez a kiválogatás új és mélyebb szempontok szerint történt és nagy átlagban szerencsésnek mondható. A Katolikus Akcióval kapcsolatban a fővárosban és a vidéken is sok új név tűnt fel és sok friss erő kapcsolódott be a közös munkába. Akinek alkalma volt a világi apostoloknak ilyen gyűlésein résztvenni, főként az úgynevezett esperesi kerületek vagy egyházmegyei szervezetek tanácskozásain részt-

venni, az néha egyenesen a pünkösdi csodákra emlékeztető buzgóság zúgását és szélvészjárását vélte hallani. Ha a multban a legtöbbször az állás, méltóság és közéleti súly voltak a döntő szempontok, amelyek szerint a vezető világi katolikus férfiakat kiemelték, most inkább a lelkiélet bősége s a buzgóság foka volt a mérvadó. Az emberek bátrabbak és kiállóbbak lettek, a kezdeményezések, főképp hitbuzgalmi téren, szaporodtak s ha csodálatos módon a katolicizmus közéleti érvényesüléséért kevesebb is történt, vagy akár annyi se, mint lanyhább időkben, a hitélet elmélyítéséért több, mint valaha. Soha annyi templom és kápolna nem épült, mint ezekben az időkben s a legerősebb helyeken vagy legdiaszpórasabb vidékeken is életjelt adott magáról a katolikus összetartás és a hitbuzgóság. Az Isten országa ügyének valóban apostolai támadtak s ami azelőtt sohasem volt vagy csak nagyon is zárt testületekben élhette ki magát, megindult a világiak személyes verbuválása templomépítés, misehallgatás, lelkigyakorlat, triduum, zárandoklatok stb. mellett.

A Katolikus Akció ébresztő és toborzó gondolat lett, amelynek szele mindenkit megérintett s a buzgókat apostolokká, a lanyhákat buzgóbbakká s a hidegeket legalább némileg átmelegítette s az Egyház szelleméhez és lelkéhez közelebb hozta. Katolikusnak lenni, katolikus módon élni, katolikus ügyekért tobozozni és áldozni nem lett többet klerikális hajlandóság, jámbor időtöltés, vénasszonyos foglalkozás, hanem felemelő érzés és megtisztelő férfimunka. Hogy lehetett volna még többet tenni és az első nagy felángolás idejét még jobban kiaknázni, az természetes; hogy nagy értékek s valóban élre valók még mindig felfedezetlenül vagy a háttérben maradtak, az is bizonyos; hogy az emberi hiúság ide is betolakodott és egyesek hol önmagukat, hol vezető szerepükből kifolyólag a katolicizmust akarták közéletileg áruba bocsájtani és szállítani, azt sem tagadhatjuk. De hogy

mindezek mellett és ellenére is pünkösdi szelek jártak a magyar katoicizmus felett s hogy a világi apostolkodás gondolatát valóban el tudták indítani s a legsúlyosabb világnézeti harcok idején is fenntartani, azt túlzás nélkül állíthatjuk.

Most lesz az ideje azért a rostálásnak is. Akik könnyűnek bizonyultak vagy az apostolkodás örve alatt csak egyéni előnyöket kerestek, akik a világnézeti örlődésben tisztánlátásukat vagy éppen lejuket is elvesztették, azokat haladéktalanul le kell váltani s viszont megkeresni és előtérbe helyezni azokat, akik a kiállás, jellemsszilárdság s a nehéz időkben is vezetni tudás jeleit adták.

Ugyanebben az évben vette kezdetét az úgynevezett lelkipásztori konferencia, mely olyan nélkülözhetetlen intézménynek bizonyult és olyan páratlan hatást ért el, hogy azóta sem lehetett lemondani róla. Ez a gondolat, illetve intézmény nemcsak arra volt jó, hogy a lelkipásztorkodás megnövekedett feladataiban egyedülálló pap az összetartozandóság és a közös szellem érzéseit átélje, hanem hogy a következő évi munkálkodásnak irányelveket szabjon.

Katonákról mondják, hogy kis garnizonokban vagy előretolt határállomásokon nem lehet mindig vagy tartósan ugyanazokat az embereket használni, mert a magány és a zártság, a közös nagy élmények hiánya megrontja őket. Ezért szokták az ilyeneket bizonyos időre a nagy helyőrségek közös szellemében és gyakorlataiban megforgatni és felfrissíteni. Bizonnyára hasonló elgondolás vezet a missziók kormányzatát is, amikor minden évben egy-két hétre a legtovábbi misszionáriusokat is a központokban lelki gyakorlatokra, tehát lelki felfrissülésre, közös kombattáns szellemben való megfürdésre összevonják. Ezt lehetett érezni az első lelkipásztori konferencián is s az azóta lezajlott többen is. Nemcsak azon a pusztán tényen, hogy számarányukban a várakozást mindig felülmúlták, hanem mert látni lehetett rajtuk a lelki fel-

frissülést és töltekezés nyilvánvaló jeleit. Ezek a magányos harcosok, akik sokszor épp a legnehezebb órájukban és a legnehezebb harcaikban magukra hagyatva állnak, ilyenkor érzik át diadalmas erővel, hogy egy nagy és verhetetlen hadsereg tagjai, amely nem a fegyverletételen, hanem mindig új hódításokon töri a fejét. S hogy ehhez a hadsereghez tartozni kitüntetés és dísz s meghalni érte vagy akár csúfosan elesni eszméiért hősi halál!

De a lelkipásztori konferencia témái és előadói sem mulnak el nyomtalanul a lelkek felett. Ilyenkor kapnak a lelki felfrissülés mellett annyi indítást, ötletet, tervet, gyakorlati elgondolást, ami lelkipásztori munkájukat újra megtermékenyítheti. S ha az önálló munkának és egyéni színeződésnek mindig helye és tere lesz is, ha a papság egyéni kiállásait és egyéni módszereit sohasem is szabad teljesen lebéklyózni, annyit mindenesetre elértek ezek a lelkipásztori konferenciák, hogy úgynevezett egyházmegyei dekrétumok, utasítások és kényszerítések nélkül is tudtak az egész magyar katolikus papság munkájának egységes célokat és távlatokat adni.

Erre az időre esik még a vezetőképző kurzusok megindítása, ami szintén mélyen érinti az egész katolicizmust. A lényege az, hogy nem a válogatás nélkül összeverődött tömegnek, hanem a vezető szerepre kiválasztottaknak szól s nem a régi értelemben vett lelkesítő szónoklatokkal, hanem pozitív anyaggal, az elméleti kérdések teljes megvilágításával, a gyakorlati tennivalók megjelölésével operál. Voltak ugyan már a magyar egyesületi életben ilyesfajta jelenségek, illetve kikezdések, de intézményesen ezeket a kurzusokat a Katolikus Akció alakította ki és indította el. Ma már az a helyzet, hogy szinte túlsúlyba kerültek ezek a vezetőképző kurzusok a régi értelemben vett katolikus nagygyűlésekkel szemben. Különösen a vakációs nyári hónapokban egymást érik a különböző tanfolyamok és kurzusok, néha már talán a megmere-

vedés, megszokás és unalom határát súrolva. Minden-
esetre itt az idő, hogy a kettő közötti mérleget fel-
állítsuk és a további teendőket ahhoz mérjük, mert
sokaknak az az érzése már, hogy mindig ugyanazok
részesülnek a vezetői kiképzésben, akik megmarad-
nak tömegek nélkül álló magányos vezetőknek. Bár-
mennyire a mélyszántás és lelki elmélyedés jelei le-
gyenek is önmagukban véve ezek a kurzusok, ma
már nyilvánvaló, hogy a tömegeket is erősebben kell
foglalkoztatni és a nyilvános, nagyszabású katolikus
megmozdulásokról, szónoklatokról, lelkesítő beszédek-
ről, tömegerőink mutogatásáról és vonzásáról lemondanunk nem szabad. A minőségtermelés mindig szép
és okos jelszó, de a kereszténység hivatásának meg-
felelően a mennyiségtermelésről sem mondhat le
soha.

1934—35. év.

A következő 1934—35-ös év azért jelentőségteljes,
mert ekkor kísérelte meg először a Katolikus Akció,
hogy egy egész év munkájának, propagandájának, a
szószéktől a közéleti fórumig terjedő erőfeszítéseinek
egyetlen egy egységes formát és bélyeget adjon. Csak
most az idők távlatából látjuk tisztán és igazán, mi-
lyen nagy horderejű s az egész ország közvéleményét
megmozgató valami volt az az elhatározás, amikor a
bíboros hercegprímás az addig időszerű, de nagyon is
különböző témákat felölelő katolikus nagygyűlésnek
egyetlen egységes tárgyat írt elő „Krisztus és a csa-
lád” címen s kifejezte akarátát, hogy a Katolikus Akció
minden megmozdulása s így a magyar katolicizmus
egész síkraszállása is egy éven keresztül csak ennek
a jegyében történjék. Akkor, az első pillanatban me-
revül vagy professzorosan hatott ez a megkötés és
marsruta, bármennyire látta is mindenki azonnal, mi-
lyen nagy horderejű, a nemzet életében szinte végzet-
ként ágaskodó problémának feszült is neki a primási

elgondolás. Akkor még sokan sajnálták a pillanat időszerű, de égető kérdéseinek a kiesését és elmaradását, mert sokak emlékében éltek Prohászka, Wolff Károly, Bangha tündöklő, időszerű improvizálásai és egyáltalán a katolikus nagygyűlések megszokott őrtállásai.

Az idő és a tapasztalat azonban kétségtelenül a hercegprimást igazolták, mert ha szónokilag talán változatosabbak s a pillanatnyi aktualitás miatt hatásosabbak és átütőbbek voltak is a régi katolikus nagygyűlések keretei, hamar kiderült, hogy országos akciót valóban csak egy-egy ilyen egységes nagy gondolattal lehet elindítani, mélyreható reformok számára csak így lehet a közvéleményt felkorbácsolni, megdolgozni és előkészíteni s a különben divergáló és széthulló erőket összefogni és tartós erőművé kifejleszteni. Ma már látjuk, hogy az akkor csodálkozással vagy sok helyütt mosollyal és idegenkedéssel fogadott egységes téma és akció: a család megmentése és krisztusi szellemben való megjavítása közérdek lett, az egész magyar nemzet közös követelménye, amely nemcsak körök és egyesületek, tudományos és karitatív társaságok nagyszabású munkáját, hanem a reformok sorozatát is elindította. Ha ma mindenki családvédelemről beszél és családvédelmet sürget, ha a politikai kormányzat és törvényhozás szelleme is ennek a jegyében áll, bármennyire ne akarjuk is magunknak vindikálni az érdemek legnagyobb vagy nagyobbik részét, azt nyugodt lélekkel állapíthatjuk meg, hogy a Katolikus Akció első akciója sikeres, sőt diadalmas akció lett, amelynek hullámai azóta is tovább gyűrűznek és remélhetőleg a családvédelem gondolatának magyar viszonyok között megvalósítható legjobb megoldásához fognak eljutni.

Hogy a Katolikus Akció mozgalmái és úgynevezett akciói mit jelenthetnek, milyen méreteket ölthetnek, azt ezen az első akción mérhetjük le a legjobban. Sokan vannak a magyar életben úgynevezett sürgető

és számonkérő egyéniségek, akik bár maguk a legtöbbször egy szalmaszálát sem tesznek keresztbe az élet útján, szörnyű ellenségei a beszédeknek, tanácskozásoknak, ankétoknak és mindig tetteket sürgetnek és követelnek. Ezek közül sokan azt hitték, hogy a Katolikus Akció akkor fog hivatásának megfelelni, ha például családvédelemből azonnal jószágkormányzókká lépteti elő a segédtiszteket az egyházi birtokokon, számadó gulyásokat csinál a kisbirtékokból, szövetkezeteket vagy bankokat alapít, földeket oszt és örök bérletet ad s legalábbis kényszeríti a kormányt a fizetések felemelésére. Az ilyen koponyák nem tudják, hogy még a legsürgősebb reformokra is egy népnek vagy közületnek először meg kell érnie s hogy viszont elhamarkodott vagy elő nem készített reformok csak zűrzavart és felfordulást okoznak és esetleg útját vágják a későbbi körültekintő és érett reformoknak. Ilyen kérdésekben a tüntető és hivalkodó egyéni kezdeményezések lehetnek érzelmileg megható dolgok, de a kérdés egyetemes és átfogó megoldását előbbre nem viszik. A nagy munkát ezen a téren mindig az végzi el, aki a közvéleményt felvilágosítja, a reformra előkészíti és megérleli s a kellő közvélemény kialakításával, a kérdés minden irányú kellő megvilágításával magát a reformot mintegy kikényszeríti. Ma már világosan láthatjuk, hogy a Katolikus Akció akkor éri el célját, akkor mutat fel igazán „tetteket”, ha nem maga vész el egyéni kezdeményezésekben, hanem ha tekintélyének, szellemi és lelki erejének teljes súlyával beáll egy kérdés vonalába, annak örök és időleges vonatkozásait megvilágítja, közvéleményt és közhangulatot támaszt mellette. Van-e nagyobb erő és hatalom, mint a közvélemény sürgetése s inkább lehet-e egy átfogó nagy reformot kikényszeríteni egy-egy egyéni példával, mint a közhangulat egyetemes erejével? Néhány műhely vagy bérlő szövetkezet, bármily kedves és példaadó gondolat lett volna is, bírt volna-e a családvédelem

egyetemes elindítására akkora erővel, mint amennyivel valóban bírt a Katolikus Akció által megmozgatott közfelfogás és nemzeti akarat?

Végzetes hibába esnek azok, akik az illetékesség kérdésében nem látnak tisztán. Vannak kérdések, amikre a társadalom illetékes, tehát a társadalmi szervek, többek között a katolikus szervezetek dolga. A Karitás kérdéseit például, sőt a pillanatnyi szociális segítség jónéhány kérdését is mindig a társadalomnak és a társadalom szervezeteinek kell megoldaniuk. Itt az államhatalom támogathat, segíthet, esetleg irányíthat, de a kérdések természeténél fogva teljes megoldást nem adhat. Viszont az emberi berendezkedés általános formáiban az államhatalom az illetékes. Ott hiába próbálkozik külső szerv, megfelelő hatalom és erő hiányában lehetetlenre vállalkozik. Így van ez a családvédelem terén is. Nyomorba, bajba jutott egyes családokon tud a Karitás vagy a Katolikus Akció segíteni, de a családvédelem nagy kérdéseinek általános és országos rendezését csak az állam valósíthatja meg. Ezért nemcsak valóban akció, hanem a legnagyobb és legmélyebben felfogott akció, ha a katolicizmus hivatalos szerve: a Katolikus Akció által közvéleményt formál, közös nemzeti akaratot kovácsol s ezzel teszi éretté a talajt a reformok számára. Jelen esetben ez az a bizonyos „tett”, a hánytorgatott és számonkért igazi „mozgalom” és tiszteltetreméltó, de gyermekes próbálkozások helyett valódi „akció”. Azért soha ne ijedjen meg a magyar Katolikus Akció sem a saját árnyékától, sem ellenfelei vagy meg nem értői hamis alapokból kiindult kritikájától! Az ő feladata a szellemi eszmetermelés, a lelki átformálás, a közvélemény megdolgozása, a közhangulat előkészítése s a törvényhozói hatalom észszerű meggyőzése lehet. Az ősegyház sem maga törölte el a rabszolgaságot vagy egyéb embertelen anomáliákat, hanem megfordította a társadalom gon-

dolgozását és érzésvilágát és így juttatta el az emberiséget a szociális vívmányokhoz.

Persze ez a munka nem egyetlen egy katolikus nagygyűlés kiállása és messzehangzó éles harsonázása volt. Annak is megvan a maga célja, értelme és eredménye, de önmagában nem lett volna elég. A munka és az eredmény ott kezdődött, amikor a Katolikus Akció a nagygyűlésen egyszer ünnepélyesen meghirdetett programot mozgalommá szélesítette ki és pedig az egész országot átfogó és sodró erejű nagy mozgalommá. A dikció akkor lett akció, amikor a nagygyűlési szónokok után beszálltak a vidéki szónokok, százával és ezrével, s amikor minden katolikus szószéken, egyesületi házban és dobogón, vezetőképző kurzuson és tömeggyűlésen elhangzott a felvilágosító, meggyőző, kérő, sürgető és fenyegető szó. Épp az volt az előnye és ereje a Katolikus Akciónak, hogy most már nem egy-két tudós vagy szónok rikkantotta el magát a családvédelem gondolata mellett, hanem prédikációk, beszédek, ankétok, gyűlések szinte végtelen sorozatán beiktatva, mindenben megjelent és kikerülhetetlenül hullani kezdett az egész országra a családvédelem gondolata. Ezt értse meg az ország, mert csak akkor érti meg a Katolikus Akciót és a jelenlegi magyar katolicizmust is! Hogy t. i. sok más kedvenc gondolatunkról és tervünkről, közéleti érvényesülésünk vagy nem érvényesülésünk sok fájó kérdéséről mondtunk le csak azért, hogy a hatalmi érdekeinknél fontosabb élető magyar kérdést a megoldás felé terelhessük. Öntudat, de önmegtagadás is volt ebben az akcióban és mozgalomban, a többség öntudata, de egyúttal sok mindenről lemondó önfeláldozás!

1935—36. év.

Az előző évi program és annak országos végrehajtása a következő évre szinte kikényszerítette az új programot, amit „Krisztus és a gyermek” címén fog-

lalt össze a Katolikus Akció. Míg ugyanis előző évben inkább a család válságáról s annak ugyancsak mélyenjáró okairól volt szó, a gondolathoz kapcsolódnia kellett természetesen a önmagától a másik gondolatnak a család értelméről, a gyerekekről. Az elkövetkezendő évek megmutatták, hogy a Katolikus Akció ebben is mennyire érezte és előrelátta az idők járását. Hiszen mint tudjuk, hamarosan utána minden oldalról valóságos vadászat indult meg a gyermek, illetve az ifjúság nevelése után s hogy a végén itt is, akár csak a családvédelem terén, az államhatalomnak kötelező erejüknél fogva szinte mindenható szervei vetették kezükbe az egyetemes megoldás szálait. Milyen szerencse, hogy a Katolikus Akció elsőnek látta meg a kérdés horderejét, elsőnek szervezte meg szintén nagyarányú és életerős keretekben az ifjúság tömegét, mert így nemcsak a valláserkölcsei nevelés gondolatát és intézményeit tarthatta fenn, hanem az állam későbbi beszállásának is már nagyszerű eredmények által igazolt lehetőségeket, irányvonalakat és formákat mutathatott. Nem kell önmagunkat dicséernünk, amikor erre utalunk, mert az ifjúsági testnevelés legfőbb vezetői már számtalanszor és a legmesszehatóbban is erről az igazolást és a bizonyítványt kiállították.

Az eljárás itt is ugyanaz volt, mint a házasság problémájánál. A katolikus nagygyűlés hatalmas és messzehangzó előadásokban meghirdette a programot, amit azután átvettek a Katolikus Akció vidéki szervezetei s prédikációkban, kultúrelőadásokban, kerületi gyűléseken és vidéki nagygyűléseken meghordozták az egész országban. A mozgalom megint egységes és országos arányú volt, mert érintése és ihletése alól nem maradt ki sem a szószék, sem az előadói asztal, sem bármelyik katolikus egyesület. S történt ez nem öletszerűen és hebehurgyán, néhány ide-oda rohanó szónok és előadó erejére vagy apostoli buzgalmára építve, hanem egy gondosan előkészített s az ország minden zugába eljuttatott nagy bizonyító, érvelő és

lelkesítő anyag felhasználásával. Hatása nyomán egy egészen új gondolkozásmód és magatartás kezdett mutatkozni a magyar katolicizmus keretein belül. Míg addig hosszú időn át inkább az egyéni akciók voltak soron, amik sokszor bravúrosan sikerültek, tartós eredményeket is hoztak s itt-ott még a komoly intézmények jellegét is magukra tudták ölteni, de mégis csak egyéni akciók voltak, amelyek legalábbis nem mindenüvé jutottak el, addig most, már másodízben szedte össze a Katolikus Akció a magyar katolicizmus minden energiáját, hogy egy táborba hozza és közös munkára serkentse. Ettől kezdve már nyíltan látszik, hogy a magyar katolicizmust nemcsak egyéni akciókra lehet befogni, hanem közös nagy cselekvésekre is, s hogy erői birtokában és tudatában minden akció, amit elkezd, országos jelentőségre is tud emelkedni. Szemellátható volt most már, hogy a katolikus egyesületek és szervezetek mindnyájan be tudnak kapcsolódni az ilyen egységes közös nagy akciókba, s hogy az egyéni kezdeményezésnek, a magánbuzgóságnak s az egyes szervezetek egyéni színeződésének még mindig tág tere nyílik a közös akciók keretén belül is.

Bár a katolikus nagygyűlés s annak országos visszhangja a kultúrelőadásokban a gyermekkel kapcsolatos testnevelési, társadalmi, gazdasági vagy akár szórakozási problémákra is kitért és az egészséges fejlődés irányait ezekben is kijelölte, hivatásának megfelelően természetesen elsősorban a léleknevelés felé fordult. Ennek az évnek hitbuzgalmi téren például óriási eredménye a gyermekek részére rendezett különleges lelkigyakorlatok intézményes és országos megvalósítása. A szokásos hitoktatás, szentgyónásra, áldozásra, bérnálásra való normális előkészület mellett ebben az évben a lelkipásztorkodás szemefénye az ifjúság lett, amiben olyan buzgósággal és erővel merült el az egész ország, hogy eredménye a hozzá fűződő várakozásokat messze felülmúlta.

Ebben az évben s épp a meghirdetett program

alapján történt az a nagy és elhatározó lépés is, amelyik a Kalot, Kalász és Kioe hivatalos elfogadásával és a Katolikus Akció szervei közé való beiktatásával az ország ifjúságának legjelentékenyebb részét vonta a Katolikus Akció védőszárnyai alá. A Kalot-tal a falusi legények, a Kalász-szal a falusi leányok, a Kioe-val az iparostanonc ifjúság került egy közös arcvonalba anélkül, hogy önállóságából vagy kezdeményező lendületéből valamit is fel kellett volna adnia.

A Kalot, Kerkay Jenő jézustársasági atya alkotása, már rég kiállotta volt a kezdeményezések tűzpróbáját és a szó szoros értelmében országos mozgalommá nőtt, amikor a Katolikus Akcióba bekapcsolódott. Hogy ez a mozgalom önmagától nem szorult volna a Katolikus Akció gyámolítására, azt mindenki tudja, de hogy a Katolikus Akció hivatalos szervei közé való bekapcsolódással a mozgalom csak nyert, az sem kétséges. Mert míg addig a Kalot, hogy úgy mondjuk, csak saját sodrásának erejéből élt, a Katolikus Akció révén hivatalos szervvé vált, amely így nemcsak esetenként való védelmet, országos elismerést, sőt illetékességet kapott, hanem a püspökkari határozatból kifolyólag országos kötelező erőt is. Ha addig csak hivatásos titkárok, lelkes papok és tanítók önkéntes munkájára támaszkodott, ettől a perctől kezdve a lelkipásztori gondoskodásnak kötelező tárgya lett. Az eredmény hamarosan meg is mutatkozott. A Kalot anélkül is tekintélyes tömegei még nagyobbra nőttek, legfőbb intézményei, a népfőiskolák egyre-másra szaporodtak, a papság valósággal ambicionálta a Kalot-vezetést és szervezést, úgy hogy, mint régebben a keresztényszocialista pap, munkáspap, most a „Kalot-pap” cím lett megtisztelő jelző.

A Kalász, Lutzenbacher Rita műve és alkotása, a falusi leányifjúság megszervezését vette a kezébe. Hogy a gondolat mennyire korszerű és szükséges volt, semmi sem mutatja jobban, mint az a tény, hogy nagygyá nőtt és terebélyes fává növekedett, mielőtt észre-

vettük volna. Ez a szervezet ma már versenyt fut a Kalot-tal s mert az emberiség életében, főként válságos korokban, a női nem szerepe döntő súllyal esik a latba, a kezdeményezés beláthatatlan horderejű lehet. Amit az alapító első törzsgárdája, titkárnői és vezetőnői végeztek és végeznek, az valóban a legapostolibb és legönfeláldozóbb munka, amelyet valaha a magyar katolicizmus látott. Mecénásoktól nem elkenyéztetve, sokszor nagyon is magukra hagyatva, a külvilág előtt mindenki másnál sokkal kevesebbet szerepelve végzik a maguk munkáját, amely a falusi leányifjúság lelki újjászületését, korszerű átképzését célozza.

A Kioe a legelhanyagoltabb rétegnek, a tanoncifjúságnak a megszervezését vette kezébe és küzd az igazi úttörés ezer anyagi, szellemi és lelki akadályai-val. A világi apostolkodás aligha választhatott volna nehezebb és küzdelmesebb terepet, mint a tanoncifjúság mostoha és számkivetett világát. Itt valóban úgy kellett, mint pogány országok új missziós telepein az első misszionáriusoknak, egyenkint kihalászni az első híveket, a legkisebb eredményért is verejtékesen megküzdeni s a minden oldalról egyformán fenyegető közöny halálos fojtogatását lerázni. A fa, amelybe fejszéjüket belevágták, nagyon is kemény volt: feltűnés nélkül és lassú térfoglalással hozzá kellett férközniök ahhoz az osztályhoz, amely a legjobban elzárkózott a kereszténység hatásai elől, amelyik már 50—60 évvel ezelőtt saját kebelében végrehajtotta a világtörténelem legtömegesebb aposztáziáját, s amely éppen ezért a legféltekenyebben őrizte vagy verbuválta jövődjének alapját, a tanoncifjúságot. Hogy a Kioe mégis megvan, talajt fogott és gyökeret eresztett, hogy ma már kiépített szervezetei és jól megalapozott intézményei vannak, az nemcsak minden dicséretet megérdemel, hanem sokkal nagyobb teljesítmény, mint a más-
hol learatott könnyű sikerek egész özöne.

Ugyancsak erre az évre tehetjük a Katolikus Akció

sajtómunkájának erőteljesebb megindulását is. Mert bár már az első évben elindultak hódító útjukra az úgynevezett „ébresztő írások” a katolikus Karitászról, a Quadragesimo Anno népszerűsítéséről, a népies röpiratok igazi kampánya erre az évre esik. Ekkor jelent meg a „Proletárok megváltása” 300 ezer példányban, „Korunk legnagyobb veszedelme” 400 ezer példányban és a „Nemzetiszínű pogányság” c. röpirat 300 ezer példányban. Itt már valóban fontos és korszerű témák kerültek szőnyegre, olyanok, amelyeknek megoldását sokszor a magasabb egyházi irodalom is elhanyagolta. Különben is a világnézeti válság ekkor kezdett megújulni és kiszélesedni. Azok a bomlasztó téveszmék, amelyek már sokhelyütt Európában végzetes lelki károkat és rombolásokat okoztak, nálunk is felütötték a fejüket s egy szélsőséges propagandától alátámasztva és kísérve, nálunk is kezdték már a legjobbak lelkét is megzavarni. Mind világosabbá vált mindenki előtt, hogy minden tagadási vagy eltussolási kísérlet ellenére is a világnézeti harc újra kiszélesedett s hogy most már nem a régi romboló irányok (liberalizmus, szabadelvűség, szabadkőművesség) megsemmisítésére, hanem a krisztusi világrend rovására megy a játék. A veszedelem annál nagyobb volt, mert legalább is Magyarországon az ellenfél egyelőre nem nyílt sisakkal támadott, hanem a janzenizmus módjára a mélyebb, tisztább és erőteljesebb kereszténység örve alatt. Legfőbb ideje volt tehát, hogy a Katolikus Akció a felvilágosító munkát megkezdje s éppen mert tömegtévedésekről volt szó, és tömegmozgalmak által propagált tévedésekről, a legjobb szernek a népi füzetek alakja és százazres példányokban való piacradozása mutatkozott a legalkalmasabbnak. Arról lehet beszélni, vajjon ezek, vagy az előbbi füzetek eltalálták-e teljesen a tömegek hangját és eszejárását, vajjon minden tekintetben alkalmasok voltak-e a tévedések leszerelésére, annyi azonban bizonyos, hogy komoly kezdeményezések voltak s nemcsak a dicséretet, hanem a folytatást is meg-

érdemelték. A füzetek hangja vagy stílusa körül támadt vitákhoz csak annyit: voltak legalább olyan jók, mint az ellenfél hasonló vállalkozásai s ne felejtsük el, hogy a nép nyelvén igazán diadalmasan és hódítóan írni tudni — külön isteni adomány, mely nem minden évnek vagy évtizednek jut ki! A vita a multa nézve természetlen, de a jövőre nézve egy nagy tanulságot hozhat: a katolicizmusnak nem szabad többet a széles és legalsóbb néptömegek igényeiről megfeledezni. Össze kell gyűjteni ezen a téren is az erőket, újjáalakítani vagy megteremteni a megfelelő intézményeket s a nép felébredt betűhségének megfelelően gondoskodni egy bő és nagyszabású népi irodalomról is. Mert bár alig 20—30 évvel ezelőtt haltak meg a katolicizmus utolsó nagy népi írói: a Molnár Jánosok és Bodnár Gáspárok, most látjuk csak igazán, hogy a nép lelkéhez való hozzáférközés szintén megkívánja a maga törölmetszett, világos és a nép fantáziájával gondolkodó művészetét. Szerencsére a gondolat nem halt meg s ha ezután még évekig bujdosnia vagy érlelődnie is kellett, épp az idei év folyamán már egy jól biztosított és intézményesen megalapított sorozattá növekedhetett.

1936—37. év.

A Katolikus Akció megint elevenére tapintott a magyar életnek, amikor az 1936—37. évben „Krisztus és a falu” címen a falu problémáit tette akcióinak és mozgalmainak tengelyévé. A magyar falu körül akkor már igen erősen lobogtak a szenvedélyek és tüzek. Egyrészt mert bizonyos politikai, társadalmi és szociális áramlatok a falu érintetlen lelkére vetették rá magukat és szekerük elé a lovat a falu kifogyhatatlan tömegeiben vélték megtalálni; másrészt azért, mert javában folyt már az úgynevezett falukutatás, fiatal ujságírók, írók és tudósok munkája, amely sötét, sokszor vigasztalan színekkel mutatta be a magyar falu és parasztság sorának problémáit. Elkezdődtek volt már a szenvedélyes

viták is, ki látja helyesebben és mélyebben a parasztot, mik a megoldásra váró legsürgősebb feladatok, mik a magyar nép lelkének alkatrészei, illetve összetevői s hogyan lehetne az elhatalmosodott bajokon s a tátongó hiányokon segíteni?

Ebben a valósággal puszkaporos levegőben, amikor minden második ember faluszakértőnek képzelte magát és nagy reformtervek kotlottak az ország minden sarkában, szólalt meg a magyar katolicizmus, hogy a falu örök lelkére és Krisztussal való kapcsolataira figyelmeztessen. Csakhogy a katolikus nagygyűlés és a Katolikus Akció mozgalma nem szociográfiát akart, nemcsak a falu gazdasági, kulturális vagy szociális életével akart foglalkozni, hanem elsősorban a lelkével. Azt akarta meglátni s megláttatni, hogy a falu mai állapotában hol vannak az igazi lelki bajok s mik azoknak a gyógyszerei? Nem húnyt ugyan szemet az akkor valósággal dühöngő falusi nyomor előtt, sürgette a falu elmaradt egészségügyi és szociális kérdéseinek a megoldását, de gondolatainak tengelyében elsősorban a hitéleti és a kultúrpolitikai törekvések állottak. Tudta, hogy itt is először a közfelfogást kell meggyőzni, okos, bölcs és kivihető javaslatokat tenni, a közhangulatot helyes mederben kialakítani és így teremteni meg az átalakulás legkedvezőbb feltételeit. Azért a Katolikus Akció, amikor a magyar falu bajait világgá kiáltotta, nem a politikai szenvedélyeket és a forradalmi indulatokat hívta segítségül, hanem az emberi társadalom és a társadalmi osztályok örök nagy regeneráló forrását, Krisztust. Nem arról volt szó, hogy mit tehetnének mások, vagy mit kellene tennie az államhatalomnak, hanem elsősorban arról, hogy Krisztus, illetve a mai kereszténység mit tehet a maga hatáskörében és a maga erőivel a faluért? Nem másokat uszítottunk munkára vagy lázítottunk rombolásra, hanem önmagunkat köteleztük új munkára és új feladatokra. Ez a szemlélet oda csúcsodott ki, hogy a falu lelkétől távol kell tartani a leg súlyosabban romboló mérget, a szektákat, a lelkipász-

torkodást még intenzívebbé kell tenni, a viszonyt a falu vezetői és a nép között szorosabbra, barátibbra, illetve testvéribbre kell hangolni s a veszendőbe került népi kultúra értékeit megmenteni.

A hangsúly megint csak azon van, hogy egyrészt a probléma felvetése bátor kezdeményező lépés volt a magyar katolicizmus részéről, másrészt pedig, hogy mozgalommá vált, amelyik a Katolikus Akció vidéki szervezetei révén elgyűrűzött az ország egész területére. Szervezeteink a katolikus nagygyűlés lezajlása után munkába állottak s a falu népe hamarosan megérezhette, hogy egy nagy és hatalmas kéz nyúlt feléje, amelyik ha gazdasági és szociális bajain közvetlenül nem is tud segíteni, legalább lelki vigaszban és megerősítésben tudja részesíteni.

Itt látszott meg különben a Kalot és a Kalász gondviselésszerű szerepe. Amit ez a két katolikus egyesület a falu kultúrája, gazdasági és szociális megsegítése terén végzett, az mindörökké fénybetűkkel lesz beírva a magyar történelembe!

A Kalot elkezdte a gazdaképzést, a szövetkezeti élet emelését, a falusi élet megélhetési kereteinek a bővítését, a népkultúra megmentését és ápolását és egyáltalán a falu öntudatának, önvédelmének s önmegsegítésének a gondolatát. Ezeknek a törekvéseknek lettek fellegvárai azután az úgynevezett népfőiskolák, amelyek Érdről kiindulva lassankint az ország nagyobb tájegységeire mindenüvé kiszélesedtek. Ma is látjuk már, de alig mérhetjük le a Kalot ebbeli kezdeményezésének hatásait! Ma még csak sejtjük, de nem tudjuk például jól, mit jelentett a falusi paraszt ifjúságnak az öntudatát felébreszteni, illetve megadni, hogy ne szégyelje többet paraszti mivoltát, ne vágyjék a városi munkás vagy hivatalszolga proletársorsa után, hanem ambicionálja és legyen büszke paraszti származására és mivoltára. A bujkáló, meggörnyedt, de csak kifelé alázatoskodó és süvegelő, bensejében elkeseredett és rosszmájú szolgálélek megszűnt és helyébe lépett a

falusi öntudat ereje és büszkesége. Ma még nem tudjuk eléggé, mit jelentett az, ezt az öntudatra ébresztett falusi legényvilágot önművelődésre és azon keresztül önállóságra, kezdeményezésre ránevelni: hogy lelkéből kiirtották a megváltozhatatlannak hitt sorsszemléletet, a maradi konzervativizmust, amelyik semmit sem mer másképpen csinálni, mint ahogy századokon át elődei. Nem az a fontos, hogy a népfőiskolákon mit tanítottak és hogy tanították, vajjon a tárgyak kiválasztása helyes volt-e és a közölt ismeretanyag jó vagy elegendő, hanem az volt a fontos, hogy a falusi ifjúságot rákapatták az önművelődésre, megkedveltették vele az addig lenézett, lebecsmérelt népi kultúrát és felfűtötték azzal a hivatástudattal, hogy ezt a népi kultúrát neki kell megőrizni és tovább fejleszteni. Beláttatták vele, hogy a paraszt-kultúrát nem kell szégyelni, annak éppúgy helye és létjogosultsága van, mint minden más kultúrának s hogy a falun élni nem száműzetés és elkárhozás, hanem minden más hivatással egyenrangú szép sors és nemes rendeltetés! A Kalot valóban nemcsak szónokolt, hanem cselekedett is, amikor soraiban felnevelt egy egészen új érzésű és szemléletű falusi legénysereget. Ezekben az új legényekben már nem a parasztfurfang vagy ravaszság bujkált és hunyorgott, hanem az öntudat tiszta fénye s ezek a legények már nemcsak futballozni, felvonulni vagy masírozni tudtak, hanem szövetkezeteket létesíteni, háziipart kezdeményezni, új termelési módszerekkel kísérletezni, telepíteni, kupeckodni vagy akár biztosítási ügyleteket kötni. Egyszerűen itt történt valami, ami máris az akciók sorozatát indította el és a falu számára már gazdasági és szociális vonalon is és nemcsak az erkölcsi oldalon kezdi hatását éreztetni a katolicizmus kiállása a falu mellett.

De ugyanez áll a Kalászra is, amely a falusi leányifjúságot vette kezelésbe. Ez a kezelés itt sem történt a régi szokványos recept szerint, hogy t. i. feliratkoznak tagok, tartanak néhány kedves és bensőséges, zárt-

körü kisgyűlést és hébe-korban egyszer vagy kétszer egy évben kimeréskednek a nagyvilág és a látványosság elé. A Kalász nemcsak sorakozni és népviseletbe öltözködni tanította a leányokat, hanem hasznos ismeretek özönére, amelyek nélkül a falu viszonyainak a megváltoztatása lehetetlen. Megtanítja őket korszerűen és gazdaságosan sütni, főzni, a termények tápértékét vagy változatosságát kihasználni, a házimunkát racionalizálni, a csecsemőápolástól a betegek gondozásáig, a szabás-varrástól a művészi háziiparig mindent elvégezni. Amit sokszor drága pénzbe és óriási apparátusba kerülő hivatalos megmozdulások és propagandák nem értek el, annak a Kalot és a Kalász olyan utat tört, hogy megállni rajta vagy pláne visszafordulni többet nem lehet. Az a pár százezer falusi legény és leány, akiket a mi szervezeteink formáltak ki és lelkiileg készítettek fel, gazdaságilag, kulturálisan és szociálisan, nemcsak büszkén mutogatható bámulatos eredmény, hanem a dolog természeténél fogva már élesztő és kovász, amelyik átjárja előbb-utóbb az egész országot. A magyar falu öreg fáján új hajtások nőttek és új ágak indultak virágzásnak. S máris látjuk, mint veszik fokenként kezükbe a falu gazdasági életének megszabadítását az idegen piócáktól és a saját erejükből való ellátását. Aki ezt nem látja, az vak és élő tanu létére, reformok után kiabálva és acsarkodva, sem látja meg a legnagyobb reformot, amelyet a magyar parasztság a maga kebelében önerejéből valaha végrehajtott!

1937—38. év.

Ebben az évben ment teljesezésbe a magyar katolicizmus régi vágya, hogy a nemzetközi eucharisztikus világkongresszust székesfővárosának falai között megvendégelhessen, ami egész természetszerűleg megint a Katolikus Akcióra hárította a legnagyobb feladatokat. Neki kellett megrendeznie ezt a kongresszust, neki kellett annak hitbuzgalmi, látványossági és idegenforgalmi

ellátásáról gondoskodni. Messzire vezetné a kongresszus eseményeit, eredményeit és távlatait itt újra felvázolni és talán felesleges is, mert az egész ország színe előtt játszódott le s annak élő tanuja volt az országban mindenki. Itt csak bizonyos különleges szempontokra akarunk rámutatni, amelyek a Katolikus Akció nagyságának állomásait jelentik.

Először is hangsúlyoznunk kell, hogy a magyarság első megtérésének szentnapjaitól kezdve ilyen általános, az egész országot a szó szoros értelmében magával ragadó katolikus megmozdulás nem történt. Már az előkészület során, amely egy teljes esztendeig tartott, de aztán magában a kongresszus napjaiban átgyúródott és átférfalódott az egész ország katolicizmusa. A missziók, lelkipyakorlatok, triduumok és novénák egymást érték s azok hatása alól aligha vonhatta ki magát bárki. Az egész ország egy nagy hittanórává változott, amelyen mindenki újra feleleveníthette az ifjúkora óta megkapott ismereteit s a magyar égbolt mintha egyetlen nagy mérhetetlen templom lett volna, amelyben mindenki áhítattal hajlik meg a szent titkok előtt. A szószék és a gyóntatópad, a kórus és az áldoztatórács valószággal kitelepedtek az utcára s még az elprofanizált közhangulaton és közéleten is valami engesztelő és hitvalló áhítat vett erőt. Az emberi leleményesség és ötletesség most az egyszer magára talált és nemcsak az anyagiakban és az élvezetek szerzésében, nemcsak a gonosz és a bűn szolgálatában, hanem az Isten szolgálatában is kitombolta magát! Egymást vitték, buzdították az emberek a lelki újjászületésre s osztályok, illetve hivatásrendek mozdultak meg, hogy soraikból senki ki ne maradhasson.

A később bekövetkezett események megmutatták, hogy az országnak ez a magábaszállása és vallásos elmélyedése, vezetőinek és tömegeinek ez a messzehangzó hitvallása és engesztelése még nemzetileg sem volt hiábavaló. Nem ok nélkül érzi és mondja is mindenki, hogy Magyarország keserű, kegyetlen trianoni

sorsának a megfordulása innen datálódik. A kongresszus egén ott szántottak ugyan az új és mindennél borzalmasabb világháború villámai, amelyek sok népnek tragédiát és gyászt, Magyarországnak azonban igazságai beteljesedését, illetve a rajta elkövetett igazságtalanságok egy részének a reparációját hozták. A kongresszus évével szakadt meg az ég végre Magyarország felett s kezdtek beteljesülni jogos nemzeti aspirációi. A mindenható Isten, akinek olyan egyöntetűen tudott ezekben a napokban hódolni a magyar, ajándékozni is tudott; ott és abban, ami a legfájdalmasabbnak és a legnehezebbnek látszott.

Az eucharisztikus kongresszus minden nép életében maradandó emlék, amely még hosszú évek, sokszor évtizedek multán is tudja éreztetni jótékony hatását. Ahol eucharisztikus kongresszust tartanak, ott az általános tapasztalat szerint felfrissül a hit, megerősödik a buzgóság, fokozódik a katolikus aktivitás. Így volt ez Magyarországon is, sőt talán még fokozottabb mértékben! Mintha ez a nép, amelyik a középkori századok nagy keresztény virágzása óta mindig lefelé tartott, önmagára talált volna s megtalálta volna igazi történelmi hivatását és szerepét. A budapesti eucharisztikus világkongresszus ennek a generációnak olyan élmény volt, amelynek emlékei és erői végleg elhalványodni soha nem fognak.

1938—39. év.

Az eucharisztikus világkongresszus megrendezésének szinte emberfeletti teljesítménye után sem pihent el babérjain a Katolikus Akció, hanem már a következő évben egy új és nagyszabású programot hirdetett meg s tett tengelyévé minden katolikus megmozdulásnak. A program így szólott: „Szent István országa”, s tulajdonképpen logikus következménye volt a kettős szentévnek. Mert míg előző évben országalapító Szent István királyunknak 900 éves jubileumát ünnepeltük,

most az ünnepség után az ő példáját kellett követésre a magyar közvélemény elé odatartani. De egy másik és talán még mélyebb és időszerűbb szempont is kedvezett a program felállításának. Ebben az évben ugyanis végleg kiéleződtek a nemzetközi ellentétek, az állam, nép és faj fogalma körül összecsaptak a legádázabb szenvedélyek s itthon Magyarországon is a politikai erjedés teljes mértékben Magyarország és a magyarság hivatásának és jövőendő szerepének megfogalmazása felé tolódott el. A szokásos és örök emberi játék megismétlődött: az emberek egy része a kellő időben elhanyagolt és véghez nem vitt reformok miatt úgy érezte, hogy állami berendezkedésünk minden formáját le kell vetni s az új idők követelményeinek megfelelően teljesen új ruhákba kell öltöznie. Türelmetlenül kezdték követelni a gazdasági, társadalmi, népi, sőt nemzeti újjáalakítást, idegen példák eszméit és követelményeit hurcolva meg a magyar glóbus alatt. Az emberek másik része ellenszegült ennek az áramlatnak s még makacsabban ragaszkodott, mint valaha, a régi életformák fenntartásához. Az egyik az úgysem megakadályozható „új világra” hivatkozott, a másik az emberi „természet és lét örök törvényeire” és igazságaira.

Ebbe a kínosan vitatott és pártpolitikai szenvedélyek által körülnyalt vitába szállt bele a magyar katolicizmus, amikor forradalom vagy konzervativizmus helyett meghirdette az örök és biztos magyar gondolatot: Szent István országát. A cél természetesen most sem a napi politikába való beszállás vágya, hanem a nemzet örök értékeinek a megmentése volt. A Katolikus Akció nem azt akarta megmutatni, hogyan kell a magyar alkotmányt megmenteni vagy pedig megfejteni, hanem hogy miként kell az első magyar államalkotás tanulságait az erjedésekkel és forrongásokkal teli mai korra gyümölcsözővé tenni.

Ennek az akciónak történelmi jelentősége abban áll, hogy a világeseményektől megriadt és néha talán

meg is zavart magyar közvéleményt lelkileg újra beállította a szükséges történelmi távlatokba. Ez a történelmi távlat ma Európában sokaknál tagadhatatlanul hiányzik; talán azért, mert nem minden nép honalapítása volt olyan egyöntetű, szerves és végleges, mint a magyaré ezer év előtt, kialakulásuk századokig tartott s mintha végleges formájukat is csak most akarnák elérni; de talán azért is, mert egyesek a történelmi fejlődés következtében rég letértek népi hivatásuk és történelmi rendeltetésük útjáról s most zsákutcába szorulva, új eszményekkel és feladatok vállalásával próbálkoznak. A Szent István országa gondolatának bevétele a Katolikus Akció részéről azt jelentette, hogy Magyarországnak a korszerű társadalmi reformokon innen és túl nincs szüksége történelmi hivatásának és rendeltetésének új megfogalmazására. A magyar azért került ide a Duna medencéjébe és azért alapított végleges hazát, hogy a nyugati kereszténység védőbástyája legyen Kelet felé s mint gazdanép az itt lakó vagy később ide költözött kisebb népeket megszervezze s a keresztény kultúra és igazságosság szellemében vezesse. Szent István országa ezt a gyökerében keresztény államalkotás művészetét: a békés, de erős, a hithű, de művelt, a nyugati kultúrában dajkált, de önálló színeit megőrző magyar államot jelentette.

Mint látni, a Katolikus Akció Szent Istváni programja újra nem kenetes frázis vagy üres eszmény volt, hanem feladatok kijelölése és köteleességek meghirdetése. Figyelmeztetés, hogy az átalakulások és reformok nagy zsidvásárában nem minden eladó és nem minden vásárolható! Nem eladó a magyar kereszténység és annak az állami és társadalmi életbe lenyúló intézményei. Magyarország, illetve a magyar nép már egyszer, a népvándorlás hullámaiban, csak úgy talált és alapított hazát, hogy ezekre a keresztény alapokra fektette le fajtája. népe s államisága életét s éppen ezért most, egy második népvándorlás szinte még ádázabb hullámverésében, csak úgy tud fennmaradni, ha kitart

keresztény hite és berendezkedései mellett. Európának vagy a világnak nem az a baja és nem azért tört ki a válság a rothadás undokságával, mert nyugati kultúrájának az alapja, a kereszténység mondott csődöt, hanem azért, mert az utolsó századok fejlődése már épp a kereszténység ellen fordult és épp ez az aposztázia kergette csődbe üres mázzá lett kultúráját. Magyarországnak, mint különben a többi európai országnak is, semmi oka sincs arra, hogy feladja a kereszténységet, hanem ellenkezőleg, minden oka megvan arra, hogy még mélyebben és következetesebben visszatérjen hozzá. A kereszténység nem elnyűtt és most már haszontalan holmi, amitől szabadulni kell, hanem ellenkezőleg, a beteg társadalom orvossága és az újjászületés kimeríthetetlen forrása.

De a Szent István nevében meghirdetett nagy katolikus program arra is figyelmeztetett, hogy a reformokra valóban rászoruló társadalom nem mindent vehet fel és nem mindent hasznosíthat azonnal, ami a reform alakjában vagy köpenyében jelentkezik. Haladni lehet vagy kell is, Magyarország nem élhet egy elszigetelt külön világot, amikor Európa sorsa összefonódott, lépést kell tartania a máshol bekövetkezett fejlődés menetével, de tudnia kell, hogy nem minden fejlődés és vívmány, amit annak kiadnak a korszerűség vagy új világ lobogója alatt sokszor téveszmék. sőt egyenesen fertőző mótelyek jelentkeznek, különösen akkor, ha azok a természettörvényekkel vagy a krisztusi kinyilatkoztatással állnak ellentétben. Ma még talán sokan nem tudják és nem látják, hogy történelmileg milyen óriási szerepre vállalkozott a magyar katolicizmus, amikor a közvélemény és közhangulat legszenvedélyesebb és legádázabb hulláma közepette a feledésbe merült örök igazságokat meghirdette vagy a tévedéseket határozottan visszautasította. S még kevésbé látják azt, hogy ezzel az állásfoglalásával nem pusztán önmagát és intézményeit védte, hanem az emberiség alapvető és nélkülözhetet-

len eszményeit, törvényeit és berendezéseit mentette meg. Mi tudjuk, hogy hamarosan jönni fog egy kor, amely őszintén és szívből, egyetemlegesen és hangoosan hálát fog mondani a kereszténységnek, nemcsak a hit fenntartásáért, hanem az emberi élet méltóságának és szabadságjogainak a megvédéséért és megmentéséért!

Ha a Katolikus Akció vezetősége az eddigi évek folyamán is alaposan kivette a részét az egyes mozgalmak megszervezésében és vezetésében s ha eddig is nemcsak felülről diktálta a programot és nemcsak katolikus nagygyűléseken hirdette meg, hanem személy szerint is résztvett az országos mozgalomban, ez az év valóban a Katolikus Akció vezérkarának a személyes beszállása volt. Szerte az országban megtartották az esperesi gyűléseket, amelyeken az elnökség vagy központ valamelyik, esetleg több tagja is megjelent, lehetőség szerint az egyházfő részvételével is és ott beszélték át a programot és annak módzatait, a végrehajtás eszközeit és lehetőségeit. A katolikus sajtó megalapítása, illetve propagandája óta nem volt még eset a magyar katolicizmus történelmében, hogy ilyen gyökerig ható és mindenüvé eljutó munka indult volna meg és nyert volna teljes befejezést. A lekipásztori munkának nemcsak felfrissítése, hanem új frontokra való beállítása volt ez s egyúttal egy nemzetmentő nagy katolikus kultúrmunkának a megindítása. A katolicizmus már nem emlékekből és érdemeiből akar többé megélni, hanem aktív és alkotó tényezője akar lenni az új magyar életnek.

Hogy e felvilágosító munkára, annak pozitív és negatív oldalai szerint is mennyire szükség volt, semmi sem mutatja jobban, mint az a mindent árnyékba állító páratlan könyvsiker, amit a katolikus akció nagy apostolának, P. Bangha Bélának erre az alkalomra írt könyve, a: Világnézeti válaszok elért. Tünetmentes siker volt ez, amelyik egyszerre mutatta meg a felvilágosító munka szükségességét, nagy horderejét, de egy-

úttal érdemességét is. Kiderült, hogy nemcsak a maszlak, de az igazság is tud terjedni és hogy a világnézeti megzavarodásnál is nagyobb a magyar lelkekben az igazság őszinte keresése. Korai volna még a világnézeti harcot Magyarország számára ezzel teljesen elintézettnak venni, de annyi bizonyos, hogy a csata első meneteit a katolicizmus Magyarországon megnyerte s hogy éppen ezért bizalommal és most már erői tudatában nézhet a harcok esetleg újabb fellángolása elé.

Nem akarjuk azt állítani, hogy ez a nagyszerű védekező harc a legkritikusabb időkben a Katolikus Akció nélkül egyáltalán nem történt volna meg. Egészen bizonyos, hogy támadtak volna a magyar katolicizmusban emberek és mozgalmak, amelyek a kihívásokra feleltek volna s a harcra dobott kesztyűt felvették volna. De hogy ez a felvilágosító és védekező mozgalom ilyen egyöntetű és mindenre kiterjedő lehetett, hogy a döntés óráiban nem egy-két magányos vezérre vagy vértanulelkű szabadcsapatra volt bízva a katolicizmus és az ország ügye, hanem, hogy volt vezérkarunk, mely ott és akkor dobta be csapatait, amikor és ahol arra a legnagyobb szükség volt, ezt ilyen nagyarányúan és az utolsó részletekig kiépítve valóban csak a Katolikus Akció országos szervezete csinálhatta meg. Erre tekintélye és módja, ereje és eszköze is csak egy ilyen nagy szervezetnek lehetett.

1939—40. év.

Az új működési év új programot teremtett, amelyet jelszószerűen így foglaltak össze: „Világiak Krisztus országáért” s benne és vele szőnyegre került az egész Katolikus Akció létjogosultságának alapvető kérdése: a világi apostolkodás megszervezése és elmélyítése. A nagy és lázas külső munkák után, amikor nemzetmentő s az egész magyar közösséget érintő mozgalmakat kellett elindítani, jönnie kellett a belső

elmélyülés évének is, amikor a belső erő megszerzése és kiszélesítése lett az uralkodó szempont.

A feladat nem volt könnyű és egészen bizonyos, hogy egy év munkájával, akcióival vagy mozgalmailag meg sem oldható. A magyar katolicizmus ugyanis egy dicsérhető vagy kifogásolható történelmi fejlődés következtében az Egyház életében való mélyebb részvételtől tartózkodott. A világi hívek, még a legjobbak is azt hitték, hogy katolicizmusukat teljesen kiélik, ha a parancsokat megtartják és saját lelki üdvösségüket biztosítják. A magyar katolikus elegendőnek tartotta a templomok látogatását, a böjtök megtartását, a szentségekben való sűrűbb vagy ritkább részesedést és mert az Egyház szabadsága és jogai átlagban biztosítva voltak, minden mást az egyházkormányzat köteleességének, jogának vagy terhének érzett. Volt egyházi vagy, kötelező vallásoktatás, papok, tanítók és iskolák számára államsegély, még a kiváltságok fénye is csillogott néha az Egyház ruháján és ezért úgy gondolta, hogy neki nem is lehet több szerepe, mint legfeljebb katolikus módjára élni és meghalni. Az a régi nagy szerep, amelyet az ősegyház, a középkor, sőt sok tekintetben még a keresztény ellenreformáció kora is élt, teljesen elhomályosodott és a mai keresztényeknek idegen lett. Már nem élt a köztudatban az a gondolat, hogy a kereszténység első elterjedését, majd a szakadarságokból és eretnekségekből való visszaszerzését nemcsak püspökök és papok, hanem világi katolikusok hajtották végre, akik imával, aktív közreműködéssel és közéleti harcokkal is résztvettek az Egyház munkájában.

Ezt a szellemet kellett most újra feltámasztani. Feltámasztani az együttérzést az Egyházzal és együttműködést az egyháziakkal. Az első azt jelentette, hogy a magyar katolicizmus a templomokat, iskolákat, az egyházközségeket, egyesületeket és intézményeket a sajátjának tekintse; annyira a sajátjának, hogy együtt tudjon örülni sikereinek és együtt bánkódni vagy

szégyenkezni sikertelenségein. Hogy annyira a sajátjának érezze, mint amilyen sajátja a háza vagy családja, a birtoka vagy állása, s hogy tudja megvédeni és tudjon érte harcolni és ha kell, tudjon érte áldozni.

A második meg azt jelentette, hogy ne elégedjék meg többet az egyéni megszentüléssel. Necsak saját lelkivilágával törődjék, hanem vállaljon aktív részt az Egyház megvédésében vagy terjesztésében, a vallásos élet elmélyítésében és a közélet megnyerésében. Rá kellett döbbsenten a magyar katolikusokat, hogy nemcsak püspöki funkciók és papi munkák vannak, hanem világi katolikus feladatok is s hogy az Isten országának nemcsak a klérus munkájára, hanem minden világi közreműködésére szükség van. Meg kellett láttatni, hogy számtalan és nagyszerű szerep van még, ami a papokon kívül a világiakra várakozik. Hogy az emberek egymásra való hatása döntő tényező, s hogy a lelkek történetében, mozgalmak és korszallemek kialakulásában óriási szerepe van a személyes verbuválásnak; az egyéni közbelépésnek, a névtelen emberek szerepvállalásának. Egy hitvalló szó, egy nemes vita, egy elhárító vagy visszautasító gesztus, egy baráti rábeszélés, egyéni megdolgozás és lekötelezés néha többet ér, mint maguk az intézmények, amelyeket már többé kevésbé elszigeteltek az emberek élő tömegeitől s hogy a közérkölcshiséget javítani és a közszellemet megváltoztatni azzal is lehet, ha valaki tiltakozni tud és mer egy sértés, kihívás vagy támadás ellen, s ha épp a tömeg mélyén állva igazít helyre tévedéseket, szüntet meg botrányokat s példaadásával ragad utánzásra másokat.

Igy indult el Magyarországon a világi apostolokodás gondolata s hogy mekkora ereje és sodrása lehet, ha általánosan kiépül és céltudatosan zajlik le, annak legkitűnőbb példáját az úgynevezett csoportbizottságok szolgáltatták. Már a budapesti eucharisztikus világkongresszus évében felmerült ugyanis a gondolat, hogy az egyetemesebb és biztosabb hatás kedvéért a

lelkigyakorlatokat, missziókat, triduumokat, közös gyónásokat és áldozásokat nemcsak templomok és egyházközségek, egyesületek és szervezetek szerint kell megszervezni, hanem belülről, az egyes foglalkozási ágak és hivatásrendek kebelében. Hogy a gondolat mennyire helyes volt, azt különösen a későbbi évek igazolták. A kongresszus után ugyanis nem lankadt le a lelkigyakorlatos buzgóság, hanem tovább folytatódott és évről-évre egyöntetűbb és rendszeresebb hűlámokat vert. A minisztériumok, hivatalok és zárt testületek után egyes foglalkozási és iparágak, majd gyárak és üzemek kezdtek ilyen lelkigyakorlatokat rendezni s mindez a csoportbizottságok apostoli munkájának az eredménye volt, amelyik céltudatosan törekedett egyenlőre a saját testületének a kebelében a katolicizmus lelki hatásainak a beállítására és elmélyítésére. Ugyancsak ennek a csoportbizottságnak a hajtása volt a zelátorok intézménye, amely a csoportbizottságok közös fellépése mellett az egyéni munkának, kezdeményezésnek, fellépésnek és apostoli munkának is tág teret biztosított. Hisszük, hogy ez az intézmény majd elmélyül és kiszélesedik s nemcsak egy-egy lelkigyakorlat, triduum vagy zarándoklat megrendezésében fogja magát kiélni, hanem az ellaicizált közszellem megváltoztatásában is. Különösen nagy feladat vár rájuk a film, színház, irodalom, nemkülönben az úgynevezett társasági élet szellemének átalakításában.

1940—41. év.

A Szent István jubileumi ünnepegeknek volt egy országos, nagy élményeket támasztó hajtása is, amit a „Szent Jobb országjárásának” neveztek el. Az aranyvonat, amelyről a mesék regélni szoktak, ezekben az években Magyarországon valósággá vált, mert egy díszes, külön e célra összeállított vonat Szent István áldó Jobbját végigvezette az országon s mint nemzeti erek

lyét, a magyar összetartás és Magyarország épségének nagy szimbolumát felmutatta a magyar vidék nagy városaiban is. Leírhatatlan az a hatás, amit az aranyvonat, a Szent Jobbnak ez az országjárása keltett. A hívő falusi nép körmenetekkel vonult a vasúti sinekhez, ahol az aranyvonat áthaladt, a városokban pedig, ahol megállott és kiszállott a Szent Jobb, egy életre szóló és megrendítő élménye volt mindenkinek. Az aranyvonat első szereplése ugyan nem erre az évre, hanem közvetlenül a kongresszus utáni hónapokra esett, azért említjük meg azonban itt, mert az újonnan felszabadult országrészek részesültek ez alkalommal a Szent Jobb látogatásában.

Különben ez az esztendő nem hozott az előző évekhez viszonyítva valami új, nagyszabású programot vagy speciális külső akciót, hanem a belső katolikus tömegek lelki elmélyítésére használta fel az időt. Műsoron az Egyház szerepelt s a prédikációk és kultúrelőadások az Egyház lényegének mélyebb megismertetésében kulmináltak. Közelebb akarták hozni az Egyház gondolatát a katolikusokhoz, hogy necsak a templom és az iskola, az istentisztelet és a szentségek szerepeljenek öntudatukban, hanem a látható és láthatatlan Egyház egész gondolatsora és minden következtetése.

Az Egyház témájának ez a beállítása és domináló szerepe a lelkipásztorkodáson nyilvánvalóan két célt szolgált: egyrészt az előző év eredményeinek, a világi apostolkodás felkeltésének akart mélyebb és tartósabb alapokat adni; másrészt pedig a már közben kitört új világháború kapcsán az Egyház fenyegetett helyzetére és sokfelé bekövetkezett szorongattatásaira akarta a figyelmet ráterelni. A téma nagyon is időszerű volt. A háború nyomán hamarosan nagy lett a pusztulás Európa sok részében is, de az Egyház is végleg rálépett a szenvedés útjára. A pápaság hiába kísérelt meg minden lehetőt és lehetetlent a konfliktus elhárítására, nemcsak a békét, hanem saját terjeszkedési lehetősé-

gének és apostoli munkájának a lehetőségeit is összehozni látni. Nagyreményű és virágzó missziós telepek ellátása vált előbb kérdéssé, később egyszerűen lehetetlenné s ahova a háború pusztulása kiterjedt, ott rombadőlt templomok, felégetett iskolák, kolostorok és egyházi intézmények jelezték az Egyház mérhetetlen veszteségét.

Erre az évre esik különben a Katolikus Akció egyik legnehezebb és legmerészebb kezdeményezésének a megindulása, mely a következő években azután még nagyobb lendületet kapott s helyesen tovább vezetve a legnagyobb reményekkel kecsegtet. Ez az akció más országok nagy példái elindulva, a film szellemének és erkölcsiségének megtisztítását tűzte célul és egyelőre a „Katolikus Akció filmkritikája” néven vált ismeretessé a magyar közönség előtt.

A film köztudomás szerint már régóta nagy problémája az egész világ jobb lelkiismeretének. Mert míg az egyik oldalon mindenki elismeri a film feltalálásának óriási jelentőségét és horderejét s akár mint szórakoztató eszközt, akár mint oktató és nevelő tényezőt hajlandó elfogadni, a másik oldalon a film öncélúságában, rideg üzleti szellemében, hatásvadászatában és eszközeinek meg nem válogatásában nagy veszedelmet látott. Sok panasz gyűlt már össze a világ közvéleménye előtt a filmek ellen: hogy eszményeket rombolnak, bűnöket felmagasztalnak, szenvedélyeket ébresztenek, alantas ösztönöket kiszolgálhatnak s így a közerkölcsiségnek valóságos veszedelmei lettek.

Bár az államok, köztük Magyarország is, már védekezni kezdtek a rossz filmek romboló hatásai ellen és bevezették a cenzúrát is, amely a filmek megnyirbálására, sőt eltiltására is kiterjedt, a magyar katolicizmus mégis úgy érezte, hogy ez nem elegendő s úgy a védekező harcot, mint a reformra irányuló munkát egy lépéssel tovább kell vinnie. Ezért megalakult a Katolikus Akció kebelén belül a filmbizottság, amelyben filmgyártók, kölcsönzők, rendezők, filmkritikusok

és szakértők egyaránt meghívást és helyet nyertek s a tények és lehetőségek megvitatása után megszületett az első akció, mely a Magyarországon forgalomba kerülő filmeket katolikus részről is minősíti. A filmeknek ezt a minősítését, mely természetesen nem a film művészeti megítélésére, hanem a dogmatikai és az erkölcsi szempontokra vonatkozik, hétről-hétre kiadják az összes katolikus napilapoknak és folyóiratoknak s megküldik miheztartás végett a katolikus egyesületeknek és egyházközségeknek.

Ha őszinték akarunk lenni, be kell vallanunk, hogy a kezdeményezést sokkal nagyobb megértéssel fogadták maguk a szakkörök, a filmgyártók és filmek, mint a nagyközönség. Egyesek lekicsinyléssel, mások egyenesen felháborodással fogadták az első kritikákat s még olyan hangok is hallatszottak, amelyek az emberi szabadságjogok és szórakozási vágy illetéktelen korlátozását akarták látni a Katolikus Akció filmkritikaiban. Az is késleltette az akció sikerét, hogy a kritika és annak megfogalmazása sem tudott azonnal és határozottan kialakulni, vitás daraboknál még a józanok véleményei is nagyon eltértek és tagadhatatlanul akadt az első időkben a kritika részéről is balfogás, túlzott szigorúság és enyhe megítélés egyaránt.

De éppen ezen látszott meg, hogy minden elvi állásfoglalás és a nehézségektől vissza nem rettenő rendszeres és becsületes munka utat tör magának. Az irányvonalak hamar ki tudnak tisztulni s az először függetlenségében és szabadságában megsértett közvélemény a józan és biztos vezetést el tudja fogadni. Ma sem tartunk ugyan még ott, hogy a Kat. Akció megbélyegzései vagy ajánlásai a filmek sorsát és kelendőségét valóban eldöntenék, annyi azonban bizonyos, hogy a közönség már belenyugodott és megszokta a katolikus filmkritikát s legalább nagyobb töredékeiben vezetteti vagy befolyásoltatja is magát azáltal. Hátra van még természetesen a sokkal nehezebb fel-

adat: nemcsak távoltartani a romboló, rossz filmekről, hanem a jó filmek gyártását és előadását szorgalmazni!

Ugyancsak ennek a filmakciónak volt a mellék-hajtása a keskenyfilmek bemutatásának a szorgalmazása. Külön szerv létesült a Katolikus Akció kebelén belül, amelyik szakszerűen foglalkozik ezzel a kérdéssel is. Nyilvántartja a bemutatható jó filmeket s tanácsal vagy közvetítéssel lehetővé teszi, hogy a katolikus egyesületek a keskenyfilm vetítéséhez szükséges készülékeket beszerezzék. Ez az akció, ha nem tévedünk, idővel a legáldásosabb és legnagyobb vállalkozások egyike lehet; nemcsak azért, mert elvonhatja az embereket a kevésbé kényes filmszínházak és rossz filmek hatásától, hanem azért is, mert a folyton csak beszédekben és szónoklatokban megrekedt egyesületi életet a film többirányú hatásával felélénkítheti, s az emberek tartós érdeklődését egyesületeink mögé lekötheti. Ma anélkül is az a helyzet, hogy a beszédek könnyen megúnják, a filmeket azonban, még az oktató filmeket is, érdeklődéssel és élvezettel szűröcsölik az emberek.

Ugyancsak ennek a katolikus filmakciónak köszönheti megszületését és létét az a néhány vallásos tárgyú vagy igazán nemes erkölcsű világi magyar film is, amelyik már a téma felvetődésénél vagy a gyártás megindításánál is a katolicizmus kiszolgálására gondolt. Ha ma a magyar mozivásznakon már egyáltalán nem futhat romboló irányú film, s ha minél több kimondottan építő tendenciájú és kifogástalan erkölcsi légkörben lezajló magyar film készül, azt nem utolsó sorban a Katolikus Akció helytállásának köszönhetjük.

1941—42. év.

Ebben az évben újra olyan mozgalmat indított el a Katolikus Akció, amelyik megmozgatta az egész ország közvéleményét. A káromkodás elleni akció volt ez. Hogy a kezdeményezés újra egy régi és valóban

gennyes magyar sebre tapintott rá, senki előtt sem lehet kétséges. A magyar nép — s ebből a legmagasabb intelligenciát sem véve ki — köztudomás szerint igen hajlamos a káromkodásra és sokak szerint, sajnos, a magyar nyelvnek van az Isten káromlására a legnagyobb szótára. Tudta és érezte ezt mindenki, de tehetetlen volt vele szemben. Tízegynéhány évvel ezelőtt már egy belügyminiszteri rendelet is próbált ennek a káromkodási járványnak gátat vetni, de hiába. Egykét tettenérés, rendőrbírói büntetés után maradt minden a régi ben.

A Katolikus Akció érdeme éppen abban áll, hogy ez alkalommal nem csupán a hatóság közbelépését sürgette meg, hanem a szó szoros értelmében társadalmi mozgalmat indított el ennek a mélyen megalázó s már-már nemzeti becsületünket fenyegető rossz szokásnak a kiirtására. Aligha volt még erkölcsi akció Magyarországon, mely ilyen nagyvonalúan és mindenre kiterjedő figyelemmel indult volna el. Kezdődött azzal, hogy a tanácskozássokra s természetesen a mozgalomban való részvételre meghívták az állami és egyéb közületi szerveket és felkérték az üzleteket, gyárakat és iparüzemeket. Az eredmény meglepő és egyúttal vigasztaló volt! Kiderült, hogy ezt a nemzeti bűnt voltaképpen mindenki szégyeli és leállításához szívesen nyújt segédkezet. Hamarosan megjelentek a káromkodás elleni plakátok az utcán, a hivatalokban, a műhelyekben, a villamosokban, a vasutakon, a fővárosban és a vidéken egyaránt. Iskolák és testületek léptek akcióba, prédikációk, beszédek, előadások hangzottak el, az ujságok foglalkoztak vele s még a rádió is résztvett a magyar nyelv és lélek megtisztításának e nemes munkájában. Magánosok, hivatalok és társulatok tömegével rendelték az erre vonatkozó röpcédulákat és plakátokat és buzgó lelkek egész a fronton küzdő katonaságig is elvitték a mozgalom gondolatát, írásait és képeit.

Hogy akadtak itt-ott elvétve kicsinyes lelkek, írók

és szerkesztők, akik a mozgalmat csak élcelődésre vagy lekicsinylésre használták fel, mit sem számított. Az ország közvéleménye a mozgalom mellé állt s a felháborodott levelek áradatával fojtotta bele a szót a gáncsoskodókba. A baj, a káromkodás megrögzött szokása természetesen sokkal mélyebben ül, semhogy azonnali és végleges kiirtására számítani lehetne. Annyi azonban bizonyos, hogy máris kevesebb lett a káromkodás s a mozgalom nem múlt el nyomtalanul az ország felett. A sikerben nagy része van a mozgalom megszervezése mellett az akció megfogalmazásának és beállításának. A káromkodás elleni harcot olyan távlatokba tudták beállítani, annyira észszerűvé, meggyőzővé, valósággal nemzeti kötelességgé tudták tenni, hogy az eredmény nem is maradhatott el. Minden idők egyik legkiválóbb példája lesz ez, mint kell egy közérdekű és országos akciót megszervezni, rokonszenvenné és eredményessé tenni.

A káromkodás elleni küzdelemmel párhuzamosan elindult egy másik akció is, amelyik a vásár- és ünnepnapok megszentelésére vonatkozott. Ez már természetesen a magyar katolicizmus belső ügye maradt, amelynek eszközei és eredményei is csak a katolikus táborra szorítkozhattak. A cél nyilvánvalóan az volt, hogy a lelkipásztorkodás lehetőségeit kiszélesítse, a kegyelmi életet fokozza s az embereket a liturgiához jobban hozzáfűzze. Ennél az akciónál természetesen már elsősorban a szószék hatalmát s a kimondottan katolikus egyesületek erejét kellett igénybe venni s közéleti vonatkozások vagy visszhang nélkül a lelkipásztori stratégián és az egyéni világi apostolkodáson volt a hangsúly.

Érdekes feljegyezni, hogy ennél az akciónál sem mutatkozott a katolikusok között az elfáradásnak vagy beleunásnak semmi jele. A családmentés nagy gondolata óta, amivel a Katolikus Akció működését elkezdte, évről-évre megismétlődött, mint láttuk, valami sorompóbaállás, konkrét gyakorlati célokért folyó harc és

propaganda s az emberek nem úntak bele, hanem szinte várták az újabb akciók lehetőségeit. Kiderült, hogy a magyar katolicizmust nemcsak felébreszteni lehet, hanem állandóan készenlétben tartani is és erőiből nemcsak a meglevő szokások fenntartására, hanem új kezdeményezésekre is bőven telik. Ez a legvigasztalóbb érzés, amit a magyar katolicizmus utolsó tíz évének a történetéből meríthetünk s ha tudjuk is, hogy a falakon belül és kívül még igen sok a tennivaló, a magyar Katolikus Akció tízéves elszámolását azzal zárhatjuk, hogy nem élt hiába!

Zászlóbontás elé.

1933 október.

Országszerte plakátokat ragasztott ki az Actio Catholica: magasba nyuló kereszt tövében az ifjúság zászlókat feszít neki a magyar levegőnek s a lobogóvásznakon Krisztus monogramja. „Az Actio Catholica zászlóbontása a XXIV. Országos Katolikus Nagygyűlésen” — kiáltja a szöveg. Amiért 23 Katolikus Nagygyűlés szónokolt, vitatkozott, a huszonnegyedikén villanyozó cselekvésbe érik. Határkövet lépünk át! Vége az eredménytelen szóáradatnak, a sziporkázó szellemi tornászásnak! Felöltjük a munka zubbonyát és fegyelmezett seregbe tömörülve, szívós cselekvésbe kezdünk.

Minden pápa arculatán látható valami jellegzetesség, amely uralkodásán bélyeget üt. Amely írásai-ban, szavaiban, intézkedéseiben tudatosan és öntudatlanul állandóan visszatér. XI. Pius pápa legkedvesebb gondolata — az Actio Catholica. A Vatikán minden emberit meghaladó magasságából, a Szentlélek-adta éles világításban mindenkinél tisztábban látja, hogy szörnyen levezsgázott ama pokoli erőfeszítés, amely a felvilágosodás bódult észjárása szerint az Isten, a kereszténység nélkül akarta a világot berendezni. E ropant herezis következménye, hogy az emberi társadalom ma ezernyi sebből vérzik — s hogy orvos és gyógyír sehol sem mutatkozik. A világkrízis tombolása óráján a kispolgári lelkeket rémület nyűgözi le, mert a világvihar a tetőt szedi le fejünk felett. Másképp lát azonban a pásztor, akinek a szemei a magasságok méreteihez szokott. Péter-Pius a Szikla-

ember — prófétai szemmel látja a jövő társadalmának képét. S ez: Krisztus békéje — Krisztus országában. S míg szeme elragadtatva csüng a nagy vízión, — keze biztos konturokban rajzolja fel a sóvárgott, boldogabb jövőt: Krisztus királyságát. E hatalmas szimbólumot, mint a valóság képét, — mindenki megérti és átfogja.

Hogy meg is valósuljon, — a tettek mezejére utasítja széles e világ katolikusait. És nemcsak a hierarchiát, nemcsak a krisztusi alkotmány szerint illetékes apostolokat, hanem a világiak óriási tömegét is. A világiak általános világmozgósítását akarja a Szentatya. A Krisztustól adott fegyelem ugyan érvényben marad: az új keresztes hadjáratban továbbra is a papok lesznek a tisztek, gondviselészerű és beláthatatlan jelentőségű azonban e mozgalomban az, hogy a lelkipásztorok munkájában organikus beillesztést nyer a laikusok apostolkodása. A világiakban rejlő óriási energiák megjelenése a katolikus tettek mezején, — korszakalkotó az Egyház életében.

Az aránylag kevés számú papság Krisztus új országát önerejéből meg nem valósíthatja. Szava mindehova el nem érhet. S legyen bár papságunk mégolyan derék s álljon bár mégolyan imponáló tündökléssel magaslatán, mindent mégsem tudhat s mindent egyedül el nem végezhet.

A legfőbb Kormányos azt akarja, hogy a világi hívek is vessék latba gondolataikat, tapasztalataikat, terveiket, szaktudásukat — a társadalom újra-kereszténnyé tételében. Azt akarja, hogy a világi hívek hagyják el eddigi passzív és receptív magatartásukat s a keresztény őskor laikusaihoz hasonlóan, mint közreműködők és munkatársak jelenjenek meg a papság oldalán.

Nincs szó arról, hogy az egyházkormányzatot magukhoz rántsák; ezt az egyházjog úgysem engedné meg. A Szentatya ellenben azt várja tőlük, hogy a

társadalomban eloszolva, helytálljanak és apostolkodjanak a krisztusi elvek diadalra jutásáért.

Magyarországra a múlt év őszén ért el a Rómából küldött, bőséges termést ígérő vetőmag. Egy évi csendes szervező munka után — az idei Nagygyűlésen — a nyilvánosság előtt bontjuk ki zászlaját. A nyilvános díszgyűléseken hatalmas képekben gördülnek el a katolikus érdeklődés előtt az Actio Catholica célkitűzései, míg a szakosztályok és az országos szervek tanácskozásaiban az évi országos programm érlelődik ki. A katolikus cselekedetek nagy elindulását remek keretként övezi majd a gyermekek, a leányifjúság, az egyetemi ifjúság s a különböző katolikus egyesületek gyűléseinek koszorúja. A központban pedig roppant méretű hódolattal övezve áll majd minden lélek, áldozat, hitvallás és lendület forrása: az Eucharisztia.

Nagy reménység éltet bennünket, hogy katolikus mozgalmunk nem lesz többé helybentopogás, hanem évről-évre növekvő krisztusi áradás.

Mindnyájan érezzük, hogy van mit tennünk! Közéleti, társadalmi, művelődési kérdések várnak megoldásra. Ezeket csak a pap és a világi katolikus vállvetett, együttes munkája oldhatja meg. Úgy érezzük, hogy van szavunk nemzetünkhöz! Hiszen mi hordoztuk valaha a magyar múlt legszebb emlékeit. Az ország szolgálatában és felvirágoztatásában, miként a múltban, úgy ma is elsők akarunk lenni!

Amikor a XXIV. Országos Katolikus Nagygyűlés kibontja a Katolikus Akció lobogóját, — kérдем: ki az, aki ne vágyódnék, hogy a hazát és az egyházat mentő e gyönyörű munkából részt kérjen? Jöjjön mindenki a kibontott zászló alá, hozza hazaszeretetét, buzgóságát, apostolkodását, hogy minél előbb beköszönthessen Krisztus országának tavaszi virágzása.

Mi az Actio Catholica?

Az Országos Lelkipásztori Konferencián 1933 június 26-án megtartott előadás.

Arra a rosszindulatú itéletre, mely a katolikus Egyházat megmerevedéssel szokta vádolni, alaposan rácáfolt a XI. Pius pápától 1922-ben megindított valósi mozgalom és tevékenység, amelyet Actio Catholica néven ismerünk. Faulhaber bíboros megállapítja, hogy az Actio Catholica korunk óriási apostoli szellemjárása. XI. Piusról megjövendöli, hogy a történelem őt, mint az Actio Catholica nagy pápáját fogja elkönyvelni. Hanuy Ferenc megállapítja, hogy a „dogmatikusoknak, moralistáknak, aszketikusoknak és misztikusoknak egyaránt érdemes az ő szaktudományuk fényszóróját erre az új és mégis velejében régi tevékenységre irányítani.” Szentséges Atyánk 1922. december 23. óta, amikor székfoglaló enciklikájában útjára indította az Actio Catholicát, számtalanszor visszatér reá, mint szívéhez nőtt ügryhöz. A lelkipásztorkodó papság lelkében azonban állandóan ott mered a kérdés, mely jelen előadásom tárgya is: Mi is hát az Actio Catholica?

Ha feladom a kérdést: mi az Actio Catholica lényege? akkor könyvek, cikkek, iratok tekintélyes tömege egyhangúan a Szentatya iránytszabó szavaira hivatkozik, aki az Actio Catholica gondolatának és elnevezésének a ma használatos jelleget megadta.

Úgy érzem azonban, hogy jobb és mélyebb meg-

értést nyujtok, ha először nem az Actio Catholica lényege, hanem a

célja

után kérdezősködöm. Az Actio Catholica ugyanis egészen céltól meghatározott és célra irányított mozgalom. Cél teremtette meg, határolta körül; szükségesség szülte.

Melyik most már az a cél, mely az Actio Catholicának formát, életet és lényegét adott?

Világkatasztrófában élünk. A gazdasági, politikai, erkölcsi és társadalmi krízisek, úgy látszik, egyben kulminálnak: a régi partok leomlóban, a jövő kódéből új világ készül a történelem színpadára lépni. Századunk végnélküli forradalom-sorozata azonban szükségképpen követelménye annak az *egy forradalomnak*, amelyet kétszáz év óta Isten trónja ellen folytatnak. Egy ilyen vajudó időben, amikor mindenki elveszteni látszik a fejét, hirdeti XI. Pius pápa uralkodásának alapelvét: Krisztus királyságát. Minden bajnak az az ősforrása, hogy az élet szinte minden vonatkozásban herezisbe ment. Az orvosság: vissza a fundamentumhoz, mely utoljára adatott nekünk, Krisztushoz, a Királyhoz. Szent Péter kapui mesze föltárulnak. Lehetetlen, hogy az apostol sírja csak oly hely legyen, hol a lámpák csendesen pislognak — a nagy halottat őrizve. Lehetetlenség, hogy a mindenség Ura száműzve maradjon szent tabernákuluma elrejtettségében. Örök Király Ő; nem bitorolt az Ő királyi joga a teremtés trónjára. Szent Péter kapui messze föltárulnak s a *mysterium* fényében ragyognak a dolgok és az emberek országa. Krisztus királyi zászlója fölkigyózik övéi előtt, helytartója új keresztes hadjáratra hív: a világ újra kereszténnyé tételére: Actio Catholicára.

Mert uralkodási alapelvének fő eszközéül az Actio Catholicát választotta, vagyis a világl híveknek a papsági, lelkipásztori tevékenységébe való bevonását.

Az Actio Catholica nem alapelvek és elvont fogalmak száraz foglalatja. Benne döntő jelentőségű az a tény, hogy a hit vizionárius erejével megfogott

világképből indul ki.

Az Actio Catholica nem alapelvek és elvont teóriák sorozatát adja, amelyek hideg kategórikus imperativusokkal próbálják az életet kívülről megfogni. Programja nem merül ki a modern tévedések taxatív felsorolásában és méltatásában, mint az egyházi tanító-hivatal nyilatkozataiban természetesen így szokott lenni. Nem. Itt XI. Pius, Krisztus helytartója a földön, mint vezérlő egyéniség lép elénk, kinek szemei lelkesen lángolnak egy ragyogó cél szemléletében, míg kezei kigöngyölik Krisztus királyságának zászlaját. Éppen az a tény, hogy itt nem merő theóriát, hanem egy képet, mint a valóság szimbólumát kapjuk, — az Actio Catholica már eleve elveszi a merő külsőleges tevékenység mellékizét, melyek jellemzik a merő abstractióból született organizációkat s amelyek az ember lelkét kielégíteni nem tudják. Az Actio Catholica éppen e képszerűségében bírja azt a titkot, hogy megfogja és megbabonázza az emberek lelkét. Megfelel az idők nagy vágyakozásának, mely ismét képszerűség, konkrét valóság után áhítozik. A régi Egyház teremtő ereje nyilatkozik itt meg, mely ma is, mint régen — szimbólumokban gondolkodik és szimbólumok által uralkodik. Aki már gondolkodott afelől, hogy a szimbólumok minő jelentőséggel bírnak a kultúrára, megérti, hogy az általános züllés korában minő jelentőségű az a teljesítmény, amikor az Egyház Krisztus királyságát írja fel az összeroppant emberiség egére. E szimbólumot megérti egy nép minden rétege, bárminő elütő is legyen képzettsége. A hittel megfogott e szimbólum alkalmas arra, hogy meg hozza az emberiség valódi egységét, amelyet pedig éppen manapság a hüpersovinizmus annyifelé tép. A Szent Atyá-

tól kitűzött cél tehát: Krisztus országa. Ezt kell meghódítani; ez a jelen keresztes hadjárata. S hogy e szimbolumból boldog valóság szülessen, Szent Atyánk azt akarja, hogy az Egyház hierarchikus apostolságába vonassanak be a világiak is. Induljon el minden nemzetből a világiak általános mozgósítása papjaik vezénylete mellett, történelmüknek és néplelküknek a legmegfelelőbb módon.

Az Actio Catholica feladatát, amelyet a Szent-séges Atya maga jelölt meg, genetikusán vezetem le

az utolsó pápák körleveleiből.

amelyeket joggal nevezhetünk az Actio Catholica katekizmusának.

Az Actio Catholica műszavát XIII. Leó pápa használta először. Ez a nagy pápa hangsúlyozta és fejtette ki a világi katolikusok kötelességeit és jogait a hit terjesztését illetőleg; a laikus munka jelentőségét s annak viszonyát a hierarchiához és működési területét. Csak mellékesen emlitem, hogy a nagy pápa kezdeményezésére és útmutatására indult el a mult század végén először a katolikusok politikai szervezkedése, majd az a csodálatos egyesületi és társadalmi működés, mely az Egyház ellenségeinek pokoli munkáját nemcsak megtorpantotta, hanem legújabb korunk letagadhatatlan katolikus reneszánszát hozta meg. XIII. Leó pápa adta meg nagy vonásokban az Actio Catholica alap-gondolatait. X. Pius a laikusoknak a hitoktatásban, XV. Benedek pápa pedig a világiaknak az Egyház missziós műveiben való részvételéről írt enciklikájában tovább vezették XIII. Leó rendelkezéseit. XI. Piusnak tartatott azonban fenn, — s ezt a történelem sosem fogja elfelejteni —, hogy megmagyarázza az Actio Catholica fogalmát, működési körét, hogy hatalmasan buzdítson megvalósítására. Az ismert Ubi arcano Deiben rakja le először gondolatait és kívánságait. A buzgó világiak és a papok munkájának tulajdonítja,

„hogy a szent apostolság kívánt szelleme sokkal nagyobb mértékben fejlődött ki most, mint régebben; az a lángoló törekvés, mely legelőször is álhatatos ima és eleven példája által, aztán jóindulatú rábeszélés és eredményes irodalom s a szeretet és segítség különböző műveivel fáradozott azon, hogy úgy az egyes lelkekben, mint a családi életben és a polgári társadalomban Krisztus, a Király isteni Szíve iránt a mindenkitől megillető szeretet, tisztelet és uralom ismét visszaállíttassék. Ide tartozik az a jó harc is, amelyet egy időben kellett folytatni az oltárért és az otthonért és amely sok helyen vezérlő harc lett s vallásos és otthonához hű társadalom, Egyház és család jogaiért, mely Istenben és a természetben gyökeredzik, különösen a gyermekek neveléséért. Ide tartoznak végül mindama berendezkedések, tanácskozások és vállalkozások, amelyeket katolikus akció névvel foglalnak össze, mely nekünk annyira kedves.” Még jobban kifejti irányelveit Bertram bíboroshoz intézet levelében (1928 nov. 13.) s azóta sem szűnik meg újra és újra fölemlíteni az Actio Catholicát. Utasításokat adott Belgium, Litvánia, Mexikó, Ausztria, Spanyolország, Svájc és Olaszország részére.

A cél tehát, mely Krisztus királyságában szimbolizálódik: óriási. A pogánysága miatt roppant romlásba sodródott világot kell ismét Krisztusban újjá szülni. A Szentséges Atya azonban maga állapítja meg, hogy ezt az epochális célt

a papság egyedül meg nem oldhatja.

Ezt különben le nem tagadhatjuk. A romlás sokkal nagyobb, semhogy az aránylag kevés számú papság meggyógyíthatná azt. Ki merné kétségbe vonni, hogy az utca, a közszellem, a közfelfogás végzetesen kicsúszott irányításunk alól. A sajtó, a mozi s a rádió nem a mi jótékony befolyásunk eszköze. A társadalom élete — minden külső katolikus máza ellenére — lel-

kében pogány és anyagias; erkölcsében megrendült. Hitbuzgalmunkkal, némi politikai szervezkedésünkkel csak annyit értünk el, hogy a romlást megakasztottuk. Igaz, hogy jelentékenyen előbbre vagyunk, mint csak 30 éve is. Igaz, hogy az idősebb lelkipásztorok buzgóbb kort láttak ifjúságukban. De az is igaz, hogy roppant veszteségeket szenvedünk ma is. Nem játszuk a közfelfogás irányításában azt a szerepet, mely megilletne minket ezeréves szolgálatunk után. Nem kézzelfekvő-e a veszedelem, hogy a 27⁰/₀-nyi, de jól megszervezett protestánsság szekerébe fogja a 70⁰/₀-nyi, de teljesen szervezetlen katolicizmust? Vajjon nem szemünk előtt törték-e össze a spanyol katolikus Egyházat? Vajjon nem a jelen pillanatban vetik-e másutt börtönbe a katolikus papokat, verik agyon a katolikus legényeket és dűlják föl a katolikusok gyönyörű alkotásait? S ami egünkön nem jelennek-e meg végzetes előjelek?

Igaza van Szentséges Atyánknak: sokkal kevesebbek vagyunk mi papok és erőtlenebbek, semhogy merő hitbuzgalmi és gyenge politikai szervezkedésünkkel egyedül merjük vállalni az új, keresztény korszakot hozó munkát. Engedelmeskedjünk azért Szentséges Atyánknak és lelkipásztori terveinkbe, műveleteinkbe emeljük be a világiakat.

Ezek előrebocsátása után kezd már előttünk kibonlatkozni az

Actio Catholica fogalmának körvonala.

Nem más, mint a világi katolikusok apostolkodása. „A laikusok részvétele az Egyház tulajdonképpeni missziójában, a világiaknak a klérus missziójában való közreműködésének egy formája”. (Osservatore Romano: 1926 febr. 26. 47. o.) A világiak közreműködése és a papság apostoli, lelkipásztori, vallásvédelmi tevékenységében, a keresztséggel és bérnálás-sal már elnyert királyi papságnak felébresztése. (Bertram bíborshoz írt levél; 1933 május 23-i allo-

cutio. stb.) 1927 január 24-én a kardinális államtitkárhoz írt levelében a Szentséges Atya kifejezetten hangsúlyozza: „Első encyklikánkban az Actio Catholica úgy definiáltuk, mint a világiak közreműködését a hierarchia apostolkodásában és kijelentettük, hogy a papság úgy tekintse, mint hivatása lényeges részét, a hívők pedig életük kötelességét lássák benne”. Sőt az Osservatore Romano az Actio Catholicát egyenest „a társadalomban működő Egyháznak” nevezte s ezt bizonyára nem a Szentatya intenciója ellenére tette. (1926 jún. 19. 139. o.). A köztudatba az Actio Catholica azon definíciója ment át, amelyet Pacelli bíboros használt a magdeburgi katolikus napon: „Szent Atyánk gondolata szerint az Actio Catholica a világiak részvétele a hierarchikus apostolkodásban”.

Kísérreljük meg e definíciót

alkotó elemeire bontani.

1. *Apostolkodás.* Az Actio Catholica már nem elégszik meg azzal, hogy ki-ki csak a saját tökéletességével törődjék, bár kétségtelen, hogy ez a legelső és legfontosabb. Világos, hogy csak akkor indulhatunk el krisztusi világhalászatra, ha mindnyájunkat fenéig jár át a tűz, mely az égből szállott alá. Az aktivitás századában azonban nem elegendő a kereszténység esztétikai élvezése. A gyönyörködés abban a tényben, hogy a mi világnézetünk a legszebb, a legbölcsebb, a legmélyebb, a legrégebb, a legmodernebb. Nem elég csak ismerni és szeretni hitünket, mint igazi életelvet, erős életsegítséget, az igazi öröm forrását. Nem elég, ha lelkünket betölti a katolicizmus öröme, gyönyörűsége. Éppen telítettségünkől és magragadottságunkból kifolyólag kell megdöbbenve látnunk, hogy gyönyörű életelveink mennyire leszorultak, lemaradtak az érvényesülés teréről. S hogy mily roppant azok száma, akik közömbösen, elhidegedetten, ellenségesen, vagy fuldokolva, kétségbeesve állanak az evangéliumi világ-

nézettel szemben. Ha nekünk ily szép és becses krisztusi hitünk, nem nézhetjük tétlenül és semlegesen, hogy ezernyi embertársunkból s a társadalom jó részéből elveszett a megbecsülés iránta. Hisz az Egyház lényege az offenzíva. Programja az egész világ. Munkája meg nem szűnő agitáció. E belső telítettségünkől csapjon ki az apostoli láng, hogy a kultúr-pogányságba csúszó és forradalmi lázban vergődő embertársaink sokaságát Krisztus békességével nyugtasuk meg.

2. *Világiak apostolsága.* E nagy világhalászat hivatott hordozói ugyan a pápa és a püspökök; az apostolok utódai. XI. Pius azonban fölszólítja a föl nem szentelt férfiakat és nőket, a nép minden rétegéből, hogy vegyenek részt a püspökök és papok apostoli munkájában. Még nemrégiben azt állították, hogy nem lehet beszélni a világiak apostolkodásáról. Most ugyanaz a pápa, ki a laicizmust a kor legnagyobb betegségnek mondja, — a világiaknak az Actio Catholicában való közreműködését „igazi apostolságnak” nevezi.

Ha tökéletes lelki életünkkel, buzgó lelkipásztorainkkal, ötletes pasztorációs módszereinkkel, magas teológiánkkal nem bírtuk az Egyház társadalmi pozícióját tartani; — ha a szorosan vett papi munka nem volt elég erős ahhoz, hogy eredményesen küzdjön meg az antikrisztus pokoli agitációjával; ha liturgiánk, körmeneteink, bensőséges templomi életünk dacára fájdalmasan lecsúsztunk a társadalom irányításáról; ha az ellenség lankadatlanul agitál majdnem minden sajtótermékben, utcasarkon, — vajjon a buzgó hívek Krisztus barátai — hallgathatnak-e? Nézhetik-e közömbösen és tétlenül papjaik hőroszi küzdelmét? A válság oly fokára érkeztünk el, hogy korántsem elég már, ha csak a papok a hitvallók és apostolok. Mindenki apostol legyen, aki a katolikus nevet viseli. A Szentséges Atya a bérmlás szentségére emlékezteti a világiakat. Faulhaber bíboros azt mondja,

hogy a bérmlálás az Actio Catholicára való felszentelés; a „királyi papság” szentelése. A keresztség által a hívek élő kövek lettek az Egyház épületében; a bérmlálás révén maguk is építőmesterek. Azt akarja a Szentséges Atya, hogy a világiak ne csak receptív, passzív halacszkák legyenek az Egyház hálójában, hanem maguk is halászok és apostolok. Mert Pacelli bíboros szerint: az Egyház bajai ma oly nagyok és a feladatok oly hatalmasak, hogy az egyháziak semmiképpen sem nélkülözhetik a világiak segítő apostolkodását.

E meghívással voltaképpen öskeresztény gondolat elevenítődik fel. Szent Péter írta: „Királyi papság vagytok”. Az első pápa körlevelétől ím egyenes vonal fut XI. Pius encylikájáig. Szent Pál hálát mond több levelében azoknak, akik az „Urban” és az „evangéliumban” vele együtt munkálkodtak. Néven is nevezi őket. Ezek nem papok, hanem világiak. Férfiak és nők. Az apostoli időre emlékezik a Szentatya, mikor ezt írja: „Mondjátok meg világi híveiteknek, hogy ha társulnak papjaikhoz és püspökeikhez és részt vesznek az apostoli és megváltói munkában, akkor inkább, mint valaha, genus electum lesznek, regale sacerdotium, gens sancta, Isten népe, amelyet Szent Péter dicsőít”.

3. *Szervezett apostolkodás.* Az Actio Catholica fogalma nem fedi egyszerűen a világiak apostolkodását. A Szentséges Atya ugyan nem adott az egész világra kötelező egységes szervezetet, sőt az Actio Catholica világközpontját sem állította föl az Örök Városban. De az Ubi arcano Dei mellett Olaszország részére adott konkrét szervezetet. Elrendelte, hogy minden plébánián a nemek és korok szerint felállított öt egységből Actio Catholica vezetőség létesítendő. Ezeket a plébániai szervezeteket egyházmegyei központokban fogta össze. Sőt Rómában koordináló központot is létesített. Szentséges Atyánk ez intézkedéséből következik, hogy a világiak apostolkodásának szervezett apostolkodásnak kell lennie. A szervezettség az idők-

től ránk kényszerített szükségesség. Elveszett az, aki szervezetlenül áll. Mindig lesznek, akik a kikezdéseket megcsinálják, lesznek, akik a mozgalom hajtóerői, a mozgalmat azonban a katolikus erők és személyek tervszerű munkaközössége viszi sikerre. P. Bangha írja a Magyar Kultúrában, hogy az Actio Catholicán a fogalmak szerint átfogó, egy egész országra és annak minden olyan katolikus szükségletére kiterjedő szervezkedést kell értenünk, amelyet társadalmi úton lehet csak kielégíteni.

Ezek után azt várná az ember, hogy az Actio Catholica úgy jelenik meg, mint valami új szervezkedés. Azt találjuk azonban, hogy az Actio Catholica szervezkedése sehol sem szüntette meg, vagy korlátozta az értékes és virágzó katolikus szervezeteket. Így nálunk az Actio Catholica hordozója az egyházközségi szervezet — anélkül azonban, hogy az egyházközségeken kívül értékes egyesületi munkát nélkülözni kívánná. Sokak előtt talán azért érthetetlen az Actio Catholica, mert elsősorban valami új egyesületet képzeltek el benne. Az Actio Catholica szervezett apostolkodása azonban nem statikus, hanem dinamikus jellegű. Nem egyletesdit játszik. Az Actio Catholica a katolikus élet egész cellaépítményébe egységes lelket akar lehelni, vagyis nálunk az egyházközségekbe és egyesületekbe apostoli szellemet ültet. Nem új gépezetet állít be, nem új alapszabályokat szerkeszt, hanem új lelkeket és szellemet hoz. Faulhaber bíboros mondja: Az utolsó században ez a jelszó hangzott: Szociális munkát! Most ez a jelszó hangzik: Apostoli munkát! Úgy vélem, hogy korunk marxista hereziséből szivárgott át az a hamis nézőpont még a mi táborunkba is, hogy a merő külsőleges szervezkedés megelőzi a szellemet. Az Actio Catholica megfordítja a dolgot és azt mondja: nem a külső szervezkedés a legfontosabb, hanem az egységes szellem, mely tetőtől-talpig átjár mindent. Éppen azért a magyar Actio Catholica is az egyházközségi bázison indítja

el a világi apostolkodás szellemét, az egyházközségek és egyesületek munkáját pedig az egyházmegyei Központok, ezeket pedig az Országos Vezetőség cselekvő munkaközösségbe kapcsolja össze. Az Actio Catholica tehát tetőszervezet, amely a Krisztus királyságának központi gondolatába irányít be egyházközséget és egyesületet egyaránt. Minden szervezetünkbe egységes irányzatot, katolikus önérzetet, elvhűséget, egységes gondolkodást, akarást és munkálkodást visz. Az egységes irányítás nálunk is nagyon üdvös dolog lesz. Sok a hasonló irányú, parallel haladó egyesületünk. Ugyanazon vízen, de különböző zászlók alatt zavarják egymás munkáját. Reméljük, hogy az Actio Catholica nálunk is egységesíti a katolikus cselekvéseket. Többé nem engedhetjük meg, hogy az apostoli háló szakadozott legyen. Szakadozott hálóval nem is lehet ország- és világhalászatra indulni.

4. *Hierarchikusan megszervezett.* Pacelli bíborost idézem ismét: „A laikus apostolkodásnak az Egyház szervezetébe kell beállítva lennie, ahogy Krisztus akarta. Örömteli készség a Krisztustól rendelt vezetők utasítása szerint. Az Actio Catholica a világiak apostolkodását hozzákapcsolja az egyháziakéhoz, hogy zárt soruk a püspökök és Krisztus helytartójának kezében egy acies bene ordinatává legyen”.

Az Actio Catholica alapján a plébániához tartozik, mert a cselekvő csoportok a plébános körül helyezkednek el. Lényegében pedig egyházmegyenként a püspökök irányítása alatt áll a „nil sine episcopo” elv alapján. Szükség van azonkívül egy vezető, koordináló központra a püspöki kar irányítása alatt, hogy az egész nemzet javára szolgáló egységet megtudja valósítani.

Hanuy írja, hogy „dogmatörténeti érdekesség, sőt valóságos dogmatikai csemege, hogy a világi hívek királyi papságának apostoli tana az utóbbi századokban, valószínűleg a reformáció egyetemes papságot valló és az egyházi rend szentségét tagadó tanával

szemben, — háttérbe szorult és további kifejtése és gyakorlati alkalmazása a legutóbbi időkig megakadt... A Codex Juris Canonici a laikusoknak csak passzív és receptív jogait és kötelességeit említi. Korszakalkotó a Szent Atya akaratában az, hogy a hierarchikus szervezet a joghatóság teljes épségben hagyása mellett, organikus szerephez juttatja a világi, demokratikus elemeket is. Persze, ez a demokrácia nem igényelhet jogokat a hierarchia felett, vagy ellenére. Engedelmes demokrácia ez, ahhoz hasonlítható, — ahogy P. Bangha írja — mint mikor a családban az apa a feleségét és érettebb gyermekeit is bevonja valamely családi kérdés megtárgyalásába, anélkül, hogy a végső döntés jogát kiadná a kezéből.

Az esetleges zavarok kiküszöbölése céljából megkísérlem még

élesebben körülhatárolni

az Actio Catholicát.

Legfőbb célja: a lelkek üdvössége. Suprema lex salus animarum. XI. Pius maga jelentette ki, hogy az Actio Catholica nemcsak főképpen, hanem lényegében vallási mozgalom. Tehát.

nem politikai organizáció.

Szentséges Atyánk ezt gyakran és egészen világosan állapította meg. Nagyon világosan kitűnik ez a mexikói érsekhez 1926 február 2. és a kownói érsekhez 1928 június 26-án írt levelében. Az utóbbiban mondja: Az Actio Catholica nem más, mint vallási mozgalom és nem támaszkodhatik pártpolitikára. E kijelentést megismétli Bertramhoz és a toledói bíboroshoz írt leveleiben. A magyar Actio Catholica ügyrendje is megállapítja, hogy pártpolitikával nem foglalkozik.

Ne féljen tehát senki, hogy az Actio Catholicával a papság politikai hálót vet ki. Az államvezetésben ugyan mindig sürgetni fogjuk a keresztényi szellemet és törekszünk rá, hogy Egyházunk az államkor-

mányzatban is irányt szabó tényező lehessen, — pártpolitikát azonban nem szolgálunk. Mindig elismeréssel leszünk azon férfiakkal szemben, akik híven és bátran vallják meg a keresztény államvezetésbe és rendbe vetett hitüket, — mégis az Actio Catholica mindig meg fogja őrizni pártpolitikamentes jellegét. Ezzel azonban korántsem azt állítom, mintha lemondana arról az ambíciójáról, hogy a nyilvános élet kövasza legyen.

Nem anyagiasság természetű

mozgalom. A katolikus világiak nem azért szállanak nyeregbe, hogy saját előnyüket szolgálják. A püspöki kar nem azért hívja őket az Egyházzal való soraközösségre, hogy közreműködésük által az Egyház földi kincseit gyűjtsön. Áll, amit az imént mondtam: *suprema lex salus animarum*.

Bár az Actio Catholica vallási természetű mozgalom, mégis

nem földadatok a merő ájtatossági és hitbuzgalmi mozgalom.

Az Osservatore Romano az Actio Catholicát „társadalomban működő Egyháznak” nevezi. Vagyis az Actio Catholica társadalmi katolikus szervezkedés, mely kiterjed egy ország minden olyan katolikus szükségletére, amelyet csak társadalmi (tehát nem szigorúan vett lelki) úton lehet kielégíteni.

Nem is laicizmus.

Sőt éppen a laicizmus ellen hívta életbe a Szentséges Atya. Mi is a laicizmus? A laikusok benyomulása azon hatáskörökbe, amelyeket az Egyházjog a klérusnak tart fenn. Az Egyház sohasem akar népuralmat. Világosan mondja a 948. Canon: „Ordo ex Christi institutione clericos a laicis in Ecclesia distinguit ad fidelium regimen et cultus divini ministerium”. Ami a vezetésket,

hivatalt, uralmat illeti, a laikusok az Egyházban Isten törvénye szerint egészen negative vannak beállítva. Csak a hitoktatásban s a vagyonkezelésben kapnak C. J. C.-ban szerepet a laikusok. Ez a közreműködés nem laikusjog, inkább a plébánostól, illetve püspöktől kívánt s tőle függő segítség. Ugyanígy kell felfognunk a világiak részvételét az Egyház életében a korábbi időkben is. Az egyházi hivatalok betöltésénél, az egyházi vagyon kezelésénél, a zsinatokon, az egyházi tanító hivatalban való részvételük — némely visszafelé dacára is — alárendelt volt, vagy legalább is így kellett volna lennie. Helyesen ítélünk, ha azt állítjuk, hogy az Actio Catholica nem célozza, hogy a világiak e jogi helyzetében változás álljon be.

Amikor az Actio Catholicát úgy határoztuk meg, hogy az „közreműködés a hierarchikus apostolságban”, ez nem jelent felvételt a hierarchiába. Következőleg nem is jelent részvételt a hierarchia tulajdonképpeni jogaiban és privilégiumaiban, mert ezeket az egyházjog a klérusnak tartja fenn. Jogi szempontból tehát a hierarchikus apostolságban való részvételük nem annyira a laikusok jogainak gyarapodását jelenti, mint inkább a hierarchia vezetéséhez, irányításához való erősebb és szorosabb simulását. Mindezeket aláhúzva meg kell azonban állapítanunk, hogy a papság vezetése mellett mobilizálódó világi sereg beláthatatlan jövőt nyit meg a papok munkája előtt. A lelkipásztori munka továbbvezetését, a legutolsó lelkekhez való eljuttatását, a

pastoratio klteljesedését

hozza meg. Következőleg:

1. Értse meg a papság az idők signaturáját és az Actio Catholica-ban rejlő sorsdöntő gondolatokat lángoló lelkesedéssel tegye magáévá. Bár az Actio Catholica a laikusok mozgalma, a hierarchia vezetése alá helyezettett s nem is közvetlenül a pápa, vagy a püspökök, hanem az ordo végső tagja, a plébá-

nos köré csoportosul. Az Actio Catholica egész sikere azon fordul meg, hogy mennyire érti meg a papság az idők járását s mily fokban képes felkeltetni, tűzzel ellátni és vezetni a világiak nagy hadbaszállását Krisztusért.

2. Kétségtelen, hogy lelkipásztori metódusunkat át kell alakítanunk. A világiakban ne csak munkálkodásunk receptív alanyát lássuk, hanem munkatársainkat, kik a piacokon, munkahelyeken, hivatalokban szövik a Krisztus-Király földi ruháját, míg mi ordonk és canoni missziónk erejével közvetítjük a kegyelem segítségét, hirdetjük a krisztusi depositumokat és vezetjük a nyáját. A közreműködésre jelentkező világiakban nem szabad a jogainkba beavatkozó okvetetlenkedést látnunk, nem is üthetjük el őket apostoli munkánkban való közreműködéstől, hanem testvéri őszinteséggel jelöljük ki nekik a helyet az Úr napszámban.

3. Az Actio Catholica-ból csak akkor születik meg a világiak organizált apostolkodása, ha híveinket, vagy annak legalább egy részét mélységes vallásos szellem tölti el, ha megihleti őket az Actio Catholica apostoli mozgalma. Sokszor beszéljünk nekik arról, hogy a legfőbb Kormányos mily sok jót vár az ő apostolkodásuktól. Egyesületeinket valóságos apostolképző iskolákká kell átalakítanunk. Egyházközségi képviselőtestületünkben és tanácsunkban az Actio Catholica helyi vezérkarát kell megtalálnunk, apostolképző munkánkat e két testületben kezdjük el. Az Egyházközségekből Actio Catholicát kell csinálnunk, vagyis az eddigi közjogi jellegű kereteken túlmenő, a rendes adminisztratív feladatokat meghaladó új tevékenységre: az apostolságra kell nevelnünk. Azért nagy gonddal állítsuk össze e két testületet, jövődő vezérkarunkat. Ne a kaszinókban együtt töltött kellemes esték, vagy más igazán mellékes szempontok döntsék el a kiválasztást, hanem a feddhetetlen életen túl, a buzgó vallásos életen túl *a cselekvőképesség, az apos-*

tolí buzgóság: Papíron, szélességben persze hamarosan kibontakozik az Actio Catholica szervezete mindenütt, de hogy az apostolság szelleme zúgjon ki a legkisebb falu egyházközségéből is, ahhoz *a mélységre való törekvés* a legelső és legelengedhetetlenebb feltétel. Minden egyházközségben előbb elitgárdát kell világra hoznunk, mely a pünkösdi zúgást és szélvésztl kölcsönzi lelkipásztori működésünkhöz . . .

4. Előbb természetesen saját mentalitásunkat kell átalakítani. Előbb belőlünk kell kicsapni a Krisztus országáért lobogó lángnak. Az embereket, erkölcsi életüket mi is szüljük, nemcsak a korszellem. Az Actio Catholicá-val vége szakad eddigi lelkipásztori módszerünknek, mely csak a probléma nélküli embereket látta maga előtt. Úgy kell dolgoznunk, eszközeinket megválogatnunk, hogy közel férközhessünk azokhoz, akik inganak, fuldokolnak, kétségbeesnek. Minden szavunk és cselekvésünk célpontjába a ma embere álljon, akit a Jó Pásztor szeretetével iparkodunk megközelíteni. De akkor meg kell értenünk kínját, nehézségét: látnunk és értenünk kell egész életét, hogy a szívbe célzott munkánk teli találattal nyerjen.

5. Meg sem akadályozhatjuk már — még ha akar-nánk is — hogy az Úr szölleje szélén ne jelentkezzenek segítségére a világi hívők. Már az Actio Catholica előtt is hány nemes lélek állott rendelkezésünkre Krisztus ügye iránti buzgóságból. A kor nagy apostoli áramlása az Actio Catholica s látni fogjuk, hogy nem sok idő múlva nagyszámú, lelkes hívő lép oldalunk mellé, kik a buzgóságban versenyre kelnek velünk, sőt túl is szárnyalnak bennünket. Érezni fogjuk, hogy a bátor és leleményes világiak kiteljesítik lelkipásztori munkánkat, — s gondolatainkat, akaratunkat és terveinket elvezetik a társadalom utolsó pontjára is s az egész országot szervezett sejtrendszerrel behálózva, a katolikus ügynek hatalmas védelmet és előrelátható felvirágzást szolgáltatnak. Addig azonban még sokat kell izzadnunk és — csalódnunk. Nem lesz könnyű

dolog elképesztően tájékozatlan és a lehangolóan tunya és közömbös katolikus társadalmat hitünk dolgában tájékozott, öntudatos, helytálló és aktív krisztusharcosokká alakítanunk. De hát nem fontos az, hogy nehéz-e vagy könnyű! A legfőbb Kormányos a korszakos célért új kurzust diktál és akarja, hogy apostoli küldetésünk a világiakban rejlő óriási energiák céltudatos felhasználásával végső sikert arasson. A lelkipászfórkodó papságra felfokozott munkát jelent az Actio Catholica. A cél gyönyörű s a veszély oly imminens, hogy ki sajnálja a több személyes munkát?! Hiszem, hogy a szemináriumok virágos kertjéből már az Actio Catholica küldi új káplánjainkat, akik felfegyverkezve mély tudással és emésztve apostoli vágytól — lelket lehelnek a világiak száraz, szanaszét heverő csonthalmazába. Hiszem, hogy a papság megteremti önmagában az Actio Catholica természetfeletti alapját és izzó lelke az apostoli idők charismáit hozza el világi testvéreinkre.

A Katolikus Akció szelleme.

1933 október.

Sok megnemértéssel, tunya közönnyel, vétkes nemtörődomséggel találkozom, amikor az Actio Catholicáról, erről az emberiség egész jövőjét eldöntő, új katolikus szellemjárásról beszélek.

Tudom azonban, hogy ha a kongregációban húzom meg az A. C. harangját, lelkes visszhangra találok.

Hiszen a kongregáció a Szentlélekkel való találkozás helye, hol az isteni Művész akadály nélkül formálja és tökéletesíti Isten gyermekeinek alakjait. A kongregáció szakadatlan felfedezések helye, hol Krisztus testvérei újabb és újabb örömeket találnak az Istenben való fölolvadásban. Názáreti bensőségű hely, hol a Kegyelmekek Anyja teríti ki oltalmazó palástját.

A Kegyelmekek Anyja — az apostolok Királynője is. Az önelkén szent türelmetlenséggel dolgozó kongregánista egyben apostol is. Sőt, apostol csak az lehet, aki megízlelte a Krisztussal való egyesülés mondhatatlan örömét s napról-napra a fölfedezés frissességével hatolt az isteni Szívbe. Csak aki belsejében csodákat lát s kinek lelke az Isten felé haladásban tüzes apostol, s ha kell — mártir.

Egy pillanatra hagyjátok most abba a zsolozsmát, vegyétek le szemeteket a Kongregáció Királynőjéről. Kinyitom az ablakot. Kémleljünk ki a láthatárra.

Mindenütt összeomlás.

A világ négy sarkán szörnyű tűzvész lobog. Irtó-zatos láz ráz mindeneket. Válságok sorozatos orkánja rohanja végig a világ tereit. Az emberi társadalom,

mint az összeomló ház, recseg-ropog minden eresztékében. A gazdasági anarchia soha sem képzelt méretet öltött. A munkanélküliek, éhezők, kétségbeesettek iszonytató tömege szívtépően sírja szomorú litániáját. A termelési válságot s a nyomában ömlő inséget megtetőzi az erkölcsi válság. A család szent intézménye halálos sebből tántorog. Elveszett a közéleti tisztesség, az önzetlen hazaszeretet. Nem a gazdasági válság a legnagyobb baj, az élet maga lett nagyon beteg.

Köztudomású hogy *mindeme baj főfészke valójában villágnézeti*. Nem lehet bűnhődés nélkül kisemizni Istent és törvényeit gazdaságból, politikából, társadalomból. A százados harc Krisztus, egyháza és a szellem ellen: most termi véres aratását.

Mintha az emberiség estéje közelednék s nincs, aki útbaigazítaná, vezetné. A sűrű világkonferenciák a tehetetlenség beszédes bizonyosságai. Tanácstalanság, ijedt félelem tetőzi a bajokat.

A pápa látomása.

Csak egy erő áll a kaoszban rendíthetetlenül. Nem csodal! A Szentlélek garantálja szilárdságát. Csak egy jóakarát, igazi emberszeretet virraszt az emberiség estéjén: Krisztus helyettese: a pápa.

S mikor a katasztrófák éjféli határán a világ órája tizenkettőt készül ütni s az emberiség rémlátomásoktól vonaglik; — Krisztus földi Helytartója előtt nagyszerű vizió nyílik meg, méltó a vajúdó időkhöz: Krisztus királyságának látomása.

Amikor a rend behorpad s forradalmi áradások tépik a régi világ gátjait s a lelkeken a rémület uralkodik, — a pápa kilép szent Péter dómjának kapuján s míg szemeiben kigyullad a jövő látomása, kezei kigöngyölik a Krisztus-Király lobogóját. *Újra katólikussá kell tenni a föld színét! Az egyéneket, a családot, a társadalmat át kell ltatni katolikus szellemmel! Ez az orvosság! Ez a sínpár, amelyre a jövőt lökni kell.*

Minden pápán valami gondviselészerű vonás fedezhető fel. Ami főpapságára bélyeget üt s ami kiüt-közik személyiségén. Ami beszédeiben, írásaiban és intézkedéseiben tudatosan és öntudatlanul is visszatér.

XI. Pius állandóan visszatérő gondolata a Kato-likus Akció. A Krisztus-Király szellemi világhadjárata — a világi apostolok révén. A Szent Atya úgy látja, hogy Krisztus országát a földön a papság, tehát a hierarchia önerejével meg nem valósíthatja. Azért azt kívánja, és szünet nélkül sürgeti, hogy *a papság mellé álljon oda a világiak roppant tömege.* Járja át minden katolikus világi lelkét az a meggyőződés, hogy csakis a Krisztus-Király jegyében borulhat tavaszba az emberiség fája. Azért papjaik vezetése mellett feszítsék meg minden erejüket, hogy Krisztus országának tavasza minél hamarabb beköszönthessen a dermedt világba. *A világlak általános világmozgósítását* kívánja tehát a Szent Atya — Krisztus országáért. Új keresztes hadjáratot! Actio Catholicát!

A súlypont a világiakon.

A világ óráján ütni készül a sorsdöntő tizenkettő. 1517-ben és 1789-ben is volt ily új világot szülő óra. 1517-ben a vallási forradalom órája volt, 1789-ben a politikai forradalom születési pillanata. Mindkettő készületlenül találta az Egyházat. Vajjon a világsors készülő ütése éberen találja-e a katolikus sorokat? S amikor az egész természetes és természetfölötti rend sarkaiban megfordulni készül, — fegyverrel a kezében állanak-e már a katolikusok?

A sorsdöntő pillanat jórészt a katolikus akció ki-fejlődésén fordul meg. A világ katolikusai óriási sereget alkotnak. A legnagyobbat a világon. Élén a hadvezér, a pápa, aki látja is a kivezető utat s a hadi taktikát. Több mint 4000 tábornok, a püspökök állanak oldala mellett. S több mint 300.000 tiszt, a papság.

Hatalmas szellemi erő! S a papíron 330 milliónyi sereg. Vajjon győzelmeskedik-e? Az bizonyos, hogy csodálatos hősöket fog majd termelni, kik az őskeresztények, hősözi korát hozzák vissza. A széles világ színterén erősségek fognak őrt állani — kimeredve az általános vízözönből. Bizonyos, hogy az egyházon a pokol kapui sem vesznek erőt. De most nem erről van szó, hanem arról, hogy győzni fog-e? Eljő-e a Krisztus-Király békesége s országa s a Quadragesimo Annóban megrajzolt új társadalmi alapokon boruló virágzásba az emberiség jövőendő korszaka? A győzelemről van szó.

E győzelmet a tisztek, püspökök és papok — egyedül ki nem csikarhatják. Mit is tehetnek a tisztek katonák nélkül? *A Katolikus Akció azt akarja, hogy a világiak roppant tömege iskolázott, fegyelmezett, tetterre kész, jól rendezett sereggé rendeződjék össze. Krisztus katonái legyenek! Ez a Katolikus Akció. Ez a pápa kedvenc gondolata!*

A római Kormányos új kurzust diktál. A lelkipásztorok munkáját a világiak bevonásával kívánja alátámasztani. Míg a papok a szentély mélyében készítik a lelki eledelt: a sereg élelmezését, őrzik és kézbe adják az igazság fegyvereit: a hamisítatlan krisztusi tant, s készítik a hadművelet terveit: a lelkek vezetését, — addig a világiak elszéledve a társadalom minden pontjára odaadással, áldozatkészséggel, rettenthetetlenséggel, hűséggel szövik Krisztus királyságának földi ruháját. S mert a világiak épp úgy tagjai Krisztus misztikus Testének, mint a papok, nekik is ki kell venniök részüket az élő test funkciójából: a cselekvésből. A Szentséges Atya úgy látja, hogy a Krisztus-Király diadala társadalomban, közéletben, a közvéleményben azon fordul meg, hogy a világiakban rejlő ki nem használt óriási energiák életre villanyozódnak-e s a világiak Krisztus zászlájával a kezükben megrohamozzák-e a pozíciókat! Az A. C. a világiak apostolkodása. *Míg eddig a kevesek:*

a papság (néhány buzgó világgal) apostolkodott, a Szent Atya ezután a tömegek apostolkodását kívánja.

Mély vallásosság.

Ki nem érzi, hogy az A. C. úgy süvít be eddigi katolikus életünkbe, mint a tavaszt hozó, tisztító szélvész? Ezután nem elegendő már a parádés felvonulás, amelyben a gyávák és árulók is vigan megbujhattak. Nem elég kényelmesen végig ülni az egyesületi ülésedet! *Organizált nullákkal csatákat nem nyerhetünk.*

Azért hangsúlyozza a Szent Atya az A. C. *első lényeges elemét: a bensőséges kegyelmi életet.* Hit-életet, imaéletet, szentségek vételét, önfegyelmezést, tökéletességre való törekvést. Alaposan téved, aki lázasan csak azt sürgeti, hogy most már aztán történjék ám valami katolikus oldalról! Alapítsunk, szervezzünk, lépünk fel, beszéljünk, határozzunk. Mindezek tényleg szükségesek, de mégsem itt dől el az A. C. sorsa. Mindez merő naturalizmus volna. Merő külső tevékenység. *Legelőször katolikus lélek kell ide.* E nélkül mindenféle organizáció zörgő csontváz marad. *Legelőször lelket, sensus catholicus-t! A Katolikus Akció csak úgy újíthatja meg a föld színét, ha természetfölötti s ha a kegyelmi élet hatalmas sodrásában jelentkezik.*

Apostolkodás.

A Katolikus Akció második lényeges eleme: az apostolkodás. A Szent Atya mondotta: az Actio Catholica a világiak apostolkodása, mely alátámasztja a papok és a püspökök apostolkodását. Hogy ez minő természetű, azt is megmondotta a Szent Atya: Legyenek jobbak, de ne csak a maguk részére. Legyenek jobbak, jámborak, hívők, rómaiak, a pápához ragaszkodók — mindenki számára: apostolok. Az Egyház azt várja tőlük, hogy apostolok legyenek: a szó apostolai, a bátorítás apostolai, a védelem apostolai s mindenekelőtt gyakorolják azt az apostolkodást, melyre min-

denkinek van lehetősége: az ima apostolkodását. S végül azt az apostolkodást, mely senki előtt sem lehetetlenség, sőt mindenki számára kötelesség: a jó példa apostolkodását.

Mindez nem elfeledett dolog-e? Katolikus életünk — nemegyszer egészen kedélyes hely. Üldögélünk, ígéket, előadásokat hallgatunk, s aztán — semmi. Pedig, amikor végetért a gyűlés s az istentisztelet, akkor kell elkezddőnie a Katolikus Akciónak. Akkor kell megjelenünk az építő helyen, a családban, foglalkozásunk helyein, akkor kezdődik el az *új katolikus világ szakadatlan apró munkája*. Szerszámmal, vagy fegyverrel a kézben, térdelve, vagy cselekedve, legyünk mindig apostolok, hitvallók — vagy mártírok.

Fegyelem!

Harmadik jellegzetessége: a fegyelem, az egyházi hierarchiába való abszolút beilleszkedés. A Szent Atya az olasz Actio Catholica központi bizottságához intézett beszédében kijelentette: legyen az A. C. támasz az Egyház főművében: az apostolkodásban. Éppen ezért mindig az Egyházhoz, tanításaihoz és utasításaihoz kell alkalmazkodnia. Ha e fegyelmet nem egyszer nehéz is elérni; ha érte többször áldozatot is kell hozni, — a fegyelem mindig kötelesség. A fegyelem jellemző az A. C.-ra, ha közreműködni kíván az Egyház apostolságában. Fegyelem nélkül e közreműködés el sem képzelhető.

A Szent Atya nem hagy kétségben bennünket, hogy minő fegyelmet kíván a Katolikus Akciótól. Ez pedig a fegyelem mindazokkal szemben, akiket a Szentlélek helyezett az Isten Egyházának kormányzására.

A pápával s a vele egyesült püspökökkel szemben. Az Egyházban nincs fegyelem a pápa nélkül, vagy ellenére. A Katolikus Akció fegyelme nem is elégszik meg valamely politikai, szociális, vagy gazdasági szervezkedés fegyelmével. *Tájékoztatói iránya kimondottan*

hierarchikus. Elsősorban a pápára tekint és hallgat, másodsor a püspökre, harmadszor a plébánosra. Minden más valakire csak feltételelesen tekint, amennyiben e három közül egynek a nevében apellálnak engedelmisségére. Az Actio Catholica el sem képzelhető katolikus fegyelem nélkül s nem lehet katolikus fegyelem a plébános, püspök és pápa ellenére. Az A. C. vagy engedelmeskedik, vagy nem is nevezhető A. C.-nak.

Mélység felé.

A magyar temperamentum máris hevesen követeli a Katolikus Akció nagy cselekedeteit. Valószínű, hogy a szellemével nincs még egészen tisztában s máris lobogó demonstrációkat sürget. S bizalmatlan, hogy a magyar A. C., mint a magyar katolikusok átfogó szervezete, még nem jelent meg úgy, mint diadalmas óriás.

Az A. C. *elsősorban szellem* s csak aztán látható szervezkedés. Előbb a mélybe kell leszállani, mielőtt szélességben terjeszkedhetnék. Előbb az A. C. új szellemével kell a lelkeket átjáratni, hogy mint külső tevékenység jelenhessen meg.

Az elit-csapat.

Következőleg: *előbb a minőségre kell néznünk*, mint a mennyiségre. Inkább a szellemre, mint a számra. Inkább a jellemre, mint a tömegekre. A lehető legtöbb helyett előbb a lehető legjobbat kell keresnünk. Elit-katolikusok kellenek legelőbb, mielőtt kaput nyitnánk mindenki előtt.

Jól mondja Pierre l'Ermite: Minden városban és faluban az elitemberek képzése a legfontosabb. A plébánia, a város, az ország java fordul meg azon, *sikerül-e minden korban és állapotban és nemben elit-katolikusokat találnunk.* Egész embereket, hősöket, hitvallókat, mártírokat. Azért állítja az A. C. elé különös előszeretettel és számtalanszor a Szent Atya az Ős-

egyház laikusait, — a világi apostolok e ragyogó elitjeit. S kik adnának legelőször ily elit-egyénségeket az A. C.-nak, ha nem a Kongregációk? Hiszen háromszáz éves ragyogó történetében a szentek, hitvallók és mártírok egész légiója született meg.

Hiszek a Katolikus Akció jövőjében.

A Szent Atya azt mondta, hogy az A. C. oly kedves néki, mint a szeme világa. Az A. C. nem tartozik már az ú. n. akadémiai kérdések közé. Nincs már annak helye, hogy létjogosultsága fölött vitatkozzunk. Kötelességünk immár azt cselekvésre átváltanunk. Legyen formája országok szerint más és más, (a magyar Katolikus Akció is különbözik egyéb nemzetek Katolikus Akcióitól) a szellem és lényeg azonban legyen mindenütt ugyanaz.

Hiszek az A. C. keresztes hadjáratában. Hiszek a Krisztus-Király egyetemes uralmában. Hiszem, hogy az A. C. az a dicsőséges út, amelyen a Krisztus-Király vonul világtrónjához. Hiszek az A. C. jövőjében, mert egy olyan mozgalomnak, hol a hierarchia és nép, pap és világi testvéri készséggel egybekapcsolódik, soká ellenállni nem lehet.

Az Actio Catholica tagozódása.

1933 november.

XI. Pius pápa a szakadatlan forradalmak bombafüstjében, a világválságok rőt lángolásában, egy összeomló társadalom ködén túl biztató látomásként látja a jövő hegycsúcsain megjelenni Krisztus országát. Hogy Krisztus békéje mihamarabb eljöjjön, Krisztus országába, roppant méretű hódításra, katolikus akcióra szólítja fel a világ katolicizmusát. E gondolat Szentséges Atyánknál állandóan visszatér, ez uralkodásának legjellegzetesebb vonása. Szinte szakadatlanul beszél róla, szíve legkedvesebbjének mondja. Ismeretes, hogy mily nyomatékosan ajánlja, sőt sürgeti megszervezését minden országban.

A Szentatyától sóvárgott eme célt elsősorban a Krisztus-rendelte hierarchiának kell munkálnia. A romlás azonban sokkal általánosabb, semhogy az egyházi hatalom birtoklói egyedül kényszeríthetnék a vergődő világra a Krisztusban való újjászületés formáit.

Fel kell tehát erősíteni a hierarchia apostoli erejét. A világiak nagy tömege sorakozzék fel püspökeik és papjaik mellé. Ezek apostoloskodásába szorosan illesztessék be a világiak közreműködése. A Krisztus-orszáért lelkesülő papság mellett jelenjék meg az ugyanezen célért élni-halni kész laikus apostolok tömege. A kevesek, a papok apostolkodásához záruljon a tömegek apostolkodása. Ha sikerül Krisztus Király mellett a laikusok ez általános mozgósítását megszervezni, oly roppant méretű szervezett aktivitás indul el a világválság megoldására, aminőt a történelem még nem látott.

A Szentatya azonban nem kodifikálta a laikusok beillesztését a hierarchia apostolságába. Krisztus Királyságát: az Actio Catholica gigantikus szimbolumát, — élénkhelyezte; a próféták életlátásával a vezényszót is kiadta — kánonokat azonban nem adott. Szüntelenül óhajtja ugyan, hogy a hívők, mint Krisztus misztikus testének tagjai, a pápával és az egyház hierarchiájával szoros egységben, mint apostolok terjesszék mindenütt Isten országát, általános érvényű, pontos normákat azonban nem adott.

Az Actio Catholica konkrét megvalósításában így némi nehézségek mutatkoznak. Éppen a tapasztalt nehézségek miatt, római illetékes hely a közelmúltban egy kis füzetet adott ki, mely a Katolikus Akció szerény címét viseli. Az iratka azt célozza, hogy — szemeltartva ugyan a különböző népek és országok sajátos viszonyait és különleges feladatait — az Actio Catholica lényegét és munkáját illető felfogásba nagyobb egységet vigyen.

A füzetke így adja az Actio Catholica meghatározását: „A katolikus laikusok részvétele a papság apostoli munkásságában.” Elemezve e meghatározást, a következő lényeges alkotó elemeket állapítja meg:

1. Apostolság, mert az Actio Catholica nemcsak abban áll, hogy saját keresztényi tökéletességünkre törekedjünk, — bár ez az első és legfontosabb lépés —, hanem tényleges apostolkodást kell kifejtenuünk, kinek-kinek társadalmi helyzete és képességei szerint. XI. Pius (1931 április) két mozzanatot különböztet meg benne, amelyek azonban nem szükségkép egymásutániak; a lelkiismereteket átalakító munkásságot és az apostoli tevékenységet.

2. Az Actio Catholica a laikusok apostoli munkássága, „amennyiben a hierarchiától erre felszólítva s tőle közvetlenül és tökéletes függésben működnek közre a lelkek üdvösségén. Ez az akció a laikusoké, de nem kizárólag az övék. A laikusok a szervezés munkájában, a program keresztülvitelében saját hatáskörrel és

felelősséggel bírnak. A megbízást és irányítást a hierarchia adja, még pedig a szervezetekben jelenlevő pap által, aki a szellemi iskolázást vezeti és ügyel arra, hogy a hierarchiától kívánt irányelvek betartassanak.

3. Ez az apostoli munkásság hierarchikusan meg-
szervezett. Minthogy lényegében segítség a hierarchia részére, azért felépítésében is kénytelen a hierarchia szervezetéhez simulni. Alapjában a plébániákhoz tartozónak kell lennie, amennyiben az alkotócsoporthoz a plébános körül helyezkednek el; lényegében pedig egyházmegyeinek (egyházmegyei szervezetek a püspök fennhatósága alatt) a „*nil sine Episcopo*” elv alapján.

Az Actio Catholica hierarchikus kiépítési vonalán még azt is kívánja a Vatikántól kiadott irat, hogy minden országban alakuljon egy vezető és irányító központ — a szükséges egység és azon feladatok megtárgyalása céljából, amelyek meghaladják az egyes egyházmegyék szféráját.

Ha most az illetékes helytől kijelentett ezen elveket összevetem a magyar Actio Catholica megoldásával, örömmel állapítom meg tökéletes egyezését.

A magyar katolikus társadalom megszervezését ugyanis a magyar püspöki kar az egyházközségekre építette, az Anyaszentegyház e legősibb és legtermészetesebb szervezkedési formájára. E szervezeteknek — mint az Útmutatás mondja — mindenki tagja, aki meg van keresztelve, tehát minden rendű-rangú és állapotú katolikus hívőt magában foglal. Egyházi feje a plébános, a hierarchia legvégső tagja. Mindig is úgy tekintette magát, mint a hivatalos lelkipásztori munka támogatóját. Az egyházközségekre támaszkodó szervezkedés tehát teljesen megóvja az Actio Catholica hierarchikus jellegét. Az Actio Catholica-nak az egyházközségekben folyó munkáját egyházmegyénként az egyházmegyei Tanács irányítja. Elnöke a megyéspüspök. A „*nil sine Episcopo*” elve tökéletesen érvényesül.

Az egységes vezetés és az egyházmegyék feletti

feladatok megoldása céljából a magyar püspöki kar országos elnökséget szervezett, melynek elnöke a bíboros-hercegprímás, ügyvezető elnöke pedig a püspöki kartól megválasztott püspök.

A magyar Actio Catholica tehát szervezetében híven megvalósította a Szentszéktől ismételten kinyilvánított azon óhajt, hogy a Krisztustól rendelt hierarchia apostoli erejének felerősítője legyen.

A püspöki kar azonban a szerzetesrendeket és a katolikus egyesületeket is meghívta az Actio Catholica nagy művéhez. A püspöki kartól az elnökség mellé állított két országos szervben: az Országos Igazgató Tanácsban és az Országos Tanácsban helyet juttatott a szerzetesrendeknek és a katolikus egyesületeknek is. Vagyis, a nem hierarchikus katolikus erőknek is, amelyek az egyházi hatalom viselőivel szemben több-kevesebb autonómiát élveznek.

A probléma már most az, hogy miként építhető fel egy cselekvőképes magyar Actio Catholica, amikor az alap: az egyházközségi szervezkedés teljesen hierarchikus, de be kell kapcsolni az egyesületeket is — anélkül azonban, hogy azoknak akár a működés, akár a vezetés szempontjából önállóságukat fel kellene áldozniuk.

Az egyházközségek és egyesületek merő külsőleges összefogásával meg nem elégedhetünk. Németország és Ausztria a meglévő egyesületek organizatorikus, nem egyszer körülményes, sőt nehézkes összefogásával valósította meg az Actio Catholica-t. A meglévő egyesületek sokasága miatt azonban egyik helyen sem jutottak el az átütő erejű új alakuláshoz. Az Actio Catholica egyik országban sem jelenti azt az erőt, amelyet pedig a Szentszék vár tőle, mert a meglévők gazdagságába nem vittek rendet és tagozódást, pedig azt kell, hogy jelentse az Actio Catholica gondolatának következetes alkalmazása. Mindkét országban az Actio Catholica virágzása helyett annak stagnálása tapasztalható. Sok egyesület attól tartott, hogy értékét veszti és nem számít százszázalékos katolikus egyesületnek,

ha csak az Actio Catholica-hoz nem tartozik. Az egyesületek kinosan vigyáztak arra, hogy épúgy Actio Catholica legyenek, mint a többiek. A következmény aztán az lett, hogy semmi nem történt, mert mindent akartak. Még más is bekövetkezett. Némelykor előnyösnek mutatkozott, hogy leszüreteljék a hierarchiába való illeszkedés gyümölcseit; máskor pedig azt látták előnyösnek, ha szabadságokkal élnek, amelyet biztosított számukra autonómiájuk.

Mi még a munka elején vagyunk s a külföldi példákön okulva, kikerülhetjük a fenyegető zátonyt, ha még idejében megvonjuk az Actio Catholica lényege szerinti tagozódást.

Magamévá teszem Narciso Noguer és Konstantin Noppel S. J. felfogását s megkülönböztetek egy szoros és egy tág értelemben vett Actio Catholica-t s kettőjük közé egy középső fokot helyezek.

A szoros értelemben vett Actio Catholica-hoz csak a hivatalos, az egyházi tekintélyektől vezetett szervezetek tartoznak. Ezek az egyházközségi szervezetek, az Egyházmegyei Tanács és az Országos Tanács.

Tágabb értelemben az Actio Catholica-hoz tartozik mindaz, ami csak valamit is tesz Krisztus országának elterjedéséért. Ha mindjárt csak az ima erejével történik is ez. Idetartoznak a hitbuzgalmi társulatok, testvérületek, harmadrendek, stb.

E kettő között állanak azok az egyesületek és intézmények, amelyek teljesen egyházi talajon állanak ugyan, de mert határozott, pontosan körülírt feladatokat kívánnak megoldani és az általános egyházi hatalommal szemben bizonyos autonómiával rendelkeznek, nem lehetnek a szoros értelemben vett Actio Catholica közvetlen tagjai. Ide sorolandók az egyesületek legnagyobb része. Sőt ide kell sorolnom a szerzetesrendeket is. A Szentatya felfogása szerint azonban, ha nem is egyenlők a szorosan vett Actio Catholica-val, úgy tekintendők, mint az Actio Catholica hatalmas erőt jelentő segélycsapatai. Segítségük abban áll, hogy min-

den tőlük telhető módon elősegítik az Actio Catholica kivirágzását. Terjesztik az Actio Catholica apostoli szellemét; áldozatra kész, fegyelmezett apostolokat nevelnek s azokat beirányítják az Actio Catholica hivataltal szervezeteibe; az Actio Catholica központi, egyházmegyei és egyházközségi szakosztályaival közreműködnek; vagy átveszik az egyházközségekbe a szervezetüknek megfelelő tényleges munkát s mint az Útmutató mondja, az egyesületekben kidolgozott egyéniségekből kialakul az Actio Catholica rohamcsapata.

Azok a szervezetek pedig, amelyek tevékenységüket az Actio Catholica vallási és erkölcsi programja alapján formálják ugyan ki, de kihatásaik gazdasági és hivatási szempontokat érvényesítenek, — egyedül felelnek vállalkozásaikért. Vallási és erkölcsi oldalukról ugyan az Actio Catholica-tól függnek, neki szolgálnak, mint az apostolkodás eszközei. XI. Pius pápa a spanyol kardinális primáshoz írt levelében meghúzza a vonalat a tisztán hitbuzgalmi s a gazdasági és hivatásszervezetek — s a szoros értelemben vett Actio Catholica között. Mindkét fajta szervezeteket kölcsönös jóakaratra, egymás támogatására figyelmezteti. E levél ezzel kapcsolatban említi a politikai szervezeteket is, amelyek természetük és célkitűzéseik miatt teljesen kívül esnek az Actio Catholica keretén. Kíváncsú azonban, hogy az ott dolgozókat is töltse el az Actio Catholica szelleme. Bár a politikai szervezetek távolsága az Actio Catholica-tól e felsorolás szerint lényegesen nagyobb, mint a hivatás-szervezeteké, mégis nyilvánvaló, hogy a hivatás-szervezetek sem tekinthetők az Actio Catholica-val egyenlőeknek.

Hogy az eddig elmondottak valóban komoly nehézségeket jelentenek az Actio Catholica kibontakozását illetően, abból is kiviláglik, hogy e kérdéssel a Szent-szék több megnyilatkozása foglalkozik. Megemlítem a Szentatya levelét a spanyol bíboros primáshoz (1929 november 6), a Szentséges Atya szózatát a Mária kongregációkhoz (1930 március), a szerzetesek ügyeinek

vezetésére rendelt kongregáció bíboros prefektusának levelét az olasz Actio Catholica nőszövetségének vezetőségéhez (1930 május 29), s főként a bíboros államtitkár levelét az olasz Actio Catholica elnökéhez (1930 március 30). Ezen okmányok a Szentszék korábbi megnyilatkozásaira támaszkodnak, különösen a Bertram bíboroshoz intézett közismert levélre s így az Actio Catholica fejlődési vonalát céltudatosan továbbviszik.

E nyilatkozatok különös gonddal közlik azt a gondolatot, hogy az az egyesület, amely ugyan nem nevezhető Actio Catholica-nak a szó szoros értelmében, még nem lesz ezáltal érdemtelenebb és kevésbé kedves az Egyház és a Szentatya előtt. Így pl. a bíboros államtitkár előbb említett levelében ezt írja: „a szorosan vett Actio Catholica-n kívül még számos oly szervezkedés, szövetség és vállalkozás is van, amelyek nagyszerű kiépítéssel törekszenek akár a mélyebb aszketikus kiképzésre, akár a jámborság, kiváltképpen az imaapostolság bizonyos gyakorlására, akár a karitásztársaság működésére. Valóban széles és eredményes apostolkodást fejtenek ki az egyén és a társadalom jobbátételén. Azonban szervezeti formájuk miatt mégis különböznek a tulajdonképpeni Actio Catholica-tól. De ha nem is lehet ezeket egyszerűen Actio Catholica-nak nevezni, bátran mondhatjuk őket az Actio Catholica gondviselésétől rendelt segítő erőinek. Az Actio Catholica kölcsönös jóakarattal és szívbeli egyetértéssel működik velük össze, azok meg minden telhető módon mozdítsák elő az Actio Catholica ügyét.” — Akár az ima hatásos és fel nem becsülhető segítségével, akár felvilágosító közreműködésükkel, akár tagjaiknak az Actio Catholica szervezetei felé való irányításával.

Ily módon — folytatja az írás — az intézmények sokféleségében egyrészt az Egyház csodálatos termékenysége nyilvánul meg, mely kielégíti a lelkek s a társadalom minden igényét, másrészt az intézmények és az Actio Catholica tökéletes harmóniája — bár

mindegyikük megőrzi a maga autonómiáját —, az Egyház egységének tökéletes képmását adja, mely az Egyház fiait a szeretet és gyöngédség szálaival fűzi össze s mindenkit arra buzdít, hogy emelkedett lélekkel dolgozzék Isten országának eljövételén.

Még világosabban mondja Szentséges Atyánk a Mária kongregációkhoz intézett levelében, hogy mily változatlan nagyrabecsüléssel tekint az Actio Catholica ezen értékes segéderejére. „Hogy együttlegyünk az Actio Catholica-val, elegendő, ha jót teszünk akárminő formában is. Hogy a pápa azt mondhassa: aki nincs ellenem, az velem van... Mindenki hozza el a magáét, akárminő alakban is; segítsen mindenki a maga módján erejéhez és képzettségéhez mérten; nem kell lemondania sajátos formájáról, ellenkezőleg ezen áldásos intézménynek fenn kell maradnia. Nem jelenti tehát azt, hogy más szervezeti formát kell felöltenie, viszont annyit sem jelent, mintha a szorosan vett, a tulajdonképeni, hogy úgy mondjam, a hivatalos Actio Catholica lenne. Csak annyit jelent, hogy a nemes intézmény támasztja alá, sőt alá is kell támasztania az Actio Catholica centrális kezdeményezéseit.”

E megnyilatkozás világosan mutatja, hogy miként látja és gondolja Szentséges Atyánk az egyesületeknek és szervezeteknek az Actio Catholica-ban való tagozódását. A különböző szervezetek kapcsolata és segítsége természetesen számtalan módon történhetik. Vagy úgy, hogy — mint a Szentatya mondotta, — tagjaikat az Actio Catholica szellemére tanítják vagy hogy leküldik őket az Actio Catholica hivatalos szervezeteibe vagy hogy az egyházközségekben közvetlenül munkálkodást vállalnak s lesznek az Útmutatás szavaival élve, az Actio Catholica rohamcsapata.

Mindezek után a Magyar Actio Catholica egészséges és munkaképes tagozódása a következő:

A szorosan vett Actio Catholica-t az egyházközségi szervezetek s ezeknek egyházmegyei Tanácsokban való összefogása és az országos Elnökség alkotják.

A szerzetesrendek és a katolikus egyesületek a segítőcsapatokat szolgáltatják.

A hitbuzgalmi és hivatásszervezetek pedig a széles értelemben vett Actio Catholica-t alkotják.

A segítőcsapatok teljes erejükkel támogatják az Actio Catholica célkitűzéseit, izzólelkű apostolokat, elit lelkeket nevelnek és adnak az Actio Catholica szolgálatára. A szakosztályokban az egyházközségekkel munkaközösséget alkotnak s az egyházközségekben, tehát a tulajdonképpeni Actio Catholica-ban a szervezetüknek megfelelő munka elvégzését vállalják.

Az ügyrend átfogó s az egész országra és annak minden igényére kiterjedő mozgalmat kíván. Az egységes vezetés biztosítására a nagyméltóságú püspöki kar az elnökség mellé Igazgató Tanácsot és Országos Tanácsot szervezett. Mindkettőben képviselmet nyertek úgy az egyházközségek, mint a szerzetesrendek és katolikus egyesületek. Az egységes vezetés a hierarchikus vonalon, tehát az egyházközségin könnyen elérhető. De a másik, a szerzetesi és egyesületi vonalon is végig kell futniok az egységes vezényszavaknak. Az ügyrend szerint az országos elnökség a szakosztályoktól kierrelt programokat tanulmányozás és hozzászólás céljából az Igazgató Tanács elé terjeszti, az Országos Elnökség nem is bocsát ki addig intézkedéseket, míg az Igazgató Tanácsban meg nem hallgatja, nemcsak az egyházmegyék, hanem a szerzetesek és egyesületek véleményét is. Az ügyrend 4. pontja értelmében az Actio Catholica nem tulajdonít magának semminemű joghatóságot az egyes katolikus szervezetek, egyesületek és egyházközségek felett. Nem uralkodni akar, hanem szolgálni; nem mindent magához vonni, hanem segíteni. Viszont kéri s a püspöki kartól nyert megbízatása alapján szeretettel elvárja az összes katolikus tényezőktől, hogy működésükben támogassák, vele eleven kapcsolatot tartsanak fenn s indításait, kéréseit szívesen fogadják s főleg az egységes fellépés és átütő

erő biztosítása érdekében az egységesen kiadott felhívásokat lelkes szeretettel teljesítsék.

Nem kívánok kiterjeszkedni arra, hogy az egyesületek működésére minő termékenyítő hatást gyakorol majd az Actio Catholica-ban megszülető egységes vezetés. Egyesületeink megtanulják a szellemi és gyakorlati együttműködést, amelyet eddig itthon fájdalommal nélkülöztünk. Az Actio Catholica központi gondolata körül programjaik az eszmei tartalom szempontjából egymást kifogják egészíteni. Szervezési karakterük határozottabb lesz. Feladataikkal szemben felelősek lesznek. Eddig ugyanis bármekkora mulasztást követett is el valamelyik szervezet, erről számot senkinek sem adott. Esetleg egyes városokban közös adminisztratív központot alkothatnak az egyházközségekkel s ezáltal nem egyszer bénító adminisztratív terhek lecsökkennek. Az azonos célú egyesületi lapok talán egyesülni fognak, stb. Mindezeket csak általánosságban érintetem.

Nem is az a fontos, hogy változtatunk-e vagy nem a meglevőkön, mint inkább az a fontos, hogy miként érhetjük el a Krisztustól rendelt hierarchia apostoli erejének megerősítését, a Szentatya e forrón óhajtott célját. Honunkban is célba jutunk, ha egyesületeink és intézményeink helyes tagozódást nyernek az Actio Catholica-ban s ha sikerült mozgalmainkba egységet vinni. Legfontosabb azonban, hogy egyházközségeink az Actio Catholica szellemétől megkövetelt életet produkálják. Minél inkább kapcsolja magához az egyházközség a férfiakat, nőket, ifjakat és leányokat, annál biztosabban érjük el Magyarországon is Krisztus országának megvalósulását.

Az Actio Catholica magyar helyzetképe.

1934 június.

Amikor nyilvánvaló lett, hogy a megelőző kort uraló eszmék kiélték magukat és végeredményük egy világkatasztrófa mennydörgése és liquidálásuk megkezdődött, számtalan koponya törte magát azon, hogy miként lehetne a végzetes krízist megoldani? Akkor az Alpokon túlról szózat érkezett, mely a Catedra Petri órétől származik s jelszóvá kívánt lenni mindazok előtt, akik az események zúgásában még tisztellett néztek a legfőbb Tekintélyre. Actio Catholica! Eleinte nem sok figyelemre méltatták a pápai ajak kiáltását; zengése mégis betalált némely fülekbe; mindinkább erősödött; a sajtóban visszhangot vert s elhalni többé nem akart. Hatása a tavaszi szélhez hasonlítható, mely délről zúg, kikergeti a telet, össze-rázza a fákat s életre kelti a földben szunnyadó csírákat. Mennyi reménység reszket a szóban: Katolikus Akció! Az erkölcsök tisztulása; a házasság és család ujjaépítése; a szociális kérdés megoldása; a nyilvános élet kereszténnyé tétele; édes hazánk szabadulása gondtól, nyomortól. S titokban azt is reméltük, hogy az A. C. megoldja a magyar katolicizmus szervezkedési problémáit.

Az ifjúság természetesen reggeli frissességgel ugrott talpra, hogy lapátot ragadjon és a sírba szórja, ami korhadt és elavult. Az „actio” szó megbabonázta őket. Végre eljött a régvárt új idő, az Egyház legfőbb Pásztorától ünnepélyesen bejelentve a boldogító, friss vállalkozás és cselekvés ideje, a harc és győzelem

ideje, mely gyökeresen leszámol minden félszerűséggel, megalkuvással és szűnyókálással.

A csonka határok majd két éve visszhangozzák már a Rómából érkezett jelszót: az emberségesebb és keresztényibb kor nagy ígérétét. Némi történeti távlat keletkezett ahhoz, hogy A. C. magyar helyzetképeről vázlatot készíthessünk.

I. Legelőbb az Egyházon kívüli magaslatokról nézem az A. C. képét.

1. Hogyan látják a *protestánsok* az A. C.-t? Eszembe jut, hogy egy erősen diasporás közösségben A. C. gyűlésre készültek a katolikusok. A rendezőség attól tartott, hogy nem lesz elég hallgató. De váratlan segítség érkezett — a protestáns lelkészben. Vasárnap délelőtti beszédjében így szólott: „Mi az Actio Catholica? Nem lehet az jó, hiszen Rómából jött s a neve is latin. A protestánsok bőrére megy a dolog. Minket akarnak elpusztítani.” Az egész falun feszült kíváncsiság futott végig. S a délutáni gyűlésen katolikusokkal és protestánsokkal roskadásig töltött teremben fejthették ki a szónokok az A. C. céljait. A *falusi protestáns lelkészek horizontján* az A. C. úgy áll, mint a *félelmetes Róma hatalmi szervezete*, mely a protestantizmus fölgöngyölítésére tör. A népszerű protestáns lapokban gyakran bujkál az A. C. borzongást ébresztő szemlélete. A *nívósabb protestáns szemlélő* azonban, saját szavainkkal ismertette az A. C.-t, azt kényszerülnek *megállapítani*, hogy az A. C. Krisztus királyságáért dolgozik s ezért *a protestánsoktól is figyelmet és megbecsülést érdemlő mozgalom*. A Protestáns Szemle legújabb száma azt állapítja meg, hogy az A. C. alap gondolatával „Róma öntudatosan feldolgozza a maga lelki életében a reformáció tanulságait. Roppant történeti bátyái pincéjében új lélek mustja forr. Róma befelé fordulva, Istenre néz s a hatalom helyett legbelsőbb, sokszor rejtett, sokak által észre nem vett iránya mégis csak az erősebb, mélyebb, át-

éltebb hit felé halad". (Protestáns Szemle XLIII. évf. 62., 324. o.)

A Protestáns Szemle szemében helyesen tükröződik mozgalmunk. Nem szállunk fel a pártpolitika szerkére, hanem a dolgokat formáló principiumot: a lelket telítjük transcendens táplálékkal növesztjük fel benne a pozitív vallásos életet és tesszük alkalmassá és felkészültté a katolikus világnézet elterjesztésére. Abban a tünetben, hogy az új katolikus mozgalom nem hurcolja zászlóját korteshadjáratokon, választási pizkolódásokon át a parlamentig, hanem *a lelkek ingáját lendíti Isten felé s a krisztusi életet duzzasztja fel bennünk*, — valóban történelmet formáló mozzanatok jelentkeznek.

2. Hogyan nézi az A. C.-t az államkormányzat? *Mint a szfinxet*. Miniszterek veregetik ugyan vállon a katolicizmust és elismerik nemzetfenntartó és történelmi erőit. Miniszterek garantálják az A. C. támogatását addig, míg az hitéletet mélyítő s erkölcsöt emelő mozgalom.

Am a hitélet mélyítését mindig az öntudat ébredése követi. S ez az ébredő öntudat a katolikusok leszorítását kezdi emlegetni, az elfeledett katolikus jogokat kezdi reklamálni, új társadalmi rend alapjait kezdi lerakni s elszánt kiáltásokat hallat, hogy a nemzeti evolúciót veszélyeztető bajokat mély vágással, operációval gyógyítsák. Az öntudatra ébredő katolikus tömegek előtt *érthetetlenül áll a közhatalom*. Lelkülete a Szekfűtől remekül elemezett neo-barokk lelkület lévén, vagyis mindenképen konzerválni akarja a harmadik nemzedék beteg örökségét, *nem tud mit kezdeni az A. C. örvényeiben jelentkező reformtörekvésekkel*. Így esik meg, hogy a Quadregesimo Annót magyarázó gyűlések után csendőrök kísérik a községházára a szónokokat és tartanak nyomozást a faluban. Hogy a közigazgatás alapszabályok firtatásával próbálja az A. C. gyűléseit akadályozni. Hogy engem is barátságos ügyészi figyelmeztetés ért

egyik gyűlés után, hogy máshol ne beszéljek így, mert ki nem kerülhetem a rendőrhatalósági beavatkozást. Szígorú önvizsgálat után megállapítottam, hogy nem mondtam mást, mint amit a Szentatya mondott.

Az A. C.-től elindított kor abban különbözik a proházskai kortól, hogy míg ott nem sikerült a katolikus világnézet átvitele az életbe s annak intézményes megvalósítása, — bár boldogan kell megállapítanunk azt, hogy széles tömegek visszahömpölygését indította el a kegyelmi élethez s ezzel lépcsőzetet teremtett a katolikus öntudathoz — addig az A. C. mozgalom kifejezetten társadalmi érvényesülésre tör s végső célja, hogy a nyilvános életet krisztusi alapokra állítsa. A katolicizmus széles síkjáról folyton nagyobbodó tömegek tódulnak a kegyelem forrásaihoz s fokról-fokra ledobálva a liberális súlyokat, a katolikus öntudat zászlóival tüzdeli tele a társadalmi, nyilvános életet. Az öntudattól átvilágított és szervezkedő tömegekből történeti áradás készül, hogy elöntse és megtermékenyítse a társadalmat, kultúrát és államvezetést.

Szekfű szavaival élve „mindez nem politikum, de az egész megmozdulás bármennyire távol áll is a politikai pártszervezkedéstől, érthető, hogy a ki-egyezési korszaktól átvett gondolkodásban pusztán megjelenésével is némi zavart okozhat ez az új hatalmi távlatokat mutató katolicizmus. Egy új tényező jelent meg, melynek szavát előbb-utóbb számba kell venni, elnémitani pedig nehéz, sőt veszélyes, mint ezt a hitleri állásfoglalás úgy a katolicizmussal, mint a luteranizmussal szemben már eddig is bebizonyította”. (Szekfű: Három nemzedék és ami utána következik 431. o.) A közhatalom ne féljen tőlünk, *nem pislogunk a politikai harcmezőkre*. Ideálunk a középkori városkép — természetesen szimbolikus értelemben — hol a városfalon belül békésen áll egymás mellett a vár s a dóm, a világi és lelki fókusz s árnyékukban békésen s boldogságban húzódnak meg a polgárok

háza. *Ha politikai céljaink lennének s arra törekednénk, hogy az egyházi fokus az állam rovására tüzesedjék ki, eltérnénk az emberi társadalom istenakarata alaprajzától, mely szerint állam és egyház, ketten együtt alkotják meg az Istenország termékeny közösségét.* Az idő gyorsan jár, nincs érkezésünk politikai pepecselgetésre, sietnünk kell, hogy tömegeinket Krisztus kegyelmébe állítsuk. Nem szabad lekésnünk a történelem színváltozásáról, mely Szentatyánk látónoki szavai szerint nem lehet más, mint Krisztus birodalmának eljövedele.

3. *Hogyan tekint az A. C.-ra a világi ember?* Az A. C. ugyan a papok és világiak együttes mozgalma, ám a súlypont a világiak vállán nyugszik. A végső győzelem azon fordul meg: sikerül-e a világi tömegeket rendezett seregbe fogni s mobilizálni a Regnum Christi jegyében? Kérdem: felvillanyozza-e a világi rétegeket meghívásuk szekuláris jelentőségének tudata?

A nagyobb községekben, kis és nagy városokban, valamint a fővárosban meglehetősen *vastag réteggel találkozunk, mely már megszakított minden közösséget az Egyházzal.* Ezek előtt természetesen az A. C. semmit sem jelent.

Az Egyházzal együttélő falvak népe s a vallásos élet reneszánszát mutató városi nép ellenben *fokozódó érdeklődéssel fordul a mozgalom felé.* Megszokott jelenség, hogy a járásek hívei zászlók alatt vonulnak föl az A. C. gyűléseire s a városokban nincsen elég tágas helyiség, mely a felduzzadt katolikus tömegeket befogadhatná. Az A. C. gyűlések mindenütt ragyogóan sikerülnek s tapasztalható, hogy a világi elem az A. C.-ban a jelen kaoszából biztosan kivezető nagy ígéretet sejt.

Jelenleg még csak a sejtésnél és készségnél tartanak s nem látják élesen szerepüket az Egyházban, az apostoli közreműködés lehetőségeit. A világi publikum sokáig volt vallási dolgokban pórázon vezetve

s nem kapott aktív szerepet hitünk szolgálatában. *Nincs a cselekvéshez és önállósághoz szoktatva.* Anynyiszor túlszínezett módon hallotta az Egyház háttérbe szorítását, gúzsbakötését és elszigetelését, hogy bátorságát jórészt elvesztette. Amint a papság működése a múltban javarészen védekező mozdulat volt, védekező helyzethez szokott a világi elem is. *Nem kis feladat ezt a passzív és elnyomáshoz szokott, sokszor félenk és cselekvésben egészen kezdő, bizonytalan elemet felelősséggel járó aktivitáshoz szoktatni.* Pedig nem lehetetlen. Egyik községben minta A. C. ülést tartottak s azon módozatok pompás és szemléltető bemutatása után, ahogy a világi kiveheti részét a krisztusi harcban, egy egyszerű polgári ember kért szót és így kiáltott: „Jöjjenek hát a papok s mondják meg, hogy mit tegyünk, mert mi megyünk velük”. Élénken emlékszem vidéki utaim alkalmával arra a neopresbiteri lángholásra, mely kiperzselt rám a világiak lelkéből. Csillogó szemekkel itták a szavakat és gyűlés után agyonzaklattak bennünket konkrét kérdéseikkel a tennivalókat illetőleg.

Vannak azonban soraikban — nem egyszer a legjobb indulatúakban is — akik bizonyos hátsó gondolatokat rejtegetve állanak oldalunk mellett. Kíméletből, vagy udvariasságból nem közlik ugyan, ami lelkükben motoszkál, de érezni, hogy *titkos léleg rágja lelküket* s nem bíznak a mozgalom átütő erejében. Bajban vannak a papok — mondják — s azért kellünk most mi civilek! Féltik a birtokukat, a fizetésüket! Utánozzák a felekezeteket! Csakhogy azoknál nem nyugdíjasok a vezetők, hanem olyan egyének, kik keresztül is tudnak vinni mindent! Verik a papok a dob, de ha jönnek a civilek, agyonkritizálják őket! Vagy ha előtárják terveiket, az a válasz, hogy sajnós, ezen még nem tudunk segíteni! stb. Úgy látszik, hogy az így gondolkodó világiak száma nem túlságosan nagy. Hiszen számtalanszor kapunk leveleket vidéki intelligenciától telve tettvággyal, akciót sürgető szent

elégedetlenséggel. Vidéki ifjak keresnek föl bennünket, tanácsot kérve a működés lehetőségeihez. Azt konstatáljuk, hogy *az intelligencia túljutott a liberalizmus holtpontján s lelkesen, frissen áll a sorba és elvégzi a rá kirótt munkát.* A papság ugyan gyakran panaszkodik, hogy kevés az alkalmas és használható munkatárs. Hogy a falu intelligenciája még az elmúlt idő mentalitásában leledzik. Egészben véve mégis az tapasztalható, hogy *a világiak örömmel és készséggel vállalják az A. C. apostolkodását,* csak legyen, aki nekik az utat konkrétan megmutatja s őket a nagy munkánál felhasználja. Minden jel arra mutat, hogy az intelligencia kinyitotta lelkét a kor szellemi áramlása előtt. Miként az előbbi korban az intelligencia volt az Antikrisztus eszköze, most ugyanaz az intelligencia símul készséges lélekkel a Krisztus-Király lábaihoz.

4. *Hogyan tükrözik az A. C. a papság szemléletében?*

Bizony vannak, akik *haragusznak* az egész A. C.-ra. Ügylátszik, hogy nyugodt *szundikálásukból* riasztotta fel őket az A. C. cselekvést sürgető szava. Mert egyesek még azt is megteszik, hogy felbontatlatlanul küldik vissza az Országos Elnökség kiadványait. Igaz, hogy szórványosan, de nem egy ízben állott a borítékon: Nem fogadom el! Fejcsóválva és összeszorult szívvel néztem ezt az írást. *De ezek legalább még őszinték.* Vannak, akik egyszerűen *papírkosárba* dobnak minden A. C.-tól érkező iratot. Vagy az egyházmegyei hatóság sürgetéseinek *csak papíron tesznek eleget.* Akik pontos jegyzőkönyveket küldenek gyűlésekről, amelyeket sohasem tartottak meg. Akik a szervezkedési gyűléseken megjelennek ugyan, de *ridegen, hidegen* üldögélnek ott. Míg körülöttük a lelkesedő világiak tengere csapkod, némán és sötéten úgy ülnek, mint az elszáradt fák a tavaszi rügyfakadásban. Vannak, akik *kényszerből,* püspök úr no szogatására, ímmel-ámmal, lélek nélkül tesznek annyit,

amennyit tenni muszáj s nem amennyit az apostoli lángtól égő vezér lelke diktál.

A papság egy másik része úgy látja az A. C.-t, mint merőben az *Országos Elnökség s az Egyházmegegyei Tanács*, általában a vezetők működését. Kívánják a katolikus ügy diadalát és pedig minél előbb, de maguk ujjukat sem mozdítják érte. Ezek a csodavárók, akik munka nélkül, véres küzdelem nélkül várják az A. C. diadalát. Sürgetik a házassági törvények revízióját, a katolikusok számarányos érvényesülését s általában az egyház érvényesülését s elfelejtik, hogyha sikerülne is az egész törvénykönyvet katolikus szempontok szerint átdolgozni, még mindig megoldatlan maradna az A. C. problémája. Mert az A. C. a *katolikus lélek mindenütt való jelenlétét és cselekvésben nyilvánuló belső dinamikáját jelenti* és ezt nem érheti semmiféle zseniális országos vezetés, hanem *egyedül a lelkipásztorok apró, hősi, szürke munkája.*

Vannak, akik plébániájukon már régtől megalkotak minden szükséges szervezetet s amikor az Országos Elnökség lelkigyakorlatokat, kultúrelőadásokat, karitász-szervezetet, nemek és korok szerinti egyesületeket kér, csalódottan legyintenek: Ezt már mi mind megcsináltuk. Hát csak ez az A. C.? Ezek elfeledik, hogy az A. C. *nem pusztán katolikus cselekedeteket jelent, hanem a katolikus tömegek szervezett aktivitását és felvonultatását azon célból, hogy felépülhessen az emberi közösség amaz új épülete, melynek alaprajzát maga a Teremtő készítette a teremtés hajnalán, mely alapformát a megtestesült Fiú ültette bele a világ történelmébe s ránk bízta annak evolúcióját.* Az A. C. végső céljában a szent Ágostontól előrelátott és Dantétól ragyogóan megformált Civitas Dei szimbóluma áll.

Vannak, akik az A. C. friss lelkét a *politikai vonalon szeretnék látni* s még mindig azt hiszik, hogy a politizálás az egyedüli eredményekhez vivő út. Vagy a *szociális kérdést kívánják tengelybe tenni* s elége-

detlenek, hogy az A. C. nem propagál konkrét gazdasági kibontakozási terveket. Am a Quadragesimo Anno maga is csak keretet nyújt s még számos előkelő koponyának kell törnie magát, míg megszülethetik a szolidarizmus korszka. Az A. C. útja bizony tövises út, mert a lelkekhez kell eltalálnia. A Quadragesimo Annóhoz is csak akkor jutunk el, ha előbb a lelkek felgyulladnak Krisztus szellemétől, de nem fordítva: ha a liberalizmus bacillusaitól még mindig fertőzött lelkekre aggatnánk a Quadragesimo Annóban feltalálni vélt konkrét terveket.

A papság legnagyobb része azonban felismerte az A. C. nagy jelentőségét. Érti, hogy az isteni színjáték döntő küzdelme megindult. Vagy sikerül most, a korváltozás momentumában tömegeket elővarázsolni, hogy Krisztus vehesse át a diktandót a történelem alakulásában, vagy olyan szellem s kor tör reánk, mely még jobban viasszorít, „gleichschaltol” bennünket. Érti azt is a papság, hogy bár rendkívül fontos a szervezeti apparátus, mégis a legfontosabb a lelkek körüli munka. Fontos az Országos Elnökség, az egyházmegyei központok funkcionálása, a legfontosabb azonban a sejtek, az egyházközségek egészséges élete. A papság legnagyobb része nem rekriminál, nem von felelősségre, hanem mint egyházközségük vezére előbb önmagukat téve szentté, összeszedik minden apostoli erejüket, hogy egyházközségüket is megszenteljék. Élesen látják, hogy annál gyorsabban és biztosabban következik el Krisztus korszaka, minél több lelket vezetnek el az örökélet forrásaihoz.

II. Lépünk most már egészen közel az A. C.-hoz. Szemtől-szemben szemlélve, egy egész országot átfogó, jól tagolt szervezettség képét adja.

1. A püspöki kar végrehajtotta már az egyházközségi szervezkedést. Végso fokon ugyanis az A. C. szervezkedése egybeesik az egyházközségek megszervezésével. Úgy látjuk, hogy az ország valamennyi plébániáján megvalósították már a püspökkari határoza-

tot s alig egy-két megyéről tudunk, ahol ebben az évben fejeződik csak be az egyházközségek megszervezése. A megyéken belül csak szórványos eset, hogy bizonyos helyi nehézségek miatt nem alakultak meg az egyházközségek. Nemcsak a materban, de a filiákban is — legalább nagy általánosságban — munkára készen állnak az egyházközségek. Bennük a plébános oldalán áll a világi elnök s a meghatározott számú képviselőtestület és tanács, az A. C. apostoli testülete. A legtöbb egyházközségben megépítették már a 3, 4, sőt 5 szakosztályos berendezkedést is.

2. Megvannak már országsszerte az *esperes-kerületi tanácsok*, amelyekben 8—12 egyházközség alkot egy-egy bokkrétát s az esperes a plébánosokkal és a világi kiküldöttekkel együtt ellenőrzi kerületük egyházközségeinek munkálkodását, a központi irányelvek megvalósulását. Az A. C. hármass reszortja: a hitbuzgalom és erkölcsvédelem, kulturális és sajtó, szociális és karitatív feladatok egy-egy gazdát, referenst nyertek bennük.

3. Majd mindegyik egyházmegyében megszerveztetett már az *egyházmegyei tanács* a megyés püspökökkel az élén, az egyházmegyei igazgatóval központjában s az 5 egyházmegyei központi szakosztállyal az oldala mellett, készen, hogy a kerületi tanácsoktól átszűrt egyházközségi jelentéseket földolgozzák, az országos elnökség évi munkaprogramját az egyházmegye sajátos viszonyaira áthangolják s az egyházközségek felé szóló, megyei tennivalókra vonatkozó javaslatokat előkészítsék.

4. Két éve működik már az *Országos Elnökség*, 5 országos szakosztályával, az országos Igazgató Tanács-csal és az Országos Tanáccsal, az A. C. parlamentjével.

Papiron az A. C. egy gigantikus organizáció képét mutatja. A fővárosban, a Biboros Hercegprímás s a Püspöki Kartól adott Püspök legfőbb irányítása mellett működik az országos energia-centrálé, minden püspöki székvárosban kész a transzformátor, mely

az Orsz. elnökségtől érkező nagy feszültségi áramot az egyes egyházmegyék viszonyaihoz alkalmazza, a kerületi tanácsokban az áramelosztók funkcionálnak s minden plébánián elkészült már a kapcsolat, az áramot felfogó és kigyújtó készülék. Papíron ügylátszik, hogy az egész országot átölelő szervezeti hálózat áll már rendelkezésünkre, lehet már egységes célkitűzéseket végiggörgetni az egész országon, rendelkezünk már oly átfogó szervezkedéssel, *hogy ha szükséges, egy gombnyomásra talpraugrik az egész ország.*

5. Meg kell azonban vallanom, hogy *ez az óriási apparátus nincs még teljes üzemben.* Hasonlít a bányavidék központi hálózatához, melynek elkészülte után a bécsi vonalat telehúzták áramvezetékekkel, ám évekig nem futott áram a kész hálózatban s most is csak némely mozdony használja energiáját. Meg kell vallanom őszintén, hogy még az Orsz. Elnökség sem találta meg a szükséges vezényszavak kisugárzását s az ötös kábel nem mindegyikén fut az igényelt kielégítő energiaáramlás. Ne csodálkozzunk! *A magyar katolikus élet nincs hozzászokva egységesen irányított munkálkodáshoz.* Eddig a patakocskák szeparátim csörgedeztek a völgybe s nem alkottak egységes s azért imponáló folyamatot. Eddig számtalan zászlócska csattogott a légben s nem volt generális, aki hadsereggé egyesítette volna azokat. Minden organizációnak meg volt ugyan a maga generálisa, de a sok generális egyenrangúan állott egymás mellett s egyik sem tartozott a másiknak engedelmeskedni; mindegyik a maga haditerve szerint harcolt; mindegyik hadisarcot vetett ki s önálló síneket helyezett el a harctéren. *Nem könnyű dolog ebben a deorganizációban az A. C.-tól kívánt egységes vezetést megvalósítani.* Hiszen nincs sémánk, amely szerint dolgozhatnánk, valósággal dzsungelben kell utat vágnunk. Mindenhez idő szükséges. Itt sem lehet csodát várni, itt is keserves kinnal kell megfizetnünk, míg elérjük az egységes vezetés egész országra kiható világítását.

A megyei központok még alig jutottak túl a megalakulás formaságain és nem eszméltek fontos szerepük megoldására. Az esperesi tanácsok sem kezdték még el azt a funkcionálást, amit nekik az ügyrend kijelöl. Még számos esperesi tanács tétován áll és nem tudja, hogy miképpen kezdjen munkához. Az egyházközségek is több helyen vagy merő papíralakulás, vagy tanácsuk és közgyűlésük nem úgy fungál, mint a lelkipásztor munkatársainak testülete. Még kevés helyen kezdődött el a munkatársak kiválasztása és nevelése. A püspöki előírásra megtörtént ugyan az egyházközségek beszervezése, a valóságban azonban minden a régi síneken halad.

6. E lehangoló színeket csak azért használom, hogy annál jobban előragyogjon *néhány egyházmegye nagyszerű munkálkodása*. Mert a fenti kép szerencsére nem általános. Néhány egyházmegye az aktivitás elragadó képét mutatja. Az egyházmegyei tanács jól kidolgozott és pontos célkitűzéseket ad az egyházközségek felé s központi lappal állandóan ébrentartja, jobban és jobban kifejti a vezényszavakat és figyelemmel kíséri, hogy miként alkalmazzák azokat az egyházközségekben. Az esperesi tanácsok felfogják és a falu viszonyaihoz alkalmazva osztják szét a központi irányítást. Van megyénk, ahol az espereseket külön tanácskozássokban vezetik be a kerületi tanácsot illető feladataikba s az egyházi hatóság kérlelhetetlenül leváltja azokat, akik hasznavehetetlennek bizonyultak. E megyék egyházközségeiben a megindult élet zajlása hallatszik. Van több megye, hol az áramlás már visszafelé indul. Az egyházközségek beszámolnak a kiadott vezényszavak végrehajtásáról, jelentéseiket beömlesztik a kerületi tanácsokba, amelyek megbírálják azokat, a kerületi tanácsok pedig az egyházmegyei központban futtatják össze a jelentéseket. Az egyházmegyei központ maga előtt látja az egész megye munkaképét, könnyen megtalálja a beteg pontokat, korrigálja a hiányokat s újabb energia-cirkulációkat indít el.

III. A szervezeti kép után a legfontosabbról, az áramról, a lélekről szeretnék fotográfiát adni. Külső látszatra az Actio Catolica szervezeti hálózata szinte tökéletes. De zörgő csontváz marad csupán, ha a principium: a lélek nem fonja be a merő vázat, inakkal, erekkel, hússal és vérrel, szóval étellel. *Van valami a marxizmus hereziséből, hogy első helyre a szervezkedést szeretjük helyezni.* Bár igaz, hogy a legvonzóbb ideál sem nélkülözheti az organizáció előnyeit, ha hússá és vérré kíván változni, — mégis a szervezet túlhangsúlyozása a rideg racionalizmus utórezgése. Az próbálta meg az organizmust az organizáció mechanikájával behelyettesíteni. Az európai országokon ma valóságos szimbólum-düh vonul át. Alig ismeri már ki magát az ember a zászlók, színek, formaruhák, paszmánnyok orgiájában. Ám e tünetben az eszmék harca nyilvánul. Mert nem lehetett a régi stílusban, gondolatokban az embereket közösségbe hozni, új közösséget alkotó eszmék léptek elő s ezek a szimbólumok erejével vezetik az embereket új szervezettségbe. Organizáció nem teremthet szellemet, legfeljebb terrort, ochrinát, csekát. Ellenben a duzzadó diadalt ülni akaró szellem mindig eltalálja a céljához segítő szervezeti formákat.

Szent Vince előbb szent lett s a misztériumban hallotta meg a szenvedők jajkiáltását és látta meg az Egyház akkori sebeit: a meg nem felelő püspöki kinevezéseket s az elégtelen papnevelést. A misztérium kegyelemgyöngyeitől beharmatozva ment a szenvedés homályos, fanyar vidékeire és szállott szembe a hatalmas Richelieu és Mazarin bíbornokokkal. A kegyelmi élet misztériumába sodorta be azokat, akik vele dolgozni akartak és onnét növesztette ki az organizációkat, amelyeket az idő vasfoga sem tudott megrágni.

Mi most már az Actio Catholica szelleme?

1. Elsősorban a kegyelmi élet, a hitbuzgalom. Tehát nem kultúra, nem szociológia, nem művészet,

nem irodalom áll az első helyen, hanem az isteni fókusz felforrása az emberben s túlradó kifelé buzogása. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a kultúrális, szociális, sajtó- és egyéb feladatainkhoz az odaadó, hűséges munkatársakat azokban találjuk meg, akik egyek velünk a kenyértörés misztériumában. Az ellenpróba is áll: akinek lelkét nem öntözi állandóan a kegyelem áradása, azok nem bírják idegekkel és kitarással a munkát mellettünk. Az országos nagy organizációhálózathoz tehát elsősorban a felfokozott hitbuzgalom szikrája pattogjon ki.

Am konstatalom, hogy a papság nem értékeli eléggé a misztérium erejét. Katolikus akciót említve, egészen külsőséges dolgok filmje pereg elsősorban lelke vásznán. A lapok hasábjain nem egyszer bujkál a lekicsinylés; imádkozó vénasszonyokkal sorsdöntő csatát nyerni nem lehet. De hát *nem is a passzív, érzelő hitbuzgalom az A. C. szelleme*. Hitbuzgalom eddig is volt, mégsem tudott eléggé érvényesülni a nyilvános életben a katolikus világnézet. Az Actio Catholica szelleme szerinti hitbuzgalom azonban lépcsőzetet jelent, amelyen az érvényesülés napvilága felé halad a katolikus gondolat. Eddigi hitbuzgalmi munkálkodásunk valószínűleg nem volt egészen helyes, mert megrekedt a befogadó egyéneknél. Azért tapasztalható, hogy hitbuzgalmi szervezeteink korántsem adják azt a mobilizálható eleven erőt, amelyet pedig várnánk tőlük.

Olyan hitbuzgalmat kell teremtenünk, mely hűveinket vezetőképesekké teszi, hogy a velük érintkezők is áramkörükbe kapcsolódjanak. Az Actio Catholica mobilizálható, aktiválható hitbuzgalmat sürget.

2. Kétségtelen azonban, hogy az *A. C. karakterisztikuma nem a puszta hitbuzgalom*. Ha csak ez volna, minden problémáját megoldanák a hitbuzgalmi egyesületek. A hitbuzgalmi egyesületek azonban nem tartoznak az *A. C.* szorosan vett szervezetei

közé. A hitbuzgalmat azért sürgetjük elsősorban, mert belőle lehet kitermelni, mint termékeny humuszból. az *Actio Catholica specifikus elemét, a világiak apostolkodását*. És pedig nem a pusztá személyes apostolkodást, hanem a hierarchikusan szervezett apostolkodást. Mert a plébánia és az egyházmegye az egyetlen lehetséges organum, amelyben az A. C. apostolkodása működhetik. A Szentatya azt akarja, hogy a világiak munkáját a lelkipásztorok lehetővé tegyék és önállósítsák. Nem *Actio Catholica* az, ha a lelkipásztorok felajzott hévvel szolgálják a lelkek érdekeit, ellenben az az A. C., ha világiakat munkatársakként veszik oldaluk mellé. Az sem A. C. még, ha egy világi a saját személyében apostolkodik, ellenben A. C., ha erejét és buzgóságát a lelkipásztor rendelkezésére bocsátja. Nem az az A. C. lényege, hogy katolikus kulturális szociális akciók történjenek, hanem, hogy a hívek készen legyenek lelkipásztoruk oldalán minden katolikus ügyért síkra szállani és azok érvényesüléséért minden áldozatot meghoznak. Csonka A. C.-val állanánk szemben, ha az országos és a megyei központok ugyan kitűnően funkcionálnának, az egyházközségekben ellenben nem hajtánák végre a Szentatya akaratát, hogy a konkrét munkahelyen a világiak lelkipásztoruk oldalán álljanak. Csak akkor teljes az A. C., ha legeldugottabb falucskában is lelkipásztoruk gondjaiban osztozkodnak a hívek.

Az A. C. nagyszerű szervezeti hálózatában ennek a világi apostolokat keltő, nevelő és aktiváló áramlásnak kell járnia. E nélkül beszélhetünk katolikus kulturális, vagy szociális munkálkodásról, csak *Actio Catholicáról* nem. Ez az áram azonban még nem konstatálható tökéletesen az A. C. szervezkedésében. Nem gondolok a hűtlen, kötelességüket mulasztó pásztorokra. Ezek plébániája úgyis az A. C. mozgalom sajtó sebei.

De még a buzgó papok sem tudták leküzdeni ma-

gukban a világiakkal szemben táplált bizonyos *bizalmatlanságot*. Nincsenek ahhoz szokva, egészen új dolog, a pasztorálisban új fejezet, hogy a lelkipásztorok osszák meg híveikkel munkájukat. Különösen, amikor a világiak még ügyetlenek, iskolázatlanok és gyakorlatlanok. Sokat kell velük bíbelődni; sokszor könnyebbnek látszik, ha mindent maga a pap végez. *Am vállalnunk kell ezt a munkánál is nehezebb munkát: a világiak lassú, fokozatos apostolságra való érlelését.* Bármily fontos munkánál előbbrevalónak látom a világiak apostoli beiskolázását és munkához juttatását.

A plébános, a püspöktől rendelt vezér, gyűjtse maga köré a vezetésre alkalmas világiakat s nagyfeszültségű lelki életet vezessen beléjük. Aztán oktassa ki őket a Krisztus-ország nagy érdekeire és fokról-fokra vesse rájuk az apostolok jellemvonásait. És tűzön eléjük konkrét feladatokat. E munka sok türelmet és áldozatot követel a paptól, de megéri, mert általa hamarosan messzenyúlhat keze. A kommunisták sejteket teremtenek és ezekkel ássák alá a nemzet életét. Mi is teremtsünk sejteket, hogy megmentünk népünket és ingó javainkat. Ha minden plébánián csak néhány iskolázott férfi és nő lenne kéznél, mint a kovász hatnának a többiekre. A plébánia minden tagja — akármelyik szociális réteghez vagy politikai párthoz tartozzék is —, legyen iskolázott misszionárius, ismerje hitünk alapelveit és azt is, hogy a különböző helyzetekben hogyan orientálódjék és miként viselje magát. Magyar népünk misszionálása csak úgy mehet végbe, ha az egyesek praktikusán élik kereszténységüket és érte halni is képesek. *Engedjünk a szerveztségbe vetett túlbizalmunkból és fordítsunk több gondot a személyiség kiformálására, a lelkiismeretek átalakítására,* amelyet a Szentatya gyakran említ. Általános tapasztalat, hogy a hívek a papra hagyatkoznak, a pap pedig az organizációra. Szerencsétlen circulus vitiosus.

Az esperesi kerületek, az egyházmegyei közpon-

tok ezt az apostolkodásra való iskolázást kérjék számon elsősorban, mert nélküle füstölgés lesz csupán az A. C., csak nem a világi sorok elszánt megindulása Krisztus országáért és népünk megmentéséért.

3. Nem egyszer hallok a panaszt lelkipásztoraink ajakáról: *nincs emberem az A.C. munkáihoz*. E panasz első pillanatra különösnek látszik, hiszen minden egyházközség rendelkezik világi elnökkel, képviselőtestülettel és tanáccsal. És mégis igaz, mert legtöbb helyen már e testületek összeállításánál hibák történtek. A személyek kiválasztásánál, különösen kisebb helyeken, jószándékú, de középszerű és általában élemedett egyének kerültek az élre, akik inkább vezetettek, mint vezetők; inkább passzívak, mint aktívak; inkább koloncok, mint igavonó társak. *A vezetőket bizony nem lehet egyszerűen kinevezni, azokat előbb ki kell nevelnünk*. Ki kell őket iskoláznunk, különben az a veszély fenyeget bennünket, hogy egész sereg olyan elnökünk lesz, akik csak a beszámolókból értesülnek arról, amit tettek. Ne vegyük e veszélyt könnyelműen! Ahol kizárólag éltesek ülnek a kormányhelyeken, az A. C. hajója szereti a nyugalmas vizeket és a biztos kikötőket. Ahol azonban friss, ifjú erők ragadják meg a kormányt, az A. C. hajója dagadó vitorlákkal indul a Krisztus-ország kikötője felé.

Nem folytatom tovább a helyzetkép rajzolását. Szeretném, ha előadásom gondolatokat ébresztett volna és tettekre serkentene. És ha bizakodó optimizmus sarkantyúja lehetne, friss, hódító szellem fakasztója, mely mer és nyer. Sokan vannak híveink között, akik érzik, hogy a jelen hitért való harcaiban nem maradhatnak merő ágyútöltelékek, hanem aktív katonáknak kell lenniök. De nem találják még meg az A. C. zászlója alá való csatlakozás módjait. A világiak is látják már, hogy a klérus egymagában nem jelent elég-séges erőt ahhoz, hogy a katolicizmus úr lehessen el-lenségén. Ámde még mindig azt hiszik, hogy mint jó

alattvalóknak, mindaddig hallgatniok és várakozniok kell, míg nem hívják őket. Hallassuk az A. C. mozgalmából a világiak meghívásának kiáltását. Ma még kevés a cselekvő katolikusok száma, feszüljünk neki, hogy az A. C. jegyében a lekipásztorokat és a híveket cselekvőképes egységbe kapcsoljuk össze. Ő pedig, ki kezében tartja a történelem fonalát, adja meg az Actio Catholica magyar szervezetének a katolikus cselekvések győzelmét.

Beharangozás.

1934 augusztus.

Jubileumi, huszonötödik nagygyűlésre húzom meg a harangokat. És hívom az ország népét, hogy nagygyűlésünk valóban a népe, az országé, a tömegé legyen.

Boldog a nép, mely tud jubilálni — mondja az Írás. Lelkemen ünnepi hangulat árad szét, amikor szerencsétlen országunk egyetlen megmaradt kincsének, ősi hitének ünneplésére harangozok. Istentiszteleti hangulat él szívemben, ebbe mártom tollamat.

Már az első nagygyűlésen, 1900-ban leszögezte az első szónok, hogy a katolicizmus kölcsönzi a hazának a legértékesebb erőket. Ezen álláspont igazolódott be a nemzet tragikumában, mert míg feje felett félelmetesen gyülekeztek a viharfelhők, annál élesebben rajzolódt ki ama tény, hogy a katolicizmus a leghatalmasabb nemzetfenntartó orgánus. Márványpillér, amelyen biztosan nyughatik az ezeréves Haza.

Még 1900-ban nem jelent meg rajta kormányférfiú, sem a közhatalom valamelyik képviselője. A lapok úgy írtak róla, „mintha a múltba tett látogatásra jöttek volna össze”; „bigott parasztok, keresztes hecckáplánok, fanatizált fekete reverendák”. Ma pedig, a szétmállás iszonyú tanácstalanságában úgy áll az Egyház a világfigyelem előtt, mint olyan erő, melynek van programja és ereje a világ megmentésére.

Az első gyűlések még telve panasszal a hitetlen tudomány miatt, Prohászka ekkor mondja el első beszédét a tudomány és hit egymásra utaltságáról. Mostani

nagygyűlésünket már éppen a tudomány pólusából elindult hatalmas szellemi áramlás lengi körül.

Glattfelder püspök úr 1911-ben még fájdalmasan állapítja meg, hogy „gyűléseinket sok pap, meglehetősen nagyszámú becsületes nép, egy töredék arisztokrata és semmi, vagy csekély intelligencia jellemzi”. Ma a jelenlevő ezek s a jelen nem lehető milliók várakozásában majd teljes számban ott látjuk az intelligenciát. Különösen ifjúságát, mely úgy látszik, először jutott túl az anyagelvűség holtpontján.

Az első szentségi körmenet 1900-ban csak a belvárosban vonult, 1908-ban már az Andrássy-úton haladt végig s a betorkolló utcáknál rendőrkardok tartották vissza s a dühöngő, mocskoló s az éneklő menetet megrohanni akaró csöcseléket. Ma hatalmas sodrásban százazrek órák hosszat tartó vonulásában halad az Eucharisztikus Király — fellobogózott utcákon át, gyertyafénytől ragyogó ablakfüzerek között a parlamenthez, amelyen ragyogó villanykereszt fogadja. S a törvényhozás házafala visszhangozza a püspöki szavakat s tömegek hitvalló énekét.

1900-ban hangzott fel először Prohászka szava, hogy felrázza az „alvó pimaszt”, a katolikus öntudatot. Azóta mind nagyobb tömegek keresik fel az élet vizeit s kapcsolódnak be tevékenyen az aktív életbe. Ma a hitből és hit szerint élők óriási megszervezett tömege elérkezettnek látja az időt, hogy katolikus elvek érvényesüljenek a nyilvános élet egész vonalán.

Az első gyűlésen nagy volt az öröm, hogy a Vigadó zsúfolásig megtelt emberekkel. Ma már nem találunk elég nagy csarnokot, hogy tömegeinket elhelyezhessük. Kénytelenek vagyunk az Ugetőversenypályára vonulni, hogy e gigantikus térségen öleljük áhitatunk és gondolataink közösségébe a megjelenő tizezreket.

A múltban örültünk, ha a Vigadóban nem tátongtak üres széksorok. Az idén, a második napon már két parallel népgyűlést tartottunk, egyet a férfiaknak, s egyet a nőknek.

Az első nagygyűléseken gejrírként bugyogott elő a katolikus tettek vágya, határozatok tódultak egymás hátára. Am nem volt intézmény, mely azokat megvalósíthatta volna. Ma készen áll az Actio Catholica hatalmas hálózata, várva az egységes vezényszavakat, hogy az egész ország egyszerre induljon munkára ugyanazon célokért.

A világmállás legfájdalmasabban a családoknál észlelhető. A társadalom és nemzeti lét alapsejtjeinél. A magyar családok is rákerültek a Trianonnál is félelmetesebb csonkulás lejtőjére. Az lesz a nemzet megmentője, aki újra megszenteli és egészségesse teszi a családok életét.

Idei nagygyűlésünk a család válsága felé fordul és megkeresi a szociális és karitatív, jogi és etikai védekezés módjait. A szakosztályok kidolgozzák azokat az óvintézkedéseket, amelyeket megvalósításra átvesz az Actio Catholica egész országot átölelő hálózata.

A nagygyűlés finom mozzanata lesz, amikor a zárógyűlés közönsége gyertyával a kézben elvonul Prohászka püspök ércszobra előtt, hogy hódoljon annak szelleme előtt, ki most is magasságok felé lendítő valóság, világosság a sötétségben és élő vizek fakasztója.

Jöjjetek, ünnepeljeteK és örvendezzeteK velünk! Jöjjetek, hogy a katolikus gondolat teljes sugárzásában és erejében ragyogjon fel előttünk, amikor a fine de siecle hangulata hatalmasodik el sokak lelkén.

UljeteK fel a „Keresztes gyorsokra“, duzzasszátok fel a megnyitó gyűlés tízezreit. ÁlljateK az Eucharisztikus Király kíséretébe és munkáljateK a katolikus élet megváltást hozó áradását!

A család jegyében I

1934 szeptember.

Nem véletlen, hogy az idei Katolikus Nagygyűlést a keresztény család gondolatának szenteli a magyar katolicizmus. Nem véletlen, hogy az egész hatalmas apparátus a legkisebb falutól a legmagasabb helyekig ezekben a napokban ezzel a kérdéssel foglalkozik, hogy legjobb erőivel összegyűjtse a kérdéseket, hiszen a nemzet alapjáról, a keresztény élet gyökérproblémáiról van szó. Első útunk *Mihalovics Zsigmond* tb. kanonokhoz, az *Actio Catholica* országos igazgatójához vezetett, akinek kezében ma valamennyi szál összefut. A Katolikus Nagygyűlés a magyar *Actio Catholica* legnagyobb seregszemléje és hogy a nagygyűlés a családdal foglalkozik, azt jelenti, hogy az *Actio Catholica* legelső teendőjévé tette a családok megmentését. *Mihalovics Zsigmond* a következőkben felelt kérdéseinkre:

Miért tette az *Actio Catholica* legelső feladatává a családok megmentését.

Ünt témát érintek, amikor válaszomat azzal kezdem, hogy egy hatalmas történeti vihar szemünk látára sodorja le a szereplés színpadáról az eddigi kort alkotó erőket. Félelmetes látvány, hogy az elvonuló, összeomló erők helyére mikép tódulnak új erők — egy jobb kor teremtetésének lázával és víziójával — gyak-

ran fegyverek segítségével, vér ömlesztésével, szakadatlan forradalmak szításával.

Az új világ lázas keresésének óráján az Egyházban megélénkül krisztusi missziója, ismét üt történeti órája s a halálosan beteg emberiség meggyógyítására indul. Az Actio Catholica nem más, mint a katolicizmus százmilliós tömegében megmozduló belső erő, mely nem kókasztja le fejét a fine de siècle bánatos hangulatában, hanem a belső reformok síkjára tolja az emberiséget s a krisztusi ország látomásának realizálására indul.

Az Actio Catholica mozgalma nem pártpolitikai tervek kovácsolása, nem is merőben katolikus cselekvések sürgetése. Nem pusztán hitbuzgalom, de nem is merő külsőséges akció. Világokat átalakító, új korszakot nyitó szekuláris erők villódzanak mélyében.

De ha az Actio Catholica társadalmat és világot akar reformálni, legelőször a családba botlik. Korunk szétmállása ugyanis már a családban is jelentkezik. Jobban mondva, a kor mállási méreteit éppen az mutatja, hogy már a családot is atomizálta.

A kapitalizmus megbontotta a család egységét, mert a nőt, sőt a gyermeket is a házonkívüli kenyérkeresésre kényszerítette. S míg a tőke kevesek kezében halmozódott fel s folyt a gazdaságilag erősek harca a gyengébb ellen, elfelejtettek gondoskodni a család anyagi kárpótlásáról s a család halálos sebet kapott.

A liberalizmus, vagyis a minden emberfölkötőtől szabadulni akaró világvezetés a törvényhozás pontjait is ellepte s végre a családot is elszabadította az isteni kötelekektől. Bevezette a polgári házasságot s ezzel törvényes lehetőséget teremtett, hogy ellentétben az evangéliummal s az egyház nélkül kössenek az emberek életközösséget. Az állam magához ragadta a jogot, hogy egybekösse, amit Isten elválasztott és elválasztja, amit Isten egybekötött. Az elválások napjainkban már oly mérvet öltöttek, hogy nem messze az idő, amikor a törvény több házasságot választ szét, mint a halál.

Az élvezetet hajhászó korszellem irodalmával, sajtójával, mozijával, színpadjával koncentrált támadás alá vette a családot, valóságos családellenes közhangulatot támasztott.

A család, az emberiség e legősbibb, legerősebb sejtje sokáig állta a kapitalista, individualista és liberális koncentrált támadásokat. Végére azonban az ő bástyái is ledőltek. S a család összeomlása a válság mélypontja s azért szabadulása alig képzelhető már el merő gazdasági, politikai és hatalmi vonalon, hiszen a társadalmat, nemzeteket alkotó alapsejtek betegedtek el. Mélyebb, gyökeresebb, a családig érő panacea-ra van égető szükség.

Az Actio Catholica, ha világot akar reformálni, nem pepecselgethet az ágaknál, amikor a gyökér betegedett el halálosan. Azért is kezdi meg az újjászületés munkáját az ősejtnél: a családnál. Az újjászületés bölcsőjét nem az utca, sem a parlament, sem az iskola ringatja, hanem a családi otthon. Nem tömegakciók műve leszen, sem a törvényt szabó rendeleteké, sem az észnek szóló tanításoké. A katolikus rinascimentót a Szentlélek koncipiálta s ott látja meg a napvilágot, hol a természetes élet is kezdetét veszi a családban. Nincs tehát sürgetőbb feladata, mint hogy a családban vessen új, szolid fundamentumot egy új világ felépülésére. Legelőször az otthont, a családot kell megmenteni, megszentelni. Azután lehet csak győzedelmes akciót kezdeni a nyilvános életben.

Ezért írta fel az Actio Catholica a katolikus tettek homlokára a jelszót: Mentsük meg a családokat és pedig Krisztus jegyében.

Mínő intézkedésekkel kívánja az Actio Catholica a család megmentését szolgálni.

A család válsága kétségtelenül abban kulminál, hogy letörölték homlokáról a szentségi kenetet, a korszellem megszüntette szentségi jellegét. Azért legelső

feladatunk, hogy minden erőt megmozdítsunk a család krisztusi karakterének visszaállítása céljából. A családdellenes közfelfogással szemben a család katolikus felfogását kívánjuk minden rendelkezésünkre álló erővel propagálni. A család koncentrált és rendszeres támadásával — öntudatra ébredő tömegek ugyanilyen védelmét állítjuk szembe.

Legelőször is nagy nyilvánosságot teremtünk a felséges pápai enciklika, a Casti connubii számára és gondoskodunk róla, hogy eredeti szövegében, népies magyarázatokban a legszélesebb körök olvashassák. Átfogó propagandát indítunk el, hogy az enciklikáról beszéljenek minden katolikus megmozduláson, az enciklikát ismertessék minden katolikus szervezetünkben, s ne legyen átfogó szervezkedésünknek olyan sarka, hol fel ne gyulladjon a Casti connubii fénye s ne legyen egy összejövetelünk sem, hol fel ne csendüljön a pápai levél fenséges harangszava.

Mínthogy a család szentségi karakterét legjobban a mélységes hitélet biztosítja, arra törekszünk, hogy az Actio Catholica felduzzassza a hitből való élés, a misztériumba való kapcsolódás hullámain. Hisszük, hogy a család akkor valósítja meg a krisztusi ideált, ha gyökerét bensőséges hitélet hullámai locsolgatják.

Az erkölcsvédelmi vonalon kívánni fogjuk mindazon hatósági, jogi intézkedések megtételét, amelyek a családok védelmét erről az oldalról hátráltatják. Természetesen foglalkozni kívánunk a polgári házasság revíziójával is. Örömmel konstatáljuk, hogy a törvényhozók soraiból mind többen ébrednek a polgári házasság tarthatatlanságára. Hisszük, hogy az öntudatra ébredő katolikus tömegek hamarosan elérik a házassági törvények revízióját.

A szociális és karitativ vonalon elsősorban saját hatáskörünkben ragadunk meg minden alkalmat és eszközt a családok, különösen a sokgyermekes családok megsegítésére. Tudjuk azonban, hogy a törvényes intézkedést megelőzi a karitás. Azért karitativ mun-

kánk szorgos végzése mellett hangot kívánunk adni azon követelménynek, hogy komoly hatósági intézkedések történjenek a többgyermekes családok megsegítésére, a családalapítás elősegítésére.

Kulturális vonalon ugyancsak a család áll célpontunkban. S úgy az iskolán kívüli népművelés terén, mint a kultúrelőadások rendezésénél, valamint ifjúsági szervezeteinknél a családra való nevelést tűzzük magunk elé. A családra való nevelést különösen fontosnak tartjuk, hiszen férfiakban nincs hiányunk, de apákban annál inkább. Hölgyeink is vannak, ám anya kell nekünk.

A sajtó vonalán kiadjuk a jelszót, hogy ne legyen család legalább egy katolikus szellemű sajtótermék nélkül.

A szervezési vonalon az egyházmegyei központokban, a nagyobb városokban, járási székhelyeken imponáló megnyilatkozásokat, az egyházközségekben pedig propagandagyűléseket kívánunk szervezni, hogy így az egész országon átvihezzük a jelszót: meentsük meg a családot!

Hiszem, hogy a magyar katolikus életerejéről tesz tanubizonyságot és a legértékesebb munkát adja nemzetének, amikor minden szónál értékesebben átfogó munkával indul a magyar családok megmentésére.

Rendkívüli idők — rendkívüli feladatok.

1935 április.

Engelmann, a holland író mondja: „Amikor az európai élet apokaliptikus időbe lép, nem illik úgy élni, mintha egyáltalában semmisem történnék”. Valóban apokaliptikus jelek mutatkoznak. Történeti vihar döntögeti a régít. Nem tudni még, hogy minő erők csoportosulnak össze s hogy egy reggelen minő új arcot kap nemzet és társadalom. Úgy látszik, hogy az emberek élete iránytűjét veszítette. Csak az bizonyos, hogy realitássá lett az irracionale s hogy a hánykolódó hullámok felett a Rendező keze működik. Megállapítható, hogy az emberiség csömört kapott az anyageelvűségtől és hogy egy erősen közösségi és idealista szellem ütögeti zsongéit. Egyelőre még csak az apokaliptikus jelek borzongatnak s a Rendező mintha nagytakarítást tartana.

Az apokaliptikus takarítás után — minden jel szerint — *óriási építő munka vár az Egyházra*. Az ő történeti feladata, hogy az emberek számára lakályosabb, boldogabb épületet emeljen. Az Egyház felismerte a jeleket égen és földön. Tudja, hogy a Krisztus-ország megvalósulásának egy olyan lehetősége közeledik, mely talán többé sohasem tér vissza. Nem is marad tétlen s míg a katasztrófák nyomán az élet ormait egy ébredő idealizmus fénye csillogtatja, a világiakban rejlő hallatlan, eddig ki nem használt energiák megszervezésére indul. A Katolikus Akció világmozgalmában történeti erőket sűrít össze, hogy az Istenországának Szent Ágoston-i víziója realitássá legyen. A Helytartó világmozgalmat, általános offenzívát,

Actio Catholicát rendelt el és sürgeti szünet nélkül, hogy a világiakban és egyháziakban egyaránt magasra lobogjon az apostolkodás parazsa.

*

Érdekes az a megfigyelés, hogy *a világi oldal előbb fogta fel a Róma Aeterna vezényszavát és előbb szállott síkra érette, mint a hivatalos papság.* Akik a magyar lapok hasábjain szünet nélkül sürgették az A. C. megszervezését és most is a leglelkesebben küzdenek érte, azok nem a plébánosok és káplánok baráti köreihez tartoznak. A lelkipásztorkodó papságnál még ma is, a kétségtelenül mutatkozó eredmények után, inkább akadékoskodást, mint a történeti pillanat megértését észleljük. Nem kell mondanunk, hogy minő belső izgalommal várjuk a papság ébredését és harcba szállását. Némelykor végigborzongat bennünket az a rettenetes tapasztalat, hogy *nem a laikusok, hanem az egyháziak támasztanak ellenállást.* A laikus sorokat egy szellemiségre törő kor erupciója világítja meg s aratásra éretten, kész zsákmányként szinte lábaink elé omlanak. A papság soraiban ellenben álmoság, restség, a nagyobb munkától való fázás, elavult és hasznavehetetlen módszerek csökönyös alkalmazása uralkodik és elsatnyul, eltorzul, elakad rajtuk az Isten-ország dinamikája. Hosszú azon *egyházközségek listája, amelyek egyelőre még merő papíralakulatok.* A lista csüggesztően meghosszabbodik, ha azon egyházközségeket szemléljük, amelyek még *az alapfogalmakat sem tisztázták és az alaprakás munkáját sem végezték el.* Homlokráncolva állapíthatjuk meg, hogy hiába tanácskozunk, hiába rajzoljuk fel a szervezkedés vonalait, hiába adunk ki útmutatásokat, *kiadványaink olvasatlannul maradnak.* Csak egy példát: az ország évek óta hangzik a Casti connubii emlegetésétől. Az Országos Elnökség évi programmul tűzte ki, hogy e nagyszerű körlevél ismertetésének teremtsünk minél szélesebb nyilvánosságot. Azért Közi Horváth Józseffel meg-

íratta annak magyarázatát és 20 fillérért forgalomba hozta. S az eredmény? „A három kis malac története” már jóval túlhaladt a 15.000-es szérián, a Casti Conubii mindenkitől érthető magyarázatát, a leghalálósabb sebre nyújtott e pápai orvosságot a papság nem iparkodik minden hívőjének kezébe nyomni. Fájdalmasan kevés példány fogyott el eddig belőle.

Az akadémikusok ellenére az eddigi eredményekkel meg lehetünk elégedve. Jól írta Czapik szerkesztő Az Egyházi Lapok decemberi számában: katolikus mozgalmaink haladnak és erősödnek. „Keretek épültek ki, amelyekben ha tizedrésze is valósul meg a kitűzött munkának, a legpesszimistábbak „több a semminél” lefitymálását is elkerültük és még nekik is be kell vallaniok, hogy sok minden történt”. A protestáns tükör is biztatóan mutatja be mozgalmunk arcát. A Református Élet 1934 december 26-iki száma ugyanis így ír: „A katolicizmus lett protestáns szellemű ebben az országban. És a protestantizmus vette át a katolikusok merevségét és mozdulatlanságát”. Meszlényi Antal „A Josephinizmus kora Magyarországon” című művét olvasva, a lelkünk borzong a katolicizmus 18. és 19. századbeli állapotai miatt és megvigasztalódva nézegetjük a katolicizmus mai reneszanszát. Szervezkedésünk már is oly erejű és tekintélyű, hogy az érdekelteknek számolniok kell vele. Fővárosi és vidéki gyűléseink félelmetes mértékben zajlanak le, mindig megjelenik rajta a város, a megye, a bíróság s a közigazgatás legfőbb képviselője. Jubiláris Nagygyűlésünk megmozdulása a család megmentéséért és a vidéken ugyanezen célból sűrűn tartott propaganda gyűlések nyomása arra készítette a kormányzatot, hogy intézményes családvédelmet készítsen elő.

Elgondolkodom. Ha a pusztá keretek önmagukban is tekintélyt támasztottak és félelmet ellenfeleink előtt, mi lenne, ha a keretek között a Szentlélek pünkösdi vihara zúgna!

*

Ám a kereteken belül még nem mutatkozik egy rendezett honfoglalás képe; ellenben annál több *tudatlanság, tájékozatlanság, zűr-zavar*.

1. Egyik szomorú tünet: még most sem szívódott fel a köztudatba, hogy az A. C. fundamentális szerve az egyházközség lévén, *a katolikus akció végső fokon elevenen és modernül dolgozó egyházközséget jelent*. Egyesek máris az új társadalmi rendet követelik tőle, mások gazdasági működést hiányolnak benne, ismét mások politikai kifutást kívánnak tőle. Azt ellenben nem veszik észre, hogy mindezek, mint virágok, csak az egyházközségek mélységeig érő szántása-vetése után bimbózhatnak ki. A magyar püspöki kar az egyházközségi szervezeteket tette a mozgalom alapjává, mert csak ezzel érhető el a legjobban a Katolikus Akció individuális szervezkedése és oldható meg legjobban a diocesanus gondolat, vagyis, hogy egy megyében minden katolikus erő a krisztusi apostol: az ordinárius kezében összepontosuljon. A magyar Actio Catholica nem is kapott külön alapszabályokat; a borbos hercegprímás úgy jelentette be a kormánynak, mint az egyházközségek összefogását és egységes irányítását. A püspöki karnak ezen intézkedése egészen egybevág Róma szándékaival. A római hivatalos hely az egyesületeket nem számítja az Actio Catholica szorosan vett szervezetei közé, de mert bennük igen értékes, sőt nélkülözhetetlen segéderőket lát, azt kívánja, hogy vonassanak be az egyházközségek munkaközösségébe. A római hivatalos hely irányelvei szerint a tulajdonképpeni alkotó elemek a plébániák körül helyezkednek el. Köztudomású, hogy az olasz, tehát a Szentatya szemei előtt végbemenő A. C. szervezkedés a hívek nemek és korok szerinti ötös csoportjaiban történik. A németek kezdetben az egyesületek összefogásával kísérelték meg Actio Catholicájuk megoldását, ám az 1933. fuldai püspöki konferencia óta ők is a „Pfarrfamilie” és „Pfarrgemeinde” alapján szervezkednek. A kodex szerint a

plébánia az egyházi közösség végső sejtje. Ha a közösség szétesik, ha a hívek elveszítik a plébániához való élő kapcsolatukat, oly méretű rés nyílik fel, amelyet nem tömhet be a még oly jól dolgozó szerzetesi vagy egyesületi munka sem. Az egyházközségi szervezet éppen ezt a plébániai közösséget szolgálja. Hitből élő, vezetésre alkalmas tagjai a plébános oldalára mellé állanak s ezáltal az „ecclesiola” a társadalomba nyúló karokat nyer, amelyekkel minden hívőt kézben tarthat. Az Actio Catholica akkor éri el végső célját: a társadalom átkeresztényesítését, ha a hívők a plébániai közösség élő és apostoli lelkű tagjaivá lesznek. Röviden, az A.C. működése végső fokon nem más, mint a lelkekre szomjas, lelkek után menő modern egyházközségi munka.

Oh, ha az egyházközségeket átjárná az A. C. apostoli szelleme! Ha minden plébános, káplán, hitoktató az apostoli hullámok antennatornya lenne. Ha igehirdetésük erős és dús lelki táplálékot jelentene. Ha liturgikus élet „együtt az egyházzal” melegét sugározná. Ha a képviselőtestület az apostolok collegiuma volna a plébánosok oldalán. Ragyogó mozdony, mely maga után vonja a plébánia minden házát. Ha az egyházközségekben a plébános oldalán egy-egy hivatásos egyházközségi nővér állana. Ha az utcameg-bízottak hálózatának kifesztésével az egyházközségek minden utcájába, házába és családjába ellüktethetné intő és hívó szózatát. Ha minden iskolában Szívgárdák működnének s bennük az egyházközségek veteményes kertjüket szemlélnék. Az ifjúsági szervezetekben pedig faiskolájukat s gondoskodnának oly átfogó ifjúsági szervezkedésről, amelynek fokain a gyermek tovalépegetve, mint felnőtt is az egyházközség ágain helyezkednének el.

Akkor hamarosan oly erővé fonódnánk össze, mely játszi könnyedséggel éreztetné kihatásait minden téren, még a politikai síkon is. *Ha egyszer az egész országban elevenek lesznek az A. C. sejtjei, az*

egyházközségek, akkor a magyar katolicizmus oly imponáló erőt nyer, oly nyomó erőt reprezentál, hogy Krisztus érdekei szerint irányíthatunk állami, megyei, községi, társadalmi, kulturális s talán a gazdasági életet is.

Tisztuljon azért a fogalomzavar! Az egyházközségek tekintsék Szentföldnek területüket és szenteljék azt meg áldozataik verejtékével. Ébredjenek annak tudatára, hogy az A. C. végső hivatása nem jelenthet mást, mint vonzó, mélységes egyházközségi életet.

2. További tünet az is, hogy *nemcsak azok a szervek tanácskoznak, amelyeknek kötelességük a tanácskozás, hanem azok is, amelyeknek a dolgozás volna a főfeladata.* A tanácskozás az Országos Elnökség, az Egyházmegyei Tanács és az Esperesi Tanács feladata. Az egyházközségeké pedig a végrehajtás, a munka. Ám jól mondja Czapiak szerkesztő már idézett cikkében, hogy az egyházközségek munkája eddig végeszakadatlan tanácskozásokban jelentkezik. S ha még arról tanácskoznak, hogy saját kereteik között miként tehetnék az egyházközség munkáját minél eredményesebbé: A tanácskozások oroszlánrészét azonban oly dolgok megvitatása teszi ki, amelyek a katolicizmus országos vonatkozású érdekeit illetik. Félő, hogy az országos dolgok mellett már nem marad elég idő a helyi teendők alapos átbeszélésére. Minek széltében-hosszában megegyszer előadni ugyanazt, amit az egyházközség tagjai máshol már úgyszólván olvastak, vagy hallottak. *Az egyházközség apró munkájának átbeszélése a legfontosabb.* Az országos és a megyei központok ugyan hálásan fogadnak minden helytálló megjegyzést, megfigyelést és tanácsot, mégis az a kíváncsóság, hogy az egyházközségek előbb lelkes, meleg belső életet teremtsenek és csak aztán tanácskozzanak országmentő tervekről.

3. Zavar forrása az is, hogy *számosan az Actio Catholicát a szakosztályok működésével azonosítják.*

S mert a legtöbb lelkipásztor eddig is cselekedte mindazt, amit a szakosztályoktól előírva lát, zavartan kérdi: mi tehát új az A. C.-ben?

A kiadott útmutatások a szakosztályok ideálképét rajzolják meg. Ám a falvak szűk keretei, népünk eléggé anyagiasságú lelkülete, a vidéki intelligencia kis száma miatt csak igen korlátozott mértékben található meg az intenzív szakosztály működéséhez szellemi és anyagi erő. A lelkipásztor kínosan érzi, hogy a szakosztályi célkitűzések megvalósításához nincs ereje. Zavartan áll: miként valósítsa meg tehát az A. C.-t?

Tisztázzuk itt is a zavart. Az A. C. *feladatalt nem meríti ki a szakosztályok működése*. Az A. C. elsősorban azt jelenti, hogy a világi sorokat apostolokká képezzük ki és hogy részükre apostolkodási alkalmakat nyissunk. Ennek feltétele pedig az, hogy a katolikusok — valóban katolikusok legyenek; vagyis, hogy gyakorolják vallásukat, hitük szerint éljenek és a katolikus elvek szerint gondolkodjanak. A lelkipásztor akkor szervezi meg az A. C.-t, ha az egyházközség segítségével minden hívőjéhez elvezeti a katolicizmus világosságát és ha minden hívőjét a Krisztussal való élet gazdagságában meríti el. Az átvitágított és a kegyelembe állított lelkeknél könnyű lesz már kiváltani a katolikus öntudatot s azt a vágyat, hogy látva a krisztusi elvek félreállítását és elnyomását, minden erejükkel segítsenek a rossz kiküszöbölésében és a krisztusi elvek diadalrajutásában.

A hit szerint való élet elterjesztése, a katolikus öntudat és az apostolkodás kötelességének felkeltése, ez az Actio Catholica. Ha mindez kitermelődött, nem probléma többé a szakosztályok kérdése. Hosszú lévén az a folyamat, míg a laikusok a hitélettől az apostolkodásig eljutnak s mert legjobb iskola a tett, szükséges, hogy az öntudatra ébredtek azonnal munkába állíttassanak, hogy eléjük konkrét apostolkodási célok tűzessenek. Ez pedig a szakosztályokban megy végbe. Nem mérlegelve most a szakosztályok erkölcsöket,

kultúrát javító és szociális szempontból értékes eredményeit, elsősorban úgy tekintjük a szakosztályokat, mint a *világi apostolkodás gyakorló iskoláit*. Annyit tegyünk, amennyit a helyi viszonyok s a rendelkezésre álló erők megengednek. A szakosztályok munkáit is lengje át az A. C. ama törekvése, hogy minél hamarabb mennél nagyobb számú világi munkatárs álljon a lelkipásztor oldala mellett.

*

Am a lelkipásztori keretek sem elégségesek. Nemcsak az Alföldön, Tiszán-innen és Tiszán-túl tapasztalunk a missziókhoz hasonló állapotokat; nemcsak az Ormányság hasonló Afrikához, hanem még a fővárosban is, hol pedig csodálatos gyorsasággal próbáltuk apáink mulasztásait behozni, *messze lemaradtunk a protestánsok lelkipásztori keretei mögött*. Alig van az országban oly pont, hol ne volna égetően szükséges új plébániák, kápláni állások szervezése, katolikus iskolák létesítése, templomok építése, rendkívüli lelkipásztori eszközök beállítása. Az volna a legszebb A. C., ha a lelkipásztori keretekben eltűnnének a hiányok.

S a kereteken belül is mily sok a tennivaló! A plébániákat még alig érintette meg az eredmények maximumára való törekvés vágya. A lelkipásztorok még mindig papucsban üldögélnek s legfeljebb a képviselőválasztás, vagy a párbérrel járó keserőségek zaklatják fel őket homerosi nyugalmukból. Módszerük elavult és nem alkalmazkodik az A. C. ama kívánságához, hogy a hívőkből munkatársakat alakítsanak. A plébániai egyesületek ösztövérek, átlag 80—100 ember teng-leng bennük. A fővárosi plébániák egyesületei a hívők alig 7%-át tartják egybe a templomon kívül. Vidéken sem jobb a helyzet.

Bizony itt az idő, hogy a kereteket átfujja az A. C. apostoli szelleme.

*

Mintha nem érintett volna meg bennünket a rendkívüli idő rendkívüliséget követelő szelleme. A Páris környéki papok romantikus pasztorációjáról szóló híreket inkább a világiak olvassák lelkendezve, mint mi. A Nemzeti Ujság azon karácsonyi híre, hogy a bécsi papság úgy veszi kezébe a munkát, hogy a szocialista házakba egy-egy fiatal pap megy ki lakni, hogy ott oltárt emeljen s napközi otthont rendezzen be, vajjon hányunkra hatott inspirálólag? Megyünk-e az emberek után? A Korunk Szavában ugyan a fiatal Dr. Kiss István azt írja, hogy új papi típus jó, mely „a magára maradt, gyanúsán mormogó tömeg közé vegyül”; mely belátta, hogy most „a sürgető jelenben nagy megbízatás a történelemtől a parasztok papjának lenni.” Egyelőre még nem látjuk megjelenni ezt az új papi típust, legalább is nem elégséges számban. Hangosan mondjuk: helyet a papi ifjúságnak az Actio Catholicában. Frissítsék fel a régi stílust, mely szá-lanként akar aratni most is, holott országok termése vár aratásra. Álmosan, lassan dolgoznak, amikor minden erőfeszítés kevés. Marékkal gyűjtenek, ahol gőz-gépekre volna szükség. (Bangha, Dél keresztje alatt.)

Amikor az európai élet apokaliptikus időket él, nem illik úgy élni, mintha egyáltalában semmi sem történnék.

A gyermek útja.

1935. szeptember 30.

Hamarosan beesteledik. Ez az az időpont, amikor a gyermek elfárad már a leketanulásban, játékban, elkölti estebédjét, — ki bővebbet, ki csupán egy darab kenyeret, — elálmosodik s elindul az álmok angyalokkal népes, ragyogó országa felé. Az anya fejénél áll s nézi, nézi, amint a kis kezek az álomban megmozdulnak s elgondolkodik a gyermek útján. Nemrégiben „őfelségének” nevezték. Ám kisült, hogy a családi fészkek tépett fedele alatt, a düledező kerítések mögött szomorú kis sorstársunk ő. A szendergő gyermek mellett a jövőt fürkésző anya „fájdalmas anyának” látszik. Mit rejt a titkos jövőndő a gyermek számára? Merre vezet: „a gyermek útja?”

Hamarosan homály fátyolozza be a park fáit. Sűrű mélyéből színes fények törnek elő s ráhullanak erre az emelvényre, a Katolikus Nagygyűlés színterére. E három síkon, a reflektorok fényében fiatalok és leányaitok jelennek meg s elindul a misztérium: „a gyermek útja.”

Legelőször azt látjátok, hogy Taygetos sziklájához érkezik. Az apának csak harcra alkalmas, troglodita gyermek kell. A többi kirántja az anya öléből s a sziklák ormáról a mélybe sodorja. Pusztuljanak! S eszetekbe jut, hogy a borzalmas Taygetos sziklák most is meredeznek. Hány gyermeket csak a vér, csak a szenvedély, csak a könnyelműség s a nagy kötelességek iránti teljes közöny és felelőtlenség hívott

életre! Hányat fogadnak mogorva arccal s az atyának s anyának első tekintetéből nem szeretet világít, hanem a vágy sötétlik: bárcsak ne volnál! Prohászka mondja: „sokat csak szültek, de sohasem szerettek. A létre hívták őket, de a létre alkalmasakká nem tették őket, sőt megterhelték őket lelkük bűneivel, jellemgyöngeségeikkel és betegségükkel”. (Összegyűjtött munkák, XXII. 84. oldal.) Az sem igaz, hogy a közfelfogás leállítja a forgalom hömpölygő folyamát, hogy a gyermek akadálytalanul tipeghessen. Ellenkezőleg, a közfelfogás a gyermek útjába Taygetos-sziklákat gördít. Házmesternek „gyermektelen” házasságokat keresnek s valósággal üldözik a szegény embert, kinek gyermeke mert születni. A sokgyermekes család hiába keres szállást — akár a betlehemi Szentcsalád —, kíséri a pogányhang: inkább száz kutyát, mint egy „kölyköt”. Aki gyermekével keres állást és lakást, bűnre nógató szemrehányást kap: minek a szegényembernek a gyermek! Nem szégyenlik magukat?

Majd a betlehemi gyermekmészárlás elevenedik meg előttetek. Anyák futnak eszüket veszítve és siránkoznak azok miatt, akik nincsenek. Éppen akkor, amikor a boldogságos Asszony ajkán felcsendül a világ legédesebb dala: a bölcsődal s amikor a Gyermekek lépésével megindul a világ üdvösségének folyamata. A ma keserű parallelként tolul elétek. Az élet kapuján mind kevesebb fehér kar öleli be a kopogtató gyermekeket és szaporodnak az iszonyatos fekete karok, amelyek visszataszítják őket. Mind kevesebb olyan ajtón lebénul szét a függöny, amelyeken át a boldogság napfényében állja körül az apát és anyát a gyermekek orgonasípjai és elszaporodnak a gyermektelen, gyümölcstelen, aszott házasságok. Mi lesz nemzetünkkel, ha az anyák méhében új Trianon készül, a nemzeti lét forrásainak szakadatlan elapadása?

Majd a homályból, a sötétből, a deprofundisból elhanyagolt, rongyos gyermekhad ront elő s lázadó szemekkel törtet az anyagi és szellemi boldogság verő-

fényben sütkérező gyermekei felé. És ismét eszetekbe jut, hogy az éhség, az inség hány és hány gyermeket lök az erkölcsi pusztulás útjára! Hány gyermeknek mondja atyja, amit Kristóf mondott a vállán ülő Kisdednek: tudod-e, hogy nagyon nehéz vagy? Hány gyermek szívja fel az elkeseredett szülő mérgezett levegőjét! Hány gyermekre vár, ha felnőtt, a munkátlan-ság s a lelki elernyedés! Hány gyermek védtelen a járványokkal szemben, mert még mindig hiányzik a gyermek egészségének védelme. Sok anya azért állja el a gyermek útját, mert nem akarja őt a nyomor ország-útjára küldeni. Nem fogadjuk el e gyáva kifogást, abban azonban igazat adunk neki: nálunk még mindig hiányoznak azok a komoly, átfogó hatósági intézkedések, amelyek biztosítják és megmelegítik a családi fészkeket. A magyar katolicizmus úntalan sürget oly törvényeket, amelyek megbátorítják a szülőket a gyermek jövetelének óráján. A magyar társadalom még mindig a gyermek adója.

További képek következnek a gyermek útjáról. Láttok tavaszban játszó gyermekeket, kiket megkísért a sátán. A pokol már a gyermek játékát is megkörnyékezi és kínálgatja a bukás csalfa gyümölcseivel. Boldogtalan gyermek, kit korán elragad a vétek; ezerszer boldog, ki anyjához símulva, Isten kegyelmével dacosan ellentáll a sátán próbálgatásának.

Vonjatok párhuzamot. Az utcákon, tereken, folyók és tavak partjain, a hirdetőtáblákon, mulatók reklámjaiban, a fényben úszó hirdetőoszlopokon, az eszményiséget vesztett sajtóban, a romlott közvéleményben nem járkál-e szabadon, fék nélkül a Sátán s a pokol valamennyi lakója? A szennyes áradat, az erotika pizska oly méretekben önti el a nyilvánosságot, amilyenre még nem volt példa a történelemben. Vajjon kinek elsőszámú közellensége ez a szabadjára engedett nyilvános erkölcstelenség? Talán a felnőtt világot veszélyezteti? Aligha. Legtöbbnyire s nagy tömegben a gyermek, az ifjúság kertjéből szedi áldozatát. Mint

a mesebeli szörny falja mohón tiszta flaitokat és leányaitokat. A hatóság pedig nem ront elő, mint Szent György és nem döfi le az erkölcstelent. A közvélemény sem zúdul fel és nem söpri ki egyetlen hatalmas gesztussal a szemtelent.

Ime felállítottuk a gyermek problémáját. A kérdés előttünk áll. Krisztusi sugarakkal hajoljunk a gyermek útja fölé és keressünk megnyugtató megoldást.

A Kormányzó Úr mondotta harkányi beszédében, hogy a kormány programjába vette azokat az intézkedéseket, amelyek a népesség megfelelő szaporodása érdekében, az azt akadályozó káros irányzatok leküzdésére, továbbá a gyermekegészségügy és nevelés fejlesztésére szükségesek és ma megvalósíthatók. Valóban égetően szükséges a családok gazdasági viszonyainak feljavítása. A katolikus társadalom régi kívánságát látja teljesedésbe menni azzal, hogy a végrehajtott hatalom megkönnyíti a gyermekes családok életét. Köszöntjük azokat az intézkedéseket, amelyek szabaddá teszik a gyermek útját, amelyek megteremtik azokat a gazdasági, egészségügyi és nevelési feltételeket, hogy a gyermek ne csak meglássa a napvilágot, hanem hogy emberré is nevelődjék.

Am a gyermek misztériumát gazdasági és egészségügyi intézkedés nem oldja meg maradék nélkül.

Hisszük, hogy a kilátásba helyezett hatósági intézkedések lecsapolják a nyilvános erkölcstelenség mocsarait és eltüntetik az utcákról és terekről mindazt, ami megbotránkoztatja a kisdedeket.

Am a gyermek misztériumát gazdasági, egészségügyi, nyilvános életet megtisztító intézkedések maradék nélkül még nem oldják meg.

Hisszük, hogy a katolikus társadalom koncentrált kiállása a gyermek mellett — a gyermekre áldásos közszellemet teremt. A gyermekvédelmi törvények magukban még nem elégségesek. Az eszme és irodalom magában még nem elégséges. Közszellemre, köztevékenységre, közmunkára van szükség, a társadalmi

felelősség felébresztésére, általános és gyakorlatban jelentkező gyermekvédelemre. Tevékeny gyermek-szeretetre, mely még a senki gyermekét is cselekvő szeretettel karolja föl s a törvény keretein és a gyermekvédelem intézményein túl a szeretet szellemében gyakorol gyermekvédelmet (Prohászka).

Am a gyermek misztériumát gazdasági és egészségügyi, a nyilvános életet megtisztító intézkedések s egy gyermeket szerető közszellem feltámasztása maradéktalanul még meg nem oldják.

A teljes megoldást Ő adja meg nekünk, aki az Űt s kinél az igazság lakozik, az igazi Gyermekbarát. Engedjétek hozzám a kisdedeket! Ez a szózat a probléma megnyugtató megoldása.

Engedjétek Hozzá a családokat! Vezessétek beléjük a kereszténység energiáját! Tegyétek vissza a családok homlokára a szentség fénykoszorúját! Tegyétek a családokat szentcsaládokká! Helyezzétek a gyermeket Jézus térdeire és gondoskodjatok, hogy úgy nőjön meg, hogy Szent Szívéhez érjen. Adjátok Krisztusnak a kisdedeket! Fogadjátok úgy, mint az Ő kedvenceit! Meg ne botránkoztassátok Őt, mert Jézus maga mondott jajt botránkoztatói felett. A gyermek útjának végső és teljes megoldása tehát Krisztus. Engedjétek Hozzá a kisdedeket!

A magyar katolikus ifjúsági mozgalom és az Actio Catholica.

1935 december.

Hálás bevezetésül kínálkoznék, hogy taglaljam a gyermek titokzatos világát, azt az egy tizenhat évet, mely oly döntő életperiódus, mint egy se a későbbiek közül. Elmellőzöm mégis, mert a tanulmányok és és könyvek sokasága szól róla.

Versenyfutás a gyermekért.

Frázisokkal sem kívánok élni mint amilyen pl. az, hogy a gyermek márványdarab, melyből egyformán alakítható szovjet-rajongó, Hitler-Jugend, balilla, vagy Krisztus-gárdistája. „Minő titokzatosság egy gyermek” — énekelte Brentano. Valóban a későbbi típus, a jellegzetes karakter alkotóelemei ott lappanganak a gyermek valószínűtlen világában. Mindez közismert dolog.

Az is közismert, hogy korunk nagy mozgalmi versenyt futnak a gyermek birtoklásáért. A szociáldemokrácia a gyermekbarát-mozgalommal keresi benne a későbbi osztályöntudatos, harcrakész marxistát. A szovjet éppen azzal mérte a családra s vele a régi világra a legérzékenyebb csapást, hogy a gyermeket leszakította az anya kebeléről, a szovjet állam kizárólagos tulajdonává tette. Mussolini szemefénye a balilla. Miatta még a pápával is összeütközött. Gondoljunk Öszentsége 1931 június 29-én megjelent panaszos köriratára a katolikus Akció érdekében. A viszály csak úgy simult el, hogy az Egyház vállalta a káplánkodást a balillák körül. A totális állam a maga türelmetlenségé-

vel nem ismer más ifjúsági szervezkedést, mint a magáét. A salzburgi Krisztus Király kongresszuson beszéltem Metzger kiküldötttel, aki az ottani katolikusok helyzetét minőségileg kitűnőnek mondta, ám a jövőt bizonytalanannak látja, mert a másírányú ifjúsági szervezkedés elzárta az utánpótlás útját. Ausztriában most indították el a Staats-Jugend-mozgalmat, amelynek viszonya a „Reichsbund der Katolischen deutschen Jugend Österreichs”-el még egészen tisztázatlan. E nagy mozgalmak tehát a gyermekben keresik a jövőjüket.

Korunk legegységesebb és legmélyrehatóbb mozgalma az Actio Catholica is.

A ma emberalakító mozgalmai és az Egyház.

Annyival is inkább, mert ezek az új közösséget célzó nagy mozgalmak az ember átépítésére törnek. Sosem fogom elfelejteni P. Bichlmair megrázó előadását az említett salzburgi kongresszuson. Megállapította, hogy összeomlott a materializmus és a pozitívizmus s az ember szellemileg hajléktalan lett. Megnyílt ugyan az út a metafizika s az Istenhit felé, ám az emberiség nem az atyai házba hömpölyög vissza. Pótlékokat keres. A kisebbik része az okkult mozgalmaknál, a nagyobbik része pedig a „mythosoknál”. A német területeken mintha egy új reformáció emelkednék fel, a vér mythosának lobogóját dagasztja a vihar. Délen a romanizmus metafizikája csillog a latin bárdon. A veszély ott van, hogy többé már nem szokok alapján ostromolják az Egyház szikláját. A meggyőződés frontja helyébe a szenvedély frontja lépett. Megnehezült az Egyház harca az igazságért.

Viszont az Egyházban oly vigasztaló tünetek mutatkoznak, amelyekhez hasonlókat ha keresünk, úgy a keresztény ókorba kell visszamennünk. A salzburgi

kongresszuson a szívem repesett, amikor hallgattam a balga „jocisták” beszámolóját nagyszerű ifjúsági szervezkedésükről. Lángbaborított a francia jelentés, mely azt revelálta, hogy az elnyomás és üldözés csak használt Krisztus ügyének. S a bécsi Gorbach szellemes előadása arról, hogy Krisztus királysága miként nyomul előre egy világváros fehér pogányságában. Nem csoda, hogy Miklas kormányelnök a záróülésen ezt állapította meg: „Das neue Reich Christi des Königs ist im Vormarsche”.

A magyarság ragaszkodása keresztény tradícióhoz.

Úgy látszik, hogy a magyar nép erős keresztény tradícióin megtörtek a külföldi vészes áramlások. Kormányférfaik újabban mind sűrűbben hirdetik a liberalizmus, kapitalizmus és marxizmus bukását. Hangsúlyozottan nemzeti és keresztény népi politikát hirdetnek. Még nemrégiben a német példa silány utánzását észleltük, ma ilyeneket hallunk: „Nekünk itt a földön az a kötelességünk, hogy az isteni kinyilatkoztatás törvényeit társadalmi, politikai és gazdasági rendszerünkben realizáljuk”. (Bornemissza beszéde Kaposvárott 1935 november 12). Vajjon túlzok-e, ha azt a véleményt kockáztatom meg, hogy a katolikus társadalom még idejében történt megszervezése az Actio Catholicában szorította a végrehajtó hatalmat az idegen eszmék elmellőzésére s a keresztény alapok erőteljes hangsúlyozására.

Szerzetesiskoláink és hitoktatásunk dicsérete.

Ha keresem annak magyarázatát, hogy mely ok tette lehetővé a magyar katolicizmus aránylag gyors megszervezését és egységes fellépésének eredményeit, úgy szerzetesiskoláink, hittanáraink és hitoktatóink érdemes munkálkodásához jutok. Nem adhatunk eléggé

hálát az isteni Gondviselésnek, hogy a liberalizmus tetőfokán is megtarthattuk iskoláinkat és iskolai hitoktatásunkat. A szerzetesiskolák, a hittanárok és hitoktatók mélyreható munkálkodása árasztotta elő azt a hitből élő értelmiséget és tömeget, amellyel ma katolikus akciót lehet csinálni. A történelem majd megállapítja, hogy amint a fővárosban hitoktatók misézése iskolájuk tornatermében indította el az új plébániák alakításának folyamatát, úgy hittanáraink és szerzeteseink működésében kelt föl a katolikus rinascimentó.

Mit vár az Actio Catholica a hitoktatástól?

Az Actio Catholica nagy hálával honorálja szerzetesiskoláink és hitoktatásunk bázisvető működését. A mozgalom jövőjére tekintve azonban még fokozottabb munkálkodást kér. Az ifjúság régióiból reméljük ugyanis a laikus apostolok utánpótlását, számban és minőségben való megduzzadását. Az Actio Catholica reménykedve tekint a gyermekek tulipános kertjébe s az ifjúság zsengelevelű, hajlékony nyelvű faiskolájába s azt várja, hogy az álmok és mesék s a fiatalos feszültségek világából reformokat hozó, a föld színét megújító sorok indulnak el.

Az apostoli érzület kiművelése.

Az Actio Catholica elsősorban azt kéri, hogy az ifjúság nevelésénél nagyobb hangsúlyt nyerjen az apostoli érzület kiművelése. Mint korábban említettem, elmúlt az észszerű megfontolások kora, helyébe a szenvedélyek érája lépett. Európát nagy szenvedélyek hasogatják s ezek már hazánk kapuit is döngetik. A szenvedélyekkel szemben szenvedélyt kell állítanunk. Nem az értelmi kiművelés a legfontosabb most. Olyan generációt sürget az idő, melynek belsejét kitüzesítette a kegyelem s Isten-országáért élni s halni kész. Az Actio Catholica jövője, Isten-országának sikere

azon fordul meg, hogy felszaporodik-e a laikus apostolok serege. Világi apostolokat, miles Christi-ket várunk a hittanárok ujjai alól.

Az ifjúság legyen tájékozott az Actio Catholica-ban.

További kérdésünk, hogy már az ifjúság is alapos tájékozódást szerezzen az A. C. mozgalmáról. Sajnálatlaltal állapítom meg, hogy a lelkeszkedő papság passzivitása miatt a katolikus társadalom még ma sem bír kellő jártassággal az A. C. jelentőségét, hazai szervezetét, a laikusok elhivatottságát s az apostolkodás módozatait illetőleg. Döntő jelentőségű volna, ha hitoktatásunk nemcsak akkor mutatná az A. C. jelentőségét, amikor a tananyag erre alkalmat nyújt, hanem ha tananyagként követelné meg az A. C. fogalmának, természetének, célkitűzéseinek, országos, egyházmegyei és egyházközségi szervezetének pontos ismeretét. Legalább a középiskola negyedik és nyolcadik osztályában kellene megkövetelni, hogy a növendékek oly pontos feleleteket adjanak az A. C. kérdéséről, mint a tananyag egyéb kérdéseiről. Legyen szabad jeleznem, hogy a kicsinyek részére Blaskó Mária máris készít egy Actio Catholica füzetet. Úgy tudom, hogy a középiskolások részére is dolgoznak egy Actio Catholica katekizmus összeállításán.

Az iskolai egyesületek fontossága.

Különös hangsúllyal kérjük hittanárainkat és hitoktatóinkat arra, hogy növendékeikbe mélyen vessék be a katolikus szervezkedés szükségességét. Azt, hogy mindenkinek tartoznia kell valamely katolikus szervezethez. Meg kell ugyanis állapítanom, hogy az ifjúság tanulmányai befejeztével jórészt elvesz a katolikus szervezkedés számára. Az iskoláztatás végeztével — ha nem is áll be az ellenséges táborba —, egyszerűen

elenyészik, szétfoszlik s a katolikus szervezkedés előtt megfoghatatlanná válik. Mintha szakadék nyelné el, úgy tűnik el nyomtalanul.

Az iskolai egyesületnek éppen az a feladata, hogy az ifjúság jókorán hozzászokjék ahhoz, hogy valamely katolikus szervezethez kell tartoznia és abban cselekvő szerepet kell vállalnia. Az ifjúsági szervezetek a hittanárok nevelésében előkelő szerepet kapnak, mert általuk érhetik el azt a célt, hogy az ifjúság ne csak hithű katolikus legyen, hanem cselekvőképes apostol is. Úgy kellene tehát a folyamatnak mennie, hogy az ifjúság tanulmányai befejeztével szakadás nélkül kapcsolódjék a megfelelő egyetemi szervezethez s azután az egyházközség életéhez. A hitoktatásnak tehát, valamint az iskolai egyesületi életnek szakadatlanul hangsúlyoznia kell azt a mozzanatot, hogy az iskolai egyesületi életnek tovább kell folytatódnia az egyházközségben. Az A. C. szorosan vett szervezetei az egyházközségek. Ezek azok a stabil szervezetek, amelyekre a magyar püspöki kar az A. C.-t ráépítette. Következőleg az iskolai nevelésnek is az egyházközségbe kell betorkollania, mert maradandó eredményhez csak akkor juthat, ha ezekhez a stabil pontokhoz köti az ifjúságot. Jól tudom, hogy az egyházközségek maguk sincsenek felkészülve arra, hogy ezeket az ifjú hullámokat elfogják és cselekedtessék. Ám meg vagyok győződve, hogy a hittanárok azon nevelői munkája, mely az egyházközséghez való tartozás tudatát kalapálja a fiatalok lelkébe, meggyorsítja az egyházközségek egészséges kibontakozását és berendezkedését is. Jelenleg az ifjúsági szervezkedés még hiányos. Legnagyobb rése éppen az, hogy nem nyer stabil megrögzítést az egyházközségnél. Pedig a püspöki kar 1935. évi közös pásztorlevelében ezeket írja elő: „különös gondot fordítsanak a lekipásztorok a gyermekek és ifjúság megszervezésére. Gondoskodjanak oly szervezeti lépcsőzetről, melynek fokain a gyermek és ifjúság tovalépe-

getve, mint egyházunkhoz ragaszkodó apostolok érkezzenek meg a felnőttek megfelelő szervezeteibe”.

Az eddigieket összefoglalva, az ifjúsági szervezkedés vezérgondolatai ezek: 1. a katolikus szervezethez való tartozás megszoktatása. 2. Oly ifjúsági szervezkedés megalkotása, mely az ifjúságot úgy csúsztatja tova, hogy végül az egyházközség alkalmas szervezésében véglegesen elhelyezkedjék. 3. Az egyházközséghez való tartozás tudatának erőteljes kimunkálása.

Ezen elvi megállapítások után kíséreljük meg a szervezés lépcsőzetének kiépítését.

Kisgyermekeknek — szívárdá.

A kicsinyek részére keresve sem találhatunk alkalmasabb szervezetet, mint a szívárdát. Alapítói ösztönösen megéreztek a jövő fejlődési irányát, mert a kicsinyekben a Krisztus Király Szent Szívéhez kötött szövetségen túl teljes erővel munkálják az apostolkodás öntudatát. Köszöntésük: Jézus Szive, jöjjön el a Te országod — az A. C. kiáltása a kicsinyek ajkain. A Szívárdát nem kell bővebben méltatnom. Kitűnő központtal rendelkezik, a vezetők részére lapot ad ki, a gárdisták pedig A Szív újságban nyernek mellékletet. Blaskó Mária dús és ragyogó irodalmat teremtett számára. A püspöki kar több ízben is ajánlotta, az Actio Catholica pedig idei programjában előírta a szívárdák alapítását. Már csak az van hátra, hogy tényleg meg is alakuljon minden iskolában. És hogy az egyházközségek magukénak tekintsék a gárdákat s hogy úgy értékeljék, mint az Actio Catholica alapotadó szervezkedését.

A gárdából az út a fiúk és leányok világa felé ágazik el. Irányelv legyen: hogy a gyermekek a csatlakozó egyesületekben is megtartsák azt, amit a gárdában nyertek, vagyis Jézus Szívével való szövetségüket és az apostolkodást.

Középiskolás ifjúság.

A katolikus középiskolákban mindenütt van cserkészzet. Az állami középiskolák cserkészete is számos helyen a hittanár kezei között van. Az egyházközségek közül igen sokban állítottak fel cserkészcsapatokat. Elvül szögezem le, hogy a cserkészetet bátran vehetjük a középiskolások egyik szervezési bázisául. Nagy vonzóerőt gyakorol az ifjúságra és kiválóan alkalmas alap és keret ahhoz, hogy általa komoly jellegű ifjúsághoz juthassunk. Azonban sokak véleménye szerint a cserkészzet az ifjúsági szervezkedésnek csak az egyik bázisa lehet, mégpedig a természetes bázisa. A másik alapot, a természetfelettit nem nélkülözhetjük. Az tehát az A. C. gondolata, hogy minden cserkészcsapat mellett legyen és működjék valamilyen kegyelmi szervezkedés is. A forma fölött nem döntünk. Lehet kongregáció, ifjú Credo, vagy más hitbuzgalmi egyesület. Nem a forma, hanem a lényeg a fontos. Ez pedig abban áll, hogy csak az lehet a cserkészcsapat tagja, aki tagja a kegyelmi egyesületnek is. Az egyházközségi cserkészcsapatoknál is ugyanezt kívánja az A. C. A hittanár urakat arra kérjük, hogy ne akadályozzák meg, inkább segítsék elő, hogy a növendékeik a lakóhelyük szerinti egyházközség csapatának és kegyelmi egyesületének tagjai lehessenek. E két alapon, a kegyelem és a cserkészzet bázisán látja az Actio Catholica biztosítva az ifjúság egészséges szervezését.

Egyetemi ifjúság.

Az volna az egészséges folyamat, ha az érettségi után a hittanár elvezethetné ifjúságát az egyetemi kongregációkba, KDSz-be, vagy az Americanába. A tapasztalat szerint azonban itt tátong fel az a szakadék, amelyről előbb már szóltam. Az ifjúság hivatott nevelői azt mondják, hogy az érettségi és a 28—30 év közötti idő az az időkor, amikor a fiatalember egyszerűen nem engedi magát megszervezni. Ezek a nevelők ugyan

azzal vigasztalnak bennünket, hogy nem kell kétségbe-esni, ha az ifjúság egyidőre el is tűnik szemeink elől, mert a középiskola bensőséges munkája mégsem marad eredménytelen, 30 év körül ismét feltűnnek a tékozló fiúk — éhesen és szomjasan — a katolikus szervezetek körül. Ha el is fogadom ezt a vigasztalást, mégis meg kell tennünk minden tőlünk telhetőt, hogy ez a kihagyás ne következzen be. Az Országos Elnökségben folynak már a tanácskozások arról, hogy mik volnának a teendők az egyetemi ifjúság szervezkedését illetőleg. Az A. C. arra kéri a hittanárokat, hogy kezüket tartsák az érettségi után is a fiatal emberek vállán és vessék latba minden befolyásukat, hogy az egyetemen akár a kongregációhoz, akár az Emericához csatlakozzanak.

Polgárista fiúk.

A polgári iskolás fiúknál legjobb, ha tovább élnek a szívgárda illetve ennek továbbfejlesztésének, a szívtestőrségnek életét. Az A. C.-nak az a kívánsága, hogy a polgárista szívgárdái, illetve testőrségei az egyházközségeknél kapjanak helyiséget és meleg pártfogást. Ahol az egyházközség szegénysége miatt ez lehetetlen, legalább szeretetének és érdeklődésének melegét árasztja a polgári iskolások szervezeteire.

Iparos és munkás férfi ifjúság.

Az iparos- és munkásifjúság szervezkedését illetőleg már döntött az Actio Catholica. A Katolikus Ifjak Országos Egyesületében és a Legényegyesületben jelölte meg azt a két egyesületet, amelyekben az iparos és munkásifjúság megszervezését kívánatosnak tartja. Ezen tevékenység országos központja éppen most alakul meg az országos elnökség körül. A budapesti A. C. máris eredményekkel dicsekedhetik e téren, mert eddig mintegy 16 csoport KIOE működik a főváros egyházközségeiben. Az ifjúsági vezetők részére már két ízben rendeztek vezető tanfolyamot. Az A. C. arra kéri a

tanonciskolák hitoktatóit, hogy buzdítsák növendékeiket a lakóhelyük szerinti KIOE-ba való belépésre és ellenőrizzék: tényleg tagok-e valamelyikben.

Falusi férfi ifjúság.

A falusi férfi ifjúság szervezési ügyében még nem döntött az Actio Catholica. Minthogy a jövő évi jelszó és célkitűzés: Krisztus és a falu, remélhetőleg megtalálja majd a falusi férfi ifjúság legalkalmasabb szervezési formáját is.

Iskolába járó leányok.

A leánymozgalom vonalán már több konkrétummal szolgálhatok. Ismeretes, hogy a püspöki kar felkérésére Öminenciája azzal bizta meg Stadler Friedát, hogy a katolikus leányok szervezkedési ügyeit vegye kezébe az országos igazgató irányítása mellett. A leánymozgalom tehát országos központot és vezetőt kapott.

Az Actio Catholica a hittanárok és a hitoktatók szakfelügyelőségével több hittanár bevonásával értekezletet tartott a leányifjúság szervezése tárgyában és határozatba ment, hogy az Actio Catholica vezetése alatt minden polgári és középiskolában felállítják az „Iskolás Leányok Katolikus Akcióját”, röviden az ILKA-t. Új egyesületet ez nem jelentene. Nem tené feleslegessé azokat az ifjúsági egyesületeket, amelyek a magasabbrendű lelkeséget szolgálják. Tagja lenne az intézet minden katolikus növendéke. Igazgatója a hittanár. Az Actio Catholica leánymozgalmi központja elkészíti az évi programmot, arról a hittanárokat idejében informálja s velük a végrehajtás mikéntjét megbeszéli. Havonként egyszer tart gyűlést, esetleg az egyik exhortáció volna felhasználható e célra. Amelyik iskolában van kegyelmi egyesület, akadálytalanul működjék tovább és esetleg az elit-nevelésre törekedjék. Amelyik intézetben nincs még semmiféle egyesület sem, ott egyedül az ILKA működhetné.

Egyetemi hallgatónők.

Jórészt rájuk is áll mindaz, amit az egyetemi hallgatókról mondtam. Az A. C. gondoskodni kíván arról, hogy az egyetemi hallgatónők is beszerveztessenek valamelyik főiskolai organizációba.

Az iskolát végzett és egyetemet nem járó leányok.

Az iskoláztatás befejezése után, amennyiben a leányok nem mennek egyetemre, arra kellene törekedni, hogy az iskolában elkezdett egyesületi életüket az egyházköztségben folytassák tovább. Megfelelő leányegyesület működik már minden egyházköztségben. A hittanárok — különösen az utolsó évben — arra törekedjenek, hogy leánynövendékeik az iskola befejeztével ne zárják le egyesületi életüket, hanem arra biztassák őket, és konkrétul mondják meg nekik, hogy merre és hol keressenek további kapcsolatokat.

Munkásleányok.

Az ipari és munkásnő életre kényszerített leányok szervezését az A. C. a Dolgozó Leányok szervezetében jelölte ki. Ez a szervezet Budapesten és környékén máris 28 csoporttal rendelkezik. Jóváhagyott alapszabályzatuk, központi lapjuk van és decemberben rendezik meg ötödik vezetői tanfolyamukat. Örömmel jelenthetem, hogy a munkásleányok ügyeivel foglalkozó egyéb szervezetek önként elismerték maguk felett a Dolgozó Leányok szervezetének irányítását. A tanonciskolákban működő hitoktatókat arra xéri az A. C., hogy növendékeikkel ismertessék meg a Dolgozó Leányok szervezetét és őket az egyházközségük szerinti szervezetekbe irányítsák, illetve belépésüket ellenőrizték.

Falusi leányok.

Míg a falu férfi ifjúságánál még nem mutathat fel az Actio Catholica rendszeres munkát, addig a falu leányait illetőleg örömmel jelenthetem, hogy a katolikus Nőszövetség vállalta magára a falusi leányifjúság megszervezésének vezetését. Az Orsz. Elnökség körül a közeljövőben alakul meg az intézőbizottság, amelyben képviselmet nyer minden, a falu leányaival foglalkozó katolikus mozgalom.

Ezekben voltam bátor felvázolni az ifjúsági szervezkedés alapelveit és kereteit. Az a reménység éltet, hogy éppen az ifjúsági vonalon valósíthatjuk meg először az A. C.-től kívánt és sürgetett átfogó egységes szervezkedést.

„A magyar katolicizmusnak századok óta nem volt olyan sorsdöntően fontos kezdeményezése, mint az idei program:

Krisztus és a magyar falu.”

1936 augusztus.

A közeledő Katolikus Nagygyűléssel kapcsolatban felkerestük *Mihalovics Zsigmondot*, a *Katolikus Akció országos igazgatóját*, hogy nyilatkozzék arról a feladatköréről és részletes programról, amely az *Actio Catholicát* és a Nagygyűlést az idén foglalkoztatja. A Katolikus Akció országos igazgatója erre a kérdésre a következőkben válaszolt:

— Amint az már eddigi nyilatkozatunkból is az egész ország közvéleménye előtt ismeretes, idei programunk *Krisztus és a magyar falu! A magyar katolicizmusnak talán századok óta nem volt ilyen sorsdöntően fontos kezdeményezése, mint az, amelyet a Katolikus Akció a magyar faluval kapcsolatban most tervez.* A magyar katolicizmusnak és egyúttal az egész nemzetnek legnagyobb és legfontosabb tömbjéről van szó, amely után minden világnézet, minden hatalmi és szellemi érdekeltség azért nyújtja ki karjait, hogy megnyerésével döntő erőket tudjon maga mögé sorakoztatni. Nekünk nem kell erőlködni — a falu a miénk! A magyar katolicizmus sorsa, erőinek teljes kibontása, a katolicizmusak a hitélet keretén túl való érvényesülése mind attól függnék, mennyire tudja végrehajtani a magyar Katolikus Akció a magyar falunak a katolicizmus aktív erői közé való bekapcsolását.

Felvetjük a kérdést:

— Milyennek látja a Katolikus Akció ehhez a programhoz a falu mai helyzetét?

A falu mai helyzete: Milliók a nyomor határán...

— Nehéz néha még szavakat is találni jellemzésére annak a helyzetnek, amely kikezdte a nemzetnek ezt az alaprétegét! *A közvélemény figyelme nagyon helyes ösztönrel irányul a falu kérdései felé, helyesen érzi, hogy a falu életében súlyos és intézményes szociális bajok jelentkeztek, hogy magának a megélhetésnek lehetőségei mennyire összeszűkültek falun, hogy mindezek eredményeképpen katasztrofálisan súlyos lelki helyzetbe sodródhat végül a magyar falu. Rendkívül nehéz „terep” ez nekünk. Tömegnyomorúság, helyenként népbetegségeket kiváltó nélkülözés az a helyzet, amely az Egyház munkáját fogadja. Természetesen nem akarom ennek képét eltúlozni és az inzulárisan jelntkező szélsőséges eseteket tüntetni fel általános helyzetnek. De azért nem lépjük túl a tárgyilagosság vonalát, amikor a helyzetet úgy jellemezzük, hogy milliók élnek az egészségtelen magyar szociális viszonyok okozta gazdasági, lelki és kulturális nyomások alatt, ma már a nyomor határán, úgy, hogy ma a faluhoz segítő kézzel lehajolni a legnagyobb morális feladat! A helyzet kikezdte a falu lelki világát, megsemmisülés szélén állanak sajátos kulturális értékei, új kulturális hatások és eszmeáramlatok döngetik a falusi pítvarajtókat, — a legfőbb pillanat, hogy az Egyház a Krisztussal való viszonylat transzcendens érdekeinek és értékeinek szempontjából fogalmazza meg a falu helyzetének összes problémáit. Ha kell: egy örökérvényű és minden napi politika felett magasan lebegő nemzetpolitikai eszmerendszer tételéig hatolva...*

A hitéleti kérdések elsősége

— Mik lennének ennek princípiumai?

— A nemzetpolitikainak? Erről majd a legvégén! Számunkra *mindenekelőtt a hitéleti kérdések jönnek tekintetbe!*

— A program ez: Krisztus és a magyar falu. Az így megfogalmazott tétel mögött az a *feladat, hogy a magyar katolicizmus minél megfelelőbb eszközökkel és minél mélyebben hassa át a magyar falvak életét*, mindazt, ami ennek az akarásnak útjában áll, minél teljesebben lerombolja és hogy végül a maga hatásait szervezetenleg rendezze és állandósítsa. Az *állandósítás* a legfontosabb formai célja a munkánknek; még hitéleti téren sem afféle országos méretekben rendezett óriási népmissziót akarunk tartani, hanem nagy méretekben *hosszú időre szólóan rendezni az erre vonatkozó kérdések egész rendszerét*. Kettős irányú akció-akarattal: *elsősorban a faluban, a nép között, másodszorban a faluért, az ő érdekében, az összes társadalmi osztályok előtt és az államhatalom fórumai előtt is.*

A magyar falu még a mienki

— Érdekelne bennünket — kérdezzük, — azonban nemcsak bennünket, hanem az egész ország közvéleményét is, hogy az A. C. országos elnöksége a maga magas helyéről és az egész országot befogó szervezetének kutató munkája alapján, hogyan látja a helyzetet: *vannak-e a magyar falu életében olyan mozzanatok, amelyekből azt lehetne következtetni, hogy a magyar falu katolicizmusa veszélyben van-e?*

— Nem, *nincsenek!* Határozottan meg lehet állapítani, hogy a katolicizmus *ma is érintetlen erő a falu lelkében*. A magyar nép ma is a miénk. A magyar nép sem nem hitetlen, sem nem hitközömbös, pláne a nyílt és tudatos atheizmus nem érkezett le a faluig. Ez azonban még *nem jelenti azt, hogy a falu hitéleti helyzete nem hagy maga után semmi kívánnivalót. Hisz*

éppen ez a Katolikus Akció faluprogramjának főcélja, hogy azokat az érzékeny hiányokat, amelyek a falu hitéletében jelentkeznek, gyökeres aktivitással maradandóan orvosolja. Nem engedjük és nem engedhetjük, hogy a falut katolikusságából külső hatások kivetköztessék. Sajnos, pasztorációs szempontból itt már tudatos, nem egyszer rendszeres ellenakcióként kell leküzdenünk: a szekták egyre terjedő agitációját!

— Mi itt a helyzet képe?

A szekták

— Az újabb időben Magyarország egyre nagyobb intenzivitással válik a szekták terjeszkedési területévé. Budapesten, különösen a külvárosokban, eddig is ismereteseek voltak terjesztési kísérleteik. Működési területüket egy idő óta áttették vidékre is, ez az, ami felhívta rá az A. C. figyelmét. Érdekes, hogy protesztáns lakosságú vidékeken a szektázás belső, nem kívülről bevitt produktum. Katolikus vidékeken csak szórványos a szektaveszély, de még ilyen mértékig sem vagyunk hajlandók nekik területet adni! Működésük felmérése és az ellenük való akciók elindítása előkészület alatt vannak.

A filia-probléma, tanyakérdés

— Ráterelődött az A. C. figyelme azonkívül a filia-kérdésre is és egyre jobban látjuk rendkívüli jelentőségét. Több oldalról panaszok hangzottak el a magyar nép „lelki-elszikesedése” miatt, nos: hogyan tudnánk a magyar népből élő katolikusokat kinevelni, amikor falusi lakosságunk százezerszám lakik olyan szórványokban, ahol nincs pap, a szomszéd, vagy a második faluba kell menni lelki gondozásért. *Felmérhetetlenek ennek a nemzedékek életideje óta helyzetnek hitéletellenes hatásai.* Természetesen a filia-problémának megvannak a maga külön geográfiai területei. Vannak egész egyházmegyék, ahol nincsenek filiák, viszont vannak területek, ahol a hívők jórésze

tanyákon szétszórta él. A nyár elején tartott lelkipásztori konferencia *megrendítő motívumokat* vetett fel tanyákkal kapcsolatban, néha csak hónapok múlva tudják behozni keresztelni az újszülötteket, öreg embereket kell megtanítani a legegyszerűbb imádságokra és hitigazságokra.

— A filia-kérdésnek vannak *egyházpolitikai* oldalai is! Egyházpolitikai oldalai, amelyek bizonyos népsűrűségű területeknek, bizonyos népességű katolikus falvaknak pappal való ellátottságára vonatkoznak s itt: az állam központi szerveinek közömbössége miatt *súlyos hátrányban állunk másokkal való relációkban*. Ezen a téren nagyon súlyos feladatok várnak a katolikus szellemiség vezetőire, hogy *az adatfeltárás, valamint a közvéleményteremtés munkájában segítségére legyenek a Katolikus Akciónak!*

Kultúrpolitikai program.

— Azonban nem kell azt hinni, hogy a falu-program pusztán hitéleti kérdésekre fog kiterjeszkedni. Van neki nagyon jelentős kultúrpolitikai része is!

— A kultúrpolitikai program mindenekelőtt abban áll, hogy az Egyház a *maga világnézetéből következő kultúrát* terjeszteni akarja a falun is, nem megy bele abba, hogy a falu egy fontos történelmi elváltozás idején kulturális irányítás nélkül maradjon. Meg kell állapítani, hogy *új kultúrhatások tömegei*, sport, tömegolvasmányok, ma már a film is, azonkívül a várossal való érintkezés gyakoribbá, gyorsabbá és intenzívebbé válása *egyre újabb és mélyebb kulturális hatásokat és maradandó kulturális élményeket adnak a magyar falunak*. Ezek — anyagukban és virtuális fejlődési irányukban — *nem mindig a legkedvezőbbek a katolicizmus számára*. A Katolikus Akciónak a faluval kapcsolatos kulturális programja éppen azt akarja, hogy a katolicizmus sorsa a magyar nép lelkében ne

váljék *semleges* vagy *ellenséges* kultúrhatások zsákmányává. Ezt a kulturális szakosztályok hálózatával, központi irányításukkal, népirodalom megteremtésével és általában az egész népi életformának kulturális színezetű befolyásával akarja elérni.

Az ősi falu-kultúra megmentése

— Meg kell említenem még, hogy a Katolikus Akció programjába vette azt, hogy megóvjá a magyar falunak azt a sajátos ősi és népi kultúráját, amely nemzeti, európai és egyben katolikus érték. Sok gondolat, kezdeményezés vetődött fel ezzel kapcsolatosan más körökben — *nem hisszük, hogy a falu kultúráját más közösség ebből a szempontból úgy tudná befolyásolni, mint a magyar katolicizmus.*

A falu egészségügyi és szociális kérdései

— Melyek a programnak azok a főrészei, amelyek a magyar faluért való közvéleményteremtő munkát szolgálják?

— *Az annyira elhagyatott magyar falu testi és anyagi bajain való segítség!* A közvélemény előtt is ismert propaganda jelszó lett a kifejezés: „*A beteg falu*”. Nos: az A. C. a maga egész országot átfogó hálózatával kénytelen tapasztalni, hogy a jelszó mennyire nem frázis, hanem a magyar falu *valóban beteg*. Tudatos propagandával megfelelő lelkiületet akarunk teremteni a társadalomban az erre való segítség szükségének. Nem akarunk megfélekezni arról, hogy az *a Krisztus, aki az üdvösséget hozta a világra, testi sebeket és testi betegeket is gyógyított*. Az erre vonatkozó program, egyrészében agitációs anyag, még kidolgozás alatt van. Meg kell jegyezni, hogy ha erre munkatér nyílnék is, megfelelő formák mutatkoznának, foglalkoznánk a falu *gazdasági öntudatának fejlesztésével is*. Ezzel kapcsolatban még csak gondolatok vannak.

Nem pártpolitika, hanem nemzetpolitikai eszmények.

Felvetjük az utolsó kérdést:

— *A falura vonatkozó kérdések, politikai szférák igen erős feszültség terében is állanak...*

— Ezek nem érdeklik az Actio Catholicát. Nem érdeklik, sőt még csak nem is érintik, nemcsak tételleink megfogalmazása, hanem munkaterületeink is olyanok, hogy teljes függetlenségben működhetünk a politikától és mindentől, ami elsősorban pártpolitikum. Azt azonban már említettem, hogy a katolicizmussal kapcsolatos és a Katolikus Akció által követhető lesz egy minden pártpolitikaitól független, a napi politika felett magasan lebegő nemzetpolitikai eszmerendszer most már egyenesen konkrét elemeinek megalkotása. Az lesz a feladatunk, hogy mindazt, ami a falut magánosan megilleti, az egész nemzet közvéleményében élővé és aktuálissá tegyük. Ez természetesen súlyos feladat, megvannak a maga állomásai. Az első állomás halk és csendes lesz. Nem történik egyéb, minthogy a Nagygyűlés után hamarosan a falura vonatkozó szociális kérdéseknek és reformszükségleteknek szakértő ankéton fogunk összegyűlni, hogy leszögezzük legalább is a problémák helyes látását. Nem lehetetlen azonban, hogy az ankét ennél lényegesen többet fog eredményezni... Ez azonban csak részlet, a lényege ennek a dolognak az, hogy a Katolikus Akció nagyon is jól látja: ha a magyar katolicizmus úgyis, mint eszmerendszer, úgyis, mint közösség, nem nyúl a falu égő problémáihoz és nem foglalja őket a maga aktivitásának terébe, ezek a feszültségi erők másutt fognak maguknak utakat keresni...

Igazságot az eresz alá!

1936 szeptember.

Fűtik már a kettős kereszttel ékesített gyorsvonati mozdonyokat és mint kazánjaikban a gőz, úgy feszül, dohog, sűrűsödik a falu népében a várakozás, a türelmetlenség Pest felé: Krisztus és a falu találkozása felé. Aki nemcsak vasútablakokból és riportokból ismeri a falut, tudja, hogy csöndes esti beszélgetésekben, munkaközi ötperces pipagyűjtő szünetekben, ruhafoltozás, ünneplő kikészítése közben nem egyszer felbukkan a megfontolt, halk, józan szó: vajjon nem megyünk-e hiába? Vajjon nem azért hívnak-e most is, hogy kérjenek, kapjanak tőlünk?

Meg kell vallanunk: ez a bizalmatlanság nem megokolatlan. Hányszor de hányszor hívták már a falut a városba, hányszor csalogatták, hányszor ígérgettek neki, hányszor áltatták? Ha a faluhoz közeledünk, mindenekelőtt tisztában kell lennünk ezzel: annyian akarták már megsütni pecsenyéjüket a falu népének drága, forró, lelkes tüzésénél, hogy a falu ma már nagyon megnézi, kit melegít vele. Annyiszor kértek tőle voksot, annyszor akarták vele naiv és kevésbé naiv szervezkedések kartotéklapjait megtölteni, annyszor kérelték: tartsa a hátát, hadd ugorjanak rajta, annyszor öntötték le' könnyelmű ígérek és tarka frázisok langyos szirupjával, hogy ma már alaposan megnézi, kibebízik. Sajnos, sokhelyütt már senkiben...

De amikor mi hívjuk, boldogan és készségesen készülődik és csillogó szemmel jön fel a fővárosba — ha pénze engedi... Jön, mert jönnie kell... hiszen az Egyházban sohasem csalódott. És ha valakinek, az

Egyháznak joga van hívnia. Amit eddig önzetlenül kapott, tőle kapta. A falu és az Egyház viszonyát ma tengernyi hozzá nem értő firtatja, de vajjon például ki gondol arra, hogy a magyar földműves mesterségének, hivatásának alapmozdulatait is az Egyház mutatta meg? Vajjon a nagyhangú firtatók közül gondol-e valaki arra, hogy a bencések adták a nomád magyar kezébe a kapát, ők mutatták meg, milyen szögben kell a földbe nyomni az eke vasát, hogyan kell kézbe fogni a szarvát. Vajjon ki gondol arra, hogy a magyar történelem ezer évének kilencetized részében, kilencszáz esztendőn keresztül egyedül az Egyház és csak az Egyház tanította a falut? Nemcsak a szószékről, hanem az iskola katedrájáról is. Vajjon ki gondol arra, hogy a földműves minden kultúráját, lelkének egész magatartását, jellemének érintetlenségét az Egyháznak köszönheti? De... de mégis a bizalmatlanság már benne fészkel minden városból jövő hívással szemben s ha elgondolkodik, valahol, tudatának legalján megmozdul a kétség, a félelem: mit akarnak most tőlem?

A mai magyar élet egyik legtragikusabb feszültsége tör itt utat: a falu és a város, a föld népe és a szellem népe közti ellentét. Lesznek, akik megrettennek, ha ezt ilyen nyíltan, keményen kimondjuk. Nekünk is fáj ez s mégse dugjuk a hallgatás homokjába a fejünket, mert jól tudjuk, az ország, a nép baján érezzük, hogy palástolgatással, szépítgetéssel, elhallgatással csak rontunk a helyzeten, csak növeljük az ellentétet. Igenis ki kell mondani, szembe kell nézni vele, hogy megtehessük azt, ami lelkünkől lelkedzve édes kívánságunk, az idei Katolikus Nagygyűlés egyik legfőbb célja és értelme: közelebb hozni a falut a városhoz és a várost a faluhoz. Ehhez azonban mindenekelőtt ki kell nyomozni az ellentét okait.

Az elsőt, talán a legfontosabbat, már említettük: a falu népe évtizedek óta úgy érzi, hogy — magyarán szólva — becsapták. Úgy érzi, hogy háttérbe szorították, kihasználták, hivatkoztak rá, azután elfelejtkez-

tek róla, vagy éppenséggel félrelökték. A falu öntudatlanul érzi azt, amit a legújabb korok legkiválóbb történetírói megláttak: 1850 óta szerencsétlen irányban aránytalanul, egyensúlyát veszítve fejlődött az ország. Így fejlesztette az a kíméletlen, könyöklő, mindent letaposó kor, amely nyolcvan esztendőn keresztül nálunk is, egész Európában is csak a kicsikarandó eredményeket nézte, az élő, szenvedő embert soha. A liberális korszak központosító törekvése mindent, mindent Budapestre hordott össze. A falunak a jóból, a hasznosból semmi sem jutott. A cél az akkori kor szellemét tekintve, érthető volt, de a magyar nép szempontjából tragikus: mindent egy helyre akartak hordani, hogy a nemzetek akkori külsőségekre adó versengésében minél többet mutathassanak fel. Természetes, hogy a falu a rövidebbet húzta.

Ma látszólag ellentétes előjelű, lényegében azonban kísértetiesen hasonló jelenség játszódik le az országban. Kívülről úgy látszik, mintha a falu nyomulna előtérbe. Idegenforgalmi prospektusokban állandó visszatérő motívum a falu. A külföldit elviszik a falvakba is és büszkéek, ha az megilletődve és ámulva csodálja a népviseletben és a népi művészetben a színt és a forma utolérhetetlenül gyönyörű játékát. De ennyi az egész. Megint pusztán külsőség. A lélekkel, a lényeggel továbbra sem törődnek.

Ebből az évtizedeken át tartó, egyre élesebb és kiáltóbbá váló mellőzésből az következett, hogy a falusi ember lassan szinte másodrangúnak kezdte magát érezni ebben az országban. Ugyanekkor pedig a városi ember, vagy legalább is az a része, amelyből a lélek igazi kultúrája hiányzik, meglehetősen felülről lefelé kezelte és kezeli a vidéki embert. Pedig milyen téves és fonák szemlélet ez! Ha az ember életútjának felén, vagy az élet akármelyik stációján mérlegre áll egy városi és egy falusi lélek, bizony nem a városi serpenyője lesz nehezebb. Az az ember, aki falun töltötte el életét, akár mint földműves, akár mint tanító, orvos,

vagy pap, többet alkotott a szó legnemesebb értelmében, többet használt a társadalomnak, az államnak, több maradandót, több örök emberit cselekedett. Ez nem akar értéktétele lenni a városi és a falusi ember között, de aki falun él, közelebb van a természethez, közelebb van azokhoz a nyers erőkhöz, amelyek legyűrése emberebbé teszi az embert, közelebb van a szemmel látható, kézzel fogható munka lehetőségéhez. Közelebb van Istenhez.

A falu érzi ezt az Isten-közelséget. De éppen ezért annál inkább érzi az emberi segítség távolságát. Ezen kell változtatni most, amikor feltáruló lélekkel és lelkében áhítatos várakozással nézi a falu népe azt a plakátot, amelyen Krisztus lebeg az ő kicsi, sokszor egészségtelen, majdnem mindig szűk házaik felett. Az ember ugyanazt érzi, amit ők, de ők szegénységükben is büszkébbek, semhogy kimondják: adni! A falunak most adni kell! A falunak a sok kérés, elvevés, ígéretés, rászédés után végrevalahára kétkézzel, repeső szívvel kell adni, adni, adni!

Meg kell nekik adni a jogos öntudatnak azt az érzését, hogy cseppet sem állnak hátrább, cseppet sem csekélyebb értékűek, vagy alacsonyabb rangúak, mint a városi lakók. Meg kell nekik adni azt a lehetőséget, hogy ugyanolyan életkörülmények között élhessenek, mint a szerencsésebb városiak. A Katolikus Nagygyűlés már pusztán tényével megadta nekik azt az óriási erőt és eleven lendületet, hogy bajaikkal, panaszaikkal, vergődő helyzetükkel odaállhatnak az egész magyar közélet elé. Odaállhatnak emelt fejjel, nem mint kérvénybenyújtók, küldöttségjárók, segítségkérők, hanem mint jogos követelők. Ime, már meg is adtuk nekik a módot, hogy végre, talán először ebben az emberöltőben, jogos követeléseiknek necsak kellemetlen kverulánsai legyenek! Ismerjük a falu lelkületét, tudjuk, milyen óriási szó ez. Tudjuk, mit jelent, ha úgy önthetik ki szívüket, mint barát a barát előtt, testvér

a testvér előtt, nem pedig mint az alamizsnakérő a hatalmas úr előtt!

Meg kell adni a falunak — nem, az egész országnak azt a dinamikát: a jogoknak, kötelességeknek és lehetőségeknek azt az egyensúlyát, hogy a falu ne zuhanjon földre az érdekek, a pártszempontok, az egyéni igyekezetek kötélrancában, azt az eleven erőt, amely az állam és a nemzet céljainak s politikájának első vonalába veti a falut és népét.

És mindezek előtt, mert hiszen minden tettnek előfeltétele: meg kell telíteni a falut a keresztényi szellemnek azzal a feszültségével, amely — ezt erősen hisszük — nemcsak a falut, de az egész magyar népet megvédte és fenntartotta. Sok helyütt, Istennek hála, a falu még ma is a telítettségnek ebben a boldog kegyelmi állapotában él. De ismét önámítás lenne szó nélkül napirendre térni az egyre jobban elburjánzó szekták, az egyke, a templomkerülés és a gyűlölködés országos jelenségei mellett. Sajnos, a falun is elszomorítóan sok azoknak az embereknek a száma, akik elvesztették lelkük belső rugalmasságát.

Ha meg tudjuk adni a falunak a keresztényi szellem és életforma telítettségét, akkor minden magyar falu valóságos akkumulátor lesz: összegyűjti magában a krisztusi erőt és ha szükség van rá, kisugározza. Ime, végeredményben, amikor adunk a falunak, akkor is kapunk tőle: ez a sugárzó, emanáló erő elhat a városig és mint a rádium, meggyógyítja a hitetlenség, az erkölcstelenség és az önzés rákos daganatait.

Elnyertük az Eucharisztikus világkongresszust I

1936 december.

Az öt világrészt átölélő kábeleken szerteröppent már a hír, hogy a pápa Őszentsége a XXXIV. Eucharisztikus Világkongresszus színhelyéül Budapestet jelölte ki. 1938-ban tehát Budapesten tart pihenőt és gyújtja ki örök fényét az Eucharisztia világokat járó útján. E döntéssel *Magyarország beláthatatlan jelentőségű kitüntetéshez jutott.* Egyszeriben a nemzetek első sorába lépett.

Senki se higgye, hogy e döntés magától hullott ölünkbe. A kegyelemért mindig meg kell küzdeni; még inkább a kegyelmek Kegyelmeért. Bíboros Hercegprímásunknak hatéves erőfeszítésébe került, nehéz akadályokat kellett lebírnia, ármánykodásokkal megvívnia, míg a Szentszék e bennünket annyira megbecsülő döntését elnyerhettük. Kétségtelen, hogy e nagyjelentőségű eredmény kivívásában *a bíboros Hercegprímás az oroszlánrészt viszi el.* Szokatlanul nagy nemzetközi presztízse, a Curiánál élvezett kiváltságos pozíciója, Európa majd minden államában végzett utazásai érlelték meg ezt a nekünk oly édes, bennünket oly boldoggá tevő döntést.

E páratlanul megtisztelő kitüntetés jelentőségét még fokozza az a körülmény, hogy a világkongresszus évében ünnepeljük alapító királyunk, *Szent István dicsőséges halálának 900 éves fordulóját.* 900 évvel ezelőtt a Szentszék koronát küldött alapító szent Királyunknak s ezáltal a keresztény királyok sorába lépett. 900 év után a Szentszék a romokban heverő magyar haza, a nyugati kereszténység ősi védelmezőjé-

nek oltárára helyezi az élet legnagyobb Kincsét, a keresztény kultúrát formáló Titkot. Megrendítő szimbólum. 1938-ban Magyarország tarthatja kezében a kegyelmek kicsorduló kelyhét és állítja maga köré a jövőt, Istenben keresve Európa népeit, sőt a világ nemzeteit. A történelmi kor visszatér. 1938-ban Magyarország lesz annak a kegyelmi lökésnek színhelye, mely Európa kisiklani készülő kereszténységét az évezredektől épített sínparra helyezi vissza. Megrendítő küldetés.

*

Másfél év választ el még bennünket a nagy napoktól, amikor a világ négy tájékaról felénk zúduló népvándorlás közepette nekünk kell felgyujtanunk az Eucharisztia nemzetek sorsát bevilágító fényét. Az idő elég rövidnek látszik ahhoz, hogy jól felkészülhessünk a mérhetetlennek látszó feladatok megoldására.

Nemcsak arról van ugyanis szó, hogy négyszázmillió katolikus feszült figyelve mellett helyezzük méltó monstranciába a Szentséget. Arról sem csupán, hogy első szent Királyunkat világraszóló ünnepek központjába helyezzük. Nem is kételkedem abban, hogy a feladatokat, legyenek bár gigásziak, magyar zsenialitással fogjuk megoldani. Versenyre kelhünk-e azonban Chikágó technikai méreteivel, vagy Buenos-Aires fényzuhatagával? Aligha. Egyedül népünk mélységes vallásossága, hitének messzeszálló illata az, amivel a népek ámulatát kivívhatjuk. Nem kételkedem abban, hogy káprázatos eucharisztikus processziót rendezünk majd a Dunán; hogy százezer nyi gyermek liliomajkát nyithatjuk fel az édes Vendég előtt; hogy százezer nő fehér galambserege hívja majd Őt szívébe; hogy százezer férfi hűsége gyújtja ki mécsesét egy éjjeli szentségimádáson; hogy az utolsó reggelen, a Legátus miséjén százezrek közös áldozásának látomása ragadja el a szíveket; hogy a kongresszus záróaktusakor százezrek feszült csendjében hang-

zik majd fel a közös Atya hangja; hogy a Szent István évet tündöklő történelmi fénnel fogjuk megnyitni. Legyenek a technikai, művészeti, elszállásolási, közlekedési, élelmezési, egészségügyi feladatok még akkorák is, a magyar tehetség bizton diadalmoskodik felettük. Legyenek a pénzügyi műveletek még oly súlyosak is, hiszek a magyar áldozatkészségben. Kívánjon a külföldi propaganda még oly nagy ügyességet és talpraesettséget — hogy ne mondjam szemfülességet — ahhoz, hogy Magyarországot a külfölddel megszeretessük és hogy utat találjunk a kevésbé barátságos érzelmű nemzetek szívéhez is, bízom az ősi erőnyben. Kívánjon bár a belföldi propaganda bármily nagy körütekintést, a Szent Imre-év tapasztalatai után nem félek az eredménytelenségtől. Tornyosuljanak bár a problémák beláthatatlan magasságba, hogy a lelkünk remeg belé, bízom a Gondviselés segítségében és a magyar tehetség felsőbbrendűségében.

Am még eljutunk az Eucharisztia e négy álom-szerű napjához, s a Szent István-év csillogó elindulásáig, addig a szent agitációnak, felkészültségnek, érlelésnek mennyi fázisát kell megjárunk fáradhatatlanul, soha el nem csüggedve. A magyar lélek annyiban tárja fel kincseit és szórja azokat pazarul az Eucharisztia köré, amennyiben felgyújtjuk őt. A buzgóság fehér izzásáig az egyháziak s a papi lelkű világiak mennyi előzetes munkája szükséges.

*

Am többről van szó, mint arról, hogy népünk a nemzetek találkozási óráján a hűség és szeretet, imádás és buzgóság szikraesőjébe burkolja a monstancia királyát. *A Szentszék döntésében történelmi megbízatás világol.* 14 év óta nem volt Eucharisztikus Világkongresszus a kontinensen. Azóta Európa képe alaposan elváltozott. Keresztény arculatát levetni készül. Az európai kereszténység alapjaiban inog. Elhalványulni készül az, ami az európai szellemiség jellegze-

tessége: a metafizikai orientálódás, az erkölcsi elvek primátusa. *Európa szellemi klímájában változás készül.* Most is kelet felől, mint a történelem folyamán többször is, pokoli útjára indul az Antikrisztus. Moszkvából aknákat épít Európa testébe mind beljebb és beljebb. Alattunk, Ausztria, Svájc, Franciaország alatt, elhúzódva, váratlanul felszínre bukkant Spanyolországban. Hogy konkrétan mit jelent a bolsevizmus, az európai szellemiségnek mai legnagyobb ellensége, ki-ki saját szemeivel láthatja. A bolsevizmus sokkal több, mint a megoldatlanul hagyott szociális problémák miatt nyugtalankodó proletárok forradalma. *A bolsevizmus egyértelmű az atheizmussal.* Azért szervez félelmetes hadsereget, Moszkvában azért állítja fel a világforradalom elképesztő központjait, hogy a „mythos atheos” világát erőltesse Európára. S már nem is a meggyőzés szellemi erejével, sem az észérvek elegáns fegyvereivel, hanem a nyers erőszak és gyűlölet barbár ökölcsapásával. Az a mában a történelmileg új, hogy egy intellektuálisan rendkívül fejlett emberiség talán a civilizáció legmagasabb pontján, *barbár rárohanását a kereszténységre kultúrának nevezi.* Az atheizáló tömegek állati szenvedélyességgel nyúlnak a technika borzalmas fegyvereihez és készülnek halálos csapást mérni az egész kereszténységre, sőt minden Isten-hitre, hogy aztán a keresztény Európa romjain felépíthessék a racionalizmus és a materializmus sivár világát.

Róma idejében felismerte a kereszténység létét vagy nemlétét jelentő harc kifejlődését. Még idejében ellentámadásba fogott. Elindította az Actio Catholicát: a világiaknak a papsággal egybeszervezett mozgalmát. Azt akarja, hogy a papság a világi segítőtársak seregeivel kiszélesítve erősítse meg a buzgókat hitükben és szerezzék vissza Krisztusnak az elpártolt, vagy közömbösen álló tömegeket. Ahol ugyanis Krisztus uralkodik, ott a bolsevizmusnak nincs sok keresnivalója. Bizony, önámítás volna, ha túlságosan bízánk a kar-

hatalom oltalmában. Sőt, a fájó szociális igazságtalanságok gyors orvoslása sem tartóztathatja már fel az atheista-bolsevista rohamokat. A tömegeket lelkükben kell immunissá tenni. Azonnal immunissá válnak, ha feltámad bennük a Krisztus után való vágyakozás magasztos érzelme.

Amikor tehát a félelmetesen felfegyverzett atheizmus és a magát mobilizáló kereszténység talán a végső tusára készül, akkor kapta meg Magyarország az eucharisztikus világkongresszust. *Égi jelül, hogy belőle kell kiindulnia Európa keresztes hadjáratának.* Bármily kicsiny legyen is a nemzetek között s legyen eltaposott és agyonsanyargatott, Róma a legkisebbbet választotta ki, hogy a gyűlölet tobzódó estéjén belőle keljen föl a szeretet hajnala. Vállalnunk kell ezt a történelmi feladatot, hogy egy világ csodálkozó szemei előtt éppen mi tárjuk ki a Valóságos Jelenlét isteni titkait és jelentőségét.

Mindenáron el kell azért érnünk, hogy Európa velünk együtt készüljön a kereszténység nagy titkának nemzetközi ünneplésére és hogy velünk együtt örven-dezzen és ünnepeljen a köztünk élő Istennek.

*

Azonban aggodalom szállja meg szívemet. Kétségek kínoznak. *Vajjon alkalmasak vagyunk-e e történelmi megbízatás megoldására?* Beszélhetek-e őszintén? Az Actio Catholica őrhelyén eddig is, óh, mennyit, de mennyit gyötrődtem. A beszámoló lapokat vizsgálgatva, hányszor hatalmasodott el lelkemen a csüggesztő érzélem. Hiszen eddig oly rosszul, vagy egyáltalában nem dolgoztunk. Hányan vagyunk, akik észre sem vesszük az atheizmus fenyegető közeledését. Lélek nélkül, apostoli izzás nélkül dolgozunk még ma is, lélek nélkül mozgatjuk templomi mechanizmusunkat, alig van társadalmi kisugárzásunk. Mintha ki-halt volna belőlünk az apostolság szelleme és nem indulunk elkeseredett harcra a lelkekért, a szegény

félrevezetett munkásságért s a holnap tényezőiért; az ifjúságért. Mily sokszor leteper a kislelkűség, hogy munkánk után bizony aligha vagyunk érdemesek az Eucharisztikus Kongresszus nagy ajándékára.

*

Ám a Helytartó másképp ítél. Toljuk el azért magunktól a kislelkűség kísértését. Még másfél év áll előttünk; még mindent jóvá tehetünk. Induljunk azért szívós propaganda-munkára és felhasználva a kongresszus nagyszabású eseményeit, állítsuk a kegyelmek virtuális egészét jelentő Eucharishtiát a tömegek figyelésébe. Borítsunk az országra eucharisztikus áradást. Szenteljük meg Eucharishtiával népünket, ifjúságunkat, családainkat, falvainkat. Az Actio Catholica utolsó háromévi célkitűzései: a család, az ifjúság és a falvak megszentelése az Eucharisztia kultuszában konkretizálódik és csúcsosodik ki a legtökéletesebben. Úgy apostolkodjunk az Eucharisztia szent fénye mellett, hogy a lagymatag s a hitétlettől félig-meddig távolálló tömegek, sőt a nem katolikusok érdeklődését is felkeltsük iránta. Változtassuk óriási templommá országunkat és tegyük alkalmassá magunkat arra, hogy a nagy napokban milliók forró szívét szórassuk az Eucharisztia lábai elé.

Az Eucharisztikus Világkongresszus hajnalán.

1938 május.

A hosszúra nyúlt tél hideg ege alatt lassanként kitavaszkodott és Budapest, Európa egyik legszebb parkvárosa, egyre jobban magára öltötte a kapuk előtt álló Eucharisztikus Világkongresszus színeit. Akinek szeme van a látásra, láthatja, hogy a Kongresszusra való készülődés fokozatosan az ország legnagyobb gondjává növekedett, és hogy Budapest hétköznapi élete elsüllyedni készül az ünnepi események roppant hullámverésében.

Néhány nap és megérkeznek, akik már hetek óta szeltek az óceánok hátát, akik napokat töltöttek robogó vonaton és — akik a határokon túlról alig néhány órát utaznak csak. De valamennyiöket, a távolról és közélről jövőket, az az egyetlen ethosz kapcsolja egybe, hogy eleven tagjai legyenek az Eucharisztikus Világkongresszusnak, a keresztény bátorság és békesség e demonstrációjának.

Magyarország a világ katolikus közvéleményének központjában.

Most már megírhatjuk: februárban még úgy látszott, hogy jóval többen leszünk. Még februárban úgy tűnt nekünk a Kongresszus, mint májusban álló kert. Gyönyörűség volt a nézése. Szinte félni kezdtünk, annyira akadályok nélküli volt a bontakozása. Úgy látszott, hogy a háború utáni kereszténység úgy tekint a Kongresszusra, mint bűnbánatának és áhítatának alkalmát. Úgy tekintette, mint a saját ügyét. Nem volt azonban kongresszus, amelyet valami váratlan, al-

világi erő meg ne próbált volna zavarni. Csak a mienk lenne kivétel? Nem lett kivétel. Sőt, talán még nem volt kongresszus, mely oly nehéz körülmények között, oly súlyos válságok közepette készült volna, mint a mienk. Európa stabilitását veszítette. Térképén ismét kiigazítás történt. A történelmet alakítani ambicionáló erők dörömbölése brutálisabb lett. Mindezek miatt a lelkekre a bizonytalanság, a félelem szállott és mi fanyarul szemléltük, hogy miként tizedelődik meg a zarándokok sora, s miként hasad le a Kongresszus testéről néhány szomszédos ország.

Am, ha nem is leszünk olyan számosan, mint lehettünk volna, egyet mégis elértünk: nem volt még kongresszus, mely úgy beleverte volna magát a világérdeklődés középpontjába, mint a mienk. Nem volt még kongresszus, mely úgy egybeívelte volna a napkeletet és napnyugatot, mint a budapesti. A kehely jegyében a lelkek hídja lettünk. Magyarország számára éppen ez a Kongresszus legnagyobb eredménye. A magyar katolicizmus és szervei körül világtávlatok nyíltak meg, világviszonylatban szereztünk kapcsolatokat, világviszonylatban ismertek meg bennünket. Ez pedig nem közönséges eredmény. Magyarország a világ katolikus közvéleményében eddig, ha nem is ismeretlenül, de általában szerény jelentőségűnek tekintetten vonult meg itt a nyugati keresztény világ határán. A Világkongresszus azonban és a Szent István-év az egész világról reánk irányította a figyelmet s mi a magunk részéről igazán megatartott hálára vagyunk kötelezve a Világgyháznak ezért. S ezt a magunk részéről igyekeztünk is viszonzni.

A Világkongresszus az egész magyar társadalom legnagyobb ügye.

Bátran mondhatjuk, hogy a Kongresszus, melytől már csak napok választanak el, az egész Magyarország legnagyobb ügye és legsúlyosabb, legdrágább gondja.

Ebben a gondban osztozik az egész magyar katolicizmus, az egész magyar társadalom, sőt maga a hivatalos állam is. Nem tudjuk eléggé érzékeltetni azt a gondosságot, figyelmet, előzékenységet és szeretetet, amellyel a hatóságok az előkészítő főbizottság és a Kongresszus minden ügyét a saját ügyüknek és gondjuknak tekintették, s minden más gondjuk mellett ezt tartották a legelőbbrevalónak. Mióta eucharisztikus kongresszusok vannak, talán még nem történt meg, hogy a hivatalos vezető körök ennyi fontosságot tulajdonítottak volna annak, hogy a világ hívői náluk gyülekeznek hódolatukat bemutatni az eucharisztikus Királynak. Meg vagyok arról győződve, hogy a Magyarországra lépő idegen, a Kongresszus minden zárandoka, határunk átlépésének első pillanatától kezdve érezni fogja, hogy nemcsak egy katolikus demonstrációnak tagja, hanem vendége úgy a magyar katolicizmusnak, mint az egész magyar nemzetnek. A kormányzati szervek abban vetélkedtek, hogy páratlan előzékenységgel tegyék kellemessé a nálunk tartózkodás minden percét, a határtól kezdve az itt tartózkodás utolsó pillanatáig. Elmondhatjuk azt is, hogy Magyarországon még a politikai élet megnyilvánulásaira is megnyugvást és simább tevékenységet parancsolt ez az önkéntes fegyelem és figyelem, amellyel nálunk mindenki viseltetik a Kongresszus ügye iránt.

A Kongresszus legfőbb tartalma: a magyar nemzet eucharisztikus áhítata.

Az objektív szemlélő leszögezheti, hogy a Kongresszus Magyarország legnagyobb lelki és misztikus élménye hetek óta. Nem gondoltunk pusztán tömegünnepélyekre, nem csupán a demonstrációk külsőségét és fényességét szerveztük meg, hanem az ezirányú előkészületek mellett, azokkal egyenlőrangú fontosságba állítottuk (és talán el is értük), hogy az eucha-

risztikus áhítat fuvalma járja át az egész magyar katolicizmust.

E munkánál rendelkezésünkre állott a magyar katolicizmus egész hivatalos szervezete, minden hitéleti, sőt még semlegesen társadalmi jellegű szervezete is. Ezt szolgálta majd két év óta a Katolikus Akció, minden központilag szervezett egyesület, egyházi hatóság, plébánia, egyházközség. Nem hisszük, hogy Magyarországon akadt volna olyan magyar katolikus ember, akihez el ne ért volna az eucharisztikus áhítatra való ösztönzés sugalló hatása s akit több ízben is ne hívott, ne kért, ne várt volna egy éppen neki, szűkebb beosztásának pontosan megfelelő szervezeti forma, hogy felébressze, vagy megújítsa, maradandóvá tegye és életben tartsa eucharisztikus életét. Magyarország úgy fürdött meg az eucharisztikus áhítatban, mint az érc az olvasztóban. Mi, papok azt szeretnők legjobban kihangsúlyozni, hogy a Világkongresszus zarándokait a társadalom és a hivatalos körök szeretetén és előzékenységén túl, országunk szépségén, demonstrációnk fényén túl mindenekelőtt eucharisztikus áhítattól átitatott lelkület és szeretet fogja várni.

Kizárólag lelki és misztikus tartalom.

Mindezzel egy negatívumot háritottunk el a Kongresszussal kapcsolatban. Abból ugyanis, hogy a Kongresszus tartalma kizárólagosan spirituális és misztikus, önként adódik, hogy eszmei anyagával és demonstrációival más vonatkozás nem társult. Nem került tehát vele kapcsolatba sem politika, sem politikai világnézet. Nem is kell különösen hangsúlyozni, hogy ezt kikerültük, mert hiszen nem is kellett nagyon kerülgetnünk. Egyszerűen ez nem volt probléma számunkra. Nem kellett mást tennünk, mint megmaradnunk pontosan megjelölt határaink között. S hogy ez sikerült, misem mutatja jobban, mint hogy a résztvevők legtöbbsze éppen az utódállamokból került ki.

A középeurópai politikai szférák felett.

Mindenki, aki ismeri az utódállamokból kialakult dunavölgyi Európa sajátos feszültségeit, kényteien meghajolni ezen eredmény előtt. A világháború óta egyetlenegy olyan középeurópai akció sem akadt, amely közös rendezésben és közös demonstrációban tudta volna egyesíteni a Dunavölgye népeit. A XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus az első, amelynek ez sikerült. S éppen azért, mert minden politikai szféra felett az áhítat és misztikus élet égő fennsíkján maradt, minden megnyilvánulásában és minden vonatkozásában.

Minden változással szemben.

Annál fájdalmasabban érintett bennünket, hogy a többi Európa váratlan megfélemledést mutatott a Kongresszussal szemben. Ennél a jelenségnél nem teljesen kielégítő az a magyarázat, hogy jelentős súlyváltozások történtek a Dunavölgyben. A baj ott volt, hogy a rossz híreknek, rosszindulatú híreszteléseknek, a sötétlátásnak valóságos sátáni erői mozdultak meg a Kongresszussal kapcsolatban, ejtették hatalmukba több helyen az ide készülő zarándokokat. Még ezzel az utolsó futamban jelentkező akadállyal szemben is felvettük a küzdelmet s az egész világsajtó segítségével, levelek tömegével, személyes kiutazásokkal üztük el a Kongresszus egéről az utolsó pillanatban feltoronyosuló felleget: Krisztus híveinek félelmét.

„Éppen most”...

Az Eucharisziától átitatott magyar katolicizmus nevében ezt a jelszót helyeztük Európa elé: „Éppen most!” Éppen most mutassa meg Európa hívő serege bátorságát és elhatározottságát. Éppen most, amikor a különböző politikai feszültségek váratlanul lendületbe jöttek, éppen most kell megmutatni Európa

eucharisztikus áhítatának minden politika felett való állását és függetlenségét. És éppen itt, Európa viharzónáinak egyik legbonyolultabb kereszteződési pontján. Az utolsó pillanatok elkomorult erőfeszítései nem maradtak eredmény nélkül, mert íme, a nyugtalanná vált Európán keresztül robognak már Budapest felé a különvonatok, nem társas-utasokat hozva, hanem zarándokokat, azt bizonyítva, hogy az európai katolikus közvélemény nem viaszlagyság, passzivitás, hanem erő és stabilizációs súly.

Mi pedig legyünk büszkék arra, hogy a világ katolikusainak szeme rajtunk függ ezekben a napokban. Mi vagyunk Európa és az egész világ eucharisztikus áhítatának főképviselői. Az üdvösség e napjaiban ne bújjék azért senki a sarokba, hanem jöjjön ki az utcákra és terekre, ahol az eucharisztikus Király vonul és énekelje negyven nemzettel egybefonódva: „Forrassz eggyé békességben minden népet, nemzetet!”

A Szent Király éve.

1938 augusztus.

Ezerkilencszázharmincnyolc arról lesz nevezetes az egész magyarság számára, hogy ebben az évben az egész magyar társadalom felett, mint valami látomás, megjelent első királya emlékezetének történelmi él-ménye.

Kilencszáz évvel ezelőtt tették sirba; a krónikák merev szavain sötéten sugázzik át a döbbenet, a félelem és a fájdalom, a közelgő súlyos krízis érzete, a halálhír átjárja és megdöbbeníti egész Európát, dél-franciaországi és angol kolostorokban úgy jegyzik fel, mint a kor legnagyobb eseményét. Alakja és egyénisége úgy szerepelhetett kora köztudatában, mint a mai diktátoroké.

Amit emlékezete jelentett az egész magyarság számára, az a maga nemében páratlan tünemény. Első királyunk emlékezete olyasféle hatással van a magyarságra, mint valami mágikus és mágneses erővel tele óriási vastömb sugárzása a rátelepedett földrétegeken át. Így hat át sugárzása évszázadok hordalékrétegein, nincs kor, amelyben ne foglalkoztatná a nemzet képzeletvilágát, ne jelentkeznék előtte páratlan nagyság, erő és jelentőség méretei között. Pedig a magyarság történetének első hét-nyolcszáz évén át a történelmi köztudatot nem történettudományi elemzések alakították ki, nem iskolai képzés és történettudományi kultúrpolitika hordozta, hanem maguknak az egyes társadalmi rétegeknek tudatvilága és szájhagyománya. Egészen csodálatos, egy társadalom lelki működésének már egészen a misztikájához tartozik az a folya-

mat, amellyel alapja nemzedékről nemzedékre tovább öröklődik a nemzet minden rétegének emlékezetében s századok múltán a „Magyarok Tündöklő Csillaga” zeng elő ebből az emlékezetből.

Az pedig még érdekesebb, hogy igazi alakját és egyéniségét ez az írásban s alapjában véve soha meg nem rögződött hagyomány őrizte meg helyesebben, teljesebben és valóbban!

Egyik fiatal tudósunk érdekes elemzésekkel bizonyítja, hogy az első kor, amelyben a történeti köztudatnak kultúrpolitikai eszközökkel való kialakításáról beszélhetünk, a barokk, félreértette a Szent Király alakját, saját elképzelésmódja szerint túlsúlyolta részint idegen, részint helytelenül kiemelt vonásokkal. Ezt az alakot azonban nem tudta magáénak tekinteni a nemzet többsége és törzsrésze, s mint hitelesebbhez ragaszkodott ahhoz a képhez, amelyet köztudatában őrzött.

Ez a kép — nemzet mélyrétegeinek tudatában, sőt tudatalattijában tovább öröklődő kép — egyszerűbb, símább, de hatalmasabb és erőteljesebb vonásokat mutat. Ezek a vonások egy magányos ember komor és súlyos körvonalai. Valóban csak körvonalak; az alak mint valami óriási árnykép magasodik fel századok homályán túl, ereje példátlan és roppant, szándéka és parancsai szuverének, semmi szükség arra, hogy akaratának jogcímét és forrásait megjelölje, joga van parancsra azzal a nemzettel szemben, amelyet ő teremt meg pusztán afféle biológiai nyersanyagból. Még századok múltán is abszolút törvényként hatnak való vagy vélt parancsai. Ha valamiről hitelesnek elfogadható tanuk úgy vallják, hogy a köztudatban mint „praeceptum Sancti Regis” szerepel: az egyszerre féltelmetes, megtörhetetlen és titokzatos erejű rendelkezésként hat. Ezt nem egy oklevél bizonyítja.

Egész szokatlan s nem is tudunk róla, hogy a világtörténelemben vagy a jogalkotásban előfordult-e valaha is hasonló tünemény, hogy egy nemzet köz-

tudata ennyire szuverén úrnak fogadott volna el valakit maga felett. Ez nem történt meg senkivel sem azok közül, akik a maguk szerepének típusa szerint Szent István hasonlói. Nem történt meg sem Klodviggal, sem Nagy Károllyal; népük történeti emlékezete és jogtudata nem hivatkozik így a Szent Istvánra nagyon sok vonásban emlékeztető északi királyokra sem. Nem kétséges, hogy Szent István alakjának ez a tartalma s a magyar köztudat részéről való illetén értelmezése, keleti vonás. Szent. De szentségének sugárzásában a keleti nagyuralkodók irtózatos nyugalmú, erejű, fölényű és hatalmú jegyei szívódtak fel és vonódtak bele. Magyar! A leghalványabb idegen árnyaltság nélkül magyar, az ómagyarság vérösszetételi és karakterbeli azonosságában. Ezért érezte és érzi őt a nemzeti köztudat oly döbbenetesen a magáénak.

Itt ezen a ponton szinte megdöbbenő volt látni, hogy emlékezetének tudatalatti mélységekből felfakadó sodra még ma is mennyire érvényes. Szent István évének talán nem is annyira hivatalos nagyünnepélyei voltak a magyarság számára jelentősek, hisz emlékezete minden évben megújul Szent István napján. Sokkal fontosabbak voltak azok a jelenségek, amelyek a legszélesebb tömegekben elevenítették fel Szent István élményét. Itt talán elsősorban az Aranyvonal útjairól beszélhetek, amelyek az egész országban meghordozták a Szent Jobbot, szétsugározták emlékezetét.

Azoknak, akik a Katolikus Akció által rendezett országjárásokon résztvettek, mindörökre felejthetetlen marad az Aranyvonal útjának minden jelenete.

Diadalkapuk egészen kicsiny állomásokon, a Szent Jobb látására és tiszteletére odagyűltek, nem egyszer a töltés mindkét oldalán térdelő ezek, a mezőkön kapáló sorok térdreborulása és áhítása, keresztetvető, elnémuló, szinte reszketve a földreboruló pásztorgyermekek a mezőkön. A hatás, amit a Szent Jobb még az ereklýetartón át is keltett, titokzatos volt, megdöbbenő, majdnem ezzel a szóval jelölhetném: „rettene-

tes". S ennek az az oka, hogy olyan mélyrétegeket érintett a lelkekben és a társadalomban, amelyeknek aktivitása már egy bizonyos értelemben misztika!

Szent István éve így a tömegérzés legtágabb feszültségi szféráinak érintésén túl is rendkívül termékeny élményeket hozott.

Gondolok itt a tudományra és a művészetre.

A tudományos élet nem egy vonalon Szent István alakjának elemzésével, tartalmával, alakjával, korában és összefüggéseiben való beállítottságával foglalkozott, ez nagyon áldásosan hatotta át a publicisztikát és a történeti köztudat helyes tájékoztatását.

Feltűnő azonban, hogy milyen sikerrel hatolt a művészet Szent István alakjának képben, szoborban, freskóban való ábrázolása felé, alakjának és művének megragadása felé. S ez a hatás mély, fölényes és maradó. Különös, hogy mennyire megértették őt művészeink. Vagy talán nem is különös. Hiszen Szent István mint alkotó: formáló volt, nyersanyagból formáló, mint a művész, életművének megvan a maga hatalmas művészi ritmusa. Nem csoda, hogy művészeink megtalálják vele a konszonanciát.

Lényegében tehát az történt Szent István éve alatt, hogy a magyar társadalom egésze és a magyar szellemi élet megkísérelte, és pedig sikerrel kísérelte meg századok homályán át, Szent István szellemének igazi lényegéig hatolni s azt a jelen számára kiaknázni.

Ezen a ponton igen sekély rétegeket érintene, aki csak politikai koncepcióval hozná őt kapcsolatba

Ha szabad kifejezést adni valaminek, ami inkább ösztön és megérzés, mint kimutatható és megmérhető tény: mintha a Szent Király karakterképeének hasznosítása imbolyogna a feléje induló keresések háttérében. Mintha elsősorban az ő egyéniségének vonásait és rendkívüli tartalmát akarná látni a nemzet, és értékeit kiaknázni a maga számára olyan korban, amikor a karaktererők a döntők minden vonalon.

Ezért volt a nemzet számára olyan megragadó az

az elbűvölő megérzés Szent István teljes magyarságáról. A katolikus Egyház hívói számára pedig annak élménye volt megragadóbb, hogy ebbe a csodálatosan tiszta és keveretlen magyarságba milyen tökéletesen beleötvöződhetett a szentség.

A kettő egymásba hatásának vegyarányában nincsenek tört részek, egymásnak ellentmondó elemek és torz kicsapódások. A komor keleti uralkodó fönsége mindenestül vegyül a Szentével. A Szent, a Magyar, az Uralkodó, a Törvényhozó, a Nemzetalkotó, az Atya, külön-külön, de mégis egybeolvadó vonásokkal érvényesül benne. Egészen nyugodtan nevezhetjük őt a Legteljesebb Magyarnak. S történettudó szakemberek vizsgálódásaira méltó külön feladat volna megmutatni, hogy a magyar történelem nagy alakjaiban hogyan érvényesül egy-egy vonás abból a csodálatos Egészből, amely ő volt. Széchenyiben: lelkének vulkáni alakata és borongása, Rákócziiban: finomsága, mélysége és áldozatkészsége, Zrínyiben: a tűzből való temperamentum belső heve. És így tovább.

A hozzá vezető út, amikor elér alakjáig: nem valami mítikus ködfelhőbe burkolózó szoborra táruul, hanem való és élő emberre, akinek vonásai századokon át is tiszták és hatalmasak. S hogy ez így van, az a magyarságnak és Európának egyik legcsodálatosabb és legnagyobbyszerű tüneménye!

Szent István országa.

1938 október.

Európa mai mozgását és átcsoportosulását szemlélve eszünkbe jut, hogy a római Kormányos jó korán meglátta a nemzeteket alakító úgynevezett demokráciák csúfos bukását.

A római Kormányos azt is meglátta, hogy a nemzeteket többé nem lehet csak kenyérrel kielégíteni, a kenyér mellé ideálokat is igényelnek, és pedig olyan ideálokat, amelyek új buzgóságba küldik a vért s amelyek nagy szellemi közösséget teremtvé, a kenyeret is felteszik az asztalra. A római Kormányos azért jó korán kitűzte a Krisztus országának eszméjét, hogy a csödbejutott világ romjain eljöjjön a kölcsönös szeretet és szociális igazság közösségének korszaka.

A római Kormányos azt is látta, hogy a krisztusi ország, mint minden más törekvő eszme csak akkor jut el a nemzetformálás döntő pillanatához, ha milliók tüzesednek meg érte s ha milliók vetik latba érte propagandájukat és áldozatukat.

A római Kormányos azért indította el az Actio Catholicát, vagyis a tömegek megindulását, a krisztusi elvek társadalmat és közéletet formáló dialéért.

Nálunk hat éve folyik már az erőfeszítés, hogy eljöjjön Krisztus szociális királysága. Nagy erőfeszítéseket tettünk. Egyfelől egységes szervezkedéshez szoktattuk népünket; a munkások, a munkás- és iparosifjúság s a falu ifjúságának soraiból üde, tetterős szervezeteket hoztunk elő; a tanfolyamok százain alakítottuk az új idő vezető egyéniségeit. Másfelől egysé-

ges célokért mozgósítottuk az egybeszervezkedő katolikus társadalmat. Előbb a család visszamentését Krisztushoz akartuk, majd ugyanazon célért a gyermeket emeltük magasba, majd a magyar falu képét vetítettük a nemzeti törekvések vásznára.

E széles és lelkes belső munka után s a magyar katolikus társadalomnak évről-évre súlyosbító mozdulatai után érkezünk el Szent István évében az Eucharisztikus Világkongresszushoz. A Kongresszus a magyar katolicizmus erőinek valóságos próbája volt. A teherpróbát jól kiállottuk, a Kongresszus világsikert aratott. A külföldieket elragadta a Kongresszus kitűnő megszervezése, legfőképpen azonban magyar népünk mélységese áhítata.

Mi pedig megismertük, hogy *Krisztus gondolata erő, valóság és hatalom — miként tegnap, úgy ma és holnap is*. Tömegeket állított sorba, tömegek szívét kapcsolta egybe és tömegek lelke mélyét kavarta felejthetetlenül.

Ma pedig fátyolos szemmel tekintünk a Felvidék felé és azért imádkozunk, hogy mihamarabb átléphessük a trianoni határokat. Nemzeti vágyakozásunkban kerekedni látszik „Szent István országa”.

Új országot készülünk építeni, ám az országot lelkében is újjá kell építeni. Az *új Magyarország nem lehet más, mint „Szent István országa”*, melynek rendíthetetlen alapja Krisztus evangéliuma.

Az Actio Catholica azért tűzte ki minden munkánk célpontjául „Szent István országának” megépítését. *Egy olyan Magyarországot akarunk, melynek élete lehetőleg megközelíti Szent István országépítő elvét*. Nem elavult formákat életre támasztani, nem régi mulasztásokat és hibákat akarunk fenntartani, hanem azt, hogy egy boldogabb jövő sárjadjasson azokon a pilléreken, amelyekre Szent István annak idején ráhelyezte az országot s amelyek oly időtállóknak bizonyultak, hogy 900 év óta, bárha sokszor megdőredezve és megfogatkozva is, fenntartották a hazát.

Ebben a mi korunkban világosan látjuk, hogy Szent István országépítő és szervező volt és munkájában élesen és határozottan kialakult erkölcsi alapelvek vezették, amelyeket intézkedéseiben s az ország első törvényeiben le is fektetett. Éspedig:

1. *A magyarság a maga nemzeti és állami létében önálló, nem alárendelt tartománya más államszisztémáknak.*

2. *A magyarság a szó igaz és helyes értelmében keresztény állam.* Ismeri és elismeri a kinyilatkoztatott igazságok világrendjét.

3. *Az ország vezetésének minden fontos kérdésében a krisztusi hit és erkölcs elvei voltak irányadók,* azért keresztény alapon erőteljes, kulturális, erkölcsi, gazdasági, társadalmi és közéleti fejlődést indított meg.

4. *Az Egyház mozgási szabadságát biztosította,* hogy a lelkek megszentelésén túl szabadon művelhesse a társadalmi osztályok alakulását is.

A nyugtalanná vált Európa mai mozgalmai e szent-istváni elvek több-kevesebb tagadását jelentik.

Am ha a magyar e történeti fordulóban egy újabb évezredet akar elkezdni, *nem teheti másképpen, mint hogy ráhelyezkedik Szent István eszményeire,* amelyek biztosították az első évezred fennmaradását.

Világosodjék meg azért előttünk „Szent István országa” úgy, mint *minden igaz magyar hazafias vágya és legyen „Szent István országa” minden magyart összefoglaló közösség.* „Szent István országa” akarásában és kiharcolásában találkozzék minden magyar szív; a vezetők és alattvalók; az öregek és fiatalok; a gazdagok és szegények. Vegyük komolyan a keresztény gondolat irányító szerepét. Ne maradjon csupán jelszó, ne legyen meddő antiszemitizmus, hanem mint a vitalitás, járja át a nemzet tagjait és legyen konkrét cselekvések hatalmas rúgója.

Az ország külső és belső megújhodása, minden iránvű fejlődése történjék a keresztény elvek alapján. Nemzeti életünk s annak boldogsága csak akkor halad az

élet új ezeréve felé, ha Szent István eszméjén építünk. Különben alig kerülhetjük el azokat a pusztításokat, amelyeket a Szent István-elvek be nem tartása idézett elő nálunk és másutt is.

Nincs más út, mely a boldogulás felé vezet, mint Szent István útja! Ha majd megfűjjük a riadót és kérjük a katolikus testvéreket, hogy keljenek fel, álljanak sorainkba, akkor senki se késlekedjék. Nemzetünk és hazánk sorsáról van szó. Ma már nyilvánvaló, hogy Szent Istvánnal áll vagy bukik nemzetünk.

A csodálatos Kéz útmutatása.

1939 január.

1938 sorsfordító éve volt a világháború utáni csonkaországnak. A fordulat a legszükségesebb pillanatban következett be: a nemzeti élet nagy katasztrófájának második évtizede végén. Akkor, amikor a világháború előtti nemzedék életideje és szerepe már lehanyatlóban volt, az új, a világháború utáni nemzedék erői pedig még nem bontakoztak ki. Könnyen vésszé és végzetessé válható pillanat! Atmeneti kor két nemzedék helycseréje és ütemváltása közt. A háborúelőtti és a háborús nemzedék korosztályai még tartották a valaha háromszor nagyobbra méretezett Magyarország emlékezetét. Még mindig csak átmenetinek, még hozzá belátható időn belül végetérőnek tekintették a helyzetet. Az új nemzedék viszont még birtokon kívül, még a feladatok átvétele előtt belefáradt az ideiglenességbe s a nemzet és a társadalom problémáit — az adott helyzethez alkalmazkodva — a csonka államhatárok között készült megoldani.

Ha őszinték akarunk lenni, akkor be kell vallanunk, hogy ez volt a lelkek mélyén s főképp a tömegekben készülő krízis lényege.

A fordulat, a trianoni határok széttágulása, az elszakított magyarság egyik legjelentősebb tömbjének az anyacsoporthoz való visszatérése, a magyar élet térgyarapodása éppen a szívet legjobban szorongató pillanatban történt. E ténynek a maga méreteiben való jelentőségénél sokkal nagyobb a lélektani hatása. Hogy húsz év után a magyar sors fejlődése végre elindult abban az irányban, amelyhez reménységben ugyan az egész nemzet sohasem szűnt meg ragasz-

kodni, de sokan még a csüggedés szélén álltak a reménykedésben. Viszont a változás után az egész nemzet úgy érezte magát, mint Mózes Nebo hegyén, ahonét végre meglátta élete makacs vándorlásának célját, a jövőnek még ködben úszó, de már körvonalakkal kivethető tájait.

Nem egy egyházfő címerében áll a különös jelmondat: „Vox populi, vox Dei!” A mondásnak az az elve, hogy egészséges erkölcsi elveket valló nép közmeggyőződése és sejtelmei mélyén többnyire az igazság szólal meg valamilyen formában. Ebben az értelemben nagyon figyelemreméltó az ország minden rendű és rangú osztályainak s még hozzá nemcsak kizárólag a katolikusoknak az a sokszor hangoztatott sejtelme, hogy a magyar élet nagy fordulata, éppen *akkor*: nem közönséges esemény. Ha nem is éppen csoda, de mindenesetre *rendkívüli* és a *stílusa* — mert a köztudat az eseményeknek főképp a stílusát érzi meg —, nos a *stílusa*: eltér a magyar élet utolsó húsz éve alatti eseményeinek stílusától.

A közhangulat itt egyöntetűen hivatkozik az 1938-as év másik nagy eseményére, a Világkongresszusra. Erre hivatkoznak nemcsak egyesek, hanem azok is, akiknek azelőtt ilyesmi aligha jutott volna eszébe. Erre hivatkoznak és arra az épen maradt csodálatos Jobbkézre, amely a kellő pillanatban hivatkozott be nemzete sorsába, egy húszéves korszak válságait követő krízis közeledése idején. Ő vezette fel nemzetét húsz év sivatagában való vándorlás végén Nebo hegyére, hogy megpillanthassa jövőjének további útját. Ám a nemzetnek előbb át kellett esnie egy grandiózus lelkigyakorlaton, a katolikus magyar társadalomnak egy korszakot alkotó lelki és hitéleti megújuláson.

Ha vannak nagy pillanatok, amelyeknek suhogásában egy-egy kor lezárulását és egy másik kor kezdetét lehet érezni, akkor ezeknek a soroknak írója ezt a pillanatot 1938 május 27-ének éjszakáján érezte a

Millenniumi Emlék fölé emelt oltár magasságában. Ezen az izzó fényemelvényen, amely alatt csillogó fénypontok tengerével teleszórva sötéten terült el köröskörül a tér és amelyen százötvenezer hang morajlott az éjszakában. Ez a moraj fel-felkiáltott, mint a tengerzúgás. Százötvenezer férfi! És amögött, amit hangjuk mondott az éjszakában, az Egyház XIX évszázadának ragyogó dicsősége égett. A vértanuk sebei. A Cézárokról örületétől megkínzottak. A középkori dómok. A középkori teológiák gondolatépítményei. Az Egyház sorsának hányattatásai az időkben. Százötvenezer térfi hangjának moraja harsogott, akár a tenger. A százötvenezer férfi mögött egész Magyarország. Ezzel az éjszakával a magyar katolicizmus diadalmas harcinak negyvenéves korszaka zárult le! E negyven év elején az egyházpolitikai harcok, az „Alkotmány” megindulása, a Néppárt megalakulása és Prohászka fellépése áll. A hitetlen és ellenséges uralom alatt álló Budapest. A katolikus öntudatától és önérzetétől megfosztott intelligencia. A magukra hagyatott hívőrétegek. A kor végén pedig ez az óriási tér. S az egész ország hitvalló férfitársadalma ezen a csodálatos éjszakán!

Nevezzük-e ennek az új kornak jellegzetes jegyül azt, hogy a magyar katolicizmus — döntően nagyméretű súlyváltozással — a magyar élet legnagyobb tényezője lett? Talán ne azt emlegessük. Csúpan az okot, amely ezt a változást előidézte: a magyar katolicizmus belső történetének azt az eseményét, hogy a hitéleti erők forrósággal és fénnel sugározták át majdnem az egész katolikus magyar társadalmat, hogy alig akadt az országban katolikus — lett legyen az felnőtt vagy gyermek, férfi vagy nő —, akit ne érintett volna az eucharisztikus év tűztengerének egy-egy csodálatos cseppje. A katolikus magyarság lángtengerben merült meg ez év alatt, s lelkiéletének a kegyelmi életben való megtisztulása az egész magyarság számára történelmi eseménynek mutatkozott.

Lehet-e közömbös egy nemzet sorsa számára,

ennek a sorsnak irányító erői között az, hogy egyszerre milliókban és milliókban kezd teljes tudatossággal és fönséggel sugározni a Krisztusba merülő élet? Még kevésbé lehet közömbös a nemzet számára az, hogy nemcsak a vezető szellemek, hanem a tömegek is úgy tudatosították magukban a katolicizmust, mint ami nemcsak az egyéni élet erkölceit megszabó parancs, hanem a nemzet életét is szabályozó erkölcsi tétel.

Vegyük csak szemügyre: a tömegek szerte az egész országban — már a katolikus tömegek — a katolicizmusból fakadó elveket, szociális szabályozást és társadalmi törvényeket kívánnak. A katolikus elvek érvényesülését. És ez a kívánság még csak nem is öntudatlanul, hanem tudatosan él milliókban és milliókban. Nagyobb eredmény ez, mint amit bármiféle politikai program és bármiféle agitáció a politikai szervezésnek és politikai agitációnak bármiféle stílusú és méretű eszközeivel, eszközök alkalmazásával és macacsságával el tudott érni.

Azt, amit a magyar katolicizmus elért ma a magyar életben, azt nem közelíti meg sem röpcédulának, sem plakátoknak, sem jelszavaknak semmiféle tengere. Azt, amit a magyar katolicizmus elért, tisztán e világi fogalmakban és e világi tényekben való gondolkodással talán nem is lehet érzékeltetni. De ez talán felesleges is!

A magyarság sorsába való a *nem e világi* beavatkozást megérezte az egész nemzet. Sőt ennél többet érez. Azt érzi, hogy a Nébó-hegyi kilátás még nem teljes jutalma. A csodálatos Kéz tovább fogja vezetni s mint ahogy külső integritása a belső megújulás megindulásával, úgy a nemzet sorsának további előrehaladása a belső, lelki integritás további útjával kapcsolatos. Azokkal a lelki, társadalomszervezeti és társadalomszervezési reformokkal, amelyek felé a Szent Király — tovább mutatja az utat. Tovább mutatja: hatalmasan, parancsolóan és titokzatosan...

Nemzeti művelődésünk keresztény irányvonalai.

1939 május.

Amikor a kereszténységnek a magyar művelődésben, a magyar szellemi életben vitt szerepéről akarok szólni, a történelmet emlegetsem-e, a múlt dicső emlékeit idézzem-e, avagy inkább a jelen s a jövő feladatait fejtegetsem? Mert megtehetem mindkettőt. Amikor azt mondom: „Nemzeti művelődés”, felbukkan előttem Szent Istvánnak, az Árpádok korának víziója. Egyházunknak azon munkája, amely megteremtette Magyarországon a szellemi és anyagi művelődés alapjait. Először emelt kolostorokat és iskolákat, először alkotott irodalmat. Ugyanakkor azonban annak a roppant munkának a képe is feltornyosul előttem, amellyel a kereszténység a *mát* is akarja. A filozófiai rendszerekben épűgy, mint a társadalmi szemléletekben, az egyetemen épűgy, mint tömegolvasmányok világában, hirdetni akarja a maga igazságát, anélkül azonban, hogy bármit is elvenne a nemzet sajátos természetéből. Sőt a maga munkájával elősegíteni kívánja ezeknek a sajátos jellemvonásoknak kibontakozását.

A multat és a jövőt éppen ez kapcsolja össze. A kereszténység lényege a „tanítsatok!” Tanítsatok egy nemzetet, mely még pogány, tanítsatok meg az üdvösség hitére! Tanítsatok! Képezzétek ki lelkét, tegyétek alkalmassá, hogy lerakja a kultúra alapjait és kibontsa lelkének tulajdonságait, hogy értelme és érzelme helyes anyagot tartalmazzon és helyes módszerekkel működjék. Tanítsatok! Ne csak egyéneket, hanem le-

gyetek tekintettel a nemzeti létre is. Tanítsatok nemzeteket!

Ez a parancs több mint ezer éve él és hat a magyarság életében. Ezt a parancsot hozták magukkal a magyar néphez érkező első bencések, akkor még egyszál magukban, egy meg nem keresztelt földre. Ez az a parancs, melyből kifolyólag tanítanunk kell ma is, amikor egy ezredév fényes eredményeire nézünk vissza, amikor már kialakult és hatalmas egyházszerkezettel, szerzetesrendekkel, iskolákkal, Actio Catholicával s a társadalom mélyéig ható mozgalmakkal rendelkezünk. Igen, most is ez a parancs! Az Egyház kegyelmeket közvetítő, a természetfeletti életet megszervező működések mellett a „tanítsatok” parancsa. Nemcsak a természetfeletti célok irányában, hanem a nemzeti művelődés síkján is.

Az első kérdés ezzel kapcsolatban a múlt kérdése. Mit adott eddig a kereszténység a magyarságnak? S amit adott, organikus elemmé vált-e a nemzet lelkében? A második kérdés: Van-e feladata az egyháznak nemzetünkkel szemben ma és holnap? Mi az, amit adhat és adnia kell a magyarság lelkének, nemzetünk értelmi és érzelmi világának, a magyar kultúra épületének, valamennyi társadalmi osztály művelődésének? Mit kell adnia és hogyan adja azt?

I. Az első kérdés tehát, mit adott a kereszténység a magyarságnak s amit adott, a magyarság vérévé vált-e?

E kérdésre válaszolva, ki ne tudná, hogy a magyar művelődés a kereszténység adománya, Szent István alkotása. Hovatovább attól kell tartani, hogy közhelylyé válik Szent István emlegetése, annyira egyetlen mítikus törvényhozónk lett, akire mint kútfőre vonatkoztatunk minden helyeset és jót. Nem szeretnénk közhelyeket mondani, amikor arra célzok, hogy mint annyi másnak, úgy a keresztény művelődésnek is Szent István vetette meg az alapját és lehetőségeit. Vázoljuk

föl az eredeti értelemben vett Szentistváni ország vízióját. Mik azok a jegyek, amelyeket kultúrája mutat?

Mindenekelőtt, elszakadás a lovas-, nomád-, szkíta-kultúrkörtől, amelybe a Szent István előtti századokban tartozott nemzetünk. Ez az elszakadás teljes és végleges.

Lehetetlenség, hogy a magyarság eldobja magától a keresztény kultúrát és helyébe perzsa, vagy arab, vagy östörök, vagy belsőmongol, vagy indiai kultúrát helyezzen. Pedig arra talán lett volna néha-néha alkalma és talán a kísértés is megvolt.

1. Kultúrát cserélve, átvette a keresztény kultúra valamennyi alapelemét. Elsősorban a kinyilatkoztatott hitet s ennek a hitnek teljes dogmatikai kincseit. A keresztény magyarság második nemzedékében már magyar elmék, a legkiválóbb magyar nemzetségek sarkjai elemzik a keresztény tanítás összefüggéseit és tételeit.

2. Másodszor, átvette a keresztény tanításból folyó és a keresztény tanítással kapcsolatos egyéniség-eszmét. Ettől kezdve nem történhetett meg, hogy akár a vezetőosztályok, akár a néprétegek előtt a keleti pogányvilág egyéniségtípusai lebegjenek ideálokként. Az új magyar embereszmény: a keresztény ember.

3. A szentistváni művelődést jellemzi továbbá az, hogy elfogadta a nyugati keresztény kultúra gyökerezetét, a görög-római kultúrát. A magyarság előtt a szellemi multat nem hajdani khánjai jelentették, nem ferdeszemű és kőarcú kínai bölcsek, nem vizionárius sámánok, hanem Homeros, Vergilius, Plato, Aristoteles, az apostolok, és evangelisták és Szent Ágoston.

4. Negyedszer, vállalta a kultúracsere-t az étellel szemben való gyakorlati állásfoglalásában is. A keleti ember-eszme helyébe a nyugati keresztény eszmét helyezte. Vállalta a dolgozó embert. Hogy a magyarság nem maradt pásztorkodó, halászgató és vadászgató passzivitásban, vagy a keleti kényelem és szemlélődés

teljes tétlenségében, az a kereszténység érdeme és ajándéka.

Mindezt összefoglalva, nemzetünk kiszakította magát régi kultúrköréből, vállalta a keresztény tanítás egész dogmatikáját és a természetfölötti életet élő keresztény ember ideálját. Világi vonatkozásban vállalta az antik kultúrát, annak egész tartalmát. Vállalta végül, mint gyakorlati állásfoglalást, a dolgozó embert.

Tekintsünk most az ezután következő ezer esztendőre. Ezer év alatt és még ma is, a magyar művelődésben ugyanezeket az eszméket, ugyanezeket az irányvonalakat lelhetjük meg. Az már csak részlet, hogy a kolostori és plébániai iskolákból egyetemek lettek és a mai kitűnő iskolarendszer, hogy a tíz egyházmegyéből egyházszervezeti hálózat és Actio Catholica lett; hogy néhány latinul olvasó szerzetesből nagyszabású magyar humanista kultúra bontakozott ki. Nem akarok történelmet rajzolni, az elmúlt ezer évet szemlélve, csak az örök vonásokat kutattam, hogy pillantásunkat felemelhessük a következő ezer év felé.

II. Mi az, amit most és amit a jövőben adhat a kereszténység a magyar művelődésnek?

1. Adnia kell továbbra is a keresztény tanítás dogmatikáját és természetfeletti kultúráját. Vajjon adhatja-e? Vigyázzunk! Ne legyünk könnyelműek és ne higgyük, mintha mindezt minden további nélkül adhatná. A jelenben óriási kultúrválság, a tömegek krízise játszódik le, mely veszélyezteti ennek a természetfölötti kultúrának lehetőségeit. Sokan vagyunk azért, akik a jelen és a közeljövő legsürgősebb feladatának azt tartjuk, hogy a keresztény tanítás dogmatikai tartalmát minél jobban megerősítsük egyénekben, társadalomban, az egész nemzetben. Szélesebben kell közkinccsé tenni, mint ahogy azt a hitoktatás mai állapota s az egész katolikus sajtószervezet ma közvetíti. Több, szélesebb körű, részletesebb és alaposabb tudást és főképpen sugárzóbb élményt kell támasztanunk, mint amilyenel ma rendelkezünk.

2. A kereszténységnek adnia kell továbbá az égre néző embereszményt a maga összes fokozataival. A hitbuzgó, hitében élő katolikust éppúgy, mint a szentet. A szentek adásának programját szükséges épúgy kimondanunk, mint egyéb programpontokat, hogy mennyiben járul egy-egy ország szellemi kultúrájához szentjeinek száma, mi sem mutatja jobban, mint saját történelmünkben az Árpádok kora, továbbá Franciaország és Olaszország példája, hol egész korszakot itatott át égő lelkiséggel az, hogy kultúrájának legfőbb fényforrása szentjeiben volt. Prohászka egyik gondolata volt az, hogy Magyarországon hiányoznak a szentek, s most leginkább szentekre volna szükségünk. A magyar katolicizmust, főképpen annak a világiakat felölelő szervezetét, az Actio Catholicát eddig is az a főgondolat vezette célkitűzéseiben, hogy megszentelje az ország társadalmát és magyarságát. Ezt a célt szolgálta az elmúlt két év erőfeszítése, mely az Eucharisztia tündöklő fényeivel járta át az egész magyar katolicizmus életét. Ennek a spirituális kultúrprogramnak etappeját éljük tulajdonképpen ma is, amikor az Eucharisztikus Világkongresszus évfordulóján felébreszteni óhajtjuk Magyarország nagy megszentelési kísérletének emlékezetét. Az előjelek arra mutatnak, hogy eredménnyel. Mert gyermekeink ma délelőtti megrendítő megnyilatkozása után biztosítotttnak látszik, hogy pénteken este a nők, szombat éjjélkor pedig a férfiak tízezrei lepik el a Hősök terét, ahol nem tesznek mást, mint Szentséget imádnak, gyónnak és áldoznak, ha a Mindenható jó időt ad. Szenteljük meg a magyar embereszményt. Legyen ez a magyar katolicizmus állandó akarata, a magyar társadalom állandó feszülése, a székesegyházak, plébániatemplomok, hitoktatás, iskola, egyesületek szakadatlan erőfeszítése. Még nem tettünk eleget a hitélet mélységeért. Társadalmunkat még nem hatotta át eléggé Krisztusnak a kereszten kiontott vére.

3. Harmadszor, adnia kell a kereszténységnek azt, amit adott ezer éven át: a keresztény kultúra klasszikus

humanista alapjait. A keresztény humanista filozófiát, a tiszta és reális emberi gondolkodást veszély fenyegeti. Gondolunk itt a felburjánzó mítoszokra. A magyar katolicizmusra itt is várnak feladatok. Ma már nem vagyunk pusztá tanítványok. A magyar gondolkodás már önálló eredménnyel járulhat a nyugati kultúra területén jelentkező veszélyek leküzdéséhez.

4. A tömegek számára ennél sokkal többet jelent az a negyedik feladat, a legszebb és leghatalmasabb feladatkör és ez: a dolgozó ember kultúrája.

Annakidején a kereszténység volt az, mely a nemzet elé hivatásként állította a dolgozó embert. Azóta ezer év tellett el, s nekünk, katolikusoknak ma is az a feladatunk, hogy a kor szociális viszonyai között megvédjük a dolgozó ember jogát, s hogy a munkának járó erkölcsi jogokat egyetemes, társadalmi erkölccsé tegyük. Egyszóval, hogy megteremtsük a kor szociális kultúráját.

Mindazt, amit elmondottam, nem végezhetem hatalmasabb és gyönyörűbb akkorddal, mint azzal a munkával, amelyet a katolicizmus végez a szociális erkölcs társadalmi megalapozása terén. Több kísérlet folyt le már Magyarországon abban az irányban, hogy a szociális eszményeket a társadalom erkölcsi eszméivé tegyék. Ilyen volt pl. a marxizmus, mely azonban a maga gondolataival egyenesen katasztrófába lökte országunkat. Meg kell állapítanunk, hogy nálunk a katolicizmus volt az, mely úgy harcolt a dolgozó embert megillető jogok elismeréséért, hogy egyetlen hang sem emelkedett ellene. Ma már legfeljebb csak az a kérdés, hogy miként valósítjuk meg a szociális erkölcs követelményeit, mert az nem kérdés többé, hogy meg kell valósítanunk. Mozgalmi életünk legfiatalabb és erőteljes sarjadásai kívánják és sürgetik a szociális lelkiismeret uralmát az egész magyar társadalomban, törvényhozásban és a társadalmi osztályok egymással való érintkezésében.

Ime, igen tisztelt Nagygyűlés, ezek a magyar kato-

licizmus irányvonalai a magyar művelődésben, a nemzet szellemi, erkölcsi és társadalmi lelkületében. A feladatok és erőfeszítések felett pedig ugyanaz ragvog, akihez vezette népünket apostoli Szent királyunk s akinek dicsőségét világgraszoló módon szolgáltuk a mult esztendőben, amely eseménynek emlékezetét üljük jelen ünnepségeinkkel. Álljon nemzeti kulturánk felett egy további évezreden át a legfőbb irányelv: Krisztus tegnap, Krisztus ma, Krisztus holnap, Krisztus mindörökké!

Mit végeztünk eddig?

1938 december.

Az *Actio Catholica* országos vezetőségének annakidején — az Ügyrend értelmében — ötévi időtartamra adott megbízást a püspöki kar. Ez az öt esztendő az idén letelt, miértis az országos elnökség megbízatását az őszi püspöki konferencia előtt visszaadta. A magyar A. C. életében ez az öt esztendő egyébként is zárt egészet alkot: az országos szervezet szívós, kitartó munkával kiépült és a hármasszentév során dicséretesen megállotta a teherpróbát, amint azt a római világszervezet vezetősége is megállapította.

A püspöki kar szintén elismerését fejezte ki az országos elnökség munkája felett és a további vezetéssel ugyanazt az elnökséget bízta meg.

A Felvidéknek hozzánk csatolt részén lakó hitestvéreinknek amúgy is be kellett volna mutatnunk, milyen módszerekkel, milyen munkát végzett eddigélé a magyar A. C. — Minthogy pedig öt év sok idő s annak folyamán nemcsak események, hanem alapelvek is feledésbe mehettek: ez alkalommal röviden visszapillantunk a múltba és megismételve lerögzítjük mindazt, amit az A. C. munkatársainak tudniok illik és tudniok kell.

Mit akar a pápa az *Actio Catholicá*val?

Amint az egyes emberek élete, úgy az emberi közösségek, egyesületek élete is a születés pillanatától kezdve eleinte felmenő irányban fejlődik, erősödik, gyarapodik. Bizonyos idő múlva nehézségek, válságok

lépnek föl a szervezetben, a fejlődés megáll, az erő görbéje felé hajlik, míg a végére pontot tesz a halál.

Egyetlen emberi egyesülés mutat kivételt az általános szabály alól: a Krisztus alapította Egyház. Az Egyház életében is voltak és vannak nehéz, válságos korszakok. Azonban a Szentlélek Úristen minden válságos időben gondoskodott orvorról és orvosságról, s ezzel nemcsak megszüntette a válságot, hanem új kivirágzást, új nekilendülést hozott.

Korunk rohamos és tömeges elpogányosodása komolyan veszélyezteti Krisztus országát. A bajnak azonban ezúttal is támadt erőskezű és hivatott orvosa: XI. Pius pápa. És az orvosság: az Actio Catholica.

Az utolsó században a demokratikus világáramlás a szervezett tömegek kezére játszotta a népek kormányzását. Sajátságos tünet azonban, hogy ezek a demokratikus áramlások mindenütt egyház- és hitellenes erőket vetettek a kormányrúdhöz. Ma pedig olyan korszakot élünk, amelyben nem a tanultság, a hideg értelem és a bölcsesség dönti el a népek sorsát, hanem a tömegek felzárkózása emberek, jelszavak és törekvések mögött. Aki meg bírja szervezni a tömegeket, az a győzelem útjára lépett. A legtöbb helyen azonban a tömegeket istenellenes vagy legalább is krisztustalan szellemben irányítják és vezetik. Az *ateizmusnak helyenkint nyílt, másutt burkolt tömegmozgalmával a Szentatya másik tömegmozgalmat indított el: az Actio Catholicát. Nem más ez, mint a katolikus hívők tömegmozgódulása Krisztus országának védelmében.*

A tömegek mozgatásához azonban *mozgatók kellenek*. Világos, hogy az ellentábor szervezettségével szemben az eredetileg erre hivatott papság egymagában nem veheti fel eredményesen a harcot, már csak számának csekélysége miatt sem. *Szaporítani kell a munkások számát az Úr szőlőjében és minthogy a modern lelkipásztorkodásnak igen sok olyan ága van, amelyeknek ellátásához nem szükséges feltétlenül az egyházi rend kegyelme: a pápa a buzgó és öntudatos*

világi katolikusokat hívta fel, hogy vegyenek részt „az Egyház hierarchikus apostolságában”. „Kézenfekvő — mondotta —, hogy a világiak erőteljes támogatásával a papság tevékenysége több gyümölcsöt fog hozni és több olyan hívőhöz is el fog jutni, akik különben sohasem meríthettek volna hasznát az igehirdetésből és a hivatalos egyházi szolgálatból.”

A Szentatya elgondolása szerint az Actio Catholica munkatársainak *legelsősorban saját maguknak* kell buzgó és Krisztus törvényeihez szigorúan alkalmazkodó életet élniök. Ezenfelül azonban fegyelmetten és önzetlenül kell a *püspökök irányítása mellett az Egyház segítségére* sietniök, hogy ezáltal bizonyos módon *kiegészítsék a lelkipásztorok munkáját*. Röviden: „az Actio Catholica új, valóban hatásos és egyre tökéletesebb újjászületést akar megvalósítani, amely mélyen vallásos érzésből táplálkozik. Ez az érzés az Actio Catholica lényegének lényege és lelkének lelke kell hogy legyen”.

Mit akar tehát a pápa az Actio Catholicával?

Azt, hogy komoly hitéletet élő, gerinces katolikusok segítségére siessenek lelkipásztoruknak a lelkek meghódításának munkájában, Krisztus országának terjesztésében.

Ez a tevékenység az A. C. És csakis ez! Nem pedig az a sokféle egyéni kitalálás, amelyet egyesek belemagyarázni szeretnének.

Megismerkedtünk tehát az orvossággal. Lássuk ezek után, milyen adagolásban használta azt a magyar katolikusság.

Magyar alapelvek.

Magyarországon a belterjesebb lelkipásztorkodás és a világi híveknek szorosabb bevonása az apostolkodás munkájába, valamint az Egyház feladatainak a hierarchia vezetése alatt való részbeni átvállalása, voltaképpen az 1918/19. évi forradalmakat követő időben indult meg. Ekkor rendelte el ugyanis a magyar

püspöki kar az *autonóm egyházközségek* felállítását minden plébánián (szükséghez képest többet is). A magyarországi autonóm egyházközségen egy-egy *plébánia híveinek szervezett összességét* értjük, akik a megyéspüspök joghatósága és a helyi plébános (lelkész) vezetése alatt a püspöktől előírt és jóváhagyott szabályzat szerint választott képviselőtük útján bizonyos *egyházi ügyek intézésében résztvesznek*. Az egyházközségek önkormányzati hatásköre a tisztviselők és alkalmazottak választásán kívül kiterjed a költségvetés, zárszámadás elkészítésére, az egyházi adó kivetésére és behajtására, az egyházközségi vagyon kezelésére, az iskolák és az egyházközségi intézmények igazgatására, valamint (a templomi alapítványi s a javadalmi vagyonon felül) egyéb helyi egyházi vagyontárgyaknak s azok kezelésének felügyeletére. Nagyobb városokban az egyházközségek *központi tanácsot*, az espereskerületekben *kerületi tanácsot*, az egyházmegyékben *egyházmegyei központi tanácsot* alakítanak. Ezek a központi, kerületi és egyházmegyei tanácsok az anyagi erők helyes megosztásáról és aktuális, közös egyházi kérdésekről tanácskoznak és javaslatokat tesznek.

Az egyházközségek szervezése különösen a nagyobb városokban gyorsan haladt előre és hitbuzgalmi, karitatív és kulturális téren, valamint a sajtóapostolkodás vonalán igen értékes világi elemeket (férfiakat, nőket, ifjakat és gyermekeket egyaránt) foglalkoztattak — a nélkül azonban, hogy ezek az erők a plébániák és egyházmegyék határain túl is egységes munkába állíthatók lettek volna.

Ezt a hiányt százszázalékos mértékben pótolta az Actio Catholica szervezetének felállítása.

A magyar Actio Catholica a Pápa elgondolásához híven, szigorúan *alkalmazkodik az Egyház hierarchikus rendjéhez*.

Minálunk tehát a fentiek szerinti *egyházközségek* az Actio Catholica-mozgalom hordozói. Ebből folyó-

lag nálunk minden megkeresztelt katolikus automatikusan tagja nemcsak valamely egyházközségnek, hanem az Actio Catholicának is. Hasonlattal élve: az egyházközség a liszt, az Actio Catholica a kovász, s ennek a kettőnek teljes szétválaszthatatlan egyesüleből lesz az életet adó kenyér. Az *Actio Catholica* tehát nálunk nem külön egyesület, de nem is egyházi hatóság, hanem a hierarchia teljes tekintélyével felruházott, hivatalos mozgatóerő, amelynek központja a mozgalmi vonalon — ha kell — magukkal az egyházközségekkel is közvetlen kapcsolatba léphet. Az élet követelte rugalmasságát nem korlátozza az egyébként feltétlenül szükséges egyházhatósági szervezet és a szolgálati út betartása.

Országos vonatkozásban az *Actio Catholica* a püspöki kar közvetlen irányítása alatt álló és a hierarchikus apotolkodás egyes ágaiban szakszerűen dolgozó, mozgató, propagáló és számonkérő szerv, amely az egyházmegyei határokon túl eleven és átütő erővel rendelkező egységbe foglalja az ország katolikuságának törekvéseit és kívánságait.

Ugyanez az összefogó erő tartja össze és élteni egy-egy egyházmegyének és esperesi kerületnek a tagjait is.

Az *Actio Catholica* országos szervezetének tevékenységét kezdettől fogva egy-egy nagy *horderejű vezérlő gondolat jegyébe* állította be a vezetőség, attól a megfontolástól vezérelve, hogy aki sokat markol, keveset fog s az erők túlságos szétforgácsolása többet ártana, mint használna.

Valamennyi vezérgondolat magja erősen *szociális és kifejezetten magyar* vonatkozású s éppen azért nemcsak a katolikuság körében keltettek élénk visszhangot, hanem az állam és a törvényhatóságok életében is — sokszor talán tudat alatt — sok üdvös szociális intézkedés forrásává lettek. Az ország közvéleményének ezzel az irányításával az *Actio Catholica társadalmi vonatkozásban* is felbecsülhetetlen értékű munkát

végzett és nagyban hozzájárult a társadalom felelősségtudatának szociális szempontból kedvező kialakulásához.

A magyar A. C. hosszanti keresztmetszete.

A magyar Actio Catholica szervezete a hierarchiának megfelelően hármass tagozódású: *országos egyházmegyei és egyházközségi*.

Országos szervezet

Az Actio Catholica *központi irányító szerve az országos elnökség*, amelynek *elnöke* a Hercegprímás, ügyvezető elnöke pedig a püspöki kar által megválasztott püspök. *Tagjai*: két világi társelnök, a szakosztály számának megfelelően öt alelnök, az országos igazgató és a főtitkár. — Az országos elnökség a püspöki kar irányítása mellett elkészíti az A. C. évi *munkatervét*, gondoskodik annak *végrehajtásáról*, végül *számonkéri* a végzett munkát. Az országos elnökség *végrehajtó szerve* a *Központi Iroda*, amelynek élén az országos igazgató áll. Hivatalos körirata: a „*Katolikus Akció*”.

Az országos elnökséget munkájában az *Igazgató Tanács* támogatja. *Tagjai*: az országos elnökségen kívül az egyházmegyei A. C. igazgatók, az egyházközségek képviselői (egyházmegyénként 1—1), a magyarországi férfi- és női szerzetesrendek, valamint a térfitanítórendek egy-egy képviselője és az összes férfi-, női, férfi-ifjúsági, leányifjúsági és gyermekegyesületek egy-egy képviselője, továbbá a kinevezett tagok. A tagok megbízatása öt évre szól. — Az Igazgató Tanács az országos elnökség meghívására a szükséghez képest tartja üléseit.

A mozgalomnak legszélesebb körű tanácsadó és számonkérő szerve az *Országos Tanács*. Tagjai mindazok, akik az igazgatótanács tagjai, azonkívül az egyházmegyének még két-két (összesen három) kiküldötte,

a szerzetesrendek magyarországi legfőbb előljárói, az országos egyesületek egy-egy képviselője, továbbá a kinevezett tagok. — Az Országos Tanács általában a katolikus nagygyűlések idején tartja rendes ülését. Az országos elnökség a szükséghez képest rendkívüli ülést hívhat össze.

Egyházmegyei szervezet.

Az A. C. egyházmegyei szervezete a) az Egyházmegyei Tanácsból, b) az Esperesi Tanácsokból áll.

Az *Egyházmegyei Tanács elnöke* a megyés főpásztor vagy annak helyettese. *Tagjai* a káptalan kiküldöttjei, a főtanfelügyelő, a kerületi esperesek, az espereskerületi tanácsok által megválasztott egy-egy tag, a főpásztor által kijelölt egyesületek és intézmények képviselői, az egyházmegyei igazgató és a kinevezett tagok.

Az Egyházmegyei Tanács a főpásztor irányítása mellett az egyházmegye különleges viszonyainak megfelelően végrehajtja és végrehajtatja az országos elnökség határozatait, irányítja, támogatja és az Esperesi Tanácsok útján ellenőrzi az egyházközségek munkáját és a szükséghez képest az egyházmegyei hatóságtól intézkedést kér a kitűzött feladatok megvalósítása érdekében.

Az *Esperesi Tanács elnöke* a kerületi esperes, *tagjai*: az egyházközségek egyházi és világi elnöke és egy-egy világi kiküldöttje. *Tanácsadó szerve* a szakosztályok számára megfelelően választott öt előadó — lehetőleg világiak —, akik az egyházközségi szakosztályok munkáját közvetlenül irányítják, ellenőrzik és számonkérlik.

Egyházközségi szervezet

Az Actio Catholica egyházközségi vezérkara tulajdonképpen azonos az Egyházközségek Igazgatási Szabályzata értelmében megválasztott képviselőtestület-

tel, illetőleg tiszttalakkal. Természetadta vezetője a plébános és az egyházközségi világi elnöke, a szakosztályok munkájába azonban bevonhatók olyan alkalmas egyházi vagy világi személyek is, akik esetleg nem tagjai az egyházközségi képviselőtestületnek.

MIKA

Egészen sajátos alakulata az A. C.-nak a *Magyar Ifjúsági Katolikus Akciója (MIKA)*, amely voltaképpen laza keretű szervezetben egyesíti mindkét nembeli ifjúságot, az elemi iskolás gyermekeken és az egyetemi ifjúságon kívül, amelynek irányításáról más úton történik gondoskodás. (Szívgyárda, bajtársi szövetségek.)

A MIKA szervezete a következőképpen alakul:

Férfiifjúság:

Iskolát végzett ifjak

Munkás- és iparosifjak (Kat. Legényegylet és KIOE)

Földműves ifjak (KALOT)

Diákok (DIKA)

Leányifjúság (EMELKA):

Iskolát végzett leányok (KLOSZ)

Munkásleányok (DL)

Falusi leányok (Falusi Leánykör)

Iskolás leányok (ILKA)

A MIKA-ban tömörített s az egyházközségi élettől mindaddig meglehetősen távol állott ifjúság vallásos öntudatának és érdeklődésének felkeltésére négy nagyvonalú megnyilvánulás rendezését határoztuk el. Az első ilyen állomás az 1936 őszén megtartott és Krisztus királyságának gondolatkörébe illesztett lelki gyakorlat volt, amelyet nemcsak az iskolákban, hanem a falusi és városi ifjúság különböző csoportjaival elvégeztettünk. További állomások voltak a keresztségi fogadalomnak és a bérnálási ígéretnek ünnepléses megújítása, végül egy egész országra szóló, ha-

talmas és ünnepélyes közös szentáldozás. Ehhez a nagy hullámokat felvert megmozduláshoz kész lelki gyakorlatos beszédvázlatokat adtunk minden egyes csoport részére.

Együtt működő szervek.

Az egyházközségi alapszervezet semmikép sem zárja ki a szerzetesrendek és egyesületek együttműködését, sőt amint a tapasztalatok mutatják, a katolikus tevékenységnek nagyvonalú, egységes irányítása az egyesületi életre is termékenyítőleg hat, a szerzetesrendek pedig egyrészt a vezetésük alatt álló, speciális célokért dolgozó egyesületek révén, másrészt a fokozottabb lelki igények kielégítése által nélkülözhetetlen erőforrásként kapcsolódnak bele az Actio Catholica munkájába, amint azt legutóbb az eucharisztikus szentév lelki előkészületei során fényesen be is igazolták.

Az egyesületek egy része azzal használ a közös ügynek, hogy a személyek kiválogatása és egyéni lelki nevelése által apostoli lelkű munkatársakat állít az egyházközségek táborába, másik része pedig az egyházközségi szakosztályok egy-egy feladatcsoportjának lebonyolítását vállalja el az egyesületi élet adottságainak előnyös kihasználásával.

Ezek szerint minden feltétel megvan ahhoz, hogy kellő buzgóság mellett „senki se essék ki Péter hálójából csak azért, mert nem volt aki utána nyúljon”! (1935. III. 22-i közös pászorlevélből.)

Az A. C. szervezet vízszintes keresztmetszete.

Céltudatos, szervezett munka csak megfelelő munkamegosztás mellett lehetséges. Éppen azért az Actio Catholica kezdettől fogva bizonyos megosztás szerint csoportosította az évi programmal kapcsolatos teendőket. Külföldön ez a munkamegosztás részben a hívek osztályozása által történt: az Actio Catholica

ifjfiak, nők, ifjak és gyermekek csoportjai szerint folytatja tevékenységét. — Más körülmények más megoldást kívánhatnak, tehát ennek a felosztásnak a helyességét bajos volna vitatni, nálunk azonban a híveknek ilyenén csoportosításával csak néhány igen kis létszámú egyházközség kísérletezett, ahol az egyházi élet kialakítását nem lehetett remélni. Általában azonban a *szakosztályok* szerinti tagozódás vált be, legfeljebb a szakosztályok száma körül mutatkoznak némi eltérések.

A jóváhagyott ügyrend szerint a következő szakosztályok szerint tagozódik egyöntetűen az országos, egyházmegyei és egyházközségi szervezeteink munkája:

1. hitbuzgalmi és erkölcsvédelmi,
2. kulturális,
3. szociális és karitatív,
4. sajtó és
5. szervezési szakosztályok.

Vannak egyházközségek, ahol a szervezési szakosztály teendőit a hitbuzgalmi szakosztály munkatársai végzik, míg a sajtóügyek a kulturális vonalon nyernek lebonyolítást. Ezekben tehát csak három szakosztály működik, ami azonban a munka menetén nem sokat változtat. — Természetesen az évi munkaterv is szakosztályok szerinti megoszlással készül, hasonlóképpen az évi beszámoló is. Ez a szakosztályi rendszer lényegesen megkönnyíti a világi munkatársak foglalkoztatását, mert ezen a módon a hívek minden rétege számára tudunk alkalmas feladatokat kijelölni, kezdve a tanultabbakon egészen a legegyszerűbb, buzgó zseléremberig vagy asszonykáig, valamint a mindkét nembeli ifjúság, sőt a gyermekek részére is.

*

Az évi munkatervet *hozzászólás* végett a „Katolikus Akció” hasábjain közöljük valamennyi egyházközséggel. A hozzászólások mérlegelése és a püspöki

kar jóváhagyása alapján a Központi Iroda haladéktalanul megkezdi a *végrehajtást*. A munkatervet szakosztályonként *végrehajtási utasítással* egészíti ki. Az évi vezérgondolatot 10—12 témakörre osztva, kész *kultúrelőadási anyagot* küld ki az egyházközségeknek. A „Katolikus Akció”-ban pedig *hónapról-hónapra* megjelöli a *teendőket*. A körirat címlapján rövid „*agendá*”-t közöl, míg a lap többi részében részletes, *gyakorlati útmutatást* ad, többnyire az életben jól bevált példákkal fűszerezve.

Az egyházmegyei és esperesi tanácsok azonnal átveszik a központ „leadását” és a helyi szükségletnek megfelelően kibővítve vagy felerősítve *továbbsegérik* azt az egyházközségek felé, ahol a *volta-képeni valóraváltás* haladéktalanul kezdetét veszi.

A plébános összehívja az egyes *szakosztályok vezetőit* és szűkebb körű munkatársait és egyesült erővel beleillesztik a munkaterv egyes pontjait az egyházközségi és egyesületi életbe. Elkészítik a közvélemény kialakítását szolgáló *kultúrelőadások* műsorát, az egyes *munkacsoportokat* kiosztják az arra alkalmas egyesületeknek vagy munkatársaknak. Hasonlóképpen megkapják a szükséges utasításokat az *utcamegbízottak* (tanyamegbízottak, családgondozók) is, akik a *hívek között* az egyéni propaganda apostoli munkáját végzik.

Ezzel aztán *elindul az évi vezérgondolat országos hódító útjára*. Visszhangja kél az öntudatos, tevékeny világiak által a községek és törvényhatóságok tanácskozásain, beleszövődik az egyesületek életébe, testet ölt az iskolaszobákban és egyetemi katedrákon, utat talál a kis falvak kultúrházába éppen úgy, mint a városi katolikus körök előadótermeibe. Nyomait ott találjuk a lelkivezetők egyéni megbeszéléseiben és a lelkigyakorlatos házak elmélkedéseiben, a helyi és egyesületi közlönyök, valamint az országos napilapok hasábjain is.

Az általános szellemi megtermékenyítés nyomán megszületnek a *tettek*: egyéni elhatározások és áldozatos cselekedetek, egyházi és politikai községek végzései és alkotásai, törvényhatósági szabályrendeletek és országos törvények: többé-kevésbé Krisztus Király akarátának megvalósításaképen.

Együttal azonban mélyül a lelkek buzgósága és izmosodik a katolikus öntudat, komolyodik az egyesületi élet és új területeket hódít a katolikus sajtó, miközben maga is egyre jobban közeledik Krisztus országának valóságához...

És mire a magyar föld hátán aransárgára érik a búzakalász, az A. C. országos szervezete is elért a munkaév végére. És amint az istenadta életet betakarítják és asztagba rakják a kérges, napégette, dolgos kezek, ugyanúgy megindul a betakarítás, a *beszámolás* az A. C. egész vonalán is.

Május havában kimennek a plébániákra a *statistikai beszámoló ívek*, amelyek a kérdőpontok pontos kitöltése alapján hű képet adnak az egyházközségi szakosztályok működéséről.

Az így nyert adatokból készül — a munkaterv és az elért eredmények egybevetése mellett — az *országos beszámoló jelentés*, amelyet az országos igazgató terjeszt az elnökség, az Igazgató Tanács, végül az Országos Tanács elé.

Időközben természetesen a másik vonalon már javában dübörög a következő év munkája, hasonló módszerekkel, de egyre erősödő irammal és egyre szélesedő és mélyülő mederben.

A. C. a Felvidéken.

A csehszlovák államban sohasem fejlődhetett ki az A. C. olyan értelemben és olyan egységesen, mint Magyarországon. Úgy a magyar, mint a szlovák népcsoport idegenkedett attól a gondolattól, hogy a hit-

életi szempontból is annyira különböző népek katolikus akcióját Prágából irányítsák, mert feltehető volt, hogy a csehek az Actio Catholica szerveit is a magyarság megkurtítására, visszaszorítására, végeredményben elnemzetietlenítésére fogják felhasználni.

A felvidéki plébániákon azonkívül *nem alakultak meg az egyházközségek*, mint nálunk. Ahhoz tehát, hogy az A. C. nyilvánosan szerepelhessen és templomon kívüli megnyilatkozásokat rendezhessen, bizonyos — államilag jóváhagyott — egyesületek közbeiktatására volt szükség. Az egyesületi munka egységes irányítására a püspöki kar úgynevezett moderátorokat nevezett ki. Ezeknek a hivatása volt, hogy a magyar Katolikus Akciónak alapjait lerakják.

Ilyen egyesületek voltak:

1. A *Caritas*, amelyben magyar helyi csoportok is alakultak, azonban ezek szorosan vett karitatív kereten túl átfogó szervezkedő és apostolkodó munkát mégsem fejthettek ki.

2. *Prohászka-Körök*. Tagjai: főiskolai hallgatók. Céljuk: öntudatos magyar intelligencia nevelése és világnézeti felkészítése, amely iparkodik katolikus életet élni és apostolkodni úgy az intelligencia, mint a legszélesebb néprétegek körében. Kezdő tagjaik számára világnézeti tanfolyamokat tartottak, a főiskolások számára zárt lelkigyakorlatokat rendeztek. — Természetes, hogy a már diplomás tagok továbbra is résztvettek a munkában és ezek közül most már többen tevékenykednek a közéletben.

Kezdetben szemükre vetették, hogy a katolikus jelleg hangsúlyozásával megbontják az egységes magyar frontot. Ezzel szemben áll az a tény, hogy a Prohászka-Körök tagjai a nem kimondottan katolikus magyar kultúrális és pártmozgalmakból is derekasan kivették részüket, szerencsésen megoldva azt a nem csekély feladatot, hogy míg a Katolikus Akció munkájában el kellett kerülniök minden politikai vonat-

kozást, ugyanakkor gerincesen helyálltak a magyarság politikai érdekeiért is.

A Prohászka-Köröknek női ága is van. Folyóiratuk az „Új Élet”.

3. *Katolikus Legényegyletek.* A magyar nyelvterület kisebb-nagyobb városaiban működnek és már többször tartottak országos jellegű kongresszusokat. A munkásifjúság részére utóbbi időben nyári pihenőtáborokat is rendeztek.

4. *SzKIE.* A Szlovenszkói Katolikus Ifjúsági Egyesület a falusi ifjúság részére alakult. Bár jogilag ösztörszertartozott a szlovák ággal, valójában a magyar ág meglehetősen függetlenül működött és határozott érdemei vannak a falusi ifjúság magyar nemzeti szellemű nevelése terén. Problémái nagyjából ugyanazok voltak, mint a Prohászka-Köröknél. A Szlovenszkói Magyar Kultúr Egylet (SzMKE), amely felekezeti közeli szerve a felvidéki magyarságnak, a kifejezett katolikus jellegű szervezkedésben itt is az erők szétforgácsolását és hiábavaló erőpazarlást látott s a legutóbbi években az úgynevezett nemzeti totalitás gondolatából kiindulva önkénytelenül is szembe fordult a SzKIE-vel, anélkül azonban, hogy valójában bármi vonatkozásban olyan tevékenységet fejtett volna ki, ami a katolikuságot legtávolabbról is érintette volna. — A SzKIE-nek is vannak leánytagjai. — Folyóirata az „Ifjúságunk”.

5. *Cserkészlet.* A középiskolai ifjúság kizárólag a cserkészlet kebelében volt katolikus és magyar alapon szervezhető, viszont éppen ezért a felvidéki magyar cserkészlet vezetősége és a fiúk túlnyomó része katolikus. A katolikuság szempontjából igen érdekes csoport. Lapjuk a „Tábortűz”. Kísérlet történt a magyar középiskolai ifjúság egységes katolikus öntudatra nevelése ügyében, azonban nem sok eredménnyel.

VISSZAPILLANTÁS, AMELYBŐL A JÖVŐT ÉPÍTJÜK.

1933/34.

Szervezés, propaganda.

Az alapvetés esztendeje. A püspöki kar rendelkezésére megalakulnak az *egyházközségek* a vidéken is (a nagyobb városokban eddig is működtek) és megindulnak szerte az országban a kisebb-nagyobb méretű *propagandagyűlések*, amelyeken a hívek seregei megismerkedtek az A. C. szervezetével, célkitűzéseivel. Rossz nyelvek „dictio catholica”-nak gúnyolták ezt a szellemi hadjáratot, a vezetőség azonban igen jól tudta, hogy a meggyőzés leghatásosabb fegyvere ma is az élőszó.

A „dikció” mellett kevésbé hangosan és kevésbé látottan erélyes munka indult meg egyrészt a *papság tájékoztatására*, másrészt a *világi apostolok* kiválasztása és kiképzése terén. A papnevelő- és katolikus tanítóképzőintézetekben *rendes tantárgy* az Actio Catholica. Minden egyházmegye számára külön *egyházmegyei igazgatót* jelöl ki a főpásztor, aki összefogja és irányítja az egyházmegyei A. C.-szervezetek munkáját, viszont összeköttetést létesít az országos központ felé. — Összeül az első *lelkipásztori konferencia*, amelynek során részletesen megtárgyalják az A. C. sorsdöntő jelentőségét, magyar és világhelyzetét és szervezeti működtetését.

A világi apostolok képzését szolgálták távolabbról az esztergomi *nyári egyetem*, valamint a tanárképző *világnézeti tanfolyam*. Közelebbről a Szív-hét és a különböző *veztőképző kurzusok*.

Az általános hitbeli megerősödést nagy lendülettel vitték előre a húsvéti *gyónásra készülő triduumok*, valamint a *kultúrelőadások*, amelyeknek egységes sikere érdekében a központ kidolgozott beszédvázlatokat adott ki. Ezeknek a témái a következők voltak: 1. Mi az Actio Catholica? 2. A katolikus egyház népnevelő tevékenysége történeti alapon. 3. Igaz-e mind,

ami írva van? 4. A gyermeknevelés legfőbb irányelvei XI. Pius enciklikája szerint. 5. A szociális kérdés. 6. Mit akar és mit hirdet a Quadragesimo anno? 7. Dávid és Góliát. (Sajtóbeszéd-vázlat.)

Jelentős kilépés volt az A. C. munkatársainak szorosabb bekapcsolódása az *iskolánkívüli népoktatásba*. Erre a célra a központ külön szakszerű *utastítást* adott ki, amelynek nyomában lelkes tevékenység indult meg, kellő alapot szolgáltatva a későbbi munkához.

Elindultak hódító útjukra az úgynevezett „*ébresztő írások*”. Ezek között az első a *katolikus* karitással kapcsolatos tudnivalókat ismertette. A karitatív szellem megerősödését igazolta az esztergomi egyházmegye *szervezett karitás-akciója*, amely azóta is igen áldásos tevékenységet fejt ki a szegénység között.

A következő füzetek a *Quadragesimo Anno* körlevél népszerűsítését célozták: Krisztus kopogtat a gyárak kapuján. — Lehet-e még segíteni az emberiségben? — Mi történik Oroszországban?

A sajtó vonalán külön *sajtó-katé* került kiadásra. A sajtószakosztály egyfelől igyekezett a katolikus közönség óhajait és elgondolásait a katolikus szerkesztőségek előtt képviselni, másfelől az Actio Catholica szervezeteit a sajtópropaganda érdekében mozgósítani. A sajtóöntudat felkeltésére szolgált az „*A mi erőnk a mi sajtónk*” című röpirat.

1934/35.

Krisztus és a család.

Elsőízben érvényesült az az elv, hogy az országos munkát egy *vezérgondolat* köré csoportosítjuk. A Casti connubii körlevél hatása alatt az első ilyen vezérgondolat „*Krisztus és a család*” volt és az első részletes *munkaterv* úgy az országos, mint az egyházmegyei és egyházközségi szakosztályok munkáját ebbe a közös mederbe terelte. E mellett természetesen megmaradt az az eredeti és állandó törekvés is, hogy az egyházközségekben minél gyorsabban és minél telje-

sebben végbemenjen a *lelkek átalakulása* s hogy a hívek úgy tömöríttessenek össze, hogy a főpásztorok bennük a katolikus propaganda hatalmas eszközeihez jussanak Krisztus országának megvalósítása céljából.

Ezen az úton jelentős állomás a püspöki kar közös *pásztorlevele*, amelyet az 1935 március 20-án megtartott konferenciájából kifolyólag adott ki. Ez a körlevél az ország színe előtt szentesítette az A. C. célkitűzéseit és módszereit s ezáltal valóságos „magna chartája” lett a mozgalomnak.

A püspöki kar ez alkalommal hivatalosan megindítja a *Központi Irodát*, mint a katolikus munkaközösség irányító szervét. Ez a központi iroda *végrehajtja* az országos szakosztályok által elrendelt munkákat, lebonyolítja a szükségesnek látszó akciókat, *nyilvántartást* vezet az ország valamennyi egyházközségéről. évről-évre feljegyezve a tevékenység fokozódását vagy csökkenését. Itt dolgozzák fel az egyházközségek *évi beszámoló jelentéseit* és itt készül az *országos jelentés*, amely részletes adatokkal világítja meg a katolikusság helyzetét és rámutat a hiányokra épűgy, mint az örvendetes előretörésre. — A Központi Irodát bírta meg a püspöki kar a *külföldi zarándoklások kizárólagos rendezésével is*, mert csak így érhető el, hogy a magyar katolikusság a külföldön méltóképen képviseltessek.

Ebben az évben kapják meg a szükséges *működési útmutatást az egyházmegyei és espereskerületi tanácsok*. A Központ kiküldöttei végiglátogatják az összes szemináriumokat, hogy ott élőszóval és közvetlenül lelkesítsék az ifjú papi generációt az A. C. munkába leendő bekapcsolódásra.

Nagyjelentőségű lépés volt a *Katolikus Akciónak*, mint a Központ *hivatalos köriratának* az elindítása. Ez a lap negyedévenként a világi munkatársak számára ad lelkesítő és gyakorlatias eligazító anyagot, míg havonként az egyházi vezetők részére dolgozza fel az évi munkaterv megfelelő pontjait. Különösen becses-

nék bizonyultak a címlapon hozott rövid figyelmeztető pontok, amelyek a havi (illetve negyedévi) teendőket szembeötlő módon foglalják össze.

Az egyházközi szervezkedésnek igen nagy erősségét építettük ki az úgynevezett *családgondozók* (utca-, tanyamegbízottak) intézményében, amely a lelkipásztor nélkülözhetetlen, nagy érzékenységgű megfigyelő műszerének bizonyult és úgy a hitbuzgalmi, mint a karitatív vonalon igen hasznos szolgálókat végez.

Az évi vezérgondolatot: „Krisztus és a család” úgynevezett *családvédelmi triduumokkal*, valamint a *Casti connubii* körlevélnek legszélesebb körben való ismertetésével iparkodtunk szolgálni. (Kriston: Emberfészkek, és Közi-Horváth: Mocsoktalan házasság c. füzetes kiadványok.) Ugyanebbe a gondolatkörbe kapcsolódtak a *kultúrelőadások* számára készült beszédvázlatok is. Témák: 8. Krisztus és a család. 9. A család válsága számokban. 10. Szentségi házasság. 11. A katolikus család korunk anyagi válságában. 12. A család és a nevelés. 13. A család társadalmi veszélyei. 14. A serdülő ifjúság nevelési problémái. 15. A serdülő lányok nevelési problémái.

Az A. C. kezdeményezésére ült össze a *magyar katolikus jogásztársadalom színe-java*, amely magas színvonalú tárgyalások során leszűrte és memorandumba foglalta a katolikus társadalomnak családokat mentő kívánságait, amelyeket azután a kormány elé terjesztettünk. Hasonló színvonalú ankéten tárgyalták meg orvosaink a családvédelem halaszthatatlan követelményeit.

A nagyvonalú elvek aprópénzre váltását szolgálták az ország minden részében megtartott *katolikus szülői értekezletek*, amelyek a családvédelmi gondolatot a legkisebb falusi házba is eljuttatták.

Jogos öntudattal állapíthatjuk meg, hogy propagandánk a magyar társadalomban a családra nézve kedvező légkört teremtett és határozott érdeme van

abban, hogy a végrehajtó hatalom több intézkedésével intézményesen iparkodott orvosolni a családokra nézve káros tüneteket.

1935/36.

Krisztus és a gyermek.

Az előző évi vezérgondolat szinte kikényszerítette a következőt, annnyival is inkább, mert a házassági kötelék meglazulása és ezzel kapcsolatban a házasság egyik főcéljának: a gyermeknek semmibevévése a születek számának rohamos visszaesését vonja maga után. A katolikusság tudatában volt annak, hogy a nemzetgyilkos bűn, az egyke ellen első-sorban lelkiismereti téren kell felvenni a harcot, s éppen ezért minden szervezett erejét a gyermek szolgálatába állította.

Már a *lelkipásztori konferencián* elhangzott előadások is szigorúan ebben a tárgykörben mozogtak, részletesen és gyakorlati alapon megtárgyalván a gyermekek, valamint a földműves- és iparosifjúság pasztorációjának lehetőségeit és nehézségeit.

Hitbuzgalmi téren főként a *gyermekek részére* rendezett különleges *lelkigyakorlatok* hoztak új életet, messze felülmúlván a hozzájuk fűződő várakozásokat. A templomoktól távol lakó gyermekeknek a szentáldozásra való előkészítése és számukra ünnepélyes első szentáldozás megszervezése kedves és bensőséges működési teret nyitott a hitbuzgalmi szakosztályoknak. — Sürgetésünkre a *leventeifjúság misehallgatását* biztosító erélyes intézkedéseket adott ki a kormány.

Kultúrelőadási *témáink* ezúttal a következők voltak: 16. A családi élet fontossága. 17. A házastársak kötelességei. 18. Családi nevelés az iskolaköteles kor előtt. 19. Családi nevelés az iskolaköteles koron túl. 20. Az édesanyai méltóság. 21. Az apa és gyermekei. 22. A társadalom hatása a családi életre. 23. Mikor egészséges és mikor káros a testgyakorlás? 24. Hogyan

szórakozzék az okos ember? 25. A család gazdasági boldogulása. 26. Krisztusi szellemet törvényeinkbel 27. A család testi egészsége.

A falusi ifjúság számára fel nem becsülhető értékeket hozott a legények számára létesített KALOT (Kat. Agrárfjúsági Legényegyesületek Országos Titkársága), valamint a *Falusi Leánykörök* intézménye. Mind a kettő rohamosan meghódította úgy a vezetőket, mint az ifjúságot. — A férfi-ifjúság különböző rétegeit: falusi legényeket, iparoslegényeket és tanonc-ifjúságot sikerült egy *közös arcvonalba* egyesíteni, amelyen belül az egyes titkárságok önállóan működhetnek.

Országos akció indult ebben az évben XI. Ince pápa egységes megünneplésére Budavár visszavételének 700. évfordulójával kapcsolatban. Az ez alkalommal kiadott gazdag *anyaggyűjteményt* mindenütt örömmel fogadták és felhasználták. — Szociális vonalon elindítottuk a „*Proletárok megváltása*” című röpiratunkat (darabonként 3 filléres árban), amely rövid idő alatt 300.000 példányban terjedt el. Magyarországon hallatlan könyvsiker! A következő esztendőben követte ezt a „*Korunk legnagyobb veszedelme*” című füzet (400.000 példány), valamint a dr. Közi-Horváth József kiadásában megjelent „*Nemzetiszínű pogányság*” (300.000 példány).

Megszívlelendő rendeletet bocsátott ki ebben az évben a püspöki kar, amely szerint *egyházközségi vezetőember* és katolikus alkalmazásban álló egyén csak *katolikus ujságot járasson*.

1936/37.

„*Krisztus és a falu*”.

A tanyavilág és a diaszpórás területek lelkipozása egyházi kormányzatunk számára eddig is súlyos probléma volt. Újabban a felforgató elemek agitátorai éppen ezeken a sebezhető pontokon fejtettek ki erőteljesebb működést, minek ellensúlyozása céljá-

ból elsősorban a falu vallási, kulturális és szociális problémáinak megoldásán kellett az A. C.-nak tevékenykednie.

A falu jegyében folyt le a lelkipásztori konferencia, valamint az ifjú papi nemzedék számára elindított *szociális tantolyam* és a nyári egyetem előadássorozatai is ebbe a gondolatkörbe kapcsolódtak.

Az egyesületi vonalon különösen hangsúlyoztuk a Szentatyának azt a kívánságát, hogy *minden társadalmi réteg* katolikus vezetői lehetőleg magából az illető társadalmi csoportból kerüljenek ki. Az erre vonatkozó kezdeményezések a legteljesebb sikerrel jártak.

Beszédvázlataink ezévi témái: 28. A falu társadalmi rétegeinek egymásrautaltsága. 29. Az anya és csecsemő egészségének megóvása falun. 30. Hogyan tehetjük szebbé falunkat, otthonunkat? 31. Hogyan működjék az A. C. falun? 32. Állampolgári kötelességeink. 33. A falu közös kincsei. 34. Krisztus és a falu. 35. Katolikusabb életet a tanyákkal 36. A falu ellenégei. 37. A falu szociális védelme. 38. Katolikus népi kultúránk. 39. Falu és város. 40. Pázmány Péter élete és működése.

A falusi *műkedvelő színpadoknak* megfelelő anyaggal való ellátása érdekében a KALOT kebelében alakult a *Műsorközpont*, amely katolikus szempontból ajánlható vagy legalább is nem kifogásolható színdarabokat *jegyzékbe* foglalta és kiadta. — A karítászmozgalom irányítására országos központ létesült.

1937/38.

Hármas szentlév. „Vinculum caritatis.”

Szent István királyunk megdicsőülésének 900. évfordulójára alaposan felkészült az A. C. — Szerepköre azonban lényegesen megnagyobbodott, amikor a „vinculum caritatis — szeretet köteléke” jegyében összehívott XXXIV. Nemzetközi Kongresszus rendezését is az A. C. szervezeteire bízta a püspöki kar. A kettős,

sőt a *Patrona Hungariae* jubileummal *hármás szentévének lelki* tartalommal való megtöltése legalább is annyi erőt vett igénybe, mint a májusi nagy napok technikai előkészítése és lebonyolítása.

Az ország lelki mozgósítása céljából minden egyházközség kebelében külön *helyi bizottság* alakult, amelynek szép hivatása volt az Eucharisztia fokozottabb tisztelete és szeretete érdekében példával és buzdítással apostolkodni. Az egész országon végigömlött az *eucharisztikus triduumoknak* és népmisszióknak kegyelem-áradása. A rendes lelkipásztori hatókörtől bármi okból távoleső rétegeket az úgynevezett *csoportbizottsági vonalon* közelítettük meg nagy eredménnyel. Az eucharisztikus lelkület elmélyítése érdekében kiadtuk az „*Imádjuk az Urat!*” című szentségimádási füzetet, amely 100.000 példányban forog közkezen. A *kórházi betegek* életébe fényt, meleget, vigasztalást, megnyugvást vittek a számukra rendezett triduumok, amelyekhez az előbbihez hasonló imafüzetet adtunk. Nagy lépésekkel előrevittük az *egységes népéneket* a kongresszusi énekrend népszerűsítésével. Nemzeti vonatkozásban is felbecsülhetetlen munkát végeztünk széleskörű *külföldi propagandánkkal*, amely az esztendő tartamára a katolikus világ érdeklődésének középpontjába emelte hazánkat és fővárosunkat. — Általában a szentév lebonyolítása az A. C. szervezetek nagysikerű érettségi vizsgálata volt.

A lelki mélyszántás meghozta az eredményt: a Világkongresszus nagyszerű aratását. Az itt felhalmozódott lélekenergiákat a *Szent Jobb országjárásával* kapcsolatban hintettük szét azok között, akik az ünnepségeken nem vehettek részt. A szent erekljét a magyar föld lakossága leírhatatlan lelkesedéssel és kegyelettel fogadta: kiérdemelve ezzel az Úr tervei-
ben már előkészített magyar feltámadást.

A szentévben *kultúrelőadásaink* is részben eucharisztikus, részben szentistváni vonatkozásúak voltak. A szentév megnyitási ünnepségére és a kul-

túrelőadások ünnepélyesebbé tételéhez gazdag tartalmú *anyaggyűjteményt* adtunk ki az egyházközségeknek.

1938/39.

„Szent István országa.”

Míg az előző év Szent István ünneplése volt, addig a folyó esztendőnek Szent István követését tűztük ki célul. Abból a megfontolásból kiindulva, hogy a magyarság ezen a helyen csupán *a szent király által lerakott alapokon* maradhatott meg száz vihar és támadás közepette: a magyar katolikusság szükségesnek látja, hogy ezeket az alapokat kifejlessze és megvédje minden ellenkező kísérletezéssel szemben. *Olyan országot akarunk a magyar határok között, amelyet minden ízében átjár Szent István szelleme:* vallásos áhítatban, köz- és magánéletében, kulturális és szociális életében egyaránt. Olyan országot akarunk, amelyben első, nagy királyunk szándékainak megfelelően minden dolgos kéz megkapja a jól megérdemelt kenyeret. Amelyben a krisztusi erkölcstörvény erőteljes uralma megakadályozza az önzés túlkapásait.

Ebben a mederben indítottuk el az idei munkát a szakosztályok vonalán, részletes munkaterv keretében megadva a teendőket minden egyházközség számára.

*

Eddig a mult! Előttünk a szebb magyar jövő, amelynek kiépítéséből a katolikusság számszerű túlsúlyának megfelelően nemcsak kikéri, hanem megköveteli a részét.

Világiak Krisztus országáért!

1939 június.

Ebben a vezérgondolatban foglalja össze jövő évi munkálkodását az Actio Catholica Országos Elnöksége.

E jelszó lényege az, hogy a világi katolikusoknak az eddiginél jobban kell kivenniök részüket az Egyház munkásságából és szinte becsületbeli kötelességüknek kell tartaniok, hogy tevékenyen közreműködjenek a Krisztus-ország megszilárdításán, terjesztésén és felvirágoztatásán.

Magyarország nem él elszigetelt és elzárt életet a világon. Számolnunk kell azzal a lehetőséggel, hogy az idegenből jövő egyházellenes áramlások pillanatok alatt itt teremhetnek közöttünk s ha talán nem is érvényesülnek oly nyers következetességgel, mint másutt, hatásuk megmutatkozhatik népünkön is, még pedig erősen keresztényellenes és egyházellenes irányban.

Az Eucharisztikus Világkongresszusnak valóban nagy belső hatása, széles tömegeknek Krisztushoz való fordulása senkit se ringasson tétlen optimizmusba. Az új pogányság nálunk is lehetséges, támadásai máris mutatkoznak röviddel az eucharisztikus szent esztendő után.

Ne várjuk meg a vész beteljesedését. Késő gátat építeni, amikor az árvíz már a nyakunkon van. Nemcsak az Anyaszentegyház biztonságáról, zökkenés nélküli fejlődéséről s a vallásos élet megszilárdításáról van szó, hanem az elvesztett területek visszaszerzéséről is, a kultúrának és közéletnek keresztény szel-

lemben való átítatásáról, a Krisztus-ország építéséről, Szent István országának megvalósításáról.

Annyi a teendő és főként oly sok és szinte elkerülhetetlen a veszély, hogy a papság egymagában a teendőknek megfelelni még olyan megfeszített munkával sem tudhat, a veszélyekkel megbirkózni pedig egyedül annál kevésbbé.

Ezt a nagyarányú hódító munkát csak akkor hajthatjuk végre sikeresen, ha benne a jól felkészült világiak is jelentős részt vállalnak s a győzelem izzó vágyának feszítőerejével és egységes tervekhez igazodva indulnak harcba *Krisztus országáért*.

A világi apostolkodásnak az eddiginél lényegesen nagyobbfokú és rendszeresebb szorgalmazása oly nagy feladat, hogy azt egy év alatt megoldani lehetetlen. Azért az Országos Elnökség az idei teendőket három koncentrikus körre vonta össze.

I. Az apostoli lelkület általános felébresztése.

1. *Célgondolat:* Minden hívünket — akárminő rendhez, ranghoz, korhoz és nemhez tartoznak is — meg kell győznünk arról, hogy a világiaknak épúgy kötelességük közreműködni a Krisztus-ország diadalra vitelén, mint a papoknak. Nem maradhatnak passzív tagok. Érdeklődniök kell az Egyház ügyei iránt, azokat magukénak kell tekinteniök, értük cselekedniök kell.

Közismert, hogy a katolikus hívők nagy része nem eléggé aktív tag az Egyházban. Még azok is, akik a szentségekhez járulnak, vallási életüket befejezik a jámborság gyakorlataival és nem érzik annak kötelességét, hogy az Egyház életébe tevékenyen bekapcsolódjanak, mozgalmaikban résztvegyenek, ügyeit képviseljék, támadások ellen megvédjék, érdekeit előmozdítsák. A passzivitás megtörésének előfeltétele az általános felfogás megváltoztatása. Be kell vinni a köztudatba, hogy az Egyház a híveké is és hogy nem-

csak a papoknak, hanem a híveknek is vannak vele szemben kötelességei.

2. *Eszközök:* E cél elérésére az Országos Elnökség a következő eszközöket jelöli meg:

a) Mindenekelőtt az imádság nélkülözhetetlen erejét. Induljon imahadjárat a sorsdöntő ügyért, hogy a Szentlélek világosítsa meg a világi katolikusok értelmét és keltse fel lelkükben azt az öntudatot, hogy jórészt közreműködésükön áll vagy bukik Krisztus zászlaja.

A papok imádságaikban emlékezzenek meg e nagy szükségletről, a szerzetesházak és hitbuzgalmi egyesületek e célra ajánlják fel szentmiséiket, áldozataikat.

Az imádkozó hadseregbe vonjuk be a hívek legszélesebb köreit, még a gyermekeket és a betegeket is, hogy az imádkozó Magyarország előtt ez a közös szent szándék lobogjon.

A „Küldj Uram munkásokat” akció megkönnyítése céljából az Országos Elnökség szentképet bocsát ki, melynek hátsó lapján megfelelő imádság található.

b) Az Országos Elnökség felkéri a papságot, hogy ebben az évben ádvent vasárnapjain minden templomban egyező tárgyú ciklusprédikációkat tartsanak az Egyház helyes fogalmáról és a híveknek az Egyházzal szemben való kötelezettségéről. Fejtsék ki, hogy az Egyház Krisztus misztikus teste, melynek feje Krisztus, tagjai pedig a papok és a hívek. Valamennyinek együttműködése biztosítja a test egységes életét.

Az ádventi vasárnapok szentmiséi után az a) alatt említett ima közösen elvégzendő.

Az Országos Elnökség a beszédek bő vázlatát elkészítteti és pedig külön a város és külön a falu számára.

c) Az Országos Elnökség felkéri az egyházközségeket és az egyesületek vezetőit, hogy ugyanezt a célgondolatot más és más alakban, többféle oldalról fejtsék ki gyűléseiken. Világi szónokok tartsanak róla

előadást a Credo, Kongregáció stb. összejövetelein, kultúrestéken és egyéb alkalmakkor.

d) Az Országos Elnökség szeretettel felkéri a keresztény sajtót, a fővárosit ép úgy, mint a vidékit, a napisajtót ép úgy, mint az időszaki folyóiratokat, hogy a nyomtatott szó erejével is siessenek e sorsdöntő katolikus és nemzeti ügy szolgálatára. Állítsák gyakran és kimerítően olvasóik elé, hogy a világiak helytállása a krisztusi ügy védelmében és terjesztésében a kereszténység új virágzását hozza magával.

e) Az Országos Elnökség felkéri a hitoktatási felügyelőségeket, a hitoktatók és hittanárok egyesületét, valamint az egyetemi és főiskolai katolikus egyesületeket, hogy e gondolatok jegyében készítsék elő az ifjúságot a rájuk váró feladatokra, hogy ezáltal a mozgalom a szükséges utánpótlást zökkenő nélkül megkaphassa.

II. Egyházközségenként egy-egy iránytadó csoport szervezése és kiképzése.

1. *Célgondolat:* Eredményes A. C. mozgalom az egyházközségekben el sem képzelhető, ha benne nem akad a katolikus ügyekben járatos, azoknak tevékeny támogatására kész 10—20—30—40 tagú csoport. Nélkülük a lelkipásztor magárahagyatott, velük ellenben ereje megnövekedik. Ez a 10—40 ember hangulatot kelt az egyházközség tervei és munkái érdekében és legalább kétszerannyit sodor magával ugyanilyen irányban. Egy ilyen elitcsoportot kell tehát mindezekelőtt összegyűjteni, kiművelni, megértővé és feladatára alkalmassá tenni.

Ez a második kör, amelyben a világi apostolok megszervezésének és kiképzésének folynia kell.

E csoportok személyei tulajdonképpen már meg is vannak. Bent ülnek az egyházközség képviselőtestületében, tanácsában és elnökségében. Ott vannak az A. C. szakosztályokban és azok élén. Továbbá az egy-

házközségekben működő hitbuzgalmi társulatok (Credo, Kongregáció, Jézus Szíve Szövetség, Rózsa-füzér Társulat) s a katolikus hivatásrendi szervezkedések élén (EMSzO, KALOT, KIOE stb.). Ezeket kell elsősorban összehozni, de őket az egyházközség egyéb olyan alkalmas tagjaival kell kiegészíteni, akik eddig a katolikus szervezetekben hivatalos szerepet nem viseltek.

Általános baj, hogy sokszor még a vezető katolikusok sem eléggé járatosak a katolikus gondolkodásban és a katolikus szempontok okos és helyes képviselésében. Ezt a hiányt kell sürgősen pótolnunk.

2. *Eszközök:* A fenti célgondolatot két eszközzel kívánja az Országos Elnökség megközelíteni.

a) Első eszköz: Egy olyan kézikönyvet kell összeállítani, mely a korszerű hitvédelem, a hittan, erkölcsstan, egyháztörténelem, egyházjog, szertartástan most aktuális kérdéseire ad világos és érthető eligazítást. E kézikönyvet az Országos Elnökség a nép gondolkodását ismerő és az ő nyelvén írni tudó, gyakorlati lekipásztörök bevonásával készítteti el.

b) Az e könyvben feldogozott témákról tartassanak a tél folyamán minden egyházközségben — esetleg csoportbizottsági vonalon is — a helyi viszonyok szerint alkalmas időben és számban tanulmányi körök, amelyeket A. C. szemináriumoknak nevezünk.

Ezek az A. C. szemináriumok az ú. n. tanulmányi körök módszerét kövessék. Az előadó az ezen alkalomra felvett témát röviden és világosan előadja s a hallgatók közül ketten-hárman, akiket erre külön felkérnek s akikkel az előadó a mondanivalóját előre megbeszéli, megjegyzéseket tesznek, amelyekre az előadó megfelel. Ezenkívül alkalmat kell adni a tárgyra vonatkozó egyéb felszólalásokra is, hogy a jelenlevőkre kérdéseket tegyenek, megjegyzéseiket és kétségeiket előadhassák. Ezáltal elérjük, hogy a felvetett témát a hallgatók nagyobb érdeklődéssel fogadják, a lelkükben élő nehézségeket napfényre hozzák,

a megbeszélésen való részvétel következtében a katolikus álláspontot magukévá teszik és az egyházközségben ilyen irányban hangadók lesznek.

III. Rendszeres munkatársak (zelátorok) képzése.

1. *Célgondolat:* A fentemlített iránytadó csoportokon kívül minden egyházközségben szükséges még 4—6—8 olyan világi munkatárs, aki a plébános vezetése mellett állandó rendszerességgel segít az egyházközség, a társadalmi és szociális egyesületek vezetésében és az Actio Catholica évi munkaprogramjának végrehajtásában. Vagyis, akik a tulajdonképpeni értelemben vett, rendszeresen működő munkatársak.

Itt nem éppen az elnökre kell elsősorban gondolni, hanem azokra, akik a munka terhére viselik: titkárokra vagy bármi néven nevezett rátermett, mozgékony tevékenykedőkre.

Ez a harmadik a legbelsőbb munkakör.

2. *Eszközök:* Az említett rendszeres munkatársak megtalálása, kiválasztása sok körültekintést igénylő feladat. Azonkívül sok türelmes munka szükséges ahhoz is, hogy a kiválasztottakat lekövetileg, elméletileg és gyakorlatilag alkalmas munkatársakká képezzük ki. Továbbá nagy ügyességet és ugyancsak hosszasan türelmet igényel a kiképzett munkatársak munkábaállítása. Az Országos Elnökség nem akarja e sok feladattal már most megterhelni az egyházközségeket, azért kezdetben és egyelőre csak a következőket kéri:

a) November és december havában egyházmegyenként 1—2—3 gócpontban egynapos értekezlet tartassék a rendszeres munkatársak (zelátorok) számára. A megjelölt napon jelenjen meg a kijelölt helyen minden környékbeli egyházközség 4—8 rendszeres munkára alkalmas zelátorral. Az összejöveteleken először aszketikus keretben és alapon rövid, csattanós és meggyőző előadásban gyujtsuk fel bennük a lelkes munka vágyát, azután adjunk nekik gyakorlati útmu-

tatásokat. (Pl. hogyan szervezzék meg az egyházközségi A. C. szemináriumokat stb.)

b) Ezeket az értekezleten résztvevő zelátorokat visszatérésük után a plébános tartsa együtt, rendezzen velük bizalmas megbeszéléseket, adjon nekik olyan gondolatokat, amelyek melegen tartják apostoli hevüket, közölje velük terveit, kérje tanácsukat, ossza ki köztük a szerepeket és teendőket.

c) Az Országos Elnökség kilátásba helyezi, hogy elkészítteti a világi apostolok *kézikönyvét*, amelyben gyakorlati módon megmutatja a modern világi apostolkodás szükségleteit, elveit, munkatereit és a közreműködés módozatait.

Az évi munkaprogramm és az egyházközségi A. C. szakosztályok.

Az A. C. szakosztályai egyrészt folytassák lelkesen azokat a munkákat, amelyek állandóan visszatérő feladatukat alkotják. Másrészt végezzék el mindama részletmunkákat, amelyek az idei programm eredményes lebonyolítását biztosítják.

1. Hitbuzgalmi és erkölcsvédelmi szakosztály:

a) A szentkép segítségével szervezze meg az imahadjáratot;

b) gondoskodjék arról, hogy az egyházközségi és egyesületi összejöveteleken kifejtessék alaposan a hívek kötelezettsége Egyházukkal szemben;

c) gondoskodjék arról, hogy a tanulóifjúság bevezetessék a világi apostolkodás gondolkörébe;

d) karöltve a kulturális és szervező szakosztállyal rendezze meg az egyházközségi A. C. szemináriumokat;

e) szervezze meg az egyházmegyei értekezletekről visszatért munkatársak összejöveteleit.

2. Kulturális szakosztály:

a) A hitbuzgalmi szakosztállyal karöltve állítsa egybe az egyházközségi A. C. szemináriumok tanulmányi anyagát;

b) gondoskodjék, hogy a népművelési előadásokon vagy a kultúrestéken előadassék az A. C. központja által kijelölt ismeretanyag.

3. Sajtószakosztály:

a) Szorgalmazza a helyi sajtóban a világi apostolkodás gondolatának népszerűsítését, szükségességének és időszerűségének széles körökben való öntudatosítását; esetleg megfelelő cikkek elhelyezésével;

b) gondoskodjék arról, hogy az A. C. tanulmányi-órák és egyházmegyei összejövetelek vezető gondolatai a sajtóban méltó visszhangot találjanak;

c) gondoskodjék olyan cikkek és felvilágosító közlemények megjelenéséről, amelyek a világi katolikusok hitvédelmi tudását gyarapítják s az apostoli munkára való felkészültségüket növelik.

4. Szociális és karitatív szakosztály:

a) Gondoskodjék a szociális közszellem további kiműveléséről és olyan egyesületek, mozgalmak és munkaterületek megjelöléséről, vagy megszervezéséről, amelyben a világi apostolok munkaalkalmat találhatnak és őket állítsák be ott munkába;

b) fejlessze, vagy — ha nincs — indítsa el a cselekvő szeretet műveit (betegek látogatása, szegénygondozás stb.), hogy azonnal munkát találjon az, aki apostolkodásra jelentkezik.

5. Szervező szakosztály:

Dolgozza ki az évi munkaprogramm szervezési részét és vállalja a feladatok végrehajtását (egyházközségi A. C. szemináriumok, a rendszeres munkatársak képzése, egynapos értekezlet az egyházmegyék gócpontjaiban).

XII. Pius látomásai.

1940 március.

XII. Pius megválasztása és koronása közötti időben a tavasz már betért Rómába s az utcák sarkain pompás virágokat árulgattak az árusok. Az üzletek kirakatai és az újságárusok bódéi ugyancsak kivirágozni látszottak, mert telve voltak az új pápa megválasztásáról készült felvételekkel. A lelkesedésben, amellyel azokat kínálgatták, a Habemus Papam örömen túl bent volt a rómaiaknak külön családi büszkesége is, hogy több század után bennszülött: római hágott Szent Péter trónjára.

A képek között kettő kötötte le különösen a figyelmemet. Az egyik, mely azt mutatta, amikor a Sixtusi-kápolna oltára felé indult először mint pápa, imára kulcsolt kezekkel, lehajtott fővel, kimondhatatlan összeszedettséggel. „Remegő léptekkel, de Istenben bízva — írja maga később első enciklikájában —, a vállalt teher nagy súlyát éreztük.” A másik, mely azt a pillanatot örökítette meg, amikor vállára borították a súlyos palástot, fejére illesztették a pápai mitrát és fogadta a kardinálisok hódolatát, magába mélyedt tekintettel, mint kőbe faragott imádság ült bíborosai közepette. Aszkétikus arcán a barázdák megsokasodtak és mélyebbre süllyedtek. Aki csak látta őt ebben a pillanatban, azt olvasta le arcáról, hogy messze kerültek tőle a bíborosok fényes serege, a sixtusi gyönyörűség, Michelangelo remekei és csak a nehézségeket, gondokat, megpróbáltatásokat érezte, „amelyekkel Krisztus jegyesének útjai tele vannak szórva”.

A koronázási szentmise felejthetetlen mindazoknak, akik a Gondviselés kegyelméből rajta jelen lehettek. Ám nem a káprázatos külsőségek miatt, hanem a mód miatt, ahogyan a pápa misézett. A konfesszió körül nemcsak az aranyécsesek égtek, hanem hatalmas gyertyák sokasága is. Bernini remekművét körülöntötték az egész világról, minden nemzetből érkezett jövevények. És előttük és felettük a kősziklán Szent Péter sírján úgy misézett a pápa, mintha magánkápolnájában, egyedül lett volna. Az apostolfejedelem lángbaborult sírja mellett mindnyájan egynek éreztük magunkat s ezen egység közepén mutatta be a közös Atya az áldozatot, mely a Vinculum Charitatis. A bazilika magasságos ablakaiból a tavaszi nap arany-sávokat zuhogtatott erre az áhitattól elragadott millióra s a baldachin díszei között ügyesen elhelyezett hangszórók úgy szórták szét a pápa imádkozását, mint ezüstharang hangjait. A pápa misézett. Az emberi nemért, mely „letért az egyenes útról és csak a jelen földi dolgokkal törődik s azért nyomorultul tengődik”. Az emberekért, „akik napról-napra nagyobb számban térnek el Jézus Krisztus hitétől és elszakadnak törvényeinek elismerésétől és követésétől”. A világ ama gondolata ellen, melynek a hegyibeszéd tanítása a szeretetről s az isteni szeretetnek a kereszten bemutatott áldozata botrány és ostobaság. Miként János Reá mutatott: Ime, az Isten báránya, úgy mutatta fel a pápa a Hostiát: Ime, a ti Királytok! Ahogyan miséjét mondotta, éreztük, hogy Krisztus megszámlálhatatlan javait úgy szeretné kiárasztani, mint a folyók áradását. Erre a mi korunkra, mely haladásban büszkélkedik ugyan, de lelkében mérhetetlenül üres, Krisztus gazdagságát árasztotta, amikor kezét áldásra terjesztette az egész világ felé.

Az őszi napokon Castel Gandolfóban készítette el első apostoli körlevelét. Minden lapján érezzük, hogy szívébe mártotta a tollat és önvérével rótt a sorokat. S míg a szép olasz őszt tündökölt az aranyos Campa-

gnán, szemei nem álltak meg az Albanói- és a Nemi-tónál, a római bacchanáliák helyein, hanem látomásokat látott mindarról, ami legutóbb történt és napjainkban történik.

Európát lángbaborította már a háború, amelyet elhárítani törekedett. Tolla elakadt, amikor annyi ember szenvedéseinek örvényére gondolt. Szívét a félelem szorongatta, amikor felsorakozott körülötte, „ami az erőszak és gyűlölet sötét magvából érlelődik, amelynek ma a kard szántja fel a véres barázdákat”.

E szörnyű út kezdetén, melyre nyomorult korunk sodródott, állanak sokak azon törekvései, hogy Krisztust kiküszöböljék és megtagadják a szeretet és igazság parancsait. Az üdvösség egyetlen útja végzetesen berekedt, mely a társadalom visszatérése Krisztushoz.

Rémület kelt szívében, amikor látta, hogy a háborúval milyen *irtózatossá váló világnézeti harc* indult el és a mult hamis tanításaihoz roppant tömegű új tévedések halmozódnak fel. A bajok gyökere pedig abban van, hogy tagadásba vették és elutasították az általánosan kötelező erkölcsi törvényt. „Ma a természeti erkölcsi törvények felismerése, vagy egyenesen elfeledése uralkodik széltevében-hosszában.”

Az aranyló őszi napokon a pápa lelke *sötétségbe* került, mely akkor állott be, amikor Krisztust megfeszítették. Félelmet keltő jeléül annak, ami mindig újra megtörténik, *valahányszor Krisztust ténylegesen kitzárták a kor életéből*. „Most még oly vidékeken is, hol századokon keresztül a keresztény kultúra sugarai világítottak, egy romlott és romboló pogányság mind világosabb, nyilvánvaló és félelmetes jelei mutatkoznak. Sötétség jött be, mikor Krisztust megfeszítették.”

A mérgezett forrásból sokféle és különféle tévely emeli fel a fejét. Közülük kettő különösen veszélyes. Az első: *a szeretet törvényének elfeledése*. Annak a törvénynek, mely egyrészt a közös származás, másrészt Krisztus kereszthalálának eredménye. Amikor az ellentétek szétszaggatják az emberiség családját, azért,

hogy annak alapvető egységét ténnyel bizonyítsa, elhatározta, hogy Krisztus Király ünnepén 12 papot választ ki bennszülött népekből és azokat az apostolfejedelmek sírjánál püspöki méltósággal díszíti fel.

Látó szemei a döbbenetesen felermolló új hábeli tornyok csucsa felé tekintettel, mely helyeken új istenség testesült meg, az *állam bálványa*. Azoknak a tévelye, „kik függetlenítik az államot a Legfőbb Lénytől és az államnak korlátlan és senkinek sem fefelős jogokat tulajdonítanak”, melyek egyedül a legfőbb Teremtőt illetik, rettentő új bajokat áraszt. Új idololatRIA született, az állam, melynek mindent alá kell vetni, maga pedig független és senkinek alá nem vetett úr.

Az egész világ rémülettel szemléli az erkölcsi és jogi élettörvények megzavarását, melynek fertőzése eljutott az emberi tevékenység minden területére. Vajjon a jövő más lesz-e? És jobb lesz-e? „A győzelem órája annak, aki magához ragadja, diadalt jelent; de egyszersmind a kísértés órája... a győző szíve könnyen megkeményedik... Ily körülmények közt született határozatok, békeszerződések... az igazságtalanság az igazságosság köpönyege alatt.”

A kard nem hozhatja meg az államok üdvösségét. A föld arcát megújító erők csak belülről származhatnak, a lélekből. Ha a jelen véres küzdelmei megszűnnek, a nemzeti és a nemzetközi életnek új rendje csak „a természeti jogra s az isteni kinyilatkoztatás megingathatatlan sziklájára, mint erős talapzatra” támaszkodhatik.

A föld megindult Európa alatt, de nem az Egyház lába alatt. S míg a kontinens roppant erődtímenyekké alakítja magát, az Egyház rendíthetetlenül áll és teljesíti apostoli hivatását, az isteni Alapítótól reábizott evangélium hirdetését. Az Isten országának elterjedésén közreműködni ma parancs, mely kötelezi mindazokat, akik a keresztség által Isten országába hivatnak. Ennek az országnak határait terjesztetni ma annyit je-

lent, „mint szembenézni az akadályokkal és nehézségekkel”, mint megvallani a katolikus hitet őszintén, lelkesen, még javaik és saját életük kockáztatásával is.

Az antikrisztusok hiába terjesztik hatalmukat erőszakkal, rendkívüli ügyességgel, a pápa „belső vigasztalást, égi örömet érez”. Látja ugyanis, hogy sokan vannak, akik saját megszentelésükön túl az Istenország növelésére irányítják apostoli tevékenységüket. Amikor „a keresztény és az istentelen erők között élesebb harc folyik”, ugyanakkor az eucharisztikus kongresszusok mozgalma és a *laikusok Katolikus Akciója* akkora jelentőséggel rendelkezik, hogy „kellőleg nem is tudjuk értékelni”.

Péter sziklája tövében még a sötétség tartja éjféli óráját, a csúcson azonban húsvéti hajnal dereng. Krisztus frontja kiszélesedett. „A laikusok együttműködése az egyházi hierarchiával, a papok munkájának értékes támogatása” oly lehetőséget mutat, mely a legjobb reményekre jogosít fel. Meghallgattatott az Egyház imája az Aratás Urához, hogy küldjön szőlejébe munkásokat, „férfiak és nők, ifjak és leányok friss és készséges csapatai engedelmeskednek a pápa szavának és a püspökök irányításának, szívvel-lélekkel szentelik magukat az apostoli munkának, hogy a néptömeget végre-valahára visszavezessék Jézus Krisztushoz, akit gyalázatosan elhagytak”. Már nemcsak imádkozzák: Jöjjön el a te országod! — hanem annak eljövételén dolgoznak is. Ez a munka a laikust „Krisztus szolgájává” avatja, sőt Szent Ágoston szerint házában egyházi és bizonyos értelemben püspöki tisztséget tölt be.

A szörnyű tévedések hadműveletei még folynak, templomokat zárnak be, iskolákból eltávolítják a fészületet, s hova-tovább az Egyháztól még a védekezés jogát is elveszik. A megpróbáltatások napja még sincs vigasztalás nélkül, mert az „ifjaknak és leányoknak kiművelt serege — még azokon a vidékeken is,

ahol a Jézus Krisztusban való hit szenvedéseket és üldözéseket jelent — szilárdan áll az Udvözítő trónja körül azzal a biztos és nyugodt elhatározással, amely az Egyház harcainak legdicsőbb napjaira, a vértanúk ragyogó példáira emlékeztet“.

A sötétség óráján XII. Pius a tévedések és szenvedélyek hullámai felett meglátja Krisztus Egyházát, *mint a béke boldog látomását*. És azok felé, akik hamis és csalfa jeleket követnek, meglengeti Krisztus legyőzhetetlen zászlaját.

Az Actio Catholica munkaterve az 1940—41. évre.

1940 április.

Az Országos Elnökség máris elkészítette az Actio Catholica 1940/41. évi munkatervezetét és azt az egyházmegyei A. C. igazgatók véleményének kikérése után a március 13-iki tavaszi püspöki konferencia elé terjesztette jóváhagyás céljából. A jóváhagyás megtörtént. Eddig mindig az őszi püspöki konferencia foglalkozott az évi munkatervezettel. A tapasztalat azonban azt mutatta, hogy a program őszi jóváhagyása miatt nem maradt elég idő a jó előkészítéshez. A programnak jóelőre történő előkészítése és jóváhagyása a következő jelentős előnnyel jár.

a) Az egyházmegyei szervek jó korán megismerhetik a programot és végrehajtásához kapkodás nélkül megtehetik a komoly előkészületeket. Az A. C. hálózata igen jelentős méretű lévén, idő szükséges ahhoz, hogy az országos program áthassa minden egyes pontját. Az egyházmegyei központok és az espereskerületek így már április 1-től megkezdhetik a végrehajtás előkészítését, a helyi szervek is felkészíthetik magukat úgy, hogy szeptemberben vagy októberben már az egész országban elindulhat a tényleges munka.

b) Az Országos Elnökségnek is ideje lesz arra, hogy a szükséges és megígért „puskákat” és egyéb anyagot gondosan előkészíthesse. Tapasztalat, hogy a használható segítő eszközök megszerzéséhez ugyancsak idő szükséges, nem lehet azokat csak úgy a kabát ujjából kirázni.

c) *Az egyesületekkel már a tavasz folyamán megismertethetjük a jövő évi terveket s így elérhető, hogy az egyesületek munkaprogramjában érvényesülhessenek az Actio Catholica törekvései.*

E fontos szempontok indokolják tehát, hogy a jövő évi programmal már most megjelentünk.

Tapasztalatok alapján

állítottuk egybe a jövő évi terveket. Azt láttuk ugyanis országszerte, hogy *a világi apostolkodás gondolata úgy megmozgatta a magyar katolikusokat, mint talán egyetlen más gondolat sem a múltban.* Áttörtük azt a passzivitást, amellyel a magyar katolikusok eddig viseltettek egyházuk ügyeivel szemben. Az egész ország visszhangzik az A. C. tanfolyamoktól és több helyen igen komolyan vették a hangadó csoportok kiképzését. Az egynapos értekezleten látott lelkesedés pedig arról győzött meg bennünket, hogy komolyan lehetett számítani a világiak rendszeres közreműködésére.

A már megvetett alapon kellett azért megmaradnunk, ha a jövő évben egy lépéssel előbbre akarunk jutni. Ez az oka annak, hogy nem kerestünk új vezetőgondolatot, hanem megtartottuk a múltévi jel-szavunkat: Világiak Krisztus országáért. Megtartjuk a hármas koncentrikus kör alkalmazását is, vagyis tovább óhajtjuk munkálni az apostoli érzület minél szélesebb körű fejlesztését, egyházközségeinként hangadó csoportok kiképzését és rendszeres munkatársak ki-művelését.

A jóváhagyott munkaterv.

„Világiak Krisztus országáért!”

E vezérgondolat az elmúlt munkaévben úgy járta át a magyar katolicizmus tagjait, mint a tavasz serkentő áramlása. Az ország egy hatalmas imakart al-

kotott, amelyből szakadatlanul szállott a könyörgés az Ég felé: Küldj, Uram, munkásokat! Százezrek vették a tanítást az apostolkodás mibenlétéről, százezrek jártak szorgalmasan az Actio Catholica tanfolyamaira. Az egynapos vezetői értekezletek lelkesedése pedig felülmúlta várakozásainkat. Az egyházi és világi elem egymásra talált a feladatok legnagyobbikában: az Istenország terjesztésében és védelmében. Százezrek észlelték, hogy az események háttérében voltaképpen a hit és hitetlenség, a kereszténység és az új pogányság vívja elkeseredett csatáját. Százezrek vették a jó hírt, hogy Isten akarja, a pápa akarja, a püspökök és papok akarják, hogy a lekipásztorok oldala mellett feltűnjék a világi apostolok hadserege és hogy a papokból és világiakból megépüljön az az egységes arcvonala, mely nemcsak visszaveri diadalmasan az új pogányság romjait, de Krisztushoz vezetni újra a társadalmat, mely valaha úgyis az Övé volt.

Am a mult esztendő eredményes munkája csupán biztató kezdet volt. A jelen munkaévben tovább kell folytatnunk az építést, azon kell dolgoznunk, hogy a világiak apostolkodása nagyobb fokú és rendszerebb lehessen.

Vezető gondolatunk az idénre is: „Világiak Krisztus országáért!” A teendőket ismét három koncentrikus körben vontuk össze.

1. Az apostoli lelkület fokozása.

A) *Célgondolat.* A mult adventi imahadjárat és ciklus-prédikáció örvendetes eredménnyel járt, mert kimozdította a híveket abból a tétlenségből, amellyel eddig viseltettek egyházuk ügyeivel szemben. Immár sokan megismerték, hogy a világiak az egyháznak építő tagjai, mint az egyháziak és azt is, hogy az Isten országáért nekik épűgy kell közreműködniök, mint a papoknak. Az első sikert elértük, a passzivitás megtört és köztudatba jutott, hogy az Egyház mind-

nyájunké és hogy vele szemben a híveknek is vannak kötelességei.

Mindez azonban csak indítás volt, az érdeklődés felkeltése, az Egyházzal való együttérzés felébresztése. Az idén e megkezdett alapon tovább kell haladnunk. El kell mélyítenünk a lelkekben az Egyház igaz ismeretét, fel kell fokoznunk az Egyház szeretetét és meg kell jelölnünk azokat a konkrét alkalmakat, ahol tettvágyuk cselekedetekben futhat ki.

B) *Eszközök.* 1. Folytassuk tovább az imahadjáratot, annak a szentképnek segítségével, amelyet az Országos Elnökség a múlt évben kibocsátott. Az apostolkodás kegyelmét kiesdő ezen imádkozás ne szorítkozzék azonban csupán az ádventi időre, hanem folyjék egész éven át keresztül, minden hónap egyik, lehetőleg az utolsó vasárnapján. Hasonlóan az ifjúsági szentmiséken és valamennyi egyesület összejövetelein imádkozzák azt karban. A szerzetesi intézmények, katolikus iskolák, egyházközségi és egyesületi vezetők, lelkipásztorok, hittanárok, hitoktatók pedig gondoskodjanak arról, hogy ez az imádság általános legyen, hogy ezáltal kiérdemeljük az apostolkodás kegyelmét és hogy ez az általános imádság maga is az apostolkodás nemes propagandája legyen.

2. Ádventben ismét tartsunk ciklus-prédikációkat, és pedig a következő sorrendben és tárgybeosztásban:

a) Ádvent 1. vasárnapján: Ismerjük meg az Egyházat!

b) Ádvent 2. vasárnapján: Szeressük az Egyházat!

c) Ádvent 3. vasárnapján: Védjük az Egyházat!

d) Ádvent 4. vasárnapján: Dolgozzunk az Egyházért!

E szenbeszédék vázlatát az Országos Elnökség kiváló írók bevonásával elkészítteti és megküldi idejében minden plébániára.

3. Az egyesületeket felkérjük, hogy e négy témát vegyék át összejöveteleiken.

II. Egyházközségenként iránytadó csoport képzése.

A) *Célgondolat.* Az elmúlt munkaévben az A. C. tanfolyamok rendezése általános sikert aratott. Az egyházközségek vezetősége, az egyesületek elnöksége s a plébániák hangadó elemei nagy készséggel, valóságos tudásszomjjal hallgatták a sorozatos dogmatikus előadásokat. Nem egy városban és faluban ébredt fel az a kívánság, hogy az előadott igazságokba mélyebben behatolhassanak s azért szemináriumszerű megbeszélések alakultak ki, mely körülmény az Országos Elnökség legmélyebb óhajával találkozott.

A katolikus hitrendszer iránt támadt általános érdeklődést kell az idei munkaévben alapul venni. De mert dogmatikánkat 13 tételben kíséreltük meg összefoglalni, voltaképpen csak izelítőt adtunk belőle. Elnagyolás volna, ha idén elhagynók a dogmatikus mezőket és áttérnénk más területekre, pl. a morálisra.

Meg kell tehát maradnunk a dogmatikus tételeknél és belőlük ki kell választani azt, mely az új pogányság rohamaiban az ütközőpont s mely ma a legjobban vitatott és legjobban támadott, és ez az Egyház. Ragyogtassuk fel hangadó elemeink előtt a diadalmas Egyházat, mint Krisztus gondolatát, az emberiség legnagyobb jótevőjét, minden probléma megoldóját, felülmúlhatatlan szervezettségét és rendíthetlenségét.

B) azért minden egyházközség az idén is rendezze meg az A. C. tanfolyamokat.

1. A tézisek a következők:

- a) Az Egyház Krisztus gondolata (isteni és emberi elem).
- b) A leggazdagabb jótevő. (Az Egyház adományai. Mi nekünk az Egyház?)
- c) A meg nem tépett köntös. (Az egységes Egyház.)
- d) Az Egyház szentsége.

- e) A birodalom, amelynek nincs határa. (Az Egyház egyetemessége.)
- f) Az apostolok öröksége. (Az Egyház apostolisága.)
- g) A társadalom gyógyítója. (Az Egyház és a szociális kérdés.)
- h) Egyház és az állam. (Magyarország.)
- i) A biztos út. (Van-e üdvösség az Egyházon kívül?)
- j) Az Úr katonái. (Papok és világiak az Egyházban.)
- k) Az Élő Kőszál. (A csalatkozhatatlan pápaság.)

E beszédek az Országos Elnökség az ország legkiválóbb íróival elkészítetteti és pedig külön a város, külön a falu részére és szeptember 15-re kiküldi minden plébániára.

2. A témákat kezdjék el lehetőleg a munkaév elején, vagy ádventi és nagyböjti előadások keretében, vagy szemináriumszerűen meghirdetve, vagy a kultúrelőadások keretében.

A kulturális szakosztály ez évben sem ad ki külön kulturális előadásokat, hanem a témákat tekinti a kat. kultúrelőadások anyagának.

Az előadások vázlataihoz — mint a múlt évben — az idén is adunk műsortervezetet.

3. Ne elégedjenek meg a tézisek ünnepélyes jellegű előadásával, hanem ahol lehetséges és kívánatos, ott alakítsanak tanulmányi köröket, A. C. szemináriumokat. Adjanak alkalmat, hogy az egyházközség vezetőelemei elmondhassák nehézségeiket. Tapasztalat ugyanis, hogy az igazság akkor válik valakiben valóságos vérré, ha véleményét elmondhatja és arra megfelelő választ kapott.

III. Rendszeres munkatársak képzése.

A) *Célgondolat.* Az elmúlt munkaévben tartott egynapos vezetői értekezletek a világi munkatársak körében határtalan lelkesedést keltettek. Számos figyelemreméltó javaslatot tettek és készségükről és munkakedvükről tettek bizonyosságot.

Az idei munkaévben egy fokkal tovább kell haladnunk. Apostoli hevű és feladataikat jól ismerő vezetőkben ugyanis nagy hiány mutatkozik. Éspedig nemcsak az egyházközségeknél, hanem az espereskerületekben is, sőt, az egyházmegyei központokban is. A jól szervezettség titka pedig éppen az volna, hogy az Országos Elnökség irányítását átveszi az egyházmegyei vezetőség, tőle az espereskerületi tanács, ez pedig a hatáskörébe tartozó egyházközségek munkáját irányítaná és ellenőrizné.

B) *Eszközök.* 1. Az Országos Elnökség tanácskozássra kéri az egyházmegyei Actio Catholica központi szakosztályok elnökeit és a szakosztályok előadóit (titkárait), hogy velük átbeszélje az idei program egyházmegyei lebonyolítását, különös tekintettel a vezetők képzésére.

2. Az egyházmegyei vezetőség az év folyamán alkalmas központokban egynapos értekezletre gyűjti egybe az espereskerületek szakosztályi előadóit és velük megbeszéli, hogy a kerületükhöz tartozó egyházközségek vezetőiben miként volna felduzzasztható az apostoli kedv, hogy miként lehetne ezt a jelentkező kedvet gyakorlatilag működtetni. E megyei gyűléseken az Országos Elnökség is résztvesz.

3. Minden egyházmegye rendezzen alkalmas helyi központokban Actio Catholica zárt lelkigyakorlatokat, amelyre törekedjék minden egyházközség kiküldeni két, de legalább egy agilis tagot.

4. Az év folyamán minden egyházközség esti kurzusokon vezesse be képviselőtestületét feladataikba, az ősre megjelenő „Világi apostolok kézikönyve”

alapján és az Országos Elnökségnek külön e célra összeállított anyaga segítségével. Ezen esti kurzusokon kell megértetni a képviselőtestületi tagokkal, hogy az ósegyház egyházközségeinek modern kiadásai ők s meg kell mutatni gyakorlatilag azokat az alkalmakat, célokat, melyekért ez évben dolgozniuk kell.

E célok a következők legyenek:

a) *Hitbuzgalmi szakosztály* vonalán: „Szenteljük meg a vasárnapot!”

Állapítsa meg az egyházközség:

1. Mi az oka annak, hogy sokan nem szentelik meg a vasárnapot szentmise hallgatásával.

2. Mit lehetne tenni, hogy általános legyen a vasárnapi szentmise-hallgatás?

b) *A kultúrális szakosztály* vonalán: „Teremtsünk katolikus műveltséget!”

1. Állapítsa meg az egyházközség, hogy minő tapasztalatokat tettek a múltévi A. C. előadásoknál? Miért nem járt el rájuk mindenki?

2. Beszéljék meg az idei előadások nagyobb látogatottságát.

c) *Szociális és karitatív szakosztály* vonalán: „Segítsük a szegényeket!”

1. Tárgyalják meg, hogy mi az oka annak, hogy katolikus magyarok nem segítik eléggé egymást? Hogyan lehetne felébreszteni a segítő szeretetet?

2. Szervezzék meg a hálaadó terménygyűjtést.

3. Szervezzék meg a betegek és szegények gondozását.

d) *A sajtószakosztály* vonalán: „Katolikus sajtót!”

1. Beszéljék meg, hogy mit kellene tenni, hogy lapjainkat és katolikus kiadványainkat olvassák az egyházközség tagjai?

2. Szervezzék meg az árusítást és lapterjesztést.

e) *A szervezési szakosztály* vonalán: „Szervezett katolikus tábor!”

1. Hogyan állanak az ifjúsági szervezkedés te-

rén? Nevezetesen, hogy áll a KLOSZ, KALOT, KALÁSZ, DL., EMSZO, KIOE, Legényegylet.

2. Hogyan áll a Szívgyárda?

3. Hogyan állanak a férfiak és nők szervezése terén?

Magyarázó megjegyzések.

1. Az *ádventi beszédek* elkészítéséhez már most hozzáfogunk. Úgy készítettjük el, hogy bennük a karácsony gondolata is érvényesüljön. A négy ádventi beszédhez az idén is hozzácsatolunk egy ötödiket, a Szilveszter-esti hálaadásra szólót. Reméljük, hogy már október havában kiküldhetjük a plébániákra a beszédvázlatokat.

2. Az *imahadjárat* a múltévi jóváhagyott imaszöveg és szentkép segítségével történjek. Az imának karban való mondását havonként csak egyszer kérjük, lehetőleg a hó utolsó vasárnapján, a plébániák szentmise végén. Mégis nem kötjük meg a plébániák kezét, ha nem megfelelő az utolsó vasárnap, mondják azon vasárnapon, amelyet a körülmények ajánlanak. Azonban az imahadjáratot és a karban való imádkozást kezdjük el már szeptemberben. Azért nem kértük a karban való mondást minden vasárnapra, nehogy megszokottá s így eredménytelenné váljék. A ritkábban, havonként egyszer történő imádkozás így hathatós figyelmeztetést jelenthet.

Ugyanez áll az ifjúságra és az ifjúsági szentmisekre is.

Az egyesületi gyűléseken azonban szorgalmasan mondassuk el az imát.

3. Az *Actio Catholica tanfolyamok*.

a) tézisnek megírását már el is kezdtük. El kívánjuk kerülni a tisztán elméleti kezelési módot. Azt szeretnénk, ha a hallgatóság nemcsak hallgatná az igéket, hanem, ha lelke fel is gyulladna úgy, hogy az igének cselekvői legyenek. Azért érdekessé szeret-

nénk tenni a tárgyat, miértis minél több történeti mozzanatot óhajtunk alkalmazni. Egyúttal azt tanácsoljuk, hogy az előadásokon ismertessék az egyházmegye és a plébánia történetét is. Arra is figyelni fogunk, hogy az előadásokban minél többször jusson szóhoz a szegénység kérdése.

b) *Hogy a falu részére jó „puskákhoz” juthassunk, felkérjük oltártestvéreinket, hogy vegyenek részt azok megírásában. Meg vagyunk győződve, hogy a parochiakon sok kitűnő író és szónok rejtőzködik. Lépjenek elő az ismeretlenségből!*

P. Bangha máris elosztotta az anyagot az egyes tézisek között és vázlatosan összeállította azt, amit az egyes címek alatt tárgyalatni szeretnénk. Akinek kedve támad egy-egy tézis megírására, annak szívesen elküldjük a megfelelő syllabust. Határidőül június 1-et tűzzük ki. A nyomtatásra méltónak talált dolgot honorálni fogjuk.

c) *Az elnökség minden tézishez műsortervezetet is ad.* Fordítsunk nagy gondot a kísérő műsorra! Tapasztalat ugyanis, hogy ott születik igazán nagy siker, ahol vonzó keretet tudnak teremteni. A múlt évben néhány helyen szerencsétlen megoldást választottak. Olyan volt a kísérő műsor, hogy agyonütötték vele azt, amit az előadó hirdetett. Szívleljük meg a Magyar Kultúra március 5-iki megjegyzését, mely szerint komolyan kifogásolható az a széltében tapasztalható jelenség, hogy a katolikus rendezésű előadásokon olyanok jutnak szóhoz, akik ellen éppen küzdenünk kellene.

Nemcsak a meglévő anyagból állítjuk össze a műsortervezetet, hanem *újakat is szeretnénk adni*, olyanokat, amelyek harmóniában állanak az ideai tézisekkel.

Felkérjük papköltőinket és íróinkat, hogy írjanak az ideai téziseknek megfelelő jeleneteket, kis színdarabokat, szavalókórusokat, költeményeket. Ha jó anyagot kapunk, gondoskodunk megjelenésükről.

d) *Hogyan rendezzük meg ezeket az A. C. tanfolyamokat?*

Vagy úgy, hogy adventi és nagybőjti előadásokat hirdetünk.

Vagy sorozatos kultúrelőadások keretében.

Vagy adventi és nagybőjti előadásokat hirdetve. Ez utóbbi főképpen a városi lakosságnál alkalmas keret, náluk is az intelligens elemek részére.

Kezdjük el jó korán a tanfolyamokat, hogy időnk legyen mind a 11 tézis előadására.

e) *Kíváncsok, hogy az előadásokat viták segítségével elmélyítsük. Az igazság csak akkor válik igazán vérré valakiben, ha véleményét, kifogásait elmondhatja. Óvakodjunk azonban attól, hogy a vitát nagyszámú hallgatóság előtt rendezzük meg! Az ellenvetés ugyanis mindig népszerű valami és ha nem történik reá igazán találó válasz, úgy a közönség negatív hangulattal megy haza.*

Az volna kíváncsok, ha az előadásokat követő hét valamelyik estéjén összegyűjtenénk az egyházközség hangadó elemeit s velük újra átvinnénk a hallottakat, *de már abból a szempontból, hogy a hallgatóság milyen véleményt nyilvánított, minő ellenvetések voltak tapasztalhatók, hogy mi ezekre a megfelelő válasz?* Ezzel a módszerrel könnyen kialakulhat az A. C. szeminárium még a falvakban is és a hangadó szerepe mint élő valóság tűnik fel oldalunk mellett.

4. Rendszeres munkatársak képzése.

Az egynapos értekezletek tanulsága, hogy a világiak készek a rendszeres közreműködésre. Azt is tapasztaltuk azonban, hogy *ez a lelajzott munkakedv egyelőre igen nagyszámú és igen elágazó indítványok felvetésében mutatkozik.* Pedig a múltban azt akartuk elérni, hogy ezeken az egynapos értekezleteken csak egy konkrét kérdést beszéljenek át, éspedig: az A. C. tanfolyamok jó és eredményes megrendezésének kérdését. A valóságban azonban számos helyen igen szélesre nyomták ezeket az értekezleteket s nem ma-

rádták meg annak a „puskának” a keretén belül, amelyeket a központ rendelkezésre bocsátott, hanem helyt adtak sokféle célokat érintő előadásoknak és szinte megszámlálhatatlan indítványnak. A „Zauberlehring” esete valósággal megismétlődött. Az apostolkodás kedve kiszakadt a világiakból, de oly össze-visszaságban és zűrzavarban, hogy szervező legyen, aki ezek között a körülmények között egészséges eredményeket tud elérni.

Mit tegyünk, hogy a világiakban felkeltett energiákat ügyesen munkáltassuk?

Kétségtelen, hogy csak kevésszámú, jól megválasztott konkrét célokat szabad eléjük kitűzni, ha látható eredményeket akarunk elérni.

Továbbá olyan vezetést kell biztosítani egyházmegyei, espereskerületi és egyházközségi vonalon, mely biztosítja ezeknek a konkrét céloknak a megvalósítását és lehetetlenné tesz ötletszerű és önkényes elhajlásokat.

Nyilvánvaló, hogy az egyházmegyei vezetésnél *kell a munkát elkezdeni*. Dolgukat értő és képzett központi munkatársakat kell keresni a szakosztályok vonalán.

a) Ez okból óhajtja az Országos Elnökség tanácskozássra hívni Budapestre az *egyházmegyei központi szakosztályok elnökeit, de előadóit, vagy titkárait is*. Tapasztalat ugyanis, hogy az egyházmegyei vezető tisztségek betöltésénél lehetetlenség volt eltekinteni bizonyos szempontoktól. Több helyen előkelő emberek állanak a szakosztályok élén, akik azonban nem jelentenek, mert nem jelenthetnek agilis munkálkodást. Szükséges, hogy *oldaluk mellé fiatal és dolgozó előadókat, vagy titkárokat állítsunk*. Ezeket az elnököket és titkárokat (vagy előadókat) óhajtjuk Budapesten összegyűjteni és velük átbeszélni a jövő évi program megvalósításának egyházmegyei feladatait.

Az időpont az árumintavásár ideje, amikor 50%-os kedvezményrel lehet a fővárosba jutni.

b) Az országos program az egyházmegye főbb pontjain *egynapos értekezleteket* kér az espereskerületek előadóival. Ezekre az értekezletekre az Országos Elnökség is elmegy és ezeken in konkrétó megbeszélük a program egyházközségi végrehajtását. Az egyházmegyei központ ugyanis egymaga aligha tudja irányítani és vezetni az egyházközségek munkáját. Ha, ezt akarná tenni, rendkívüli megterhelést vállalna magára. Elengedhetetlenül szükséges, hogy az egyházmegyei központnak *minden espereskerületben legyen 5, vagy legalább 3 olyan embere, akik megfelelő lelkülettel és kiképzéssel rendelkeznek.* Így az egyházmegyei központnak ezekkel az espereskerületi előadókkal kellene csak a tennivalókat alaposan átbeszélni és e megbeszélések alapján az előadók irányítanak a kerület egyházközségeiben a munkát és őriznek ellen annak komoly végrehajtását.

Kérdés most már, hogy mikor tartassanak meg ezek az espereskerületi megbeszélések? Minthogy október, novemberben már az egyházközségekben neki lendül a munka, kétségtelen, hogy még e hónapok előtt kellene az egyházmegyei központnak a kerületi előadókat a feladatokba bevezetni.

Sőt, ha azt akarjuk, hogy az előadók jól működjenek, akkor nekik is időt kellene engedni a pontos előkészítésre, ebből pedig az következik, hogy *még a nyár előtt kellene e megbeszéléseket velük lebonyolítani.* Mégis terminust nem szabunk ki, rendezzék meg ezen az értekezleteket legjobb belátásuk szerint.

Az egyházmegyei igazgatás az új program kapcsán azon feladat elé kerül, hogy *kerületeit átvizsgálja abból a szempontból, hogy az eddigi előadók feladatuk magaslatán állanak-e.* Ne habozzanak, hogy a szükségesnek mutakozó személycseréket végrehajtsák. Az esperesek legyenek e tekintetben az egyházmegyei igazgatók segítségére!

c) Az egyházközségben történő vezetőképzéshez az országos program két eszközt jelöl meg. Az egyik,

hogy az egyházközségi képviselőtestületi tagok esti tanfolyamokon nyerjenek bevezetést feladataikba. Anyagul szolgál a máris munkában álló világi apostolok kézikönyve, továbbá az az anyag, amelyet az Országos Elnökség külön erre a célra össze fog állítani.

A másik eszköz, hogy az egyházmegyék *Actio Catholica* lelkigyakorlatokat szervezzenek, amelyekbe minden egyházközség küldjön ki legalább egy résztvevőt. Nem szorul indokolásra, hogy a zárt lelkigyakorlatok minő jelentőséggel bírnak a világi apostolok kiképzése szempontjából.

Az egyházmegyei központoknak nagy munkát jelent a lelkigyakorlatok előkészítése. Gondolni kell a költségek előteremtéséről is.

5. Az egyházközségek konkrét munkaprogramja.

Mindezt, amit a munkaprogram eddig előadott, arra szolgál, hogy minél szélesebben és minél mélyebben termelhessük ki az apostoli energiákat a világi munkatársakból.

Szükséges azonban, hogy ezek a megjelent energiák azonnal működhessenek, különben táplálék híján elsorvadnak.

Az országos program megadja ezeket a konkrét célkitűzéseket. *Vigyázat! Az egyházközségeknek nem az a feladatuk, hogy országos mozgalmakat indítsanak.* Ez az országos elnökség és az egyházmegyei A. C. központok feladata.

Ellenben végezze el minden egyházközség a saját portáján a Krisztushoz vezetés feladatát, mert ezt egyedül csak ő oldhatja meg.

Ne engedjük tehát, hogy a felgyulladt lelkű laikusok a saját ötleteiket (nem egyszer rögeszméket) érvényesítsék tűzön-vízen keresztül. Ragaszkodjunk ahhoz, hogy az országos programban megjelölt egyházközségi célok valósuljanak meg elsősorban. Tehát a vasárnapi szentmisehallgatás, a katolikus műveltség, a szegények segítése, kolportázs megszervezése,

szükséges szervezetek' megteremtése. Mindez ép elég feladat, ezek keretében a világi ember bőven kifuttathatja apostoli kedvét.

Fő dolog a helyes beállítás. *A saját embereinkből induljunk ki* és tegyük eléjük a kérdést: mit tehetnek, hogyan segíthetnek, hogy a vasárnapi szentmise hallgatása általánosabb és lelkiismeretesebb legyen, hogy katolikus újságok, sajtótermékek jussanak az emberek kezébe stb? Ne olyan országboldogítás motoszkáljon a fejükben, amelyet *másnak* kell megvalósítani, hanem az egyházközség boldogítása, mely az ő munkájuk révén elérhető.

6. Még néhány rövid megjegyzést:

a) „Szenteljük meg a vasárnapot”. Sokan szereték volna, ha a káromkodás ellen indítottunk volna országos harcot. Ezt jövőre is kitűzhetjük magunk elé, bár az idén sem kellene hagyni. A Credó-k és egyesületek révén eddig is küzdöttünk káromkodás ellen. Tegyük továbbra is.

Arra is kell gondolnunk, hogy a szentmise hallgatását élvezetessé tegyük. Ez elérhető volna a mise-énekek betanításával. A magyar szeret énekelni, azért szeret énekeket is tanulni.

Arról is gondoskodunk, hogy a vasárnap megszenteléséről előadási anyagot készítsünk világi szónokok részére.

b) „Teremtsünk katolikus műveltséget.” Bejelentjük, hogy az egyházközségek ünnepségeihez naptár szerinti felsorolásban műsoranyagot készítünk.

Bejelentjük, hogy komoly tanácskozást folytatunk azért, hogy a nép részére olcsó, katolikus műveltséget szolgáló iratok jelenjenek meg, az intelligencia részére pedig tudományos értékű művek.

c) „Segítsük a szegényeket.” Bejelentjük, hogy a hálaadó terménygyűjtés lefolytatásához anyagot készítünk elő.

d) „Katolikus sajtó.” E célgondolat most különösen aktuális. Nem tagadható, hogy nagy előhaladást

tettünk, az egész ország a kereszténység kapuihoz érkezett. De éppen itt leselkedik a veszedelem. *Ma általános keresztény síkon mozog minden s aki katolikus dolgokat mer emlegetni, arra rásütik, hogy „felekezetieskedik“.*

Ma nehezebb a katolikus sajtót terjeszteni, mert jóformán nincs már egyházellenes szabadkőműves zsidó sajtó. A sajtó hangja jóval szelídebb lett. Elszólásaiban és egyházellenes támadásaiban már nem kerekeshetünk fegyvert.

Nincs más agitációs eszköz, mint a pozitív követelés, hogy a katolikus ember csak katolikus sajtót támogathat.

Ez a legjobb eszköz, a helyi kolportázs jó megszervezése. Erre gondoljunk elsősorban.

e) „Szervezett katolikus tábort.” Kövessünk el mindent, hogy meg legyen a *férfiak és nők, fiúk, leányok és gyermekek valamilyen szervezete* és hogy azok eredményesen működjenek.

A program valóban szép. Megvalósítása nem túlságosan nehéz, hiszen a központ számos segítőeszközt bocsát rendelkezésre. Már csak a lelkipásztorok buzgóssága szükséges. Amit adjon meg nekünk a Krisztus Király.

A közösség igazi útján.

1940 július.

Ebben a döbbenetes kavargásban, mely a világot alapjaiban rázza, amely már négy világrész s az emberiség kétharmad részét a háború beláthatatlan mezőire sodorta, a Gondviselés nekünk évek óta utakat és példákat mutat, hogyan és mit kellene cselekednünk. Megadta a békés átalakulás eshetőségeit s a lelki felkészülés eszközeit. Minden elhatározásunkat nyugodtan előre megmérhetjük a tapasztalat érzékeny mérőeszközével.

Hogy mennyit tanultunk ez utolsó évek alatt, nem akarom most vizsgálat tárgyává tenni. Erről tökéletes ítéletet mondani ma még aligha tudnánk. A történelem hivatása megállapítani azt, hogy mit tettünk helyesen s mit kellett volna még tennünk, vagy másképp tennünk.

Mégis leszögezem, hogy egy elvitathatatlan tapasztalati tény előtt állunk, az igazi közösség eszméje előtt, amelyet még gyakorlatibb, még átütőbb tettekké kell alakítanunk, a nemzeti jövő életprincípiumaként kell begyökereztetnünk a közélet minden vonalán.

Az Actio Catholica megalakulása óta azon dolgozik, hogy a közösség eszméjét képviselje, fejlessze s a gyakorlati életbe átvigye. Erre kötelezi szervezetének lényege. Az Actio Catholica minden egyesület, szervezet, mozgalom összefogó szerve, azok munkájának felerősítője s a közösségbe való beállítója. Ha valami egészséges terv merül fel egyén vagy közület részéről, azt a közösség számára elérhetővé és gyümölcsözővé igyekszik tenni.

Ez évi munkatervében többi programpontja mellett egy ilyen közösségi eszmét akar a szociális síkon a tettek mozgalmává kifejleszteni.

A hálaadó terménygyűjtésre gondolunk, amit kétezernél is több faluban igyekszünk megszervezni az eddigi sikeres tapasztalatok alapján.

Vajjon nem a legszebb magyar közösségi tett-e összefogni a magyar falvakat közös hálaadásra? Ha csak egyen résztvennénk ezek közül, megéreznénk benne az igazi magyar ősi ízt épűgy, mint országos jelentőségét a jövő szempontjából.

Aratás után minden faluban hálaadónapot tartanak. Mennek a templom felé, kezűkben a kenyérrel, amelyet az új búzából sütöttek. Az oltár elé teszik azt megáldásra az egész közösség színe előtt.

A hálaadó körmeneten résztvesz a tisztviselő, a kereskedő, az iparos, a munkás, akik együtt vártak és reméltek és most Isten színe előtt nyilvánosan vallják a hálaadás mellett az egymáshoz való tartozás kötelességét.

Este közös ünnepséget rendeznek, amelyen a gazdálkodó a hála hangján szólal meg, majd elragadó orchesterként megköszöni a tisztviselő, a kereskedő, az iparos, a munkás, megköszöni a gyermek is a földműves verejtékes munkáját. A lelkipásztor pedig összefoglalásképpen a jövő tanulságául elébük idézi az igazi testvériség, a lelki közösség egyedül járható útjait.

De ez még mind csak szimbolikus megemlékezés volna, bár lelki hatása szinte megmérhetetlen.

Ezt a hálaadást szociális tett koronázza meg. Minden gazda kézírásával ellátott megajánlást helyez az oltár, illetve a közösség elé. Ebben a kötelezvényben felajánlja terményeinek egy részét a legszegényebb rétegek istápolására. Ezt a felajánlott terményjegyzéket az Actio Catholica helyi szociális szerve összegyűjti, megőrzi s az év folyamán szétosztja s így igyekszik biztosítani a szegények téli szükségletét.

Sokat beszélünk a gyerekekről, de aránylag keveset teszünk érte intézményesen. Ime az egyik út az igazi gyermekvédelemhez.

Ennek a szociális tettek kiindulása a legősibb emberi érzés, a hála érzete. A legbiztosabb alap, amelyre építhetünk s amelyet állandósíthatunk népünk lelkében. A magyar nép lelke fogékony az Isten iránti hálára.

Figyeljen fel tehát mindenki erre az új szociális, közösségi útra, aki csak szíven viseli nemzetünk jövőjét, s az igazi népi sorsot.

XII. Pius és az Actio Catholica.

1940 november.

XII. Piusnak az olasz Actio Catholica képviselőihez szeptember 4-én intézett beszédjét minden bizonnyal épúgy besorozzák ezen gondviselészerű mozgalom alapokmányai közé, mint IX. Piusnak 1868 május 2-án a Katolikus Ifjúság Felső Tanácsához intézett szavait; mint XIII. Leónak 1891 szeptember 9-éről keltezett brevejét a vicenzai kongresszushoz; mint IX. Pius Fermo Proposito-ját; mint XV. Benedek 1915 február 25-iki direktíváit; mint XI. Pius Ubi arcano Dei-jét.

Már a külsőségek is arra mutattak, hogy nagy-jelentőségűnek szánt pápai megnyilatkozás történt. A beszédet XII. Pius abból az alkalomból mondta el, hogy az olasz A. C. új alapszabályokat kapott, amelyek azt célozzák, hogy „Az Actio Catholicát alkalmazhatóbbá és megfelelőbbé tegyék a lelkek s a kor követelményeihez”. A fogadás a San Pietro porticusa feletti „Sala dei benedizioni” teremben történt, honnét elragadó kilátás nyílik a térre, középen a Krisztus győzelmét hirdető obeliszkkal, körülölelve Bernini kolonnájaival. Jobbfelől Szent Péter sírját érezzük, Michelangelo szárnyaló kupolája alatt. Itt tűnt fel a pápa a sedia gestatorián, hogy azután az emelvényen magasba emelkedjék hófehér alakja és kitáruljanak csodálatos karjai és felcsendüljön „az Isten házának tüzeitől” hevülő hangja.

A legfőbb Doctor a szónoklás remekművét adta ismét, mint korábban minden beszédjében. Elámulva szemléljük most is pontos készületét, a beszéd világos

szerkezetét. Biztosan helyezi egymásra argumentumait, alapulvéve a Szentírás és a keresztény doctrina gránitköveit. Szavai mögött a ma kérdései izzottak s a fordatok és stilisztikai szépségek olyan bőséget öntötte elibénk, hogy olvasásuk a legmagasabb szellemi élvezetet jelenti. Az egész beszédet gyújtó hevület járta át, már a kezdetnél is, később sem lankadva, sőt fokról-fokra emelkedve, hogy hatalmas fináléban végződjék. Valóban, az egész beszéd csupa szárnyalás volt, merő szépség, ritka szellemi csemege. Legfőképpen pedig a Pontifex egy újabb hatalmas és ünnepélyes megnyilatkozása az Actio Catholica mellett.

Úgy emlékezett meg róla, mint „páratlanul bölcs” elődje „szeretett és értékes hagyatékáról”, a világiak és egyháziak együttműködésének „rendkívüli” formájáról, mely „legerőteljesebb ösztönzését és szerves rendjét XI. Pius nagy elméjétől és nagy szívéből nyerte”.

További gondolataiban a katolikus akció „magasrendű küldetését” állapította meg, mely nem más, mint az Egyház küldetése, hogy t. i. „minden időn és téren át folytassa Jézus Krisztus megváltói működését”. Szívünk közepéig hatoló szavakkal mondotta el, hogy ha van is a földön édes hazánk, melynek Szent Tamás szerint a hű szeretet kultuszával tartozunk, nem állandó városunk az, ott fenn a mi állandó hazánk, arra születünk, arrafelé menetelünk, s magunkkal ragadjuk testvéreinket, hogy örök útítársként magunkkal vigyük őket Isten szeretetében. „Ime — kiáltotta —, ez jelenleg a Katolikus Akció lelki aratásának területe.”

Ezután a Katolikus Akció szükségességét állapította meg. A jelen idők a lelkek próbájának ideje. Az ember anyagi fejlődése szédületében, tehetsége győzelmi óráján „olyan ábrándok kódéba” merül, melyben „összekeveri az anyagit a szellemivel, az emberit az istenivel, a pillanatnyit az örökkévalóval”. E „részegítő álomban” azonban nem talál nyugodalmat,

mert „megmászíthatatlan végzete” a mérhetetlen vágyak felé hajtja.

Az emberi gondolkodás kaosza teljes, a szellemi zavar ijesztő méretű. S e nagy homály azért következett be, mert „a lelkek számához és szükségleteihez képest aránytalan Isten szolgáinak száma és tevékenysége”. Az eliparosodás és elvárosiasodás következtében „a társadalmi életnek számos rétege áthatolhatatlan maradt a papi tevékenység előtt, amelyek azonban nyitva állanak a világiak tevékenysége előtt”.

Már a Summi Pontificatusban is — melyet pontosan egy évvel ezelőtt adott a világnak —, látva „Krisztus ellenségeinek félelmetesen növekvő csapatait s annak a hazug tannak hírnökeit, akik ... a legnagyobb kegyeletsértéssel összetörik Isten parancsainak tábláit, hogy azok helyébe más törvényeket állítsanak”, a világiakba veti reménységét, hogy a néptömegeket „visszavezessék Krisztushoz, akit gyalázatosan elhagytak”. Már akkor is „belső vigasztalást s égi örömet” érzett a Katolikus Akció soraiban nevelődő világiak fölött, mely tényleg oly jelentőséget és alkalmasságot tulajdonított, hogy eléggé nem is lehet értékelni. Most ismét látva, hogy apostoli tűz gyulladt ki azokon a lobogókon, amelyek a Katolikus Akció seregeit gyűjtik maguk alá, s amelyek a férfiak és nők, fiatal emberek és leányok, katolikus diplomások sorait az egyházi rend hatalmas segédfalánxává alakítják ki — így kiáltott fel: „Kedves Fiaim és Leányaim! ... Fogadjátok atyai örömünk, köszönetünk és megelégedésünk kifejezését!”

A véres világvihar óráján beléjük helyezi „reményeinek nagy részét a jövőre nézve”. „Tekintetünket — mondotta — az Actio Catholicára függesztjük s azal buzdítjuk magunkat, hogy jót reméljünk és bizakodunk, hogy a püspökök és a Szentszék körül szorosan felsorakozó Actio Catholicában odaadó és buzgó munkatársakat lelünk ahhoz a vállalkozáshoz, mely mindennél jobban a szívünkön fekszik, lévén a leg-

főbb érdeke a lelkeknek és nemzeteknek: ez pedig: Krisztus visszatérése a lelkekbe, a házi tűzhelyek mellé, a közerkölcsbe, a társadalmi osztályok viszonyába, a társadalmi rendbe s a nemzetközi kapcsolatokba. Ez egy magasrendűen keresztény vállalkozás, mely a küzdő Egyház buzgó fiait a legnemesebb és legszentebb kereszteshadjárat érdemével és díszével övezi."

A továbbiakban részletekbe menő irányelveket adott. Az egységet sürgette. Mindenekelőtt az egyházi renddel való legszorosabb egységet. Itt említette meg, hogy az Actio Catholica munkatársai a példaadás és a buzgalom elitje lévén, nemcsak azt fogják bebizonyítani, hogy lángoló keresztények, hanem azt is, hogy tökéletes polgárok, akik nem zárkoznak el a nemzeti és társadalmi közösség magasztos feladataitól, szeretik hazájukat s készek érte az életüket is odaadni, ha az ország jogos érdeke megkívánja ezt a legfőbb áldozatot.

Továbbá az Istennel való egységet hangsúlyozta. „Az egyházi rend segédcsoportává váló Actio Catholica főalapelve legyen az Istennel való egység.” Arra hívja fel a papságot, hogy „alakítsák és képezzék az Actio Catholica tagjait”.

Majd az Actio Catholica tagjai közötti egységről szólt, mely egyetlen családként kapcsoljon össze öreget és fiataalt.

Végül arra figyelmeztetett, hogy egység legyen az Actio Catholica és a hierarchiától függő más katolikus szervek között. „Ne akadályozzák egymás munkáját, ellenben nemesen versengve, kölcsönösen segítsék és támogassák egymást.”

Igy felkészítve az Actio Catholica munkatársait, ünnepélyesen küldi őket: „menjete szerteséjjel a világban! Menjete a megalázottakhoz, a szegényekhez, a szerencsétlenekhez, a világ elhagyatottjaihoz, ... érezzenek magukhoz közel egy testvért ... aki barátjuk a zordon körülmények között ... Menjete az

ifjúság közé, mely... fiatal elmével és hevüléssel annyi súlyos veszedelemnek van kitéve... hogy beléje olthassátok az út, az igazság és az élet ama bölcseségét, mely a hit mécsese s melyet végül a végső pihenőhely fölé függesztenek... Menjetek a felnőttek közé, akik egy hitetlenségtől átítatott korban serdültek fel s akik ma annyi rendszer összeomlása után" alkalmasakká váltak, hogy felébredjen bennük az olthatatlan vágy Jézus Krisztus után.

A befejezésben elsodró hevülete a legmagasabb fokra hágott és elragadó ékesszólással hívta a Szentlelket, aki tíznapos imádság után szállott le a Coenaculumba, nemcsak a Tizenkettőre, hanem azok első munkatársaira is. Imádkozott és esengett, hogy miként hajdan, úgy ma is szálljon le a Lélek az Actio Catholiceára, erre a nagy Coenaculumra, mely az apostolok utódjai köré a hű és nemes munkatársak buzgó sorait gyűjti.

Mindnyájan Szent István országáért.

1941 május.

E jelszóban foglalta össze az Actio Catholica Országos Elnöksége az 1941—42. évre szóló munkaprogramját, amelyet a püspöki kar tavaszi konferenciája már jóvá is hagyott és amelyet a Magyar Katolikus Akció májusi számában hozunk nyilvánosságra. A központi iroda máris megfeszíti erejét, hogy egyrészt idejében elkészítse a szükséges segédanyagot, másrészt, hogy a programot az egész katolikus munkatengelyévé tegye, nemcsak az egyházközségeknél, hanem minden más katolikus mozgalomnál is. A katolikus fronton ugyanis még mindig nagy a szétválás, az erők szükségtelen megosztása, az egymással szemben való dolgozás, vagy legalább is a nemtörődés azzal, amit a másik csinál. Pedig sohasem volt annyira szükséges, mint ma, hogy egyetlen nagyerejű sodrásban egyesüljön minden katolikus tevékenység, amikor az óceánok és világrészek irtózatos párbaátvilág-nézeti harc fokozza életre-halálra válóvá. Sorsunkat nem mi igazgatjuk, de egyet talán igen, azt, hogy *mélyebb magyarok és teljesebb keresztények legyünk.*

Ezt a háttérrel szemléltük, amikor a programot elterveztük. Világosan láttuk, hogy a katolicizmusnak ma sokkal nagyobb fokban, nagyobb öntudattal, teljesebb elszántsággal kell *kivennie részét a magyar közélet erkölcsi irányításából*, miként a múltban tette ezt. E feladat vállalását a következő indokok valósággal követelik tőlünk.

1. Nem kétséges, hogy a szárazföld átrendezése következtében *a magyar nemzet is új állami berendez-*

kedés elé kerül. Ezen új berendezkedésben a társadalom megszervezése és megnevelése lesz a döntő tényező. Ily értelmű megnyilatkozás nem egyszer hangzott el felelős tényezők ajkáról és megnyugvással láttuk, hogy éppen katolikus oldalon ismerték fel legelőször az idők járását, mert a hivatásrendi szervezkedésben és a Szociális Népmozgalomban voltaképpen már meg is indult ez a hatalmas nemzetnevelési művelet.

2. A Délvidék is visszatért Szent István koronájához. Most kell résen lennünk, hogy a *területileg mindjobban kiegészülő szentistváni ország eszmei alapjainban és közéletében is szentistváni legyen.* Ami annyit tesz, hogy döntő érvényesüléshez kell juttatnunk a hitelveken alapuló keresztény morált, mint azt alapító szent királyunk tette.

3. Még erősen hullámszik, sőt új erőre kapott a külföldön dogmatikával megalapozott „nemzet és társadalomépítő” elvek. Az *útvesztés és eltévelyedés veszedelme sohasem volt oly közeli, mint ma.* A nyugatról beáramló eszmékből át kell venni azt, ami az idők szava s így a kereszténység szava is, mindenekelőtt a *közösség és a szociális állam koreszméjét. Ám egy jottányit sem szabad feladnunk államiségünk szentistváni jellegéből,* sőt most kell megfeszítenünk minden erőnket, hogy a keresztény eszmék mint irányító döntő elvek érvényesülhessenek a nemzet egész életében.

4. Végül állapítsuk meg, hogy — a jelek szerint — *a magyar katolicizmus alkalmas e nagy feladat betöltésére,* melynél nagyobbat ritkán látott maga előtt történelme folyamán. Az utolsó két évben hatalmas *erőforrásokat nyitottunk,* illetve gyűjtöttünk. Katolikus *köztudatot* támasztottunk és azt elmélyítettük. Az egész országra kiterjedő egységes terv szerint *tisztáztuk az alapelveket. Vezető egyéniségeket* kerestünk ki s azok kiképzését és munkábaállítását elindítottuk. A világiak részéről a hitvallás és cselekvő kiállás olyan fokát tapasztaltuk, mely jogossá teszi önbizalmunkat. Ezt az *ébresztő, világosító és elmélyítő mun-*

kát természetesen tovább kell folytatnunk, de erőnk tudatában most már arra is vállalkoznunk kell, hogy összeszedett, megszervezett s még megszervezendő erőinkkel döntő részt kérjünk a nemzetnevelés hatalmas munkájából.

A munkatér széles és igen szövevényes. A *közélet erkölcsi felfogása ugyanis elszomorítóan homályos és selejtes*. A helyenként felvillanó jóakarat *gyenge* a beteges köztudattal szemben. Nagy ellentétekkel, évszázados beévedött szokásokkal, szinte jogilag körülbástyázott elvekkkel és életgyakorlattal kell megküzdenünk, amikor a katolikus morálist érvényesíteni kívánjuk. Rengeteg az eltakarítani, tisztítani való nálunk úgy a gondolatvilágban és felfogásban, mint a cselekvés síkján.

Az idő azonban megérett a tisztító munkára, emberekkel is rendelkezünk már, a fokozódó öntudat pedig szinte követeli tőlünk az erkölcsi tisztítás megkezdését. Tovább igazán nem késlekedhetünk.

Alapelveként hangoztatva, hogy *célkitűzéseink a nemzet legfőbb javát kívánják szolgálni*, a következő munkaévben most már közelebről kell elkezdenünk a magyar közélet erkölcsi irányítását.

Mire van leginkább szükségünk?

1. *Apostoli köztudatra*. Apostoli *egyénekkel* ugyanis már rendelkezünk. Egyházközségeinkben az utolsó két esztendő erőfeszítéseinek eredményei észrevehetően mutatkoznak. A világnézeti tanfolyamokból, a féligzárt és zárt A. C. lelkigyakorlatokból, az egyházközségi tanfolyamokból *apostoli lelkületű csoportok* választódtak ki. Már lehet rájuk építeni, már lehet segítségükkel országos akciókat sikeresen levezetni. Egyesületeinket fokozódó apostoli kedv járja át s belőlük egészen kiváló *apostoli egyéniségek sarjadtak*.

Ha azonban ezeket az apostoli egyéniségeket és csoportokat szembe állítjuk a még elhanyagolt közvéleménnyel, el kell ismernünk, hogy *még elszigetelt jelenség csupán*. A magyar katolicizmus csak akkor

válik hódító erejűvé, ha nemcsak apostoli egyénnel, hanem *apostoli kedvű tömegekkel is rendelkezik*. Lelkes egyénnel sokat elvégezhetünk ugyan, döntő jellegű eredményekhez azonban elengedhetetlen az apostoli köztudat. Ebben az irányban elindultunk már, mégis évek szükségesek ahhoz, míg az apostoli köztudat kívánt fokához eljuthatunk. Azért azokban a rétegekben is fel kell ébresztenünk az apostoli tudatot, amelyek ma még *közömbösen* állanak. Ahol pedig az apostoli kedv már felébredt, ott *tovább* kell mélyítenünk azt. Általában azon kell lennünk, hogy az *apostoli tudatot* kiszélesítsük a magyar közéletben.

A járt úton kell megmaradnunk és a bevált eszközökkel kell élnünk. Az Actio Catholica központja ily értelemben választotta ki az eszközöket: az egységes ciklus-prédikációt november havára és az Istenfiúság tudatának kiművelését az ádvent folyamán; az imahadjarat kiszélesítését (a központ új szentképről és alkalmasabb imáról gondoskodik); a plakát erejének felhasználását; A. C. himnusz bevezetését.

A legfontosabb azonban az, hogy egész lelkipásztori művészetünk abban csúcsosodjék ki, hogy *hívelnket lelkes és áldozatos apostolokká formáljuk*.

2. *Világosság teremtésére*. Lehetetlen apostoli köztudatot teremtenünk *megalapozott világnézet nélkül*. Mily sokszor tapasztaljuk fájdalmasan, hogy nemcsak a közélet, hanem még legjobbjaink is *zavartan és tájékozatlanul* állanak a morális síkon. Nem ismerik vagy csak homályosan ismerik a katolikus erkölcstan alapelveit. Nem csoda, hogy a gyakorlatban még teljesebb a zűrzavar. E tekintetben egész Európában óriási homály uralkodik s ennek hatása nálunk is érezhető.

Az utolsó két esztendőben — elmondhatjuk — nagy érdeklődést támasztottunk dogmatikánk iránt. A következő munkaévben az *erkölcstant* kell elővennünk és annak megismertetését kell magunk elé tűznünk. A múlt években szerzett öröndetes tapasztalatok arra buzdítanak, hogy a morálist megismertető tan-

folyamokat még nagyobb ügybuzgalommal és leleménységgel rendezzük meg.

Tíz témát jelöltünk ki, olyanokat, amelyek a nemzeti lét *gyökeréig* hatolnak. Mindenki megértheti, hogy teljességre nem törekedhettünk; tíz tézisben lehetlenség az egész erkölctant előadni. Arról lehet csupán szó, hogy egyrészt hallgatóságunkkal megsejtessük, hogy *nagy* dolgokról van szó, s hogy ezáltal a további tanulmányozásra bennük kedvet ébresszünk, — másrészt pedig, hogy hallgatóságunkból *állásfoglalást vált-sunk* ki olyan jelenségekkel szemben, amelyek az egész társadalomban feltűnnek.

A vázlatok feldolgozása már megkezdődött és nemcsak magyar, hanem német, szlovák, ruszin és román nyelven is megjelentetjük.

3. *Alkalmas vezetőkre.* A magyar papság megismerte, hogy világi vezetőkkel munkája több gyümölcsöt hoz és olyan hívőkhöz is eljut, akiket a szokványos igehirdetéssel és lelkipásztorkodással már el nem érhet. Azt is tudja a papság, hogy alkalmas vezetők csak *komoly lelkiéletből* születhetnek meg, innét az az örömdetes tapasztalat, hogy a papság — mondhatni — általánosságban felkarolta a lelkigyakorlatokat, az apostolképzés e főiskoláit.

A program szerint minden egyházközségnek félig vagy egészen zárt lelkigyakorlatot kell rendeznie egyházközségének vezető tagjai részére s e lelkigyakorlat keretét és erejét kell felhasználni arra, hogy világi munkatársait apostolokká formálja. A szükséges anyagot a központ rendelkezésre bocsátja.

Am nemcsak az egyházközségekben van szükségünk apostoli lelkű, ügyes világi vezetőkre, hanem az esperesi kerületekben és az egyházmegyei központokban is. Azért a következő munkaévben kiváló feladatunk legyen ezeknek a megyei vezetőknek a kiválasztása és megfelelő kiképzése. E célt az egynapos espereskerületi értekezleteken, valamint az egyházme-

gyei központokban tartandó kurzusokon kívánjuk elérni.

4. *Erőteltjes cselekvésekre.* Mindenekelőtt odahaza az egyházközségekben. *Első feladat,* hogy minden egyházközség közüggé tegye a vasárnapi szentmisehallgatást. *A második feladata,* hogy minél sikeresebbé tegyék a világnézeti tanfolyamokat; hogy kiküszöböljék az egyházközség területéről a katolikus morálra kártékony film- és színelőadásokat; hogy a katolikus sajtóért erőteljes mozgalmat indítsanak. *A harmadik feladat,* hogy a katolikus szolidarizmus tetteiben is jelentkezzenek. *A negyedik feladat,* hogy meglegyenek és virágozzanak a feltétlenül szükséges egyesületek.

Ezeket túl két országos akciót kezdeményezünk. Egyet a káromkodás leküzdésére, egy másikat a vasárnap megszentelése érdekében. E két országos akció részleteit az Országos Elnökség most dolgozza ki s a megfelelő időben közölni fogja.

Jelek a magyar égen.

1941 július.

Ki érti meg az idők járását? A zord jelenben ki fogja fel, hogy mi következik holnap?

Megindult lábunk alatt a szilárd föld. Folyékonyná vált minden. Káosz uralkodik a mindenségben.

Belőle apokaliptikus jelenségek lépnek elő. Megvalósítani látszanak az evangéliumból, ami a földi létre vonatkozik. Talán azért kíséri őket milliók elragadtatott sóhaja.

Szörnyű vihart támasztottak, abban a feltevésben, hogy a szárazföld és tengerek harca — erjedés, melyből a világ megváltása származik s így emberibb, boldogabb tájakra jutása.

Talpig vasban, a levegőégtől a vizek mélyéig, óriási léptekeket tesznek. Ám gyötör a balsejtelem, hogy az úton kívül. Grandes passus extra viam, mint Mécs énekelte.

Mi magyarok a Kárpátok medencéjében csendesen imádkozgatunk. Vass József Kehelynek nevezte az országot. Mi ma coenákulumnak. Míg peremét a háború tűzvésze nyaldossa, a magyar elmélyülve hívja az Isten Lelkét. Az idők kezdetén ez a Lélek lebegett a káosz felett, mindeneket harmóniába foglalva. Azután a legnagyobb realitásra, a világ üdvözítésének munkájára szállott és most is felette lebeg. Süvítő stukák, perzselő lángszórók, 50 tonnás páncélos kocsi sem üthetik el.

Az égen és földön nagy jelek látszanak. Ki ismeri fel azokat?

Európát, sőt az egész világot a háború láza rázza. Magyarország még eddig a béke szigete volt.

Hetek, sőt napok alatt országok semmisültek meg. Magyarország ellenben területében megnagyobbodott. Szent István koronájához sorra visszakerültek az elrablott ékkövek.

Miért erősít minket a Gondviselés? Célja van velünk?

Európa az Egyházat még eddig nem látott krízisbe sodorta. Sorjában kioltja a kereszténység fényeit. Magyarország ellenben, az Eucharisztikus Kongresszus fényességében, diadalmas menettel hordozta meg az épen maradt Szent Jobbot; mire úgy világosodott ki előtte Szent István országa, mint a nemzet igazi mítosza.

Európában Krisztus Egyházának védekezési joga sincsen. Szerzetesei szétszóródva, ifjúságától elhagyatva, sajtójától megfosztva. Csak a templomokban és hívei szívében húzhatja meg magát. A szovjetben pedig csak hívei szívében.

Magyarország ellenben valláserkölcsi alapon akar katonás ifjúságot. Az Egyház társadalmi munkája és szervezkedése előtt nincs akadály. Parlamentjében keresztet függesztettek ki, jeléül, hogy munkája az evangélium szellemében történik.

Mit akar azzal az Isten, hogy nemzetünk gyökereit mélyen a kereszténységbe ülteti?

Mi lehet viszonylagos békénknek, területi gyarapodásunknak, kereszténységünk növekedésének a végső célja? Szerepünk van talán az új világ kialakításában? Hivatásunk a holnappal szemben, mely — ki tudja — mily hamar Európára virrad?

Kelet és Nyugat határán bástya voltunk és őrtállás és virrasztás — ezer éven át. — A jelek azt mutatják, hogy e feladatot kell vállalnunk a legközelebbi jövőre is. Megelevenedik történeti küldetésünk. Ex oriente lux! Krisztus fényét mi tartjuk Kelet és Nyugat felé.

Ezért kellett anyagilag erősödnünk és kereszténységünkben izmosodnunk.

Más jelek is látszanak. És ezek Rómából támadnak.

Amikor nagy vizek zúgnak és nagy sokaság kiált, a Helytartó mit lát? Minő jeleket ad?

Megrázó a látvány, amint az elsodorhatatlan sziklán gyermekei szerencsétlensége fölött szomorkodik.

Am többet tesz meddő siránkozásnál.

Összeállítja a kor tévedéseit, amelyek a régiekhez járultak és figyelmeztet, hogy nincs más alap, mint ami egyszer adatott nekünk, Jézus Krisztus. Az ifjúsághoz fordul, és kereszteshadjáratra küldi őket Krisztus zászlaja alatt. Legutóbb leszögezte a háború erjedésétől várt új társadalmi rend alapjait. Ezek: az anyagi javak igazsággal és szeretettel történő elosztása, a helyesen felfogott közjó és a saját otthonhoz juttatott család.

Gyakran veszi igénybe a jelenkor csodálatos eszközét, a rádiót és azzal küldi erősítő, vigasztaló és megvilágosító szavait gyermekeihez. Valóban közös Atya. A többi antenna gyűlöletet liheg és harcra ingerel. Az ő antennája, mely Szent Péter sírja fölött áll, arra tanít, hogy csak Krisztusban, a Tőle tanított igazsággal, az Általa mutatott szeretetben található meg az ember és a társadalom boldogságát. Szava legyőzi a hegyeket, a tengereket, a kontinenseket. Új értelmet nyert a Zsoltáros mondata: *In omnem terram exivit sonus eorum et in fines orbis terrae verba eorum.* A pünkösd csodája ismétlődik meg újra és újra, mindnyájan minden világrészből és minden nemzetből egyszerre halljuk őt. Ő az elsodorhatatlan szikla, a kiolthatatlan fény, az igazság, az út és az élet.

Mégis mi a legfontosabb ma a Helytartó előtt? Mit köt a szívünkre már vagy két évtizede? XI. Piusnak mi volt a szemefénye? Mire tért vissza unostalan? XII. Pius nagy elődje hagyatékának kincsei között melyiket mondja a legértékesebbnek? Miről ál-

lítja, hogy a jelen szorongatásai közepette atyai szívének nagy vigasztalás?

Nem más ez, mint a világi hívek megtöltekezése az apostolság pünkösdi szellemével, a világi apostolok kilépése és frontbaállása Krisztus országáért. Tehát az Actio Catholica.

Ez pedig a laikusok izzó szeretete, vértanuságig való áldozatkészsége Krisztusért.

A Szentlélek ma a papok munkája mellett a világiak ereje által akar működni. Ezt jelzi Róma szakadatlanul. Ez ma a legszükségesebb. Tehát a laikusok alámerítése az apostolság pünkösdi fürdőjében. Egységes frontba való tömörítése, pólustól-pólusig, minden szélességi fokon. A kereszténység első századaira emlékeztető vezetők kikeresése és munkába állítása. És egységes cselekvésre indítása a lelkek meghódítására.

A nagy jel: a katolicizmus egységes világfrontja. Meg kell hazudtolni Heine gúnyolódását: a keresztényeken hamar felszárad a keresztvíz. Bár óriási az aposztázia. Bár inganak a keresztény Európa oszlopai. Róma a kísértések éjféli óráján hódító hadsereget szervez, a holnap győzelmére készül, szinte a remény ellen reménykedik.

Értsük meg a jeleket. Tudjuk meg, hogy Szent István országát építve, voltaképpen Krisztus országát építjük. Tudjuk meg, hogy Krisztus frontján állva és harcolva tulajdonképpen nem magunkat adjuk, hanem Azét, aki küldött bennünket.

Isten sáfárai vagyunk. Isten titkainak osztogatói. Isten magvetői. A tévedések magvetésével szemben az evangéliumot hirdetjük, nem a magunk nyomorúságát. Azért járunk nyugodtan, a világosság tudatában, közeli győzelmünk reménységében. Rendíthetetlen a hitünk, hogy a holnap Krisztusé. Azért dolgozunk a jelenben úgy, mint a jövő küldöttei.

Wells, a híres angol regényíró a háború előtt a londoni közigazgatási főiskolán humorosan jellemezte

a mai világ örült tülekedését, ahogy lelkiismeretlen lázassággal az örvénybe rohan. A többek között ezeket mondotta: Olyan civilizációban élünk, mely nagyon gyorsan szétbomlik. Közületek sokra talán rettenetes sors vár. Lehet, hogy meggyilkolnak, megcsónkítanak, agyonütnek vagy kiéheztetnek titeket. Egy azonban bizonyos: nem lesz időtök arra, hogy unatkozatok. A világ, amilyennek mi ismerjük, láthatóan összeroskad. Minden héten feldől vagy összetörik valami s lehetetlen megmondani, hogy mily messzire terjed ez a pusztulás. Mint Noé korában, bárkát kell építeni.

A lap, mely e beszédet közölte, ezzel a pesszimista mondattal fejezi be közleményét: Még ez a menedék is hiányozni fog. Nem találnak Noét, aki ezt a bárkát fel tudja építeni.

El e szkeptikus lelkekkel! Ha rossz irányban megy is a világ, mikor ment jó irányban? A Szentlélek készíti már a bárkát. Ezer és ezer, millió és millió kéz segít, hogy mielőbb megépüljön s a zajló vizeken átmentse az emberiséget Krisztus világába.

Ez Róma megrázó jelzése ma. Akinek szemei vannak a látásra, lássa; akinek fülei vannak a hallásra, hallja!

A XXIX. Katolikus Nagygyűlés.

1941 szeptember.

A XXIX. Országos Katolikus Nagygyűlés plakátjai az egész országban kivirultak. Négy körmenetet mutatnak, Felvidékét, Kárpátalját, Erdélyét és Bácskát, amint a központhoz vonulnak: a koronáját a Patrona Hungariae-nak felajánló Szent Istvánhoz. A plakát szemléltetően juttatja kifejezésre azt az örömet és hálát, amely a Nagygyűlés minden ízét betölti azért, hogy országunk területében megnagyobbodott. A világháború óta tartott nagygyűlések között ez az első, amelyen négy visszatért országgrésszel közösen örvendezhetünk.

Vegyük hozzá, hogy az ország területi gyarapodása egészen csodálatos körülmények között történt. Ha természetes okokban keresnők csupán a magyarázatot, aligha találunk meg a valódi okot. Ha okos politikánkra hivatkoznánk, vagy az európai helyzetre, avagy a történelmi igazságszolgáltatás bekövetkezésére, még nem tárnók fel a valódi okot. Hiszen az ország megnagyobbodása éppen akkor következett be, amikor Európa a háború viharába került, koronák hullanak porba, országhatárok változnak napok leforgása alatt s amikor Európa színe-java a véres fűbe harap. Ugyanakkor a mi határainkat a lángok éppen csak körülnyaldossák és nagyobb arányú vérrel sem kellett fizetnünk az eredményekért. Azt sem mondhatjuk, hogy ez igazságtételre rászolgáltunk, mert ha vétkeinket nézzük, nem értjük, mivel érdemeltük az Isten gondviselésének e különös megjelenését. Egyedül hitünk maradt meg és bár semmi reális okunk sem volt

a reménykedésre, szinte remény ellen bizakodtunk, mondván: hiszek Magyarország feltámadásában!

A feltámadás kielégítő magyarázata csak egy lehet. Az, hogy Szent István erős karja mozdult meg 900 év messzeségéből s az európai földindulásból kikereste az orvul elragadott drágaköveket s azokat Szent Koronájába visszaillesztette.

Azért állítottuk össze az idei Katolikus Nagygyűlést, úgy, hogy egy hatalmas dómot alkosson, amelyből ünnepi fenségességgel konduljon meg a hálaadás parancsszava.

A Nagygyűlést Szent István fényessége ragyogja be. A nagy jel látszik fölötte, amelyben a magyar jövőnek győznie kell. Ez a jel pedig a keresztt, mely áll akkor is, ha a föld kínjában vergődik. Jól tudjuk, hogy a mai roppant események mélyén nagy válságok feszülnek. Új világ akar megszületni. Mint minden születés, ez is kínok, szenvedések és a vér ömlése közepette. A Katolikus Nagygyűlés magaslatáról egészen világosan látjuk a magyar születés útját. Sőt talán éppen Magyarországon lehet a legjobban megfigyelni, hogy a háború elvonulása után egész Európa előtt nincs más alap, mint a kereszténység. Előttünk a szentistváni ország víziója úgy merül fel, mint egy ország tavasza. A szentistváni ország pedig keresztényi országot jelent s mi a Nagygyűlésről megvalljuk, hogy keresztényi országot akarunk, hűséget az evangéliumi elvekhez. Magyarország a Nagygyűlés napjaiban úgy áll az egész világ előtt, mint kivilágított dóm, melyből az élet világossága árad, nemcsak befelé, hanem kifelé is, nemcsak Kelet felé, hanem Nyugat felé is.

Az első Katolikus Nagygyűlést 1895-ben akkor tartottuk meg, amikor az egyházellenes áramlat győzelmi torát ülte. Győzelmének jelképe volt a polgári házasság bevezetése. Katolikus oldalról azonban világosan felismerték, hogy Magyarország végzetes lejtőre lépett s a zsidó szabadelvűségtől kótyagos fejjel

mindjobban abba a radikális irányba szédül, melynek a végén egy ország tragikuma leselkedik. A katolikus oldal minden erőt megfeszített a tragédia elhárítására. Erős társadalmi szervezkedésbe fogott, hogy megmentse az ország keresztény lelkét és ezzel elhárítsa a világosan fenyegető katasztrófát. A katolikus nagygyűlések e hatalmas munkálatoknak történelmi állomásai voltak. Dobogójáról emelkedtek fel a katolikus újjászületés vezérlő egyéniségei. A Vigadó cenákulummá változott, melyről pünkösdi tüzek gyulladtak ki. A többi nagyok között itt szórta szét Ottokár püspök szavainak tüzesőjét, vétkeket égetve és életet gerjesztve.

Érdemes megfigyelni, hogy az első katolikus nagygyűléseken még mennyire erőtlén volt a katolikus társadalom. A nagygyűlések első körmeneteit csak a belvárosi templom körül rendezte meg. Az erők meg-nagyobbodására mutat már az, amikor a Városligetből az Andrásy-úton vonultak fel a Bazilikához. Igaz, hogy szentséget még nem mertek magukkal vinni, püspökök sem vonultak még soraikban, sem az állami élet funkcionáriusai, csak az erzsébetvárosi káplán haladt az élen, ő sem korális öltözetben, csak egyszerű fekete reverendában, de a keresztet magasra tartva. Jellemző a kor hangulatára, hogy a marxista tömeg a mellékutcákból az Andrásy-útra tódult s a járdaszéleken helyezkedett el s várta fenyegetően a meneket. A rendőrség kardlappal volt kénytelen megtisztítani az Andrásy-utat és őrizni a betorkolló utcákat. Az is jellemző a kor hangulatára, hogy az egyházellenes szellem megrendezte a katolikus nagygyűlés ellenkörmenetét, vidékről ezer és ezer tüntetőt hozott fel a fővárosba és egy fekete lovagnak öltözött lovas vezetése mellett tüntettek végig a városon.

Az ország összeomlott s a bolsevizmus gyötörte meg. E tragédia után ismerte fel az ország a kivezető csillagzatot, a keresztény és nemzeti célkitűzéseket. 1923-ban a nagygyűlés menete már a Bazilikából a

Parlamenthez vonult és róla az esthomályból villanykereszt szórta szét fényét. 1938-ban az Eucharisztikus Kongresszus alkalmával a Hősök-terén felejthetetlenül nagy tömeg hódolt a kereszténységnek. 1941-ben pedig a kereszt bekerült a Parlament tárgyalótermébe és a Ház elnöke azzal a jelmonddal helyezte ott el, hogy a Parlament munkája igazi evangéliumi szellemben történjék.

Hosszú volt az út a belvárosi templomtól a Parlament homlokán égő villanykereszthez és a Hősök-terén fényárban úszó Eucharisztikus oltárig. Hosszú volt az út, míg a kereszt a Parlament homlokzatáról a belső falra került.

Útját azonban még nem végezte be. Még nagy utat kell tennie. Még azt kell elérni, hogy a kereszt minden lélekbe bevonuljon. A sötétségbe merült Európában a templomkeresztek világítanak és jelzik azt a szellemiséget, amelyben a jövő boldogulása keresendő. Ezt a szellemet kell bevinni mindnyájunknak a lelkébe. A kereszt szellemének diadaláért küzd az idei Katolikus Nagygyűlés.

A katolikus hívő az idők viharában.

1941 október.

Nekem arra a kérdésre kell válaszolnom, hogy *a katolikus magyar hívő miként áll az idők viharában?*

Hogyan nézi az apokaliptikus orkánt, a háborút, mely országokat dönt halomra, városokat tesz egyenlővé a föld színével s Európára szörnyű inséges esztendőket zúdít?

S miként nézi azt a másik háborút, mely a lelkek térségein dúl s mely megismételni akarja a történelemnek eddig még mindig fiaskót vallott kísérletét, hogy t. i. végezzen Krisztussal?

A tájékozódás ma valóban nehéz, mert a viharral sötétség szokott együtt járni, s a lelkek besötétedése ma valóban félelmetes, a zűrzavar teljes. A sötétség még a jószándékúakat is megkísérli vagy tévedésbe ejti.

Hogy tekinti tehát a katolikus magyar hívő az idők viharzását?

Rendíthetetlen optimizmussal. Nem használ fekete szemüveget, nem lát merő feketeséget. Az események mögé néz és *rendíthetetlen reménysége, hogy Európa visszatér Krisztushoz.* Pedig az események nem ezt mutatják. Mire alapítja tehát e reményét, amely ellentmondani látszik minden reménységnek? Három tényre:

*Róma meggyőződésére,
a mult tanubizonyságára,
sajátos magyar helyzetünkre.*

Elsősorban tehát a pápák meggyőződésére. A Piusok telve vannak *elpusztíthatatlan bizalommal.*

Bár az idő igazán nem Krisztusnak dolgozik s az orkán ellene úgy tombol, mint még soha, *mégsem szűnnek meg* azt hirdetni, hogy az egyház csodálatos megújulás és triumfáló győzelem felé megy.

A magyar katolikus a kor orkánján keresztül fel fogja ezt a Rómából jövő optimizmust, és *rendíthetetlenül hiszi*, hogy Krisztus egyháza a legújabb üldözések ellenére is *mindjobban megújul* s mind *diadalmasabban énekli a világot meggyőző hitről az Énekek énekét*.

Bizodalma második alapja a *mult tanubizonysága*. Mennyi *elszánt ellenség* tört már az Egyház életére a történelem folyamán és *hol vannak ma?* Európa megtérésének legnagyobb akadálya a *modern ember gögje és határtalan önbizalma volt*. Ami most történik, az éppen ennek a gögnek és önbizalomnak a *letörése*. Most folyik a forradalmi Európa megaláztatása. A francia forradalomból kinőtt bálványok, mint amilyen a hamis demokrácia, a lelket nem ismerő kapitalizmus, az antikrisztusi marxizmus, *hol vannak ma?* A totális háború összetörte e bálványszobrokat. Kicsinyek lettek és szegények és erőtleneek. És habár az őket összetörő korszellem maga is aposztáziába ment, neki sem lesz más sorsa, mint a korábbiaknak: szaporítja az emberi szellem csődjét. A mult bizonysága alapján bizonyosan hisszük, hogy *megjő minden fajta istentelenségnek a vége és bekövetkezik Európa megtérése*. Ma Európa még a kereszten függ, de Dismas lesz belőle, az egykori gonosztevő, most pedig jobb lator, akit az utolsó pillanatban mégis csak megtalált Isten kegyelme.

Európát nem lehet Krisztus nélkül újjáépíteni. Úgy kell felépíteni, mint templomot, nemcsak cementből és vasból, nemcsak technikából és politikából, hanem legfőképpen Jézus Krisztusból.

Bizodalmunk harmadik alapja: *sajátos magyar helyzetünk*. Alig van ország ma Európában, ahol ily rendben, ily nyugodt körülmények között s a lelki fel-

készültségnek ennyi lehetősége között tarthatnánk Katolikus Nagygyűlést. S mindez azért lehetséges, mert *országunkat Szent István fényessége ragyogja be és napnál világosabban felismertük, hogy Szent István nemcsak multunk dicső alakja, hanem jövőnk biztosítéka is.* Lelkünkben kikívánczik az a kérdés, *mit akar* voltaképpen velünk a Gondviselő azzal, hogy ősi határainkat fokról-fokra kiegészíti, nemzeti életünket pedig mind határozottabban a mélyebb kereszténység sínpárjára helyezi? Hát ha az a küldetésünk, hogy *a Krisztus-országot úgy mutassuk Nyugat felé, mint boldogulásának kulcsát.* Jól mondotta egyszer egy magyar író, hogy a magyarságnak hazát nem a legelők adtak, hanem az a küldetés-érzés, hogy dolga van a földön, Kelet és Nyugat között, kereszténység és pogányság között.

A magyar katolikus tehát azzal az optimista hittel áll az idők viharzásában, hogy nemsokára ütni fog az óra, amikor *a nagybeteg Európa Krisztusnál keresi gyógyulását.*

A magyar katolikus igen jól tudja azt is, hogy Krisztus híveinek jól fel kell készülniök erre a sorsfordulóra. Most legyen a hitük heroikus, a reményük pedig hegyeket mozgató, mert csak heroizmusig érő hittel és reménnyel lehet sorsokat megváltoztatni.

Előttünk a Krisztus-ország megvalósítása nem utópia, nem délibáb-kergetés, hanem *reális lehetőség,* mely biztosan valóra válik, ha a Szentlélek irányítása mellett a komoly cselekvések útjára rálépünk. A magyar katolikus *kivételes helyzetünket* úgy tekinti, mint a Gondviseléstől engedett *türelmi időt,* amelyben számba vehetjük erőinket, nagyvonalú terveket készíthetünk és vonakodás nélkül egységesen léphetünk a tettek mezejére.

1. Optimizmusunk *egészen megokolt.* Ha rövid pillantást vetünk a magyar katolicizmus utolsó *ötven esztendejére,* ha szemügyre vesszük a magyar katolikusok helyzetét az első nagygyűlések idején s azt

összevetjük a maival, akkor hálatelt szívvel kell megállapítanunk, hogy *igen nagy előmenetelt tettünk*. Akkoriban nálunk is megkezdtek a francia forradalom eszméinek megvalósítását az Egyház ellen, de mi még ebben az időben is megtartottuk a *katolicizmus történeti és közjogi súlyát, megvédtük elágazó iskola-hálózatát, népünkben pedig az ősi vallásosságot*. Pedig az egyházellenes front mind dühödtebben támadt a kereszténység ellen, közvetlenül a világháború előtt elérkezettnek látta az időt a *kereszténység likvidálására nálunk is*. Ekkor már hatalmának csúcsán állott, övé volt a sajtó, a színház, az irodalom, tehát az egész nyilvános élet. *A magyar közéletben, szellemiségben és köztelfogásban uralma megdönthetetlennek látszott*. Sokan emlékeznek még arra az időre, amikor a katolicizmusnak másban sem volt része, mint *gúnyban, lenézésben, rágalomban és kíméletlen támadásokban*. Mindnyájan emlékezünk még arra, hogy miként tárgyalták *egészen nyíltan a kereszténység likvidálását, a hitoktatás megszüntetését, a hitvallásos iskolák eltörlését s a szekularizációt*. Emlékezünk még arra is, hogy ha katolikus részről valami megmozdulás, vagy kikezdés történt, arra — P. Bangha szerint — úgy rohantak, mint kopók a sebzett vadra.

Hol vannak ma a régi ellenségek? Elperzselte őket az a tűz, amelyet Zichy Nándor, Prohászka Ottokár s a többi nagyok éppen innét, a Vigadó pódiumáról lobbantottak fel. A katolikus frontról oly erőteljes ellenhatás indult meg, mely még külföldön is párját ritkította. A papság csodálatos reformon ment keresztül, lekipásztori módszereit megújította. Nagyarányú templomépítési kedv támadt, a szentségek vétele megsűrűsödött, a lelkigyakorlatos mozgalom felleldült. Hatalmas katolikus sajtót teremtettek. Dús, szinte túlgazdag egyesületi szervezkedés támadt, megszervezték az egyházközségeket, azután a karitást, azután a Katolikus Akciót s végül az Eucharisztikus Világ-

kongresszuson a magyar katolicizmus meglepő virágzásba borult.

Mindezekre a jelentős birtokállományokra gondolunk bizakodóan, amikor a szentistváni ország látomásával a szemünkben úgy indulunk a holnap elé, hogy országunkat egészen Krisztus országává tegyük.

Már tehetünk ily hatalmas célkitűzéseket, mert erőkkal rendelkezünk. Ma már bámulatos apostoli egyéniségeink vannak. Szervezeteinkben, az A. C. széles frontján — talán legjobban a munkásság és a falu frontján — oly lángoló apostoli egyéniségekkel találkozunk, akik már életükben megérdemelnék, hogy könyvet írjunk róluk. A Katolikus Akció hasábjain rendszeresen közöljük azokat az *apostoli kikezdéseket*, amelyekkel — hála legyen a Mindenhatónak — az egész ország telis-telítve van.

Sőt, nemcsak apostoli egyéniségekkel rendelkezünk már, hanem *egész apostoli csoportokkal is*. Közel járunk XI. Pius kívánságának megvalósításához, hogy t. i. minden társadalmi osztály önmagából termelje ki apostolait.

Az eredmény máris mutatkozik. Egyházközségeink és egyesületeink élete tavaszi virágzás. Mind szélesebb rétegek keresik fel a lelkiség forrásait. Ennek legékesebb bizonyossága, hogy a lelkigyakorlatos házak — az apostoli lelkületnek a Gondviseléstől rendelt eme főiskolái — annyira teltek, hogy új *Manréza építésére* gondolnak az illetékesek. És ami a legfontosabb, végre egymásra találtak a katolikusok. Az egység óhajta elementáris erővel jelentkezik, ezzel párhuzamosan a katolikus társadalom öntudata oly fokra emelkedett, hogy ma már büntetlenül nem lehet a katolicizmust bántalmazni.

Mindezt nem azért mondtam el, mintha nálunk fenéig tejfel volna minden. Sok hiányt látunk még, még mindig nagy a krisztusi elvek leszorítása, még temérdek a teendő.

Jól látjuk, hogy a templomba járók mellett még jókora a templomkerülők száma. Jól látjuk, hogy a családok szétesési folyamata tragikusan tovább halad, és az is, hogy az egyke pusztítása kétségessé teszi jövődönket. Még nyíltan merik káromolni Isten nevét, a vasárnapi munkaszünetnek teljes, a mezőgazdasági munkára is kiterjedő rendezése még mindig késik. Az irodalomban, színházban és moziban szóhoz jutnak, diktatori szerepet visznek, támogatást, sőt magasztalást nyernek azok, akik még nemrégiben teljes erővel a baloldali törekvések szekerét tolták. A közép osztály egy bizonyos része hivatástudat nélkül áll és egyetlen ambíciója: a minden áron való gyors meggazdagodás — még ha a strohmannság útján is. Aztán, ha nyíltan nem is, alattomban annál inkább, titkos erők bénítják törekvéseinket és szervezkedéseinket. A viszszaért részeken, ha nyíltan nem is, de suttozva szívósan kockáztatják meg azt a gyanúsítást, mintha a magyarság megtartásában nekünk kevesebb részünk lett volna, mint másoknak.

Mindezt és még sok más egyebet objektív szemmel látjuk és hideg fővel megállapítjuk. De éppen e tapasztalatokhoz szabjuk *teendőinket*. Ezek pedig:

Tovább fokozzuk az apostoli köztudat növekedését. Felelősséget ébresztünk a jelennel és jövővel szemben mindazokban, akik ma még közömbösen, tétlenül állanak. Minden katolikus testvérünket arról győzünk meg, hogy nem ejthetik tétlenül ölükbe kezüket akkor, amikor mások sérényen és pihenés nélkül tevékenykednek. Tovább már nem engedhetjük meg, hogy sorainkban passzív és tiszteletbeli tagok legyenek, olyanok, akik képtelenek minden bátor mozdulatra. Ki fogjuk küszöbölni a lelkekből a főbűnök hetedikjét, a jóra való restséget, ezt a tipikusan katolikus vétket. Nem nézzük többé elnéző mosollyal a bujkálókat, akik sohasem vallanak színt, csak ügyesen laviroznak. Ma senki sem maradhat rest s tétlen, amikor mások magukhoz

ragadják a világ uralmát. Az új világ kétségtelenül azé, aki *kinyújtja érte a kezét*. Minden partot megöntözünk azért apostoli hullámmásunkkal, minden lélekben kigyújtjuk az apostolkodás lángját. *Apostollá tüzesítjük az egész katolikus társadalmat, annak minden rétegét és osztályát, minden intézményét és foglalkozását, mindenkit, aki köztünk él, akinek még van hite és reménysége Krisztusban.*

Azután *világosságot gyújtunk a lejekben*. Az utolsó két esztendő eredményei lelkesítenek minket erre. Oly *széles és mély világnézeti nevelésre* fogtuk az elmúlt két esztendőben a katolikus társadalmat, amilyenre még nem volt példa Magyarországon. Megelégedéssel azt tapasztaltuk, hogy a magyar katolikusok *éhesen és szomjasan* vették a régi igazságok korszerű előadását. E hatalmas világnézeti nevelésből *pompás munkatársakat szereztünk*. Bátor és ügyes *világi hitvédők* születtek. Ezen az eredményen felbuzdulva, akarunk az idén tovább haladni s a *keresztény erkölcs alapjaira* irányítjuk reflektorunkat. E téren komor az állapot, silány ugyanis a kötelességtudat és tompult a bűn iránti érzékenység. Ezért fel kívánjuk ébreszteni a mai ember *szunnyadó vagy fásult lelki ismeretét*. Feltárjuk a mai ember végzetes felületeségét és könnyelműségét, ahogy *Isten megfélebbezhetetlen törvényei alól kibújni igyekszik*. Elveket súlylyesztünk le a lelkekbe, mert meggyőződésünk, hogy *a hamis elveket csak helyes elvek győzhetik le*.

Továbbá *vezetőket akarunk, és pedig jól felkészült vezetőket*. E téren örömmel gondolunk *egyesületeink nagyszerű tevékenységére*, hiszen jórészt nekik köszönhetjük, hogy megszorodtak a lelkiségben, tudásban és gyakorlati ismeretekben kiváló vezetők. E vezetőképzést még *teljesebbé tesszük*. A munkát *mély lelkialap* megvetésével kezdjük s e célból még jobban elterjesszük a zárt lelkigyakorlatokat, a félig zárt lelkigyakorlatokat és a lelki napokat. A lelki alapra támasz-

kodva adunk olyan *szemléleteket*, hogy az eseményeket, a korszellem áramlásait látni és megítélni tudják. Végül ellátjuk őket szakszerű ismeretekkel, hogy levezetni és végigharcolni tudják a Krisztus-ország terjesztésének fenséges küzdelmeit.

Meg vagyunk arról győződve, hogy az egységes szellemben folytatott vezetőképzéssel *a katolikus front egységességét biztosítjuk*. Ma egységességet igényel minden katolikus lélek és minden katolikus szervezet. Minden jel arra mutat, hogy a magyar katolicizmus az egységes front kialakulása felé halad. Készségesen igazodik az Actio Catholica évi célkitűzéseire. Úgy látjuk, hogy lehet már egységes célok irányában *tömegeket mozditani*. Ezért látjuk elérkezettnek az időt arra, hogy az egész magyar társadalmat megmozdítsuk *a vasárnap megszenteléséért* és hogy egységes nyomással megkíséreljük felgöngyölíteni a vasárnapi misemulasztókat. Jézus szent Nevenapján pedig egységesen indulunk rohamra *a káromkodás rút magyar bűne ellen*.

Természetesen nem feledkezünk meg egyéb, *állandó jellegű feladatainkról sem*. Ezek: a magyar családok erkölcsi és anyagi védelme, a szociális igazságosság további határozott hirdetése — XII. Pius felejtethetetlen pünkösdi rádióbeszéde szerint, a magyar falvak problémáinak megértése és felkarolása, a színház és mozi megnevesítése stb.

A papságtól azt kérjük, hogy legyen ennek a szélesen hömpölygő apostolságnak *lelke és ihletője*. Leikpásztori módszereikbe illesszék be a világi apostolok közreműködését. Újítsák meg igehirdetésüket, szépítsék meg liturgiájukat és adják a lelkek utáni szomszédosságnak vonzó példáját.

A világiaktól pedig azt várjuk, hogy az édes magyar haza mellett úgy tekintsék az *anyaszentegyházat, mint igazi anyjukat*. Úgy építsék meg az *egyházközség életét*, mint meleg családi fészket, melyben mindnyájan örömlük.

Serkentésük legyen az az *igen nagy bizalom*, amellyel Róma a világiak apostoli tevékenységét várja és méltányolja. Vegyék észre Róma jeleit. Ami ugyanis a pápák szemefénye, ami ma reménységük és igen nagy vigasztalásuk, az a világi hívők apostoli kilépése Krisztus mellett.

Lássák meg tehát Róma jeleit. A jövő biztosan Krisztusé, úgy dolgozzanak tehát, mint akik a biztos holnapból léptek a mába.

Országos akció — országos visszhang.

1942 február.

Laus Deo et dulcissimo Nomini Jesu! — írta Prohászka Soliloquia-iban nem egyszer az új év homlokára. Ezt tette az Actio Catholica is, amikor Jézus Nevenapján elindította a magyar társadalom mozgalmát a káromkodás leküzdésére. Már a vasárnap megszentelésének akciójánál is láttuk, hogy a katolikus közönség jelentős rétege élénken felfigyel, amikor magas erkölcsi értékek védelmére sorompóba hívják. Ezen örvendetes tünet még szembeszökőbben jelentkezett a káromkodás elleni harcnál. Mindjárt az első két hét átütőerejű kezdeti sikert hozott. Érdemes a jelenségen elmélkedni, ezáltal értékes megfigyelésekhez és tapasztalatokhoz juthatunk.

1. *Mindenekelőtt kitűnt, hogy a káromkodás elleni küzdelem elindításával általános közóhajt elégítettünk ki.* A harc a káromkodás ellen ugyan sohasem pihent el nálunk, a Credo-egyletek éberren tartották, mégis a Felvidék visszatérése után lángolt fel erősebben. A felvidéki köröket ugyanis nagyon elkészerítette az a szomorú tünet, hogy bevonulásunk egyet jelentett a káromló, ocsmány beszédek behurcolásával. A cseh istentelen tanítók mérhetetlen rombolást vittek végbe az ifjúság lelkében — mondták, de ezek kártevésével vetélkedett, amikor a megérkező anyaországbeliek káromkodva „öltögették rákfenés nyelvüket Isten és az ő szentjei ellen” (Prohászka). A hozzánk került szlovákokra pedig hideg zuhanyként hatott, amikor az Eucharisztikus Világkongresszuson oly nagy becsületet aratott magyar népet éktelenül káromkodni hallot-

ták. Azért a felvidéki katolikus társadalom valósággal magyar ügyet látott e pokolbeli beszédek megfigyelésében s ellenük erélyes lépéseket sürgetett.

A csonkaországbelieknél ellenben mintha elvesztett volna ezirányban az érzék. Mintha elhitték volna, hogy a magyar nép már nem lehet meg káromkodás nélkül. Rossz szokásnak minősítették, „viccelődtek” felette, „állattartó népnél nélkülözhetetlen” — mondogatták. Hamar elfeledkeztek Scitovszky belügyminiszter komoly intézkedéseiről és kevesen emlékeztek báró Gudenus szkv. huszárkapitány akciójára, aki a káromkodás ellen írt 24 filléres füzetéből 45.000 darabot tudott elhelyezni — a magyar hatóságok készséges segítségével. Úgy látszott, mintha mindezeknek még az emléke is elmosódott volna s mosolyogva beletörődtünk, hogy magyar földről és magyar nyelven emelkedjék az égre a legútálatosabb és legalávalóbb káromkodás (Prohászka).

Kitűnt, hogy nem így van. Az Actio Catholica propaganda-anyagának meglepő méretű megrendeléséből és a befutott levelekből, amelyet a magyar társadalom minden rétegéből kaptunk, papoktól, köztisztviselőktől, katonatisztektől, munkásoktól, stb., kiviláglott, hogy a magyar társadalom szabadulni óhajt e rettenetes nemzeti büntől, helyesli a mozgalmat, „már régen meg kellett volna indítani” — írták több helyről is. A hivatalokban, munkahelyeken közbeszéd tárgya mozgalmunk, a notórius káromkodókat letorkolják, a szokásból káromkodók nyilvánosan megígérik, hogy beszédjüket megtisztítják a káromló kifejezésektől. Nemcsak a katolikus hírlapok, hanem a többiek is önként foglalkoznak a mozgalommal, a hatóságok, ipari és kereskedelmi tényezők bekapcsolódása most készül, *a legjobb úton haladunk, hogy az akció népmozgalommá szélesedjék*. Olyat akarunk tehát, amit a közvélemény is kíván. Közóhaj dagasztja vitorláinkat.

2. Érdemes vizsgálat tárgyává tenni, hogy minő

mélységből ered a magyar lélek és magyar nyelv e megtisztításának óhajta. *Mondják, de magunk is úgy látjuk, hogy a legjobb lélektani pillanatban indítottuk meg a mozgalmat.* Nincs ma a magyar népben senki sem, aki mélyen át ne érezné azt a rendkívüli oltalmat és segítséget, amelyben országunkat ezen esztelen háború során a Gondviselés részesítette. E rettenetes vihar közepette, mely vérfürdőket és szenvedéseket zsúfol össze, a Mindenható valósággal a tenyerén hordozza árva népünket. Mintha gyermekként szenderegnyék ágyunkban, mert igazi tudomásunk sincs a rémségekről, amelyek körülöttünk dúlnak — határainkig érve. Mindenki érzi, hogy nem szabad megengedni, hogy a magukról megfélemlített honfitársak kihívják ellenünk Isten megtorlásait. Borzongva emlékezünk Prohászkanak 1916-ból eredő jóslatára: „Nem védekezem a rémséges gondolat ellen s rám nehezedő borzalmas érzéstől, hogy a magyar nem győzhet. Ez a káromkodó nép okvetlenül megadja az árát, akármit is csinálunk, ha körmeneteket tartunk is”. Mindenki átérzi, hogy most nem szabad megszentelteleníteni azt a nyelvet, amelyen áldást kérünk fegyvereinkre, védelmet ellenség ellen, győzelmet és életet. Sokan tudják, hogy a bizonytalan jövőben akkor lesz bizonyos Isten további gondviselése, ha magunk igazi keresztények leszünk. A jobbak száma megsaporodott, sokan vannak, akik óhajtják ezt az általános lelki megtisztulást. Mozgalmunk népszerűsége innen szívja életető erőt.

3. A mozgalom gyűrűzése máris igen messze elhatolt. Egy közjegyző írta: „Nagyon szívemre hatott ez a terv, propaganda és elhatároztam, hogy kérek belőlük és ügyfeleimnek, akik bejönnek hozzám tárgyalásra, kellő kioktatással szétosztom”.

Egy karpaszományos őrnester írta: „Meglehetősen vallásos és istenfélő vagyok, aki már régen elhatároztam, hogy majdan a kezem alá kerülő katonák-ból szép szóval, de ha kell, kemény kézzel is kiírtom

a káromkodás csunya és éppen nem katonához illő szokását. Ezen elhatározásomban megcsászorozódva megerősödtem”.

Egy református főhadnagy írta: „Jelenleg én is katona vagyok és ősi katonacsaládból származom. Édesatyám ma is szolgáló magasrangú tiszt. Örömmel írhatom, hogy a hirdetett harc egy budapesti laktanyában egy fiatal főhadnagy kezdeményezésére már elindult, sőt diadalmaskodott is. Ugyanis ebben a laktanyában, a folyosókon és a legénységi szobákban „Magyar honvéd nem káromkodik”, „Magyar keresztény ember nem lehet istenkáromló”, „Magyar katona ocsmányságokat nem beszél” stb. feliratú táblák vannak elhelyezve s a parancsnok szép szóval, sőt, ha kell, büntetéssel is igyekezett embereit leszoktatni a káromkodásról”.

Egy református lófőszékely, állami igazgató-tanító írta Kovács Sándornak a rádióban tartott szentbeszéde után: „Szerintem is az ember szájába a jó Isten nem azért adta a nyelvet, hogy azzal ocsmány, trágár beszédet, káromlást ejtsen ki, hanem, hogy az Ő nagy jóságát megköszönjük. Hálásan köszönöm bátor beszédét, figyelmeztető szavait, remélem, a dupla diplomás urak is észre fognak térni. Én 5 gyermeket neveltem fel, nagyon nehéz viszonyok között, de senki nem hallotta az én ajkamról elhangzani az ocsmány beszédet, káromkodó szavakat”.

Egy postamesternő írja: „Református faluban vagyok, magam széles akcióba nem kezdhetek, de kérek néhány plakátot, hogy legalább a hivatalomban kifüggeszthessem”.

Folytatnánk a leveleket. De néhányból is látható, hogy a magyar társadalomban igen sok jó akarat rejlik. Szinte gyémántmezőkön járunk, magunk sem látjuk. *Csak alkalom kell, mint ez a mostani s élénk táru a magyar közönség lelkének emelkedettsége és keresztény beállítottsága.* Nagy bátorítást jelent ez nekünk, merhetünk többet is talán az egész magyar közélet

megtisztítását s igazi keresztény szellemmel való megtöltését is. Mese, hogy nincsenek embereink, segítőtársaink. Csak meg kell találnunk a módját, hogy ezt az eddig elvesztett rengeteg jóakaratot és munkakészséget egybefogjuk és okosan harcba vigyük.

4. Érdekes volt megfigyelni azt is, hogy a mozgalom *magát a papságot is gondolkozásra készítette és velük a lelkipásztorkodás új útjait fedeztette fel.* Az egyik plébános a templom padjain helyezte el röpiratunkat s a híveket arra szólította fel, hogy vigyék azokat magukkal. Másutt (Portelek, Csácsbozsok, Pusztadobos stb.) sárgaszínű plakátunkat berámáztatták, tömegesen s így olcsóbban, s elhelyezték a családi otthonok falán, emlékeztetőül, hogy a családban ezen túl senki se káromkodjék. Egy nyírségi plébános úgy találta, hogy a káromkodás forrása főképpen a nagybirtokos cselédségénél lelhető, azért kimegy a majorkokba s helyszínen ad felvilágosítást. A birtokosokat pedig arra vette rá, hogy a sárga plakátot „fundus instructus”-ként függesszék ki a cselédek otthonaiban. Itt is folytatni lehetne a példákat. Mindenesetre beigazolódott, hogy a magyar papság a korban él, a szükséglethez igazítja módszereit, leteszi ami elavult s készségesen nyúl az eszközhöz, mely célravezető s mindent azzal a lendülettel és apostoli hévvel, melyet megkíván e veszedelmektől szikrázó kor.

5. P. Böle engesztelő füzetének sikere pedig különösen meglepő. Az első két hétben 200.000 példányban vitték szét. „A híveknek nagyon tetszik az ájtatosságnak ez a formája” — írták egyik helyről. Igen sok helyen megismétlik az engesztelést. „A nép többször is óhajt engesztelni” — írták. „Kérek még 400 példányt, mert a tegnap érkezett 300 darabot ma percek alatt szétkapkodták.” A nép figyelmét az újdonság erejével fogta meg a délutáni litániának ezen új formája, amellyel már az Eucharisztikus Világkongresszus óta több ízben is kísérleteztünk. Azon az úton járunk már, hogy megélénkül délutáni litániánk ed-

digi egyhangú menete s a népet élő közösségbe kapcsoljuk oltárral és az Egyház nagy szándékaival. *Talán elindultunk a népi liturgikus mozgalom felé, megszínesezik s vonzóvá válik templomunk élete.*

6. A káromkodás elleni küzdelemnek még további állomásai is következnek. Most még csak saját táborunk hadbaszállása történt. Hamarosan újabb propagandaanyagot bocsátunk ki, megjelenünk a városok utcáin, nagy csarnokok hirdetőtábláin, a vonatokon, vilamosokon, autóbuszokon. A hatósági intézkedések is következnek, felújítják és hatásossá teszik a káromkodás ellen érvényben levő törvényeket és rendeleteket. Legfelsőbb helyek helyeslésüket fogják kifejezni, ha a hivatalfőnökök támogatni fogják a mozgalmat. A gazdasági élet területe sem marad érintetlen, minden ipari vállalatához elér hullámverésünk. Míg a saját községünkben szüntelenül visszatérünk a mozgalomra (az Evangélium című folyóirat közöl majd további használható anyagot), ugyanakkor az egész magyar társadalmat is előnti e tisztogató hullám. Talán ez az első komoly akció, mely *céltudatosan a fenékgi kiaknázza a propaganda lehetőségeit s mindezt magas erkölcsi célok szolgálatában.* A mozgalom kiszélesedése biztosan várható, mert a hivatalos és gazdasági élet képviselőinél a legteljesebb készségre és emelkedett gondolkodásra találtunk. A velük való tárgyalásoknál szinte az Eucharisztikus Világkongresszus hangulata tért vissza. Örvendezve állapítottuk meg, hogy *Magyarországon még lehet lelki értékekről, erkölcsi javakról, komoly emberekkel komolyan tárgyalni.* Mindenesetre bizonyos, hogy az ország legjobbjai fogtak össze a magyar szellemet és magyar lelket beszennyező véték gyökeres kiküszöbölésére.

7. Elgondolkodunk... mily sok jóakarát találhatók a magyar közönségben és mennyi munkakészség! Részletakcióban mennyi örvendetes eredmény! Hogy van mégis az, hogy az összesítésben mégis gyengék, erőtlenekek vagyunk és alul maradunk? Hogyan van,

hogy a számtalan örvendetes jelenség ellenére végeredményben mégsem jelentünk döntő súlyt? A nagy katolikus tömeg nem képvisel oly erőt, hogy elveit döntő ügyekben is tudná érvényesíteni. Ma sem hallgatnak meg bennünket, fontos kérdésekben nélkülünk és ellenünk döntenek. A magyar közéletből még ma sem tudjuk kiküszöbölni a liberális felfogást, a régi egyházellenes világ maradványait. *Súlyos szervezeti hibával állunk itt szemben.* Nyisztor Zoltán mondotta, hogy aki e hibát megtalálja, az a magyar katolikus élet legnagyobb alakja lesz. Tökéletesen igaza van.

8. A nemzet azonban hálás lehet a magyar katolicizmusnak. Egy bácskai pap mondotta: Az A. C. szüntelenül célokat tűz elénk, egyszer a vasárnap megszentelését, másszor a káromkodás leküzdését; egyszer a hithez kell embereinket elvezetnünk, hogy megismerjék jogaikat és kötelességeiket, másszor a világnézeti tanfolyamokon tárjuk fel előttük a nemzeti lét időt álló alapelveit. S mindezt úgy teszi, mintha az ágyúk nem dörögnének a világon. Tekintetünket elvezeti a jelen aggodalmaitól és el nem pusztítható értékek felé irányítja. Úgy tesz, mint aki biztos jövőt lát maga előtt és pontosan tudja, hogy mi a tennivalója.

Valóban így van. Hogy a magyar lélek nem tört ketté s nem vált kósza áramlások áldozatává, hogy függetlenségébe és kereszténységébe kapaszkodik, amikor dúl a világorkán, *mindez annak a széles és megszámlálhatatlan apró munkának köszönhető, amelyet a névtelen papok végeznek névtelen falvakban és egyesületekben.*

A viharjárta fedélzeten.

1942 április.

I.

Szakad az eső, jó az áradat, fújnak a szelek s a Háznak rontanak . . . Tudjuk, non praevalebunt. A kereszténység nem mond csődöt, csak az emberek hamisították meg. (XII. Pius karácsonyi beszéde.) Mégis, szorongva arra gondolunk, hogy az új egyházellenes szellem minő váratlan veszedelmeket zúdít nyakunkba, s minő károkat okoz lelkekben és intézményekben.

Abban egyek vagyunk mindnyájan, fáradt öreg papok és rugalmas fiatalok, hogy tétlenül s védett helyen várni a vihar csillapodását, egyenlő az árulással. Ma senki sem maradhat tétlen, mindnyájunknak a viharjárta fedélzeten a helye. Ma másodrendű kérdés a javadalmazás, a kultúrigény, a kedélyes élet, a szórakozás. Ma kettő nyert hangsúlyt:

*hitet mutatni, mely meggyőzi a világot,
s erről a mi hitünkről cselekedetekkel tenni
bizonysgot!*

Mint a ma népszerű hősei, úgy a pap is csak tetteivel, élete példájával imponálhat a tömegeknek. Nem éppen csodatettekkel, hiszen nem vagyunk szentek. Hanem az önmagát kiürítő, a munka mártíriumát vállaló, a feladatokkal agyonzsúfolt, mindenkinek mindenévé váló papi élettel.

II.

Feladataink számosak és igen nagyok. Szinte örvénylenek körülöttünk. Beleszédülünk, ha számba vesszük őket s végtelenbe érő sorozat előtt találjuk magunkat.

A szorosan vett irodai munkánk rendkívül megnőtt. Nemcsak az anyakönyvi munka, a kivonatok keresése és kiállítása. Hanem a templomi, az alapítványi, az egyházközségi és javadalmi vagyont úgy kell a szabályok szerint vezetnünk, hogy sohase érjen váratlanul bennünket a hivatalos vizsgálat, hogy számadásainkat pontos időre betérjeszthessük. (Az 1941. esztergomi zsinat 63. §-a.)

Megszentelő tevékenységünkkel szemben is megnöttek az igények. A hívek nemcsak tiszta, ékes és fűtött templomokat, rendben tartott szerelvényeket kívánnak tőlünk, nemcsak pontos templomi adminisztrációt, hanem azt is, hogy közelebb juthassanak a szentmise, a szentségek és a szentelmények megértéséhez. Mily sok töprengés, készülés, oktatás, fáradozás az ára annak, hogy istentiszteletünk mágnesként vonzza a híveket. Mennyi oktatást kell nyújtanunk! Első áldozóknak, megtérőknek, bér málközőknak, jegyeseknek. Azután a viaticum nyújtása, a temetés, különösen a filiákban, szórványokban. A Jézus Szíve tisztelet örvendetés elterjedése következtében mily sok órát kell töltenünk a gyóntatószékben! Az esztergomi zsinat elő is írja (60. §), hogy a pap buzdítsa híveit gyakori gyónásra és áldozásra. S hogy ne csak a húsvéti időben, ne csak a meghirdetett gyónási alkalmakkor, hanem ezenkívül is egész éven át gyóntasson.

Igehirdetésünket tökéletesítenünk kell, ezt állapította meg az 1941. évi lelkipásztori konferencia. Az esztergomi zsinat (61. §) is szívünkre köti, hogy gondosan készüljünk szentbeszédeinkre és katecheziseinkre.

A plébános időnkint látogassa híveit lakásaikban, kívánja az esztergomi zsinat (62. §.), különösen a be-

tegeket és a szegényeket, ahogy azt a 468. canon is előírja.

Az iskolát különösen szívünkre köti a 460. canon. A lelkiismeretes hitoktatás már egymagában is nagy gond, de megszázszorozza azt a katolikus iskola fenntartása és igazgatása. Különösen, ha a filiákban 3, 4, 5 iskoláról is kell gondoskodnunk.

A hívek olvasmányait is figyelniünk kell, a zsinati előírások szerint, nemcsak jó tanácsokkal kell őket elátnunk, hanem olvasmányokkal és sajtótermékekkel is.

Az iskolán kívüli népművelésben is részt kell vennünk, az esztergomi zsinat szerint.

És az Actio Catholica! Mennyi erőfeszítés, hogy képviselőtestületünkbe apostoli szellemet vigyünk. A családgondozók hálózatának kiépítése, az 5 egyház-községi szakosztály dolgoztatása, tanfolyamok tartása, sajtóakciók lebonyolítása, filmszínházak ellenőrzése, karitás és gyermekvédelem szervezése, akciók lebonyolítása, röpiratok, plakátok rendelése és azok tervszerű szétosztása, stb., stb. — mindez munka, munka!

És az egyesületi élet megszervezése és virágzásban tartása! A legkisebb helyeken is a gyermekek, legények, lányok, férfiak, nők egyesületei, nagyobb helyeken mindezekből többféle is, a hivatások szerint.

S mindezt statisztikára készen tartani, hogy az A. C. májusi ívein még arról is beszámolhassunk, hogy hányan járnak szentmisére, hányan mulasztják el a húsvéti gyónást, hányan olvasnak nemkatolikus lapot, stb., stb.

Szüntelenül őrködnünk kell — a 469. canon szerint — arra is, hogy a gonosz be ne törjön a nyáj közé, hogy jó pásztor, éjjeliőr legyünk. Számon kell tartanunk a *kormányzat szociális akciót is,* hogy híveink ki ne maradjanak azokból, részt kell vennünk a *Hittel-szövetkezet és a Hangya Szövetkezet* munkájában. *Kultúrházat* kell építenünk. A főispán, az alispán, a főszolgabíró is sok mindenben számít ránk. A társa-

dalmi mozgalmak is elsősorban a plébániákon keresnek támogatást.

S mindez a munka annyiszor sokszorozódik, ahány a filla. A tanyai plébániákon, a szórványokban pedig csak rendkívüli eszközökkel dolgozhatunk. Bár nem teljes e felsorolás, sóhajtozva érezzük, hogy ez a sokféle feladat elvégezhetetlen, különösen, ha a lelkipásztor egymaga akarja azokat elvégezni, még ha bele is szakad az erőltetett munkába.

III.

Noszogatás nélkül is érezzük, hogy jóval többet kell dolgoznunk ma, mint boldogabb időkben. Ez a mi felgerjedt korunk szinte haláltmegvető munkálkodásra szorít bennünket. Nem utalok Spanyolországra, hol a közelmúltban 7000 papmártírt adtunk az Egyháznak. Sem Oroszországra, melynek istentelenségéről hazatért fiaink beszélnek megrettentő dolgokat.

Röviden: Európában olyan szellem kapott lábra, mely vallási területeket érint. Nálunk is szükségessé lett, hogy a bíboros-hercegprímás felhívása szerint elszántan és gerincesen hirdessük az Istentől adott erkölcsi törvényeket.

Aztán versenytársakat kaptunk oly területekre, amelyeken eddig konkurrenciamentesen dolgozhattunk. Pl. Karitasz. A kormányzat erőteljesen kézbe vette a falvak szociális és egészségügyi védelmét s komoly gyermekvédelmet szervezett. Nem az a baj, hogy a közigazgatás mindinkább szociálissá válik, hanem az, hogy még most sem végzünk Karitászmunkát, legalább az eddig még szabadon hagyott területeken. (Pl. a betegek, öregek, sokgyermekes családok, hadbavonultak gondozása stb.)

Versenytűtás indult meg az ifjúságért is, pedig értük eddig a KALOT-al, KALÁSZ-al, D. L. el, KIOE-val csak mi dolgoztunk.

A háború durvító hatását sem téveszthetjük szem

elől. Az első világháború feladta nekünk a leckét, vajjon tanultunk-e belőle? Törekszünk-e elszántan arra, hogy a jelen háború ne végződjék oly szengyenletes erkölcsi összeomlásban, mint az első?

IV.

Teendőink valóban óriásivá nőttek. Akiben felelősség él, az láttukra megretten s kislelkűen azt kérdi, hogy bírom elvégezni?

A lanyha könnyen megoldja a kérdést. Semmit, vagy édeskeveset tesz, amint azt a beszámolásokból egészen jól meg tudjuk állapítani. Mások a nehézségekkel és akadályokkal mentegetőznek, sokat sopánkodnak s a püspökök és az A. C. erélyes intézkedéselt sürgetik. Jórészt megokoltak e panaszok; szükséges is, hogy felsőbb tényezők határozottan közbelépjenek. De ha a panaszkodók kívánsága szerint el is gördülne az útból minden akadály, a teendők ezzel még nem kisebbednének.

Érdekes tapasztalat különben, hogy egyesek menynyire beleragadtak a politikai gondolkodásba. Jobban bíznak a protekciós közbenjárásban, megegyezésben, liliputi hatalmasságok kegyeiben, mint a saját emberfeletti küldetésükben és elszánt papi működésükben. A híres francia író és emberismerő Charles Péguy mondja: Kétféle ember van: misztikus és politikus. Misztikus az, aki meghal az igazságért, a politikus pedig, aki megél belőle. Ma is vannak, akik a politikából akarnak megélni s jobban bíznak akár valamilyik szélsőséges mozgalommal való tárgyalásban, mint a saját apostoli munkájukban.

E túlzóktól eltekintve kétségtelenül fennáll az a veszedelem, hogy a *papság megrémül az eléje meredő feladatoktól* s nem érezve önmagában elég erőt valamennyinek a megoldásához, csak annyit végez el belőle, amennyire idejéből és erejéből tudja és amit a saját feje után elvégezhetőnek ítél. Így azonban szó sem

lehet a papság programmszerű munkájáról, sem az együtemű munkálkodásról, amelyre pedig a katolicizmusnak ma oly igen nagy szüksége volna. *Nemcsak az országos és egyházmegyei központoknak kell ma tervszerűen dolgozniuk, hanem a plébániáknak is, hiszen ők az igazságot hirdető, lelkeket szentelő és életre vezető Anyaszentegyháznak konkrét megjelenési formái kicsiben.*

V.

Már most tegyük fel a kérdést: *hol a megoldás?* A válasz Kolumbusz tojása: *szabadítsa fel magát a papság az olyan teendők alól, amelyeket a világiak is jól elvégezhetnek.* Ezáltal időt nyer és ereje marad oly teendőkre, amelyeket viszont csak a pap végezhet el és senki más. Nem feltétlenül szükséges, hogy a plébános vagy a káplán nyakig merüljön a Szívgárda, a legény- és leányegyesület aprólékos ügyeibe, bajaiba, amikor a tanító és tanítónő, a helybeli intelligencia, vagy akár a polgárság soraiban biztosan találhat, ha keres, olyanokat, akik alkalmasak és készek is az egyesületekkel való bibelődésre.

Ez nem megoldhatatlan kérdés már, hiszen az egyesületi központok évek óta végzik az egyesületi vezetők képzését. Szemeljünk ki az ifjúsági egyesületek vezetésére alkalmas férfiakat és nőket és küldjük el őket a megfelelő kurzusokra, ahol nemcsak az egyesületi élet valóságos szakembereivé képezik ki majd őket, hanem apostolokká is, hiszen ezeket a vezetőképző tanfolyamokat zárt lelkigyakorlatokkal kezdik el és az általuk nyert lelkialapokra építik fel az egész vezetőképzést. Ne riadjunk vissza az anyagi áldozatoktól, még ha saját zsebünkbe kellene is nyúlunk. A tőke kamatostól visszatér, mert *szakembereket*, tehát dolgukat értő, önálló és lelkes ifjúsági vezetőket kapunk vissza.

Ugyanezt lehet mondani a női egyesületekről is. Az Országos Katolikus Nőszövetség gyakran rendez

vezetőképző tanfolyamokat. Veszprém egyházmegyében, a megyéspüspök jóváhagyásával ezen a tavaszon egymásután 8 helyen rendeznek ilyen képzést. A plébániák kiküldöttei itt tanulják meg, hogy miként segíthetnek a lelkipásztoroknak hitbuzgalomban, karitásban, gyermekvédelemben, stb.

Haladéknélkül kezdjük el az egyesületi vezetőkép-zést, hogy ezáltal felszabadíthassuk magunkat az egyesületi élettel járó ezernyi apró munka alól. Eljött az idő arra is, hogy az egyházközségi szakosztályok részére is gondoskodjunk kiképzett vezetőről. Egyet, aki a kulturális ügyekben képezze ki magát; egy másikat, aki a sajtó- és filmügyeknek legyen a szakértője; egy harmadikat, aki a szociális feladatokra specializálja magát. Sajnos, ily szakosztályvezető-képzés még nem alakult ki. Addig is, míg ezt a képzést is elkezdjük, sokat segíthet az a kézikönyv, amelyet a bíboros-hercegprímás előszavával éppen most adunk nyomdába. Forgalombahozatala az őszre, de talán már a nyárra is várható. Ez a kézikönyv az A. C.-ra, az egyházközségekre, az egyesületekre vonatkozó ismereteken túl részletesen és gyakorlatilag bemutatja az egyházközségi szakosztályok működési területét és módzatait.

Tudjuk, hogy mindez nem oldható meg varázslással. De ne mondjuk kislelkűen, hogy *nincsenek megfelelő embereink*. Elismerem, hogy vannak nehéz vidékek, ahol a vezető emberek semmire sem kaphatók. Állítom mégis, hogy túlnyomó részben találhatunk alkalmas munkatársakat, csak meg kell keresnünk őket.

A KALOT, KALÁSZ, KIOE, D. L. szolgálatában mennyi új és nagyszerű munkatárs lépett elő a teljes ismeretlenségből. E mozgalmak már sajátmagukból emelnek ki új és új vezetőket. És milyen vezetőket! Nem is álmodjuk, hogy a mi fajtánkban ily forró apostoli lelkiület és kiváló szervezőtehetség rejtőzködik. Csak az alkalmas módot kell felfedeznünk, hogy le-

fúrjunk a mélybe, ahol ezek az értékek megtalálhatók. Gyakran tapasztaltam, hogy elég egy tanfolyam megrendezése, mondjuk az Alföld tanyai világában, s annyi segítőnkésztség jelentkezik, hogy maguk a papok álmélkodnak a legjobban. Maguk sem tudták, hogy milyen kincseik vannak.

Nagyobb helyeken az *egyházközségi titkári* beállítására igen hasznosnak bizonyult. Az ő feladata: összefogni a szétfutó ügyeket, számontartani a tennivalókat, gondoskodni az irodai végrehajtásról. Egy ügyes és lelkes egyházközségi titkárszámtalan aprólékos és éppen azért fárasztó gondtól mentesíti a plébános agyát.

Itt az idő és ki nem kerülhető, hogy felszabadítsuk magunkat bizonyos teendők végzése alól. A felszabadítás azonban csak akkor eredményes, ha egyházközségi és egyesületi szakembereket képzünk magunk mellé.

VI.

Ha rendelkezünk már kiképzett munkatársakkal, nem kell mást tennünk, mint hogy bennük éberben tartjuk az apostolság szellemét s hogy őket a programszerű munkába beleirányítsuk. Akkor kialakul körülöttünk a hangadók rétege, amellyel döntően befolyásolhatjuk egyházközségünk közvéleményét. Akkor kiépíthetjük a családgondozók hálózatát, pedig ha ezzel a szervezettel rendelkezünk, akkor könnyen mozgathatjuk az egyházközséget. Akkor időnk marad, hogy becsületesen elláthassuk irodai teendőinket.

Akkor legszentebb feladatunknak tartjuk a hitoktatást, és megszűnik majd a vád, amelyet egyik főigazgatóságon hallottam, hogy az állami iskolákban pontosabb a hitoktatás, mint a katolikus iskolákban, valószínűleg a díjazás miatt. Időnk lesz a gyermekek hitoktatásához, abba intenzíve kapcsolódunk bele, jól tudva, hogy itt fektetjük le az alapokat és itt biztosítjuk a jobb hívőseréget.

Kiképzett egyesületi vezetőkkel már nem jelent elviselhetetlen terhet foglalkozni az iskolánkívvüli ifjúsággal. A velük való komoly törődés ma különösen időszerű, amikor az állami ifjúsági szervezés küszöbön áll. Ha minden faluban megszerveztük volna a KALOT-ot és KALÁSZ-t és minden szóhajóhető egyházközségben a DL-t, KIOE-et, Legényegyletet és KLOSZ-t, akkor nem fájna most a fejünk azért, ami fenyeget. Ha ifjúsági vezetőkkel rendelkezünk, akkor teljes erővel teljesíthetjük az ifjúság lelkével való törődést. Akkor könnyen megoldhatjuk a levante-miséket és prédikációkat, a levanték erkölcsi oktatását, hiszen van már időnk ahhoz, hogy egyesületeink s általában ifjúságunk mellett úgy álljunk, mint lelkipásztorok, lelkiatyjuk.

Akkor lesz időnk igehirdetésünk megreformálására és a liturgikus közösség kialakítására. Akkor híveink feje leszünk, élükön mutatjuk be Istennek a közös áldozatot s úgy lépünk közéjük, mint Isten küldöttei. Akkor időnk marad saját papi lelkiségünk ápolására is, tudva, hogy a pietas ad omnia utilis. Nem mérlegelnénk mindent e világi szemszögből és nem befolyásolnának emberi szempontok. Akkor volna erős hitünk a beteg világ meggyógyításához s munkánk sikerét a legfontosabb tényezőre, Isten kegyelmére alapítanánk.

És akkor megjelennék homlokunkon az a vonás, amelyet XI. Pius vésett reá: a vezéri. Híveinket beosztott csoportok szerint, begyakorlott tisztek és altisztek vezetése mellett vinnénk az oltártól és egyesülettől a világnézeti harc mezejére.

És akkor szakadhat az eső, jöhet az árvíz, fújhatnak a szelek s a Háznak ronthatnak, nem dől az össze, mert kősziklára építettük.

Az A. C. 1942/43. évi munkaprogramja.

1942 április.

Az A. C. Országos Elnöksége a tavaszi püspöki konferencia elé terjesztette jóváhagyás céljából a következő évi munkaprogramját, miután azt előzetesen átbeszélte úgy az A. C. egyházmegyei igazgatóival, mint az országos egyesületek vezetőivel.

1. A feszültségekkel tele korunkban olyan programot akartunk összeállítani, amelyet *magúénak valljon az egész magyar katolicizmus*, annak minden szerve és ágazata. Az egység ma különösen szükséges, ha elérni akarjuk végső célunkat: a közelet megtisztítását s a krisztusi szellem érvényesítését.

2. Megtartottuk az évek óta bevált vonalat. Eddig hitünk tanításait vettük át fokozatosan, belőlük hitbuzgalmi munkát és társadalmi mozgalmat támasztva. *A dogma és morális alapvető sorozata után a szentségtanra térünk át* s még részletesebbé és gyakorlatibbá akarjuk tenni ezt a hitbuzgalmi munkát és társadalmi mozgalmat, hiszen éppen a szentségtanból kaphatjuk a katolikus élethez a legigazibb indító anyagot. Kulturális vonalon is szükséges a szentségtan tárgyalása, mert a világiak között a szentségek lényege és gyakorlata körül nagyobb homály uralkodik, mint pl. az Istentán általános hittételeiben. *Ezért tettük a munkaprogram tengelyébe a szentségtant.*

3. *A szentségtant egyelőre „A család megszentelése” jegyében vesszük át.* Ezt pedig legalkalmasabban a család keletkezése, vagyis a házasságtárgyalás által alapozhatjuk meg. *Ezért vesszük a szentségtanból elsőnek a házasságot.*

4. A magyar közélet és közvélemény figyelmé-
évek óta mindjobban a család felé terelődik nemzet-
politikai szociális okokból. *Programmunkkal így elő-
nyös színben jelenünk meg*, visszhangja biztosan igen
erős lesz és ellentmondásra nem talál. A közvélemény
látni fogja, hogy az Egyház az idők magaslatán áll.
Ma sok bujkáló egyházellenesség tapasztalható s a tév-
eszmék betörték a család területére is. Azáltal, hogy
egyszerre adjuk a földi és örök boldogulás terveit, azt
mutatjuk meg, hogy a család a mi szemünkben sokkal
többet ér, mint aminek sokan gondolják.

5. A jövő bizonytalan, jobb azért oly gondolatnál
megállani, mint amilyen a család, mert *ez eleve el-
veszi minden polémia élet és akciónkat jogosulttá és
népszerűvé teszi*. A társadalom megtisztítását célzó
mozgalmunk rugalmassá lesz így, mert a család jel-
szava alatt annyit veszünk át a közélet problémáiból,
amennyit a bekövetkező események megengednek.

6. Mindenki érzi, hogy egészséges társadalmi moz-
galmaknak ma a család érdekében kell elindulniuk.
Így a rég várt szociális irányban is biztosan halad-
hatunk. A szociális kérdést a családnál lehet legkön-
nyebben megfogni. Sokan nem értik meg a társadalmi
igazságosság tartalmát, azt azonban mindenki meg-
érti, hogy a többgyermekes család többet érdemel.
A család határozza meg majd az egészséges jövedelem-
eloszlás gondolatát.

7. A törvényhozás keretében fennáll az a remény,
hogy mozgalmunk a törvényhozás tagjait felbátorítja
és egy kedvező pillanatban sikert érhetünk el a válá-
sok megszigorítása, majd pedig a házassági törvény
revíziója terén.

8. Ily szempontok mérlegelésével készült el az
A. C. jövőévi programja s miután a püspöki kar
jóváhagyását elnyertük, a továbbiakban első ízben
közöljük az ország papságával.

„Családmentés — nemzetmentés.”

„Meg kell becsülnünk és meg kell szentelnünk magyar családjainkat keletkezésükben, belső szervezetükben és fennmaradásukban” — mondotta Serédi Jusztinián bíboros-hercegprímás karácsonyi szözatában.

A családok válsága, szétesése, elnéptelenedése közismerten ma már olyan fokra emelkedett, hogy komoly veszedelmet jelent úgy Egyházunk, mint nemzetünk jövőjét illetőleg.

A nemzetet akarjuk megmenteni, amikor az Actio Catholica ezévi munkatervének egyetlen célkitűzésévé a család megmentését tette.

Elérkezett az idő, hogy a keresztény és nemzeti lét igazi alapját, a családot az élet minden vonalán megerősítsük.

Célkitűzésünknek kettős útja van:

egyrészt a keresztény családokban visszaszerezni a házasság szentségi erejét és méltóságát,

másrészt a magyar közéletben a keresztény házasság és család eszméjét a régi méltó helyére visszaállítani.

Eddig szervezéssel, vezetőképzéssel és a köztudat ébresztésével igyekeztünk megközelíteni célunkat, hogy alkalmas időben bátor vezetőkre, erős egyház-községekre és szervezett tömegekre támaszkodva, a siker reményével állhassunk ki családjainkért.

Az idei munkaév programja összefogja mindazt, amit az előbbi évek folyamán tapasztaltunk és gyűjtöttünk lelki, jogi, kulturális és szociális téren.

Törekvéseinkben a bíboros-hercegprímás házassági törvényjavaslatára és megnyilatkozásaira, valamint az 1935-ben tartott házasságjogi ankétunk javaslataira támaszkodunk.

Örültünk, amikor az igazságügyminiszteri rendelet megnehezítette a házassági elválásokat. Örültünk

annak is, amikor a kormányzat korszerű szociális intézkedésekkel szolgálta a család védelmét, mint amilyen a házassági kölcsön, a családi pótlék felemelése a köztisztviselőknél, az Országos Nép- és Család-védelmi Alap megteremtése, telepítés stb.

Jogi és szociális intézkedések azonban egymagukban már nem állíthatják meg a családok további pusztulását. Mindenekelőtt a lelkeket kell átalakítani.

Ezt a lelki átalakítást tartotta főképpen szem előtt az Actio Catholica, amikor a családmentés jelen átfogó programját elkészítette.

Alljon tehát az 1942/43. munkaévben minden katolikus tevékenység élén ez a jelszó:

„Családmentés — nemzetmentés.”

A részletes tennivalókat a következőkben jelöljük meg:

I. Mélyítsük el a családok vallásos életét!

1. A készülő házasságoknál akadályozzuk meg a csupán polgári házasságot és a reverzális nélküli vegyes házasságot.

2. Segítsünk az érvénytelen és törvénytelen együttélések rendezésénél.

3. Vezessük be családjainkba a családi közös esti imákat.

4. Szervezzük meg a családi közös engesztelő szentségimádást (ideje: 1943 farsang vasárnapja), továbbá a családok felajánlását Jézus Szentséges Szívének.

II. Dolgozzunk a keresztény házassági eszmény újra megbecsüléséért.

Mindenütt fejtsék ki és beszéljék meg a következő tételeket:

1. Hogyan gondolta el Isten a keresztény házasságot?

2. A keresztény házasság egy férfi és egy nő életközössége.

3. „Amit Isten egybekötött, ember el ne válassza.”

4. A család szemefénye: a gyermek.
5. A család örök szociális jogai.
6. Előkészület a keresztény házasságra.
7. Vegyesházasság.
8. Korunk eszmeáramlatai és a keresztény házasság.

9. A keresztény házasság és az állam.

10. Magyarország sorsdöntő kérdése: a házasság.

E tételek anyagát, az előadások vázlatát az Országos Elnökség kiváló írókkal elkészítteti s az egyházközségek és egyesületek rendelkezésére bocsátja.

III. *Dolgozzunk a házasság és a család jobb anyagi megalapozottságáért!*

1. Ugyeljünk, hogy a készülő és meglevő családok igénybe vegyék a kormányzattól biztosított előnyöket és kedvezményeket. (Házassági kölcsön, családi házak építése, telepítés, földreform, házhelyakció.)

2. Az egyházközségek, egyesületek és szervezetek indítsanak a saját körükben is akciót a készülő házasságok és sokgyermekes családok megsegítésére. (Házassági kölcsön, családház építése, napközi otthon létesítése, a helyzetnek megfelelő szociális és gyermekvédelmi akciók.)

IV. *Országos mozgalmakat a keresztény csaláért!*

1. A magyar ifjúság a saját körében indítson mozgalmat. A fiúk a „tisza férfiúság”, a leányok a „tisza ifjúság” jegyében.

2. Az A. C. Országos Elnöksége október és november havában családvédelmi ankéteket rendez három irányban, amelyekből *megindítja az országos mozgalmakat:*

a) *jogi irányban:* hogy elérje a bíboros-hercegprímás házassági javaslatának törvénybeiktatását, a házassági válások gyökeres megszigorítását, a családok, főképp a gyermek fokozottabb jogvédelmét.

b) *Szociális téren:* hogy kivívja a családok anyagi megalapozottságának nagyobb fokát.

c) *Közerkölcsiség terén:* hogy kiharcolja a házasság- és családellenes sajtó, irodalom, színház, film megfékezését és a családra kedvező közhangulat megteremtését.

A három ankét eredményét röpiratokban ismer-tetjük.

A szükséges és részletes tudnivalókat végrehajtási utasításban közöljük az egyházközségek szakosztályai-val és az egyesületekkel.

A katolikus akció egyöntetű szervezése.

1942 május.

I. Az Actio Catholica

a „világtisztító kereszténység” jegyében.

Felségesen szép és borzongatóan nagy ma az a kérdés, hogy miként törhetné át a kereszténység az elszigetelés és visszaszorítás korlátjait és hogy a szellemi és társadalmi élet terén miként foglalhatná el azt a helyet, mely méltán megilletné őt. Hiszen meggyőződésünk szerint a kereszténység a legtökéletesebb gondolatrendszer és az emberiség boldogításának leggyönyörűbb programja.

Ez a nagy gondolat foglalta le egészen P. Bangha zsenijét s utolsó művében, „A világhódító kereszténység”-ben az örök vizek zúgását már halló szelleme még egyszer fellobogott és ragyogóan írta le ennek a hódító hadjáratnak szinte minden részletét.

Ez különben az a nagy gondolat, mely az utolsó pápákat foglalkoztatta és amelyért az Actio Catholica mozgalmát elindították.

Bizonyára felesleges az A. C. lényegét és feladatait tüzetesebben ismertetni. Röviden csak ennyit: Az A. C. az oltár körül összegyűjtött hívőket kívánja kivezetni a társadalom minden pontjára, hogy a nagy anyagi és szellemi összeomlások pillanatában az apostoli lelkű világiakkal megismételje a kereszténységnek azt a győzelmet, amelyet aratott a római impériumon és a barbár zivatarok felett.

Rendkívül érdekes, hogy az Egyház éppen akkor tüzi ki a hódítást céljául, akkor szervez a laikusokból

új és hatalmas hadsereget, amikor látszólag a legnagyobb vereségek árnyékába kerül.

Most folyik az élet-halálharc a kereszténytelen, sőt istentelen monstrummal, mind Európa, mind a kereszténység legvadabb és legbrutálisabb ellenségével. Am, másutt is vannak hivatalosan támogatott mozgalmak, amelyek félretolják a kereszténységet, mint használhatatlan valamit, helyébe világnézeti alapjául a vér dogmáját teszik, melynek logikáját ha átgondoljuk, a kereszténység pusztulásának rémületét látjuk magunk előtt megjeleníteni. Egy röpirat, amelyet az Osservatore Romano említ, a háború végeztével ígéri a két front közötti küzdelem döntését. A gyakorlatban azonban máris minden eszközt igénybe vettek, hogy az Egyházat elszigeteljék, visszaszorítsák, Istenadta jogaitól megfosszák, mint amilyen pl. a karitás gyakorlatása, vagy az ifjúság nevelése.

Európa tehát élet-halálharcra emelkedik a kereszténység ellen, csákányt forgat a sziklával szemben, az Egyház pedig éppen most vonja fel az Isten-ország látomását és éppen most gondol új hadsereg megszervezésére.

Hogy a kereszténység ezen ellentámadása csak az oltár tüze körül melegedőktől indulhat ki, az egészen magától értetődik. *Csak azok alkalmasak világnézeti harcok lefolytatására s a velük járó áldozatokra, akik komoly hitéletet élnek.* Nem szabad azért lefitymálni az A. C.-t, vagy merő hitbuzgalomnak bélyegezni azért, ha első teendőjének a hitélet elmélyítését látja. Egészen világos és kétségbe nem vonható, hogy minél több hívőt meríthetünk el a kegyelmi életben, annál többen válnak arra alkalmassá, hogy Krisztus ügyének zászlóhordozói legyenek. Hogy emellett az értelmi és gyakorlati kiképzésre is nagy gondot kell fordítani, az egészen világos.

1. Hogy gondolja el Róma a világiak felvonulását a Krisztus-országok terjesztése érdekében?

Hierarchikusan. Ez annyit jelent, hogy az A. C.-ben

dolgozni kívánó világiaknak azok közül kell felsorakozniok, akiket a Szentlélek tett püspökökké, és akiket a püspökök tettek egy-egy közösség felelős fejévé. Az A. C. a vezéri elvet írta fel a ma papjának arcára. A mai püspököknek valósággal tábornokoknak kell lenniök, a papoknak pedig vezérkari tiszteknek.

Ebből a hierarchikus jellegből folyik az Actio Catholica azon tulajdonsága, hogy *a világiak apostolkodásának tervszerűnek és szervezettnek kell lennie*. Vagyis nem elég az apostoli buzgóság egymagában, nem elég sokaknak privát ügyeskedése, ma nagyvonalúan szervezett, a püspököktől vezetett, tervszerű apostolkodás az Egyház nagy gondolata.

2. Hogyan valósították meg az A. C.-t Magyarországon.

A magyar püspökök sokáig töprengtek azon, hogy milyen alapokon építsék fel Magyarországon az A. C.-t. Először arra gondoltak, hogy megszüntetnek minden egyesületet és a gyermekek, legények, leányok, férfiak, nők ötös tagozódásán építik fel az A. C. szervezetét. Minthogy azonban az egyesületből ki lehet lépni és be lehet lépni, míg viszont a világiak korszerű apostolkodásának szükségszerűnek kell lennie, azért oly alapot kerestek, mely szükségszerű s melynek mindenki tagja, aki a keresztséget felvette és aki élő kapcsolatot tart fenn az Egyházzal.

Ezt az alapszervezetet az egyházközségben találják meg, melynek élén ott áll a püspöktől kinevezett fej, a plébános.

Az egyházközségeket aztán az esperesek körül gyűjtötték össze.

Az esperesi kerületeket pedig a megyéspüspök körül.

Végül országosan nyalábolták össze a szervezeteket a püspöki kar oldala mellett.

3. Mindemellett a magyar püspöki kar nem kívánta elhanyagolni azokat a nagy értékeket, amelyek az egyesületek és a szerzetesek körül helyezkedtek el.

Éppen azért az egyesületeket nem kívánta nélkülözni, sőt gondoskodott bekapcsolásukról. Az egyesületek bekapcsolást nyertek az országos szervezetekben, valamint az egyházmegyei központi szervezetekben is.

Az egyházközségekbe is beleillesztette az egyesületi munkát és nagy feladatot tűzött az egyesületek elé. Az egyesületektől várja a markáns katolikus karakterek kialakítását, főképpen pedig a vezetők kiképzését. Az egyesületek igen jól el tudtak helyezkedni az egyházközségekben és azok, amelyek az egyházközségek körül helyezkedtek el, mint pl. a KALOT, KALÁSZ DL., KIOE, nagyszerűen felvirágoztak.

4. Papíron tehát *megvan az egységes organizáció.*

Sőt, ennek a nagy szervezetnek az egységes mozgatása is megvolna. Az Actio Catholica ugyanis évenként jelszót választ, amelyik törekvéseit tökéletesen kifejezi. Továbbá évi programot készít és annak megvalósításához segítőeszközöket bocsát ki.

Az ellenőrzésről is gondoskodott, hiszen az egyházközségi szervezeteknek minden évben el kell számolniuk végzett munkájukról és az adatok hitelességét az espereseknek, valamint az egyházmegyei központoknak ellen kellene őrizni.

II. Hibák és hiányok.

Hogy van mégis az, hogy a magyar A. C. tíz év után sem jelenti azt az erőt, aminek pedig papírforma szerint lennie kellene?

I. A hiba egyik forrása: *maga a papság.*

a) Sajnos, a klérus még mindig nem ismerte fel eléggé a világi hívek munkábaállításának nagy jelentőségét. Papságunk lelkipásztori módszere még most is avult és régies. Nem kombinálta még be a világiak erejének felhasználását.

b) Nem gondolt a papság arra, hogy a teendők mai nagy sokaságában *fel kellene magát szabadítania*

olyanok végzése alól, amelyeket a világiak kitűnően el tudnak végezni, hogy ezáltal szorosan vett papi munkálkodására több ideje és ereje maradjon. A papság még nem jutott el annak felismeréséhez, hogy mindenekelőtt vezetőket, kiképzett szakembereket kellene maga mellé kiképeznie. Egyrészt ifjúsági vezetőket, másrészt az egyházközségi élet részére szakembereket. A papság túlterheltsége következtében a magyar katolikus munka amatőr jellegzetességet mutat, nincsenek kiképzett szakemberek.

c) Azt is észleljük, hogy a papság még nem juttatott a világiaknak bizonyos *hatáskört*, nem engedett át részükre munkaterületeket és nem engedi őket önállóan dolgozni.

d) Nem értette még meg, hogy mily messze érne karja, ha pl. *hangadó rétegeket* képezne maga mellé, vagy kiépítené a körzeti beosztást.

2. De hiba van a *világiaknál is*. Nemi hitbuzgalmi megmozdulásra vagy reprezentációs megjelenésre még készek, de komoly, áldozatos munka vállalására már nemigen. Különösen a középosztály zárkózik el a munka elől. Nem teljesíti feladatát, amire az Egyház most hívja, hogy a nép vezetője legyen. A háború előtt a zsidó liberálisok helotája volt és emiatt valósággal elvesztette az országot.

A középosztály most is elzárkózik, éli a maga disztिंगvált, zárt életét és nem érez arra felelősséget, hogy fennmaradó szabadidejét és erejét feláldozza a népnek és az Egyház nagy érdekeinek.

Általános a panasz, hogy nincsenek emberek katolikus munkára és a középosztályból lehet a legkevesebb munkatársat szerezni.

3. Hiba tapasztalható az egyesületek vonalán is.

a) *Elég sok olyan szervezetünk van, mely mindennélélivel foglalkozik.* Pl. egy lobogó alatt akarja összegyűjteni a városi, gyári s falusi leányokat, amikor pedig már remekül kialakultak a DL, a KALÁSz, vagy a KLOSz-szerű alakulatok. Nem végzik el a szükséges

átszervezést, emiatt csak zavarják és megakadályozzák az egységes hivatásrendi kialakulást. S még ők méltatlankodnak, ha nem tudjuk helyüket pontosan kijelölni.

A legényegyletek pl. „Napsugár”-klubokat szerveznek, tehát leányokkal bibelődnek, mikor ez nem feladatuk, nem is értenek hozzá, csak kontárkodnak. Akkor, amikor az iparos- és munkásleányok részére a kitűnően működő DL-mozgalommal rendelkezünk.

b) Szép számmal vannak *hasonló célú egyesületek*. És nem lehet őket fuzionálásra bírni, mindegyik féltékenyen őrzi a maga pitvarát s a saját egyesületi érdekét eléje teszi az egységes, éppen azért erős mozgalmaknak. Pl. a szociális célú egyesületekből és mozgalmakból majdnem egy tucattal rendelkezünk, s még eddig nem sikerült őket egységbe összekapcsolni.

Ezen áldatlan állapotnak következménye, hogy nem egy plébánián találunk egymás mellett hasonló célú egyesületeket. Öminenciája pedig kifejezte már több ízben is azon óhaját, hogy az azonos célú egyesületeket fuzionáltatni kell, úgy látszik azonban, hogy az egyesületi önzés nagyobb, mint a Bíboros kívánsága.

c) *Az egyesületek általában túlzásba viszik autonómiájukat*. Bosszankodva tapasztaljuk, hogy az egyesületek tagjai sokszor még azt sem tudják, hogy mi fán terem az Actio Catholica, még kevésbé ismerik magyar szervezetét és munkájának a menetét. Nem érznek felelősséget abban az irányban, hogy az A. C. évi programját a saját egyesületi vonalon is végigördítsék. Ellenben maguk csinálnak országos programot, amelynek különösebb szankciója nem lévén, különösebb eredményt sem hoz. Pedig a káromkodás elleni akció mutatja, hogy mily messze jutunk, ha valamennyien összefogunk. Az egyesületek autonómiáján sem esett semmiféle sérelem, a katolikus vitorlák azonban igen kidagadtak, mert végre az egyesületi oldalról is felkarolták. Vajjon, miért nem tudnánk más

téren is ezt az összehangolt és egységes munkát megvalósítani?

d) Érdekes tünet az is, hogy egészen tiszteletreméltó köröknek és szervezeteknek *milyen meddő a munkálkodása*. Sűrűn összedugják a fejüket, megállapítják a bajokat, agyonkritizálnak mindent, amit más csinál, semmi sem jó, minden hibás, aztán megállapítják a teendőket is, amiket hercegprímásnak, püspöki karnak, A. C.-nak volna kutyakötelessége megvalósítani s miután sikeresen megkritizáltak mindent és megállapították, hogy másnak mit kellene csinálni, nyugodt lélekkel széjjel mennek, aztán nem történik semmi több.

e) *Vannak egyesületeink, amelyeket végzetesen elért az aggkor*. Vezetőik azonban görcsösen tartják pozíciójukat és megakadályoznak minden megifjítási törekvést. Valami sokat ugyan nem művelnek, ellenben fontos ügyeket lefoglalva tartanak. Nem lehet mozgalmat indítani, mert jaj annak, aki az ő mezsgyéjükhöz még csak közeledik is. Így fontos feladatok elvégzés nélkül maradnak és nincs ember, aki segíteni tudna.

III. Örvendetes megállapítások.

Folytatni lehetne ezt az elégiát, de hát felesleges. Nem is kapnánk meg a való képét, ha csak a visszas helyzeteket állítanánk össze. Mert mindezen tünetek ellenére megállapíthatjuk, hogy a magyar katolicizmus munkája ma már sokkal tervszerűbb, mint valaha és egységesebb is, mint régebben.

Megállapíthatjuk, és pedig örömmel, hogy a hitélet igen szépen terebélyesedik. Azt is látjuk, hogy a világnézeti képzés sokkal egységesebb és alaposabb, mint régente. Vannak már tömegeink, amelyekkel egységes akciókat bonyolíthatunk le. Sőt, pl. a káromkodási akciónál meglepetve állapítottuk meg, hogy mily sok jóság és jóra való készség rejtőzködik a magyar társadalomban. A KALOT és KALÁSZ tünemé-

nyes eredményei azt bizonyítják, hogy a katolicizmus találta el legjobban a hangot a falu felé és hogy ez a mi két mozgalmunk a legdöntőbben munkálja a falu felemelését krisztusi alapokon. Azt is látjuk, hogy az ifjúság figyelme nagyobbodik az Actio Catholica munkálataival szemben. *Gondoljunk a Csoportbizottság óriási eredményeire!*

IV. Melyek most már a legelső tennivalók?

1. Elsősorban kívánatos: *a fegyelem megteremtése*. Ha az Actio Catholica évi programját a püspöki kar jóváhagyta, akkor ezt a programot fűjnia kellene minden szervezetnek, mely magát katolikusnak nevezi. Még akkor is, ha a vezetők úgy találnák, hogy ők jobbat tudnának csinálni, mint az Actio Catholica.

2. Kívánatos volna továbbá, hogy *egyesületi szervezkedésünkbe több egyszerűséget és több világosságot vigyenek*. Végre ütött a huszonnegyedik óra, hogy szervezeteink megértsék az összefogásnak parancsát.

3. *Ki kell szélesíteni és alaposabbá tenni a vezetők képzését*. Egyrészt támogatni kell azt az alapos és mély vezetőképzést, amelyet a KALOT, KALASz, KIOE, DL, EMSzÓ, Katolikus Nőszövetség, KLOSz végeznek évek óta dicséretes buzgalommal és kiváló hozzáértéssel. Legalább ezeket a vezetőképzési alkalmakat kellene felhasználni, hogy minél hamarabb, minél kiképzettebb vezetőréteghez juthassunk. A vezetőképzés oldja meg az utánpótlás kérdését is. Sőt, az egyesületi vezetőképzésen túl gondolni kell a többi munkatársak kiképzésére is. Munkálkodásunk még meglehetősen amatőrrjellegű. *Meg kell kezdeni az apostolképzést! Apostoliskolákat kell létesíteni!*

4. *Olyan egységes programot kell készíteni*, amelynek már az előkészítésénél is bevonjunk minden számbajöhető erőt, s amely programot aztán a közös megalkotás következtében magáénak tartson minden egyes szervezetünk.

Isten országa.

(Feljegyzések az 1934. évből.)

1. Esteledik s már lemenőben a nap...

Húsvéthétfőn írom az első sorokat. Tudatom mélyén az ünnep evangéliuma vibrál. Látom az Emmausba menetelő két tanítványt, akik Izrael szabadulását várták Krisztustól. Ehelyett szörnyű keresztre szögezése és már három napja tartó sírban pihenése következett be. Letörtek, reményvesztettek, csordulásig telve bénító pesszimizmussal. S a Mester hozzájuk társul. Eleinte fel nem ismerve, a prófétákból sorra magyarázta, hogy mindezeknek így kellett történniök. Szavára lelkük repesni kezd. „Maradj velünk, mert esteledik s lemenőben a nap” — kérlelték, amikor válni készült tőlük.

A történeti jelen tűnik élém. Az emberi organizmus velejében bomlott meg, s a világot soha nem látott vihar szaggatja. „A nap lemenőben” — s aligha szólam már, hogy egy avitt kor készül leszámolni, történeti fordulóhoz jutottunk.

A sötétenlátók a világ minden sarkából a feloszlás hírét érzik s az emberiség estéjét és pusztulását jövendőlik. Sokakat megszállt a fin de siècle borús hangulata. Ha a dolgok menetében a nyugati alapokra menő fordulat nem következik be, számolni kell a pusztulással. A pusztulás általános vízözönéből mint pharos mered ki a „hegyen épült város”. A válságok orkánját szemlélve, nyugodtan állapítja meg, hogy a szenvedéseknek, katasztrófáknak be kellett következnie. Az emberiség alapgondolata az Isten országa. Ám

a XIV. századtól letért a természetes alapjáról s az Antikrisztus jegyében épített fel államot, kultúrát, gazdaságot. A bűnhődés most következett be.

Isten világitélete folyik ma. Sokat szólott az emberiséghez. Legutoljára Fia által. Ma a világkatasztrófák nyelvén Mindenkitől érthető nyelvjárással, s az istentelenség, krisztustalanság világának el kell pusztulnia, hogy a romokon felemelkedhessék az Isten országának gigantikus új épülete. A ma katasztrófájából Isten arca néz reánk. A káosz felett Isten rendező géniusza lebeg. Úgy engedi magába dőlni a lázadó erőre épített világot, hogy az összeomlás ijesztő estéjén máris láthatóvá válik a sarjadás és fakadás új csirája.

2. Az ősi emberidea.

Az emberiség életének bármelyik pontját vizsgáljuk, vigasztalan inség sötétlik felénk. Melyik nagyobb? A politika, gazdaság, a tudomány insége-e? Minden bizonnyal az az inség, amikor már senki nem tudja, hogy miként takarítható el az egész kultúrát elborító romhalmaz, s miként emelhető egy új használható és becsületes épület.

Oroszországban, de másutt is infernalis erők tabula rasát csinálnak a történelemből és féktelen szenvedélyességgel és ösztönösséggel formálják a jövőt.

Aki a beteg emberiségen gyökeresen akar segíteni, az legelőször a történelem alakító erőit kutassa fel és keresse meg a világkép ama körvonalát, amelyet maga a Teremtő alkotott róla.

Ha végighaladunk az okok láncolatán, mindig egy önmagában elégséges okhoz jutunk, egy végső önmagában nyugvó Principiumhoz, a többi okot uraló Első Okhoz.

S ha a „honnét” kérdés után a „hová”-t tesszük a folyton rohanó világ elé, úgy nem állhatunk meg ennél vagy annál a célnál, hanem egy végtelen célban, egy igazi nyugalomban, minden ember és dolog

Requies Aeterna-jában pihenhetünk csak meg. Nem kutathatunk anélkül, hogy az idők határaiba ne ütközzünk. Ha kilesünk a mindenségbe, titokzatos melódiát hallunk, amelyről Schleiermacher beszél: a mérhetetlen, az abszolút melódiáját.

Mindeneket Isten teremtett, következőleg minden az övé. Abszolút tulajdon-, birtok- és felségjoga kiterjed minden teremtményre. A teremtés ezen egyetemes törvénye alól nincs felmentés.

A csillagok milliárdjai, a föld, rajta az államok, nemzetek, gazdaság, kultúra, technika az ő birodalma. Isten országa. Mindenütt metafizikai törvények érvényesülnek, egy végtelen Értelem alkotásai.

Minden élő elé, mint létalapja tétetett a cél, hogy Istenhez tartozik. Az emberiség fejlődését ama belső törvényszerűség bontja, hogy Istenhez csatlakozzék és résztvegyen az Ő élete közösségében. Az emberi közösség ősi ideája tehát: Isten országképe.

Az újkori irodalom minden lapja az autonóm független ember képét rajzolja oda az olvasó elé, ám kezdetben nem így volt. Isten saját képére és hasonlóságára teremtette az embert. Az igazi ember típus. az Isten-hasonlóság, az Isten-gyermekség ősi képe. Belső dinamikája pedig, hogy Isten örök Szentháromságának, tehát az abszolút személyes Tetterőnek, Bölcseségnek és Szeretetnek utánzata legyen.¹ Sokat bibelódtünk azzal, hogy a szocialisták, kommunisták miként ábrázolják a Fölséges művét, az embert és ideálját. Ezzel az embertípussal végeznünk kell. A forradalmi erők éppen eleget hangoskodtak. Itt az idő, hogy a katolicizmus hallassa hangját. S úgy rajzolja fel az ember-ideát, közösségének képét, amint azt az Isten gondolta és akarta. S nem ahogy némely korlátozott ember. Ez pedig: az ember Istenhez hasonló és Isten gyermeke, élete egy felsőbb életnek ismétlődése. Országa alázatos alávetés az Isten örök királyságának. Isten országa.

3. Krisztus országa.

Bármennyire is az ember csinálja a történelmet, az emberfeletti erők hajtják és alakítják azt. Isten minden fordulónál intézményekkel és tényekkel gondoskodott arról, hogy az Isten országa gondolata el ne vesszen, s hogy az Isten-közösségi hívás eljusson minden nemzedékhez.²

Legutoljára és leghatalmasabban a történelmet kettéválasztva akkor intézkedett, amikor az örök Logos ama fehér éjjelen megtestesült. Ő az emberiség új Ádámja. Benne az ember Isten-gondolta ábrázolása a legtökéletesebben jelent meg, mert egyszerre volt Isten és ember, teljesen birtokolva mindkét természetet, mégis egy személy volt. Nem csupán azért jött, hogy jóvátegye az emberek ostobaságát, hanem hogy keresse, ami elveszett volt: Isten országát. Még ha makulátlanok lennénk is, el nem rontva a bűnnel, filozófiával, gazdagsággal és technikával, akkor is élénk állana és hangzanék határozott felhívása: *Sequere me!* Meghódítani a világot, rajta az embereket: az Isten országát! Krisztus új címen vette birtokába a világot: vére hullásának, szenvedésének és halálának árán. Isten országának eszménye Őáltala, a Krisztus-ország szembeötlőbb, konkrétebb körvonalazást nyert. Nem absztraktív többé, hanem érzékelhető alakzat, élet. Az Atya minden hatalmat neki adott az égen és a földön. A regnum Christi királya Ő lett, s a fejedelmi pálca el nem vétetik Tőle!

Krisztus óta más történelemalakító emberfeletti erő többé meg nem jelenik! A Teremtő Isten a Megváltó Krisztusban szemléltetővé tette az Isten-ország gondolatát. A Megváltó megadta a realizálódó ország alkotmányát, az evangéliumot. A Szentlélek pedig nem pihen, s a századok zajlásában, korunk széthúzó és szétmálló társadalmában is fáradhatatlanul építi ezt az életfakasztó közösséget: Isten országát.

4. Jöjjön el a Te országod!

A történelem evolúciójának belső dinamikája a totális Isten-országra való törekvés. Nem kész adottságképpen hullott ki Isten kezéből, hanem, mint lelkelet, törekvés és eszme járja át a társadalmakat és államokat, és fokról-fokra valósítja meg az imádságot: Jöjjön el a Te országod!

Schütz Antal mélyenszántó könyvében ragyogóan mutatja be, hogy Isten országának jellege elsősorban pneumatikus. Lélek, mely végtére győzedelmeskedik a történelmi tragikumon. Igazság, mely elnyomás és jajgatás sötétje után ragyogva kél fel. Harc és halál közepette békesség. Kín és szenvedés folytonosságához folytonos öröm.

De hierarchikus is. Ha ország, akkor van törvénye és alkotmánya is. Szervezete és kötelezettsége is. Királya, akit Isten küldött, Krisztus; alattvalói az egész emberiség és minden kor és minden esemény. Törvénye az evangélium.

Nincs a teremtésnek egy oly pontja, mely ne tartoznék Hozzá. Nemcsak az Egyház tartozik Hozzá, az állam is. A szent és a profán. Nincs benne abszolút szétválasztás, egyik részének a másiktól való elkülönítése. Egység, mint Krisztus is egység. Nem lehet az Egyházat az államon kívül helyezni. A tudományt nem lehet a hittől elválasztani, vagy a művészetet az erkölctől, a gazdaságot az etikától, testet a lélektől, az egyént a társadalomtól. Az erők csodálatos játéka ez az ország, amelyben minden lény a maga törvényét követi ugyan, mégis minden történés harmóniában illeszkedik össze. Művész teremtette a művet, az Isten minden teret és minden időt befoglaló világszínpadát.³

Ez az ország a paradicsom, amelyet az emberiség az első elvesztése után kapott. S mert az ember az eredeti bűn s következménye miatt elgyengült s a paradicsomot megtartani nem tudta, Isten Fia, Krisztus hódította meg azt újra. És pedig kinos halálával.

Krisztus halála azonban lényegében feltámadás. A halál törvénye az élet titkait hordja. A Krisztus-ország közepén mindig az átváltozás oltára áll. Mindez él, amikor meghalt is, s ez a folytontartó szent átváltozás. Ameddig a történelem folyik, sohasem szűnik ez ország körül a konfliktus: a test és lélek, a világ és túlvilág, Egyház és állam, egyén és társadalom, hatalom és szeretet, tudomány és hit között. Minden, ami él, a passzió királyi útján jár, hogy a halálban támadjon fel szüntelen.⁴ Gertrud le Fort regényében: A gettóból jött pápa, Pierleone, a zsidóból lett kardinális nem érti meg a dolgok misztikus rendjét. Nem akar Krisztussal szenvedni, s lett belőle hamis pápa.

5. *Civitas terrena.*

Krisztus Királlyal szemben, gögösen leng az Antikrisztus lobogója. Isten országával szemben szünet nélkül felharsan az antitézis: az istentelenség, az e világ országa. „Én vagyok, aki vagyok!” mondá az Úr. Ám Lucifer az Úr „én”-jével szembeállította a maga „énjét”. A történelem futószalagján az önistenítés ősapjához mérhetetlen sereg csatlakozik, mely úgy iparkodik a jelen világot berendezni, mintha nem volna Isten és törvénye. Mint ama gigantikus erejű király, aki így kiáltott fel: „Jehova, kigúnyollak téged, én vagyok a babiloni király!” Vagy mint ama XVII. századbeli boldogtalan Nabukodonozor, aki megistenfette énjét, s akitől származik az a mondás: „az állam én vagyok”. A hüperrealisták, akik Istennek és a verebeknek engedik át a mennyországot, a földet pedig egészen az embereknek foglalják le. A filozófusok, akik az autarchiát hirdették az embereknek, akik a tudomány és művészet erkölcszől való függetlenítését tanították. Akik nem engedték meg, hogy az égből jöjjön a világ világossága, ellenben a hitetlen tudósok katedráiról látták naponként az igazság napját kelni. A naturalisták, akik szédületes tehetséggel iparkodtak

a földet mennyországgá varázsolni. Az e-világ lobo-
gója alatt vonulnak fel a modern imperialisták, akik
nemzetükből Istent csinálnak. Ma mint a pestis ural-
kodik a népek között a fajta istenítése. Vallo-
m az Isten-ország első törvénye szerint: mindnyájan Krisz-
tus titokzatos testének tagjai vagyunk, s a vér köte-
lékeinél finomabb szálakkal vagyunk egymáshoz
fűzve.

A történelem alapjaiban nem más, mint az Isten
országának, s az istentelenség táborának küzdelme.
Krisztus és az Antikrisztus harca. Szent Ágoston gran-
diózus vízlója szerint: a Civitas Dei és a civitas ter-
rena csatája.

6. Totális istenország.

Hiba volna a tételt így felállítani: Isten országa az
Egyház, a földi világ országa az állam. Muckermann
az ellipszis figuráját rajzolja fel.⁵ A kerület bármelyik
pontjának a két gyújtóponttól való távolságainak
összege ugyanaz. Az egyik gyújtópontba az Egyházat
teszi, a másikba az államot. S elképze-
li, amint a kerü-
leten vonul az emberiség, a két gyújtópont felé for-
dulva. Némelykor mindkét pont világosan volt látható.
Máskor jobbra és balra jut a vonal a kerülethez, az
egyik ponttól a másikon át. Csak egy pont látható,
pedig a másik is jelen van. III. Ince pápa korában
csak az Egyház gyújtópontját látták és nem vették
észre, hogy a másik is rejtve jelen van. Az Egyház
az államot is magához rántotta, bár természete szerint
sohasem lehet az állam. Mikor viszont Nagy Péter, a
minden oroszok cárja lépett a másik pontba, akkor
meg csak az állam látszott. Bár az állam sohasem le-
het az Egyház.

Az ugyan az Egyház isteni rendeltetése, hogy az
Isten-országot kiépítő erőknek vezetőke legyen, még
sincs arra hivatva, hogy az Isten-ország megvalósu-
lása esetén magához ragadja az emberiség minden
ügyének kormányzását.

A metafizikai értelemben vett egész fogalmát nem valósítja meg sem az állam, sem az Egyház. Ellenben ketten együtt alkotják a vallás, a kultúra és élet tökéletes egészét.

Az Isten-ország totalitását felismerték, ama egyetemes zsenik, akiknek víziójában és felfogásában megélevenedett ez az egész. Mindenekelőtt Szent Ágoston „Civitas Dei”-ére gondolunk, mely ragyogó csillagként fénylett a keresztény nyugat jövőjében. Dante „Divina comediájára”, melyben az egész gondolata teljes szépségében mégegyszer fölragyogott, amikor megvalósítása a középkorban megtörténni készült. Továbbá Dosztojevszkij, aki egy süllyedő világ mélyén ismét felragadta ezt az ősi gondolatot. Solowien, aki misztikus hévvel mégegyszer utána kiáltott.⁶

Annál gazdagabb az emberiség fejlődése, minél készségesebben valósítja meg a totális Isten-országot. A történelemben ama népek kaptak nagy feladatokat, amelyek a legmélyebben fogták meg e benső törvényszerűséget. Ma is ez a tétel: Ha építeni akarnak az emberek, nem válogathatnak a totális állam és a totális Egyház között. Nincs más totalitás, mint az Isten-ország totalitása.

Viszont mindig akkor mennek tönkre a nemzetek, amikor letérnek ezen örök sín párról. Nem azért halnak a népek, mert fizikailag kimerülnek, vagy mert egy hatalmasabb fegyverrel veri le őket, hanem mert elhagyják az organizmus egységét.

Az istentelenség országa ugyanis már születésekor magában hordja a romlás csiráit. Nem szervezkedhetik meg tartósan. Mert lényegében lázadás Isten ellen, csődöt mondott és mond mindörökké. Nem egyszerű eszköz Isten kezében. A fejlődés menetében a durva munkát, a tisztogatást végzi. Mint a bűn és tévedés ijesztő ténye hangerősítőül szolgál a történeti kiáltáshoz: Vissza Krisztushoz!

7. A két kard városa.

Az Űr Jézus az Isten országát maghoz hasonlítja. Kicsirázik, fává terebélyesedik s ágain elhelyezkedik a föld minden népe.

A történelem legnagyobb fordulója Krisztus. Eljövételével s titokzatos ittmaradásával megindult a Krisztus-ország építésének műve, amelyet kereszténységnek nevezünk. A kereszténység beépítése a világba ama alapforma megvalósítását jelenti, amelyet az Isten álmodott az emberiségről.

Elindításához nem kellett több, mint 12 tanulatlan halász. Ám a Mesterrel telítve mentek el a föld minden nemzetéhez. Átlélik az otthon és haza biztos határát. Mint Pál csodája és a Péternek adott kinyilatkoztatás mutatja, nem minden vonakodás nélkül. Pál még római polgár volt, a többiek azonban nem voltak otthonosak a nagyvilágban. Hazátlanok lettek, amikor átlépték földjük határát.

A küldetés azonban, mely szent hévvel töltötte be őket, elfeledtette velük, ami hiányzott nekik. Olyan országnak szolgáltak, melyben nincs római és zsidó, férfi és nő, csak tagok Krisztus misztikus testében. A római állammal szemben semlegesek voltak, mert ez volt a totalitás. A római állam totalitása miatt kénytelen volt harcra kelni az ifjú keresztény egyházközségek ellen. Ezek pedig csak vallási fölényüket szegezhették az üldözéssel szemben. Az első keresztények idegeneknek érezték magukat a földön. Maranatha! Jöjj Krisztus! — így imádkoztak.

Lassanként azonban végbement az új ország megtestesülése. Amikor Szent Pál Onesimosnak azt írja, hogy emlékezzék: „mikor rabszolgáját is megváltotta Krisztus”, e szelíd szavakban forradalom izzott. Igaz, nem a spartakuszoké. Az Emberfia szelleme volt ez, melynek megjelenése teljes forradalmat, vagy jobban mondva teljes restaurációt hozott. Csendben jött, mint

a tavasz, mely lavina nélkül hajtja végig a hatalmas repesztéseket s egy éjszaka virágoskertet varázsol elő.

Muckermann írja le, hogy alexandriai Kelemen-nel a tudomány és görög képzettség, Tertuliánnal a római jog, Szent Ambrussal az antik állam-idea vonult be a kereszténységbe. Az új élet ereje, mely Krisztusból jött s azért tökéletesen emberi volt, megragadta az élet minden részét. A különböző rétegekből való emberek tódultak az Egyházba, mindegyik magával hozva a kulturális örökségét. Míg ama szellem nem jött, ki magát utolsó rómainak nevezte. Allarich előtt akkor hódolt meg a Senatus Populusque Romanus. A fordulat, mely még a keresztények előtt is lehetetlen volt, hogy a Roma aeterna elpusztulhat, valósággá lett. A vandálok Róma afrikai provinciájában állottak. A pogányok azt mondták, hogy a keresztények a szerencsétlenségek előidézői. Ágoston vigasztaló könyvet írt, amelyben azt mutatja ki, hogy a pogány istenek mondták fel a szolgálatot. (Önkénytelenül is a ma összeomlására gondol az ember.) Rómát mintegy másodszor rombolja szét, de csak azért, hogy a romokon felépíthesse a Civitas Dei gigantikus épületét. Mikor a Civitas Dei utolsó sorait írta, a vandálok már Hippo kapujában állottak. Ugyanazon germán férfiak és nők, akik később a Civitas Dei-t megvalósították.

Amit Szent Ágoston vízióban látott, később hatalmas valóság lett. Amit a könyv vatese alig észrevehető struktúrában előre jelzett, a történelem nyarán hatalmas termésbe szökkent. Isten országa megvalósul a földön. S fölötte a szent püspök víziója lebeg. A kereszténység Péter szikláján állva egy egyetlen Civitas Dei-be, a keresztény népcsaládba egyesítette a népet. Nem elégedett meg azzal, hogy a látott csendben és bensőségben adja át magát a túlvilági javaknak. Arra tört, hogy a jövő javait és értékeit már a jelenben e világon élvezhesse. Istenországa, a lélek síron túli reménysege, már a földön megvalósul a minden

népeket átfogó Isten-városban, melyben csak két kard van: a pápai és a német-római császáré.

Az örök lelki már most beletükröződik a dolgok rendjébe, mert minden anyagi a lelkire, a lelki az istenire, világi az egyházira, természetes a természet-fölöttire tekint.⁷ A gondolat, a hit elsőbbségi joga alatt áll. Az ég fölséges szépsége a pillanatba száll alá, s átvilágítja a földi szépségeket. Az örök és idő, az e-világ és túlvilág polaritásában a föld akcentust nyer. Az örökkévalót akarja megfogni az időben. Európa örömmel vette vállára az onus Christit, hogy mint Christophoros vigye századokon át.

8. Krisztus második megöletése.

Önkénytelenül felkiáltunk: A ma szelleme nem krisztusi! Sőt, Krisztus-ellenes. Hogyan bontakozhatott ki ez a krisztustalan arculat?

E kérdés felvetése nem csökkenti Krisztus dicsőségét és erejét. Úr és Király Ő, ma is jogosult alattvalói engedelmességét követelni. A ma vádlottként áll előtte. Mint lusta szolga, ki elásta talentumát. Hivatása, hogy Krisztust láthatóvá tegye. E helyett a bukás mélységében vergődik. Óriási a felelőssége, sürgető a kötelessége, hogy eltévelyedését minél előbb jóvátegye.

A XIII-ik században oly mozzanatok keltek szárnyra, amelyeknek történeti megérése alkotja a ma arculatát. Merő alakulások azonban még nem teremtenek fordulókat. A XVI-ik század eseményei segítettek győzelemre a mai történeti korszakot.

Már Luther és Calvin előtt észlelhetők oly fakadások, amelyek a szellem elfordulását jelentették Krisztustól. Személye ellen még nem indult ugyan támadás, elkezdődik azonban uralmának megtörése az idő szellemében. Jelentkezik már a jelen-világiság s állam, gazdaság, tudomány, művészet fokozatosan elfordul Krisztus uralmától.

A keresztény Nyugat legnagyobb műve az volt, hogy Krisztus királyságát nemcsak a lelkekben juttatta érvényre, hanem a gazdaság, kultúra és államélet széles mezején is. Korszakot épített, amelyben minden természetes a természetfelettiben csúcsosodott ki.⁹ A legnagyobb pusztulás kezdete az volt, amikor kezet emeltek a kozmoszra, letépték természetfeletti szálait, profanizálták, laicizálták. Még Luther előtt elkezdődött az emancipálás folyamata, mely a tudományos, gazdasági és állami alakulatokat kiemelte természetfeletti összefüggésükből. Végzetesen veszedelmes merénylet volt ez a kereszténység ellen, mert elindult történeti pusztító pályájára, a természetes célok önállósága, sőt istenítése.

Bizonyos körtevényezők elősegítették az elvilágiasodás e folyamatát. Nem utolsó fokban az Egyház belső bajai.

A világi kard mindinkább önállósította magát a lelki kardtól. A nemzetek széttördelték a nagy keresztény családot, s önállóságra törtek. Krízisbe jutott az egység alapja: a Krisztus helytartójával való belső egység.

A politikai élet emancipációját nyomon követte a gazdasági és kulturális gondolkodás, elszakadás a hit primátusától. A filozófia felmondta a teológiának az ancilla-szolgálatot. A teológia viszont az absztrakt fogalmakban merevedett, s amikor az organikus és anorganikus élet csodái tárultak fel az ámuló ember előtt, nem tudta megmutatni, hogy ezekben is Isten arca tükröződik. Lassacskán kialakult az a meggyanúsítás, hogy az Egyház a komoly kutatás született ellensége.

A XVI-ik században aztán bekövetkezett a fordulat, új szellemi áramlás ülte diadalát. Új, hatalmas erők léptek a színtérre, s mohó kedvvel építették a földi várost, s következetesen dolgozták ki és formálták meg az új emberarcot.

Kiszakította magát a középkor gondolati közössé-

géből s a hit primátusa alól elszakítva az emberi gondolatot, emancipálta magát Isten teremtő gondolataitól. Útjára indult a racionalizmus, később a felvilágosodás, a tiszta ész autonómiája. Descartes-nál, mint immanetizmus, relativizmus lép fel: az ember és esze mértéke mindennek. A gondolat laicizálását nyomon követte a tekintély elleni fordulás. Kilépett a középkor tekintélyközösségéből, s maradéknélküli autonómiába, tekintélytámadó, sőt tekintélyellenes önállóságra érlelődött meg. Később politikai útjára indult a demokrácia, mely szerint mindenki jogosult és hivatott arra, hogy az államkormányzat a tömeg használatába essék. Az ember maga lábára áll, a maga ura lesz. Míg Kantnál éles fogalmazást nyer: nem a felettünk álló tekintély, hanem a lelkiismeret határozza meg, hogy mi a jó és mi a rossz.

S mikor meglazult a természetnek a természetfeletivel való kapcsolata, beállott a fikció, hogy a természet önmagáért való, s önmagában lehet csak maradék nélkül megérteni.⁹ Szédületes tempóval indult meg a jelen világ meghódítása. Az ember új erőket, képességeket fedezett fel magában és sorra pattintotta fel a természet titkait. A fölfedezett új világban érvényesülési lehetőségek nyitódtak. A protestantizmus nem egyszer kérkedik, hogy elősegítette a földi kultúra kibontakozását. Valóban, a puritán calvinizmus nem engedett teret a természetfeletti világgal való együttműködésre, a középkorban felhalmozódott szellemi energia ráveti magát erre a világra, s kitermeli a merkantilizmust, a szabadversenyt.¹⁰ A szellem a természetben látja az egyetlen valóságot, s megszületik a matematizált természettudomány, mely a XVIII. században a kapitalizmus szolgálatába áll.

Mindez eleinte inkább tudat alatt lappangott, később tudatos felkarolást nyert, majd hangos és tolatkodó kimondást nyert. S minél élesebben fejeződik ki ez a keresztényellenes szellemi irány, annál gyorsabb

ütemben bontakozik ki az elvilágiasodás processzusa. Ügyszólván egy éjszaka szakadt ki a kultúra széles területe Krisztus hatalmi köréből, s profanizálódott.

Az új kor nemcsak Krisztus királyságát szorította egyre hátrább, hamarosan Krisztus személyét is támadás alá vette. Luther és Calvin ugyan szubjektíve Krisztus ügyét akarták védeni az antikrisztus ellen, objektíve véve azonban a Róma elleni roham Krisztus elleni merénylet volt. A régi Crédóval szemben újat állítottak. Oltár ellen oltárt. Egyház ellen Egyházat. A kereszténységet nem két részre, hanem ezer darabra szaggatták. Nemcsak a gazdasági ember, az állampolgár emancipálta magát az Egyház alól, s tette magát autonómmá, hanem a vallásos ember is. A pápai Egyház iránti skepszise azonban a Krisztusban való kételyhez vezetett. A XVI. századi „Los von der Kirche”-mozgalom szükségképpen vezetett el a XVIII. század „Los von Christus”-ához és innét a XIX. század „Los von Gott”-jához.¹¹ A-katolikus oldalról csakhamar úgy méltatták Krisztust, mint kortól függő kortévedésekkel terhelt, s nem mint időkfeletti, isteni tüneményt.

Szomorú dicsősége ama teológusoknak, kik büszkén vallották magukat Luther és Calvin örököseinek, kik elvégezték a Krisztus-arc radikális lerombolását. Munkájuk lényegében abban futott ki, hogy megegyezően megöljék és eltemessék Krisztust. Ez a legvégső pont, amelyet Nyugat emancipációja elérhetett. Új Golgothát emelt s Krisztusnak másodszor is meg kellett halnia. Krisztus istenségének tagadása nem tudományos alapon, nem alapos forráskutatás után történt. A hitetlenség tagadása ez: nem igaz, hogy Isten, Isten. Személy feletti transzcendens, élő Isten, aki túl minden természetes adottságon, szabadon jelentheti ki magát, egészen Fia odaadásáig. A filozófia elutasította a metafizika világába, mindenek ősi és végső alapjára való tekintetét, s az ember szellemét a tapasztalati világba szorította. A Nyugati szellemiségben elhalt a

képesség a természetfeletti felfogásához, kipusztult a természetfeletti iránti érzék — mondja Ádám Carl.¹² Beállott a mesterséges vakság és elvakultság fázisa.

E filozófia megfosztotta Krisztust istenségétől, sőt emberségétől is szekularizálta. Majd „aufklärista” tógát adott rá, majd jakobinussapkát nyomott a fejébe. Ecce homo! Nem több, mint a teljes ideális ember. Nagy szellem, genialis vallásalapító. Első forradalmár, kommunista politikai felfogás szerint. A szocialisták megtagadják megváltói jelentőségét, mert szerintük a megváltás csak az organizált tömegtől jöhet. Nem vétektől, pokoltól való szabadító — keresztje emberi tragikum — feltámadása képzelődés. Ruhátlanul áll ismét Krisztus az oszlop mellett. Vesszővel ütök s gúnypalástot adnak reá. Az antikrisztus felülkerekedni látszik. Tömegek aposztatálnak tőle. Egy egész ország Krisztusgyűlöleten kíséri meg magát fölépíteni.

Krisztus és az emberiség mindjobban eltávolodik egymástól. Volt ugyan a keresztény korban is stagnáció. Sőt romlás, ám a szellemiség egészben véve mégis keresztény volt. A fejlődés Krisztus felé vezetett. Erős hitet és áldozatos hűséget ma is látunk, — a kor arca azonban általában kereszténytelen, részben keresztényellenes. A fejlődés Krisztustól elvezet. A Krisztustól való futás azonban voltaképpen az életből való futás a halálba — a pusztulásba.

Krisztus sorsában osztozkodott menyasszonya, az Egyház is. A hitújítás több országban lökte le az Egyházat vezető pozíciójáról s kényszerítette a kisebbség keserű kenyerére. A francia forradalomban az ész került az oltárra s megindult az ádáz üldözés Krisztus látható megjelenése: az Egyház ellen. Az új ember következetesen dolgozott s minden erőt egyben koncentrált, hogy Krisztus életét az Egyházban megbénítsa, elszigetelje, megsemmisítse. A demokrácia nemcsak a fejedelmi önkény megtörését jelentette, hanem a nyílt és gyakran kegyetlen egyházüldözést. A népképviselettel

sorozatos egyházüldözés hulláma söpört végig Európán, még a legkatolikusabb országokban is. Vagyonától megfosztották, az iskolából kizárták, egyházellenes törvények hozásával szabad működésében meggátolták, elvei érvényesülését lehetetlenné tették. A fejedelmi hatalom megdőltével támasz nélkül maradt, s az egyházellenes agitáció szabaddátételével a népgyűlölet prédája lett, amelyet előbb a titkos társaságok, majd a csatlósokká szegődött marxizmus csahosai szítottak ellene. Már-már a súlytalan alakulatok színvonalára süllyedt, amelyet nem kellett komolyan számításba venni.

Igaz, hogyha későn is, de még nem egészen elkésve az Egyház megtalálta az utat a demokratikus erők bekapcsolásához. A nagy Leó pápa politikai és egyesületi szervezkedésre noszogatta a katolicizmust. Az eredmény nem váratott magára sokáig. Előbb a politikai, majd az egyesületi téren indult el katolikus visszahatás. A katolikus pártok hamarosan megállították az egyházellenes hullámok hömpölygését, egyesületi téren pedig oly virágzás indult meg, mely méltán vívja ki a történetkutatók elismerését. Mindazonáltal, ha a demokratikus szervezkedés meg is torpantotta az elnyomás menetét, ha a katolikus újjászületés számtalan biztató tünete tapasztalható is, az Egyház még mindig „völgyvonalban” halad s még mindig legalább annyi az omlás, mint az örvendetes eredmény. A pozíció még mindig defenzív jellegű. Annyira hozzászoktunk a támadások szünetet nem tartó pergőtüzéhez, hogy örülünk, ha az állásokat valahogy tartani tudjuk. Arra gondolni sem mertünk, hogy gazdaságban, művelődésben, nyilvános életben, társadalomban irányító tényezők legyünk. Az Egyház templomaiba húzódott, egyesületei, politikai pártjai mögé sáncolta magát, ellentámadásra nem gondolhatott. Krisztus könnyein keresztül szomorúan szemlélte, hogy az antikrisztus miként építi ki hadállásait és érleli ki a társadalom és ember istentelen arculatát.

9. A ma arculatá.

A XVI-ik században elindult kor formáló erők a XVIII-ik század felvilágosultságában és a XX-ik század liberalizmusában delelőre jutottak. A *nem-e-világról*-való világosság a templomok belsejére korlátozódott, magánüggé lett. A föld messze lökte magától Istent, Krisztust, Egyházat. Jákob létrája kettétörött.¹³ A nyilvános élet, s a társadalom „megtisztult” a keresztény mozzanatoktól. A föld véres színtér lett, s a történelmi értelemben vett liberális erők akadály nélkül vonulhattak fel. Birtokukba vették a kerek földet, s eszméi és törekvései teljes bujaságukban valósultak meg. Az ember letörölte arcáról a keresztény vonásokat, új típusú alakult.

A ma emberének összképét — Schütz Antal életmegfigyeléseit alkalmazva — így jellemzi:

a) A gazdasági feladatokkal szemben a ma embere homo oeconomicus. A gazdálkodás kérdései és feladatai uralkodnak az érdek- és eszmekörében. De nem ez a sajátossága, hanem az, hogy gazdálkodásának célja a gazdagodás, a szerzés. Nem azért gazdálkodik, hogy igényeit kielégítse, hanem magáért a gazdagodásért, a tőkegyűjtésért. E sajátos gazdasági célkitűzés szolgálatába vette a csodálatosan kifejlődött technikát. Ha ma egy-egy új gép megjelenése olcsóbbá teszi a termelést, következőleg nagyobb hasznot biztosít, holnap már gondolkodás nélkül beállítja. Megindult a termelés legújabb fázisa, mely nem azért termel, mert szükség van rá, hanem azért, hogy gazdagodjék. Az érdeklődés homlokterébe a homo operarius került: a kereső, nyereszkes, gazdagodásra szolgáló munka. A gazdagodásért kérlelhetetlenül alkalmazza a „racionalizálás” elvét: minél kevesebb idővel, erővel és költséggel minél többet termelni.

Hogy a homo oeconomicus adja a történelmi ma portréját, annak bizonyossága az, „hogy a gazdasági üzem és szervezés nemcsak az európai embernek, ha-

nem az ő érdekkörébe vont más földrészeken élő embereknek is fő dolga és gondja. Erre megy a legtöbb szellemi energia, ez mozgat politikát és sajtót, irányít háborút és békekötéseket és sugalmaz nemzetközi tanácskozásokat és diktál még akárhányszor tudományosnak látszó mozgalmakat és megnyilvánulásokat is".¹⁴

b) Istennel szemben a kifejezett *jelen-világiság* jellemzi a mai embert. Ezzel nem azt mondom, hogy istentelen. A ma emberének súlypontja a földön van. Gazdasági problémák foglalják le szellemét és állanak a legtöbb történés háttérében. A tudomány a világ kérdéseivel gyötrődik. A művészet nem törekszik transzcendens hatásokra. Az emberek a jólétben, a technika raffináltságában találják fel örömeiket. Még az emelkedettebben gondolkodók is a világ távlatába állítják reményeiket. Haladásért, kultúráért, gazdagodásért, jólétért, finomodásért, legfeljebb még a nemzeti jobblétért hevülnek.. A formális istentagadók nincsenek sokan, de annál nagyobb azok száma, akik belsőleg rég elszakadtak Istentől és életüket, erkölcsüket lemetszették az örök igazság éltető törzséről. Nem melegíti fel őket az Istenközelség ténye, hideg, bénító érdektelenség ásít bennük minden nem e világgal szemben. Az élet horoszkópja maradék nélkül fordult a föld felé.

„El lehet mondani, hogy ha valaha a lovag s az aszkéta szerzetes volt az ideál, ma annak helyét elfoglalta az iparkapitány, az iparlovag, aztán a sportvezér és a rekordember. Ha valaha a főtörekvés volt biztosítani a lélek örök üdvét..., ma a főtörekvés a hosszú, kényelmes és gondtalan földi élet... Valaha pap volt a fő tanácsadó, ma a magán és nyilvános lelkiismeret fóruma, a financier és az orvos. Pennaforti Rajmundot jártak hallgatni óraszám hét vármegyéből is, ma a lelkitáplálék a nap minden szakában habzsolt napilap és szimboluma a mindig nyitott rádió, aztán a rövid lélekzetű szenzációs regény, ha irodalmilag

még oly annyira értéktelen is és az ugyancsak értéktelen izgató és szórakoztató film, valaha a templom és vár volt a költséges építkezés ambíciója, ma a gyár és a raffinált lakás... A refrén mindig ugyanaz: kényelmes és hosszúlejárátú berendezkedés a világon: a másvilág marad Istennek és az ő angyalainak és — a halál utáni időnek.¹⁵

c) A közösséggel szemben a ma embere individualista. Saját világaért, eszméiért, érdekeiért, törekvéseiért feszül csak meg. Másokkal annyiban törődik csupán, amennyiben céljait segíti, vagy amennyiben feltétlenül szüksége van rájuk. Szerződés, kölcsönös-ségi viszony szabályozza az emberek egymáshoz való viszonyát, családban, államban, társadalomban. „Család, állam és minden más közösség voltaképpen csak érdekszövetkezet.”¹⁶

A Civitas Dei és Civitas terréna gigantikus küzdelmében a föld városa győzött. Az eget az érdekelenség kárpítja fedte be. Úgy látszott, hogy sikerült tabernákulumot a földön szilárdan fölépíteni. A gyár-kémény lett templomtornya, gyárszirána a harangszava, bank, tröszt a biztonsága, érzéki gyönyör a kielégülése, komfort a nyugalma. Még a különben vallásos emberek sem szabadulhatnak a jelen világ kultuszainak hatása alól, gyakorlati életük az *e-világi* élet szolgálata, hitük nem csontig-velőig ható irányítás.

10. Lázrózsák.

A földbegyökerezett életen a transzcendens távlattól elfordult és a jelen gazdagságát, kényelmét, örömet hajszoló emberen lázrózsák jelentkeznek. A teljes méreteiben kibomlott új emberi világot építő erők a betegség csirahordozói lettek. A kor ábrázatán súlyos kór tünetei mutatkoznak.

Legszembetűnőbben a gazdaságban, a domináns területen. Ma mindenütt a kapitalizmus válságáról be-

szélnek. „Többtermelésből fakad a jólét” jelszava el akarta hitetni úgy a munkáltatóval, mint a gyárossal, hogy a termelés fokozása magával hozza a nagyobb gazdasági boldogulást. A többtermelés azonban a nyomorúság és szegénység forrása lett. A többtermelés túltermelésre fokozódott. Nincs aki a termékeket felvásárolja. Még akkor sem, ha alig van már áruk. A koncentrált tőke és az agyonracionalizált munka mellett félelmetes tömegű munkanélküliség jelentkezik.

A gazdasági válság oly méretűvé nőtt, hogy észszel már alig fogható át. Aligha van igazuk azoknak, akik múltó jelenségnek minősítik. A mechanizált termelés ugyanis elszakad szabályozó manométerétől: a természetes igényektől. A kapitalizmus nem azért termel, mert szükség van rá, hanem hogy termeljen. S hogy vásárlókra találjon, mesterségesen támaszt és éleszt új és új igényeket. S megindul a halálos versenyfutás: „a határtalanságba fokozódó termelés és a határtalanságba növelt és tenyésztett igények között. Így azonban állandó válságban van ez a termelési mód, hol a termelés nem tudja az igényeket kielégíteni, hol az igények nem tudják fölvenni a termelés tömegeit”.¹⁷

A gazdasági élet üzemmé és üzletté változott. A dolgozó ember gép lett, nincs több értelme, mint a szerszámnak. Szelleme, lelke nem vehető számításba. A gazdasági életből teljesen eltűnt az érzelem, a szeretet. Az üzemet a kínálat és kereslet, a misztikus piac irányítja. Minden munka a személytelen pénz csápjába olvad. Fő az üzlet! A kapitalista nem törődhetik azzal, hogy a munkáslakások ablakából a nyomor tekint ki. Könnyebb az emberi erőt pótolni, mint a gépet. Az emberi gépek öröm nélkül, lázadó szívvel állanak a futószalag mellett. Ha a munkás harcra kel a kizsákmányoló kapitalizmussal s a legnagyobb elleniségével, a géppel: harcra mindig egyenlőtlen. A gazdasági életet nem az igazság és szeretet határozza meg, hanem a hatalom és erőszak. A gazdasági tényezők

nem organikus tagok a teremtés világában, hanem mint ellenséges hatalmak egymás megsemmisítésére törnek. Az emancipált gazdaságból eltávolodott a béke, a nyugalom és biztonság.

A külvilágra beállított életirány a szellem ijesztő elszegényedésében érett meg. Vállalkozásaival, munkájával a földi kincsekből akar minél többet magához kaparintani, hogy a lázas munka után hasonló mohósággal merülhessen el a szórakozásaiban. A földi öröm azonban, mint a sós víz, csak fokozza a szomjúságot. s a lelket betölteni nem képes. A szellem, a lélek ijesztően kiüresedett, összezsugorodott. A szellemi világátakat roppant dimenziójú, de értéktelen áramlások járák. A népszerű, szórakoztató irodalom, napisajtó leadóállomásaihoz röghöz ívelődő hullámok kelnek szárnyra. Az igazi tudomány nem népszerű a széles rétegek előtt. Tudományos mű alig talál kiadóra, míg a tucatáru, a mocskos szellemi termék szériakiadásokat ér meg. Mozi, revű, sport, hálózobatitkokat felfedő „irodalom“, meztelenség, négerzene és tánc, véres boxmérkőzés, csonttörő futballmérkőzés érdekli az embereket inkább, mint a tudomány hősi küzdelme. Az Istent látó perspektíváktól megfosztott élet elszomorító szellemi szegénységben érlelődött ki és soha nem tapasztalt erkölcsi megroppanásban.

A szenvedély és ösztön nem ismer gátat. Magán-tulajdon és élet alig talál oltalmat törvényben és lelkiismeretben. Az embert végzetes szenvedélyek fűtik, az érzékiség iszonyú tirranusaként él nyakán. Úgy hajtja maga előtt a tömegeket, mint akaratnélküli hordákat. Útját mérhetetlen áldozat szegélyezi. Nemi elzüllések, betegségek, öngyilkosságok, részegeskedések, feldúlt családok és felborult házasságok.

Az individualizmuson ugyancsak a láz rózsái égneek. A mai ember autonómnak hirdeti magát, és világ-szemléletét házilapja, politikai állásfoglalását pártja, ízlését a nagy áruházak s a reklám szabja meg. A le-

vegő tele az egyéniség hirdetésével, s nem volt kor, amelyben oly kevés igazi egyéniség volna található, mint ma.

Amikor a bolsevizmus az egyik, más ideák a másik oldalon érnek el meglepő gyors eredményeket, szerte-széjjel diktátor után sóhajtoznak, akkor megkaptuk a választ arra, hogy az egyéniségkultuszból indult ember tömeglénnyé, sőt csordalénnyé készül válni".¹⁸

A betegség minden téren jelentkezik s állandósultnak látszik. Nem pusztá gazdasági válság az, amelyet átélünk, hanem tökéletes életválság. Nem csupán a nemzettest egy organuma beteg, hanem az egész organizmus. A kor legnagyobb kérdése nem pusztán gyomorkérdés, a probléma életkérdéssé kristályosodott. Az élet az életért harcol ma.¹⁹ Vajjon mehet-e az élet így tovább?

11. Válság — vagy forduló?

A régi „szép“ multba Lóth-ként visszamerengőn azt reméljük, hogy időszakos válsággal állunk szemben. Zökkenőn megy át az emberiség. A tünetek azonban arra mutatnak, hogy nem múló betegségben, krízisben vergődünk. Az elfogulatlan kutató azt állapítja meg, hogy éppen azok a mozzanatok kaptak halálos betegséget, amelyek az előző történeti fordulóban ragadták magukhoz az élet formálást. Ha a krízis magas láza ég a liberalizmus, az individualizmus, a jelen világítás arcán, nyilvánvaló, hogy kiélték magukat, a végsőt járják s a likvidálásuk elkezdődött. A ma lázgörbéje arról győz meg, hogy megállt a XVI-ik században diadalmas útjára indult történeti fejlődés s a jelen káoszából új világ készül kilépni.

Legszembetűnőbben a gazdasági válságnál látunk ellenmozgalmakat. Aligha csalódunk ugyan, amikor azt állítjuk, hogy nem Oroszország javára billen el a sors mérlege. Kapitalista ő is, sőt a rosszabbik fajtá-

ból: államkapitalista. Oroszország az elvonuló kor utolsó véghulláma. Törekvések látszanak, melyek a gazdagodás helyébe a megélhetést helyezik. Programot készítenek, amelyek a termelést az igényekkel kívánják összehangolni. Kollektív szerződéseket kötni. Ezzel megkezdődött a kapitalista szellem, a nyereszedést megokolatlan munkával és mesterséges igényfokozással szolgáló célkitűzés likvidálása. A tudomány birodalmát szellemi áramlások járvák át. S talán itt a legvigasztalóbb a történeti forduló jelentkezése. A tudomány adja a jeleket, hogy a jelen világra való beállítást mély szellemi tartalom készül felváltani.

Hatalmas vallási megújulás hulláma észlelhető. Nemcsak az Egyházon belül, hanem az Egyházon kívül is, a különböző világmozgalmak, faji törekvések kilengései azt mutatják, hogy az intelligencia túl van a racionalizmus holtpontjain. Az Egyházon kívül is dereng, hogy nemcsak kenyérrel él az ember.

Az individualizmus az egész vonalon lejárt a magát. Sir Kierkegaard még az individualizmus közepén előre mondotta: eljő a kor, amikor az utcák és terek hangosan kiáltanak a közösség után. Közvélemény immár, hogy csak a közösségbe való beilleszkedés fakaszt és biztosít életet. Egységes nép, egységes lelkelet, egységes nemzet, szolidarizmus után kiáltanak megszámlálhatatlan milliók. Az érdekszövetségek kora lejárt, s életet adó közösség után sóhajt a ma lelke.

Nyilvánvaló, hogy a kor szelleme kiélte magát, erői megverten, csóddal homlokán elvonulóban. Büszke épületei remegve omlanak össze, romok és temetők látszanak mindenütt. A színtér üresen áll, új történelmi szakasz nyílik, a világ csodára vár. Ki veszi birtokába a kiüresedett színteret? Honnét tódulnak a térfoglaló erők? A halál benuvágyásából ki bontja fel az élet forrását? Mutakozik-e tömegmozdító erő, egy történelmi akarat, mely a romok, értékvesztések és szenvedések temetőjén kitűzi a feltámadás zászlóját?

12. XI. Pius látomása.

Úgy látszik, hogy a kor színváltozásánál a katolicizmusra új térfoglalás, új diadal vár. A történelem új felvonásában a katolicizmus viszi a vezérszólamot.

Az általános vízőzönből Péter sziklája mered ki el nem söpörhetően, rendületlenül. Macaulay látnoki szavai az Egyházzól máris beigazolódnak: „Látta mindama uralom és egyház kezdetét, amelyek ma a világon láthatók s nem kételkedünk, hogy nem látja-e a végüket is.”²⁰ Az anyagelvűség romjai között ébredő szellemiséget lebilincseli a régi ősi Egyház elpusztíthatatlansága, dacoló életereye, örök ifjúsága.

A tanácstalanság, zűrzavar, kétségbeesett kapkodás sötétjében, a sorsokat, közösségeket alakító emberfeletti erő a Szentlélek, — a hegyen épült városban. Fényt támaszt, mely bevilágítja az egész földet.

Amikor a vandál erő porig alázza a Roma aeternát, Szent Ágoston előtt feltárult a Civitas Dei ragyogó látomása. Amikor a barbár lábak dobbantak a szent Róma kövein, akkor hallotta a közeledő kereszténység lépteit a jövő ormain.

Ma a spenglerék a nyugati kultúra halálharangját húzzák. XI. Pius azonban nem a sírásók lépteit hallja, hanem a kereszténység kikeletét hozó fuvalmát. A Szentlélektől vezérelt látnok békét adó fejlődést biztosító közösséget pillant meg a jövő hegycsúcsain. Trónfoglalásán azért Urbi et Orbi hirdeti meg a Krisztus királyságának Magna chartáját. Amikor minden anarchiába fullad s a tekintélyek meginognak, a világ elé Krisztus auctoritását vetíti.

Nem sajátos egyházi törvényt hirdet ezzel, hanem az egész világ kibontakozásának a törvényét. A Krisztus Király tekintélye nemcsak a keresztényeknek szól, hanem mindenkinek, zsidóknak és pogányoknak is, mert az emberi arc még torzultságában is Krisztusnak, a Királynak arca. A Krisztus Király diadalmas bevonulása nemcsak a természetfölöttit biztosítja, hanem

a természetes rend megújulását is. Krisztus királysága nemcsak a lelkek örök üdvéért harcol, hanem az emberiség földi érdekeiért is.

Megújuló, tavaszba boruló szép látomás tárul a pápa elé. Megelevenedik előtte a szentágostoni ősi vízió s a középkori város képe. Magasra szökken a dóm, s mellette tornyosul a vár. Békés polgári házak pihennek árnyékukban. A kép a mindenségbe tágul, melyben mérhetetlenné nő a változások örök Ura felé. S a Pásztor 1921-ben kinyújtotta kezét s az égboltra fénylő kontúrokkal felrajzolta a közösség szimbolumát: Krisztus királyságát.

13. *Actio Catholica.*

Ez a királyság nem jelent totális Egyházat, de totális államot sem. Ellenben totális fényességet, mely átjárja az univerzum magasságát és mélységét, kozmikus és történeti fejlődésének távolságát. Keresztény életet, keresztény társadalmat, keresztény államot, keresztény tudományt és művészetet, keresztény kultúrát jelent. Az élet gyökeres reformját.

Ez az ország még csak a küszöbön áll. XI. Pius víziójában él csupán. Még nem hömpölyög a történelem folyamárjában. A színre lépő történelmi fázisból még csak az egyik komponens: az emberfeletti ok adja jeleit: a jelenvilágiság kérlelhetetlen összemorzsolását s a jövő gigantikus szimbolumát. A másik komponens: a történelmet megcsináló ember még nem lépett fel a színpadra. Az idők méhéből még nem született meg a történeti akarás. A tömegekben még nem fogamzott meg a hivatásvállalás, hogy megtestesítsék Krisztus birodalmát.

A Krisztus-királyság eszméje magában még nem teremthet történelmet. Szükséges, hogy a Vezér elméjében megszületve kiáradjon a tömegekre, s bennük lendítő erőt leljen. A Helytartó nem is marad meg a Regnum Christi elvi körülírásának hűvös tárgyilagoss-

ságában. Mint igazi Vezér a Szent Péter-bazilika elé áll s míg szemeiben a Regnum Christi látomása ég, ajkát fehérvás hagyja el. Tetteket, katolikus tényeket sürget, amelyek a világot Krisztus országává formálják. Kigöngyöli a Krisztus Király lobogóját, s új keresztes-hadjáratra szólít klerikust és laikust, actio catholicára. A papnak meghagyja, hogy úgy tekintse, mint hivatása fontos részét. A világinak azt mondja, hogy élete legszentebb kötelességének tartsa.

Szemeit le nem veszi az emberi közösség krisztusi víziójáról, szeme világának mondja. Felhívása pihenés nélkül sürgeti, noszogatja a papokat és világiakat, hogy Grál-lovagokként szálljanak le a szent Grál várakból, a letepert ellenségtől elhagyott tájakra. Tágítsák ki Krisztus Király országát, s küzdjék ki egyeduralmát. Nincs allokúciója, levele, sőt konkordátuma, melyben fel ne ragyogna a Krisztus-királyság ragyogó lehetősége, s amelyben munkára, harcra ne serkentené az egész katolikus világot.

Nincs a földnek oly pontja, hol az A. C. szervekedése meg ne indult volna. A katolicizmus méhében történeti akarás fogamzott meg, s nincs a világnak oly sarka, honnét tömegek ne indulnának a krisztusi ország eszméjének megvalósítására. Az A. C., korunk leg-hatalmasabb szellemjárása indult el, nem kíván mást, minthogy az ajtón kopogó új történeti fázisba a Regnum Christi jegyét nyomja.

14. Szerencsés szimbólum.

Az A. C. megértésében döntő jelentőségű, hogy a hit vizionárius erejével megfogott világképből indul ki. Az A. C. éles képszerúsége magyarázza meg ama hatást, amelyet a néplélekre gyakorol. Kielégíti az idő vágyakozását, mely képszerűség után kívánczik. Nem absztrakcióval áll itt szemben, hanem a lényeket képen látja. A régi Egyház teremő ereje nyilatkozik meg, mely még legmélyebb absztrakciók idején is szimbolu-

mokban gondolkodott s szimbolumok által uralkodott. A szimbolumok a szó megtestesülésének módja. Az eszme és gondolat benne a természettel jegyzi el magát. Csak a szimbolum éri el, hogy egy nép különböző képzettségű rétegei egy igazi kultúrában egyesüljenek. Csak az élő hittel megfogott szimbolum alkalmas meghozni az emberi nem egységét, amely számtalan nemzet saját történetére tagozódik.

Epochalis jelentősége, hogy amikor az egész világ új egység után törekszik, az egység látható jelét éppen az a hely adja, mely századokon át az egyetlen minden nemzetet és népet átfogó egység záloga volt.

A fejlődés sodrában sokan kíséreltek meg hasonlót, mint most a katolicizmus. A szocializmus és kommunizmus azt kiáltotta: „Világ proletárjai egyesüljete!” A gazdaság óriási trösztjei a termelési eszközöket néhány kézbe próbálták gyűjteni. Pénzzszenik ropant, minden földet átfogó hálózatot szerveztek. A humanizmus világkongresszusokon kísérelte meg a szívek fölötti uralmát biztosítani. A felekezetek átfogó szövetségre törekedtek.

Mindezekben a béke és egység utáni nagy vágyakozás él. De egyiknél sincs a szimbolum, a titok. Ezek egyik vagy másik részéből szervezik a világot. Nincs zászlajuk, melyre egyszer Európa fölesküdü, mely ideálja szerint minden nép számára szent szimbolum lehetne.²¹ Egyedül a katolicizmusnál található az egyetemesség birodalmi lobogója. Tőle kell az egész mozgalomnak elindulnia. A benne szimbolizált ország nem csak az Egyházzal egyenlő, de a benne folyó emberi élet teljességével, ami nekünk a Fiú által adatott. Egyházat, államot, tudományt, művészetet, technikát, gazdaságot, mindent, mert az Atya mindent átadott a Fiúnak.

A polgári világnak el kell pusztulnia, mert nem adta az Isten-ország teljességét. Még kevésbé adhatja ezt a bolsevizmus mágiája. A tudomány, a költészet, a technika országa arra az országra kényszerül tekin-

teni, mely véglegesen a Regnum Christiben állítottott ellenük.

A ma romjaiból kikelő holnap homlokán a Regnum Christi jele ragyog. A lezáródó történeti kor választópontjába ezt az országot helyezi az építő Szentlélek. A következő történeti szakaszban ezt az országot kell testté-vérré változtatni. Erre az építő apostoli munkára hívja XI. Pius az egyháziak és világiak tömegeit. Ez az új keresztes-hadjárat. Ezért emeli magasba XI. Pius a Krisztus Király lobogóját!

Idézetek és utalások.

1. *Schütz Antal*: Isten a történelemben. 185. o.
2. *Schütz Antal*: Isten a történelemben.
3. *Muckermann*: Von Rätsel der Zeit.
4. *Muckermann*: Von Rätsel der Zeit.
5. *Muckermann*: Von Rätsel der Zeit.
6. *Muckermann*: Um den totalen Gottesstaat. Schön. Zuk. IX. 27.
7. *Adam Carl*: Christus und das Abendland.
8. *Adam Carl*: Christus und das Abendland.
9. *Adam Carl*: Jesus Christus. 29. o.
10. *Schütz Antal*: Isten a történelemben.
11. *Adam Carl*: Das Neue des Katholizismus. 17. o.
12. *Adam Carl*: Christus und das Abendland.
13. *Dr. Michael Buchberger*: Gibt es noch ein Rettung?
14. *Schütz Antal*: Isten a történelemben. 281. o.
15. *Schütz Antal*: Isten a történelemben. 282. o.
16. *Schütz Antal*: Isten a történelemben. 283. o.
17. *Schütz Antal*: Isten a történelemben. 287. o.
18. *Schütz Antal*: Isten a történelemben. 289. o.
19. *Dr. Michael Buchberger*: Gibt es noch ein Rettung?
20. *Creisenach, Macaulay*: Über die katholische Kirche.
21. *Muckermann*: Katolische Aktion.

FÜGGELÉK.

Katolikus Karitászt.

Rádióelőadás 1931 november 28.

1. Az ember tragédiája: csodás találmányokban izzik fel a zsenialitás isteni szikrája, — nyomukban azonban borzongató arányokban nő az ember nyomora.

Mennyi emberboldogító teória, szociálpolitikai elmélet, szociális közteher! S a szenvedő emberiség homlokán pedig megsaporodik a kín és gyötrelem verejtéke.

Elméletek lemérik, statisztikába szedik a nyomor jelenségeit, felderítik okait, — enyhülést, gyógyulást azonban nem hozhatnak. Ide az emberi lélek legfinomabb, legemberibb, legtökéletesebb aktivitása szükséges, a karitászt, a szeretetet.

2. Fenyegető tél kopog az ajtón. A munkahiányból eredő ínség új s az eddiginél is sötétebb hullámokat indít felénk. Induljon szembe velük a segítő és gyógyító, a szíveket összekötő és kiegyenlítő szeretet csodamívelő hullámverése!

A mikrofón előtt kitekintek a fővárosi nyomor sűrűsödése pontjaira... Jőjjetek velem a ferencvárosi „kiserdő” 937 fabódéból álló „városrészébe”. Nézzünk be a Bihari-út földbevált oduiba. Az Alsórákosi-rétek penészes vackaiba. A Külsőlágymányos „Jeruzsálem”-nek nevezett, szeméten épült és szemétből élő településére. Óbuda, Kőbánya téглаégetőinek még meleg kemencéibe, Angyalföld, Tripoliszt és a Lőportár-dülői Dunapart képtelen nyomorába. A munkásnegyedek örömtelen nyomortanyáira... Egy hang kísér bennünket

jajongva: Kenyeret! Egy mozdulat tárul felénk: a munkakérés megindító gesztusa... S a megdöbbenet sajnálkozástól szívünk vérezni kezd.

Vagy ülünk be a Szegénygondozó Irodába és engedjük át lelkünkön a nyomor panaszlitániáját. A festő-művész kesergését, ki két gyermekével napok óta éheznek. A családirást emlegető asszony jajgatását, kit holnap a nedves novemberi éjszakába raknak, mert nem tudott lakbért fizetni. Az erőteljes férfi sötét szodarábjait, ki hónapok óta nem talál munkát. Egy törődött házaspár remegő sirámát, kit csak az irgalom tűr meg egy esőbefolyta fakunyhóban. A szenvedők, éhezők, rongyosok elégiáit... És megragad bennünket a szánakozás... És kezünkbe rejtjük az arcunkat... és térdre ereszkedünk a Nyomor előtt... és a megkínzott ember rongyait mélységes megindultsággal végigsimogatjuk.

Aki ilyen és hasonló dolgokat már átélt, annak nem kell szólanunk a szeretet kötelességéről. Magától váltódik ki a valóságból. Akiknek azonban az élethivatása nem mondja el a nyomor panaszait, — azoknak emlékezetükbe hozzuk a szeretet kötelességét. A segítő és gyógyító, szíveket összekötő és kiegyenlítő szeretet kötelességét.

3. Az állam és főváros máris elindították nagy jótekonysági mozdulataikat, az ú. n. inségakciókat. A Főméltóságú Asszony és a főváros akcióit a katolikus társadalom minden erővel támogatni kívánja. Ezen összefogáson belül azonban, az intenzív közös munka mellett szükségesnek tartjuk a katolikus karitásztápolását. A hivatalos akciók egymagukban úgysem oldhatják meg a nyomor nagy problémáit. A mutatkozó résekhez mi katolikusok kívánunk lépni, szabad és önkéntes karitászzunkkal.

4. Jól tudjuk, hogy a törvény primérbb, mint a karitászt. Egy szociálisan teremtő törvény ezer karitászmunkát tesz feleslegessé. Többet ér az inség- és közmunka, kis- és szükséglakások építése, mint ezer drága

apró munka egy inséges körül. Nem akarunk a nyomorral jótékonyági játékot űzni. Mi örülnénk a legjobban, ha olyan gazdasági berendezkedésünk lenne, mely a karitást feleslegessé teszi. Elsősorban azt akarjuk, hogy a dolgok nagyvonalú, törvényes rendezésével kiküszöböljük a levesosztást, a melegedőszobát, az ebédjegyet. Nem gondolkodunk szűk horizontok között. Terveinket eleve is a szociálpolitikai reformáló erőkhöz akasztjuk.

Szociálpolitikai intézkedések megtétele azonban nem a mi feladatunk. De hangulatot teremtünk mellettük! Hangot adunk annak az aggodalmas ténynek, hogy a munkanélküliség rengeteg erkölcsi értéket pusztít. Még néhány ily munkanélküli esztendő és a nemzet lelki, erkölcsi életében nagyobb pusztulást szenvedünk, mint a háborúban. Elsősorban sürgetjük tehát az inségmunkák megindítását, kis- és szükség-lakások építését, a munkanélküliek foglalkoztatását. Valljuk azt az elvet, hogy a közhatalom birtokosai ne inségakciókkal, hanem munkaalkalmak megteremtésével győzzék le a nyomort.

5. Azt is tudjuk azonban, hogy a törvény mégsem nélkülözheti a karitást. A legelőrelátóbb törvény sem tudja egészen kimeríteni az élet találékony lehetőségeit. Az irodák, kataszterek, szegényügyi kirendeltségek között bukdácsol az élet tragédiája. Ide karitás kell, mely kezet nyújt és felemel. Sőt! A testi nyomor enyhítésén át csak a karitás tudja a lelki nyomort is enyhíteni. Emberekbe vetett bizalmat, éltető reményt csak a karitás adhat.

6. A hivatalos szegénygondozás mellett tehát a karitást idézzük. Mely tudatában van eredete termál tartalmának. Tudja, honnét bugyog elő s minő jogokkal áll az idő arculata előtt. Ismeri erejét, melyet kólostoraink és hívő népünk meg nem szűnő imája kölcsönöz neki. Ismeri Egyházunk alapvető szociális programját. Ennek vizeit felfogni a népjólét, árvaügy, lakáskérdés, egy új szolidarizmus-turbinára ereszteni

— a mi nemzedékünk nagy feladata. Szinte szégyelem elismételni, hogy az Evangélium minő szerepet ad a karitatív tevékenységnek. Tartok a régi szavak pontos precizitásától. Nem elég, ha az Istent mindenekefelett szeretjük, nem elég a színe előtt való járás. Van egy második parancs is, hozzá hasonló: az emberszeretet parancsa. Sőt imperatívusza: Szeresd felebarátodat! Ez a törvény teljessége. Nem elég tehát Remetére, Besnyőre zárándokolni, ha odahaza rút önzők vagyunk. Nem elég vasárnap szentmisére járni, ha nem hajlunk részvétellel szenvedő embertársaink fölé. Ha nem bennük tiszteljük valamiképpen a végtelen Istent! Ha a betegben, ínségesben, — miként Szent Erzsébet — nem az áldott Krisztust látjuk!

7. Azt is tudjuk, hogy ebben a nyomorban csak a szeretet lehet a győztes. Aki a legtöbb szeretetet mutatja, annak krédóját vallják holnap a tömegek. Most nem a szószék arany szája tehet a legtöbbet, hanem a tettek arany szíve! Most nem a szavak apologetáira van szükségünk, hanem a szeretet apostolaira. A szó értéktelenné vált. Azzal nem lehet teát főzni a betegnek, enni adni az éhezőknek. Most csak azt a szót értik meg, mely meglátogatja a beteget és fel emeli az árvákat. A nagy nyomor elfordít Istentől, a szeretet cselekedete ellenben utat mutat Istenhez a messzeségből. A nyomor jajgatásából Krisztus szól felénk: szükségben vagyok és senki sem nyújt nékem adományt? Beteg vagyok és senki sem jön el hozzám? Nem szabad, hogy igaz legyen: elvittem nyomoromat a templomba és egy kéz sem nyult felém!

8. A fővárosi katolikus egyházközségekből ináriserény munka zaja hallatszik. Újjáéled bennük a keresztények régi szelleme: a segítő, adakozó szeretet krisztusi érzelme. Minden egyes egyházközség a szeretet családja, mely beszél a fabódékba, ahol sárgul és rothad a drága emberi élet: a te gondod az én gondom! A te szenvedésed az én szenvedésem. És én megenyhítlek titeket.

Frontra állt tehát a keresztény szeretet évszázadoktól kipróbált ereje. Megújult erővel, tervszerűen, jól megorganizálva indul szembe a nyomor sötét seregével.

Ebben az új organizációban összefonódtak az egyházközségek Szociális Bizottságai, a szerzetesrendek és a számbavehető katolikus egyesületek. Mind a hárman eddig is komoly eredményeket mutattak fel a szegénygondozás terén, — e tervszerű összefogás után azonban teljesítményeiket a legnagyobbra fokozzák. A plébániai beosztáshoz alkalmazkodva, e tervszerű összefogás máris 39 plébániai karitászszervezetet hívott életbe. E 39 szervezetet pedig a Szent Erzsébet Karitászs Kőzpont irányítja, melynek élén érseki biztosi minőségben, a bíboros hercegprímástól kapott széles intézkedési joggal csekélységem áll. A fővárosi katolikus társadalom tehát szervezett karitászmunkát indított útjára és egységes terv szerint végzi a főváros egész területén mozdulatait.

Miben áll az üdén és hatalmasan felbugyogó szeretetbuzgalom gyökere? Mindenesetre a hitbuzgalom megerősödésében, mely utat tört magának a felebaráti szeretet gyakorlati műveiben s amely máris száz és száz Istentől hevített férfit és nőt állított a szeretet szolgálatába. E hitből való élet értette meg velünk az idők nyomorát. A szükség nemcsak imádkozni tanít, hanem dolgozni is, segíteni is. Az ősi Egyház módszere tért vissza, bár új, korszerű formában. A régi egyház szegénygondozását a szerves kiépítés tette ragyogóvá. Sok munkásuk volt, de egy központi irányítás mellett. Csak így volt lehetséges, hogy nem volt köztük szűkölködő. A fővárosi karitászmunkában az ősi egyház központosító gondolata tért vissza.

9. Szervezkedésünk első iránya az anyagiak rendszeres előteremtése. A karitás csak akkor művelheti csodáit, ha megfelelő pénzügyi fedezettel rendelkezik. Az egyházközségi adók jó százalékát eddig is karitatív célokra fordítottuk. Az innét eredő tételek azonban

a szigorú télen messziről sem elegendők. Azért rendszeres havi alamiznamegváltásra szólítjuk fel a katolikus társadalmat. E célból mindenegyes karitászszervezetünk áldozatos munkatársakból a gyűjtők lelkes taborát toborozta össze. Apostolok ők, világi ruhában. Házról-házra mennek, ajtóról-ajtóra kopognak és lepecsételt igazolvánnyal kezükben felszólítanak minden katolikust, hogy jegyezzenek rendszeres havi alamiznamegváltást. Aki jegyez, annak ajtajára kis címkét szögeznek: Segélykérők! Adományunkat a szegénygondozó iroda kezeli. Az adományokat központiilag kibocsátott nyugtablokkokon nyugtazzák. Agyűjtés a legnehezebb dolog most. Nem könnyű az általános szegénységben adakozásra szólítani. A szükség igen hosszú ideje tart már és majd minden küszöbön megjelent. Mégis, nem hátrálhatunk! Meghajtom gyűjtőink előtt elismerésem pálmáját. A közöny még mindig óriási. A szociális felelősségérzet még mindig alacsony. Ajtók csapódnak be orruk előtt, durva szavakat nyelnek el, még keményebb inzultusokat is szenvednek, mert szenvedő embertársaikért dolgozni merészelnek. És mégsem hátrálnak meg! A Keresztrefeszített hadserege ők, kik a szenvedőben magát hátrahagyott Krisztusért hajlandók eltérni az ajtóbecsapás és elutasítás kínjait. De vigaszuk is van bőven! Ha a nagyoknál aránylag kevés megértést is találnak, annál lelkesítőbb a kicsinyek szíves készsége. Az a máris jelentős havi összeg, mely a karitászszervezetek rendelkezésére áll, nem a nagy adományok százasaiból tevődött össze, hanem a szűk életstandard pengőiből és ötvenfilléreseiből. Vannak lelkek és számosan, kik szűkreszabott kenyereükből törnek le egy darabkát a náluknál is szegényebbek részére. A nyomor enyhítésére nekünk minden fillér drága.

Ne csüggedjete, kedves gyűjtő apstolaim! Nagy iskolába járatjátok a katolikus közönséget: a szociális felelősségérzet főiskolájába. Nagy leckét adtok fel a katolikus publikumnak felelésre: megértik-e általatok

a krisztusi kérdést: szerettek-e engem a szűkölködőben? Szántsátok csak tovább fáradhatatlanul a főváros ugarát. Ne hagyjatok egy lakást sem érintetlenül. És vessétek el barázdáitokba a krisztusi szolidarizmus magvetését.

Kérem a katolikus társadalmat, hogy engedje magát a rendszeres alamizsnálkodásba beszerveztetni! Értse meg, hogy adományával elősegíti a krisztusi gondolat holnapi diadalát, mert a leghatásosabb hitvédelemre segíti: a cselekedet ékesszólásához. Nemcsak pénzt gyűjtünk. Ebédet is. Élelmiszert is. Új vagy használt ruhaneműt is. A plébániai karitás-szervek egyúttal állandó gyűjtőhelyek is. Bármiben van felesleged, add be kerületed karitás-szervezetébe. Talán mondanom sem kell, hogy a szervezetek munkája egy fillér kiadásba sem kerülhet. Szigorúan öröködjünk, hogy a szegényeknek adott összegekből egy fillér se menjen el adminisztrációra. Mi csak az önzetlen, áldozatos munkást tudjuk használni.

Kérő szavamat kiengedem vidékre is. Tudom ugyan jól, hogy a vidék is szenved — mondhatatlanul. Vidéken azonban legalább lakása van mindenkinek. Termést is adott a jó Isten elég bőven. A fővárosi embernek azonban semmije sem terem. Keresete — ha ugyan van — jórészt lakbérre kénytelen félretenni. Adjatok természetbeni adományokat! A felszállításról gondoskodnánk. A német katolikusok Caritas Verband-ja abban is mintaszerűt alkotott, hogy a vidék jelentős adományokkal segíti a városok nyomorgóit.

10. Szervezkedésünk másik iránya a rendszeres szegénygondozás. Minden karitás-szervezetünk irodát nyitott már, ahol egész napon át fogadják sinylődő felebarátjaikat. Iroda alatt ne azt értsük, amit a szó takar. Nincs itt bürokrácia, nincs hivatalos közöny, sem lélek nélküli adminisztráció. A Szeretet ül ott az asztal mellett, amely azonnal lendül, indul, ha segíteni kell. Minden plébániát apró körzetekre bontottunk s azok élére egy-egy melegszívű, kioktatott szegénygondozót állí-

tottunk. Ő körzetének apja, anyja. Hetenkint végiglátogatja, állandóan szemmeltartja. Gondos szemét nem kerüli el a legszemérmesebb nyomor s a legtitkosabb lelki inség sem. Nem riad vissza a rettentő lakások szívettépő szemléletétől, nem fut el a kétségbeesett élet jajveszékelése elől. Belép, leül, meghallgat, jegyez, jó szót ejt, vigasztal. Napsugár a nyomor vackaiban. És a reménység a széttört szívekben. És jelentést tesz, segítséget visz, intézkedik, hogy el ne vesszen valaki azért, mert senki sem törődött vele. Veronika kendőjét borítja a kínlódó Ember arcára és az élet romhalmaza alól fel támasztja Isten eltorzult képmását.

Csupa melegszívű, mert oltári tűztől meggyulladt emberbarát. Bennük Szent Erzsébet 700 év múltán is leteszi hiú ékszereit és polgári öltözetben leereszkedik a nyomor infernóiba.

Istenadta meleg szívükhöz mi hozzáadjuk a tudást, felkészültséget, a szükséges gyakorlati ismereteket. A nyomor arca ezerrétű. Jól felvértezett legyen, aki birokra kel vele. Azért szegénygondozóinknak mindenre kiterjedő, alapos kiképzést adunk.

Elsősorban azokat segítjük, akik elerőtlenedtek az élet országútján. Akik munkaképtelenek lettek. Akik betegek. Az élet nyomorékjait. S a gyermekeket. S ha még marad erőnk, a munkanélküliek roppant nagy tömegét.

Lehetőleg természetben segítünk. Enni adunk. És ruhát, orvosságot, tüzelőt. Egy kis kátránypapírt, deszkát a „háztatarozáshoz”.

De csak annak adunk, akinek reászorultságát személyes környezettanulmánnyal megállapítjuk. És csak annak, aki az előljáróságoktól kibocsátott „ellenőrző ívet” fel tudja mutatni. A szeretet parazitáira vigyázni fogunk.

Végso álmunk, hogy olyan Szent Erzsébetünk legyenek, akik kitakarítják a betegek szobáit, kimossák a tehetetlenek ruháit, tisztábarakják a beteg anyák gyermekeit... s ott állnak a betegek ágya fejénél. Az

Egri Norma négy szegénygondozó nővére máris bevo-
nult a fővárosba és Angyalföldön, a Kármelita Atyák
oltalma alatt végzik hősi munkájukat. Vajha minél több
követőre találának!

11. Úgy látom, hogy a katolikus Budapest felfogta
a karitászmunka központi összefogásának szükségese-
ségét. Bár azt sem titkolom, hogy elég széles réteget
látok, amely egyelőre még elzárja magát előlünk.

All azonban, hogy az időszerű karitászmunkáért
minden rendelkezésre álló erőt meg kell mozgatnunk,
hogy megtarthassuk Krisztus patrimoniumját: a szegé-
nyeket, árvákat és öregeket.

A Karitásztíz éve.

1942. január.

Tíz esztendeje annak, hogy a bíboros Főpásztor újtára bocsátotta a szervezett karitászt. Tíz év magába véve nem nagy idő. Ahhoz azonban elégséges volt, hogy a társadalmat megtanítsa Szent Erzsébet irgalmas szemeivel nézni az elesett embert és hogy Szent Vince nyomán széles és komoly családgondozást indítson el.

Nem dicsekszünk, érdemeket sem keresünk, amikor hálás szívvel azt állítjuk, hogy jó munkát végeztünk.

Mit végeztünk? Azt-e, hogy bátran feltártuk, sőt térképre vettük a főváros nyomortelepeit, az inség félelmetes gyűrűjét, honnét csupa fenyegetés látszik Isten és a társadalmi rend ellen? Vagy azt-e, hogy megszerveztük a rendszeres adakozást? Vagy azt-e, hogy munkatársaink személyes áldozataival megvalósítottuk a családok gondozását?

Mindezt tettük, de még többet is.

Hirdettük s a propaganda eszközeivel terjesztettük, hogy az elesett felebarátban magát a szenvedő Krisztust kell meglátnunk. Hogy a felebarát szolgálata Isten igazi tisztelete. Hogy üdvösségünk kulcsa az irgalmasság cselekedete. Az ítélet pillanatában sorunkat az dönti el, hogy tápláltuk-e, ruháztuk-e Krisztust az inséges embertársban.

E legnagyobbat műveltük tehát, mert a szeretetet ültettük és keltegettük a lelkekben Krisztus Urunk meghagyása szerint.

Korunk hangosan kérkedik szociálpolitikájával.

Megelőzni akarja a bajt, az inségest már nem segí-lyezi, hanem talpraállítja. Szinte résnélküli gyermek-, család- és embervédelmet épít ki. Már-már úgy lát-szik, hogy ebben az új szociálpolitikában a karitásznak nincs is helye. Mit is akar a karitás, amikor nép-jóléti hivatalok, intézmények létesültek s jól kikép-zett (és jól fizetett) erők végzik a munkát. Egyen-súlyba került az elesettek joga s a tehetősök köteles-sége. Mindjobban érvényesül a szociális igazságosság.

Mi örülünk a legjobban a haladásnak. Ne feled-jük azonban, hogy ezt a nagy fejlődést a társadalom irgalmas hevülete indította el! A társadalom ember-szeretete termékenyítette és hozta virágzásba a szo-ciális reformokat.

A karításra ezután is szükség lesz. Mert a tár-sadalmi reform még nem oly tökéletes, a szociálpoli-tika még nem oly teljes, hogy a krisztusi szeretet-parancs megvalósulását jelentené.

Addig tehát, míg a szeretet lesz a szociális refor-mok forrása és fundamentuma, addig még sokat kell dolgoznia, fáradnia a karitásznak.

1. MEGJEGYZÉS.

Zászlóbontás elé. A cikk a XXIV. Országos Katolikus Nagygyűlés preludiumaként íródott, amelyen az A. C. zászlót bontott és ünnepélyesen elindult országhódító útjára. Megjelent a Katolikus Figyelő (Debrecen) 1933. októberi számában.

Mi az Actio Catholica? Az Országos Lelkipásztori konferencián megtartott előadás 1933. június 26-án. Megjelent az Egyházi Lapok 1933. augusztusi számában.

A Katolikus Akció szelleme. A Mária Kongregáció számára írt cikk, megjelent a folyóirat 1933. októberi számában.

Az Actio Catholica tagozódása. A Magyar Kultúra 1933. november 20-i számában jelent meg, mint „különle nyomat” is megjelent.

Az Actio Catholica magyar helyzetképe. Az Országos Lelkipásztori konferencia előadás volt 1943. június 25-én. Megjelent az Egyházi Lapok 1934. júniusi számában.

Beharangozás. A XXV. jubiláris Országos Katolikus Nagygyűlésre ünnepi harangszó. Megjelent az Uj Lap 1934. augusztus 12-i számában.

A család jegyében. A cikk a Nemzeti Ujság 1934. szeptember 23-i „Casti connubii” mellékletében jelent meg.

Rendkívüli idők — rendkívüli feladatok. A cikk az Egyházi Lapok 1935. áprilisi számában jelent meg.

A gyermek útja. Az Országos Katolikus Nagygyűléssel kapcsolatban „A Gyermek útja” címmel rendezett szabadtéri előadás előtt elmondott beszéd. 1935. szeptember 30-án.

A magyar kat. ifjúsági mozgalom és az A. C. A cikk a Katolikus Nevelés 1935. decemberi számában jelent meg.

Krisztus és a magyar falu. A cikk a Nemzeti Ujság 1936. augusztus 20-i számában jelent meg.

Igazságot az eresz alá! Mint vezércikket közölte a Nemzeti Ujság az 1936. szeptember 27-i számában.

Elnyertük az Eucharisztikus Világkongresszust. Az Egyházi Lapok 1936. decemberi számában jelent meg.

Az Eucharisztikus Világkongresszus hajnalán. A Magyar Kultúra 1938. május 20-i számában jelent meg.

A szent Király éve. Tükör 1938. augusztusi számában jelent meg.

Szent István országa. Bp. Egyházközségek Tudósítójának 1938. 3. számában.

A csodálatos Kéz útmutatása. Nemzeti Ujság 1939. január 1-i számában jelent meg.

Nemzeti művelődésünk keresztény irányvonalai. Országos Katolikus Nagygyűlési beszéd 1939. május 18-án.

Mit végeztünk eddig? Az A. C. öt éves működésének évfordulója alkalmával. A Katolikus Akció folyóirat 1938. decemberi számában.

Világiak Krisztus országáért. Egyházi Lapok 1939. júniusi számában.

XII. Pius látomásai. A Magyar Kultúra 1940. március 5-i számában jelent meg.

Az A. C. munkaterve 1940—41. Az Egyházi Lapok 1940. áprilisi számában jelent meg.

A közösség igazi útján. A Nemzeti Ujság 1940. július 14-i számában jelent meg.

XII. Pius és az A. C. A Katolikus Szemle 1940. novemberi számában jelent meg.

Mindnyájan Szent István országáért. Az Egyházi Lapok 1941. májusi számában jelent meg.

Jelek a magyar égen. A Magyar Kultúra 1941. július 5-i számában jelent meg.

XXIX. Katolikus Nagygyűlés. A Központi Katolikus Körben mondott beszéd 1941. szeptember 25-én.

A katolikus hívő az idők viharában. Az Országos Katolikus Nagygyűlési beszéd 1941. október 7-én.

Országos Akció — országos visszhang. Az Egyházi Lapok 1942. februári számában jelent meg.

A viharjárta feldélzet. Az Egyházi Lapok 1942. áprilisi számában jelent meg.

Az A. C. 1942—43. évi programja. Az Egyházi Lapok 1942. áprilisi számában jelent meg.

A Katolikus Akció egyöntetű tervezése. A cikk Strecke Ernő által szerkesztett: „Út, igazság, élet” című könyv 87—94. oldalán jelent meg.

Isten országa. E tanulmány 1934-ben íródott és e könyvben jelenik meg először.

FUGGELÉK:

A Katolikus Karitás. Rádióelőadás 1931. november 28-án.

A Karitász tíz éve. A cikk mint az 1942. évi Karitás-Almanach előszava jelent meg.

TÁRGYMUTATÓ.

- A. C. a Felvidéken 195.
- A. C. alkotmánya 12, 80, 186.
- A. C. alkotó elemei 59.
- A. C. állásfoglalásának jelentősége 11.
- A. C. célja 54.
- A. C. egyöntetű szervezése 291.
- A. C. egységessége 243, 267.
- A. C. elmélyítése 39.
- A. C. eszméje 54, 114, 155, 169, 184, 219, 241, 291, 323.
- A. C. és a katolikus érdekek védelme 8.
- A. C. és a közvélemény 18, 20.
- A. C. és a magyar katolicizmus 4.
- A. C. és a papság 63, 66, 94, 115.
- A. C. és a protestánsok 89.
- A. C. és a világi ember 92.
- A. C. és az államkormányzat 90.
- A. C. és az egyesületek 6, 62, 81, 192.
- A. C. és az egyházközség 13, 187.
- A. C. és az európai krízis 155, 253, 260.
- A. C. évi programjának jelentősége 18, 22.
- A. C. felvilágosító munkája 27.
- A. C. fogalma 58.
- A. C. gigantikus organizáció 96.
- A. C. jövője 77.
- A. C. keresztmetszete 189.
- A. C. magyar alapelvei 186, 293.
- A. C. a magyar kat. ügyvivője 10.
- A. C. Magyarországon 85.
- A. C. magyar helyzetképe 88.
- A. C. mozgalmi és akciói 19, 24, 269.
- A. C. munkaévének menete 193.
- A. C. nem laicizmus 65.
- A. C. nem politikai szerv 64.
- A. C. nincs még üzemben 98.
- A. C. a pápák körlevelében 56, 240.
- A. C. szakosztályok 120, 193, 213, 228.
- A. C. szelleme 70, 100.

A. C. szervezése 198.
 A. C. szükségessége 241.
 A. C. születése 5.
 A. C. tagozódása 78.
 A. C. tíz éve 5.
 A. C. zászlóbontása elé 50.
 Antikrisztus 304.
 Apostoli érzület kiművelése 131.
 Apostoli lelkület felébresztése 208.
 Apostoli lelkület fokozása 223.
 Apostoli köztudat 247, 265.
 Apostolkodás 59, 74.
 Apostolságra való iskolázás 103, 210.
 Államberendezkedés 35,
 Állam és egyház 305.
 Civitas Dei 306, 308, 322.
 Civitas terrena 304.
 Család anyagi és szociális védelme 112, 289.
 Család elleni támadások 110.
 Család erkölcsi védelme 112, 290.
 Család és Krisztus 18, 108, 199.
 Család jegyében 109.
 Család jogi védelme 289.
 Családmentés 111.
 Családmentés — nemzetmentés 287.
 Család vallásos élete 288.
 Család védelme 20.
 Dolgozó ember a kapitalista rendszerben 318.
 Dolgozó leányok 138.
 Egyesületek 6, 81, 192, 295.
 Egyesületek együttműködése 6.
 Egyetemi ifjúság 135.
 Egyház és állam 305.
 Egyház üldözése 313.
 Egyházzól szóló témakör 43.
 Egyházközség és az A. C. 13, 62, 80, 117.
 Együttérzés az Egyházzal 40.
 Elit csapat 76.
 Embereszmény 181, 300.
 Ember nyomora 328.
 Ember portréja ma 315.
 Erkölcstelenség 125.
 Eucharisztikus Világkongresszus 32, 152, 174.
 Eucharisztikus Világkongresszus a magyarság ügye 159.
 Eucharisztikus Világkongresszus hajnalán 158.
 Életirány 316, 319.

Falu és a város 148.
 Falu és az A. C. 140, 147.
 Falu és Krisztus 28, 140, 150, 203.
 Falu helyzete 141.
 Falu hitélete 142.
 Falu hivatásudata 30, 150.
 Falu kultúrája 144.
 Falu szociális kérdései 145.
 Falusi lélek 149.
 Fegyelem 75.
 Felebaráti szeretet 331.
 Filia probléma 143.
 Filmkritika 9, 44.
 Fővárosi Karitás 332.
 Fővárosi nyomor 328.
 Gazdasági válság 317.
 Gyermekek első közellensége 125.
 Gyermekek és Krisztus 22, 202.
 Gyermekek útja 123.
 Gyermekek védelme 126.
 Gyermekek barát 127.
 Gyermekek telenség 124.
 Gyermekekért való versenyzás 128.
 Hálaadó terménygyűjtés 238.
 Házassági eszmény megbecsülése 258.
 Hibák és hiányok 294.
 Hitoktatásunk 130.
 Hivatásrendi apostolkodás 42.
 Homo oeconomicus 315.
 Ifjúság 24.
 Ifjúság és az A. C. 128, 132.
 Ifjúság és az Egyház 129.
 Ifjúsági egyesületek 132.
 Individualizmus csődje ma 319.
 Isten országa 299, 303, 325.
 Isten országa totális 305.
 Istengyermekek ősi képe 301.
 Istentelenség 304, 306.
 Jöjjön el a Te országod! 303.
 Kalász 25, 31.
 Kalot 25, 30.
 Karitás 328.
 Karitás tíz éve 337.
 Katolikus érdekek védelme 8.
 Katolikus hívő az idők viharában 260.
 Katolikus Nagygyűlések 18, 22, 52, 106, 256.

Katolikus optimizmus 260.
 Katolikus öntudat 107.
 Katolicizmus és a magyarság 170.
 Katolicizmus létharca 292.
 Katolicizmus nemzetfenntartó erő 106, 170.
 Káromkodás elleni akció 46, 269.
 Kegyelmi élet 74, 100.
 Kereszténység csődöt mondott? 37.
 Kereszténység élet-halálharca 292.
 Kereszténység világkrízisben 154, 217.
 Kioe. 26, 136.
 Korunk arculata 315.
 Korunk krízise 320.
 Közösség igazi útján 237.
 Közösség utáni vágy 321.
 Közvélemény formálója az A. C. 20.
 Krisztus frontja 219.
 Krisztus királysága 54, 322.
 Krisztus második megöletése 309, 312.
 Krisztus misztikus teste 307.
 Krisztus országa 110, 114, 207, 302.
 Krisztus országának kiépülése 307.
 Krisztus országának mai küzdelmei 317.
 Krisztus személyének megtámadása 312.
 Krisztusellenes világ 309.
 Krisztustól való elfordulás folyamata 309.
 Lázársak 317.
 Lelkipásztori konferencia 16.
 Leányok és az A. C. 137.
 Magyar államalkotás 35.
 Magyar feltámadás magyarázata 257.
 Magyar helyzetünk 261.
 Magyar katolicizmus 3, 5, 35, 156, 173, 246, 262.
 Magyar művelődés keresztény irányvonalai 177.
 Magyar nemzet áhitata 160.
 Magyarország Szent István országa 170, 257.
 Magyarország a világ központjában 158.
 Magyarság és kereszténység 170, 178, 245.
 Magyarság hivatása 36, 152, 252.
 Magyarság lelki újjászületése 33, 154, 156, 174.
 Művelődésünk keresztény irányelvei 177.
 Népfőiskolák 30.
 Papság és az A. C. 115, 276.
 Papság teendője megnőtt 277.
 Pápák szerepe korokban 4.
 XI. Pius és az A. C. 50, 53, 71, 78, 88, 184, 322.

XII. Pius és az A. C. 240, 253, 1.
XII. Pius látomásai 215.
Rendkívüli feladatok 114.
Résenállás 8.
Szakosztályok 120, 193, 213, 228.
Szakértői bizottságok 11.
Szezták 143.
Szent-év 1937/38. 204.
Szent István alakja és egyénisége 164.
Szent István éve 164.
Szent István jubileuma 150.
Szent István országa 34, 169, 206.
Szent István országáért 245.
Szent István szelleme 167.
Szent István útmutatása 173, 177.
Szent Jobb országjárása 42, 166.
Szervezkedés 100.
Szervezett apostolkodás 61, 75.
Szívgyárda 134.
Tanácskozások 119.
Tanyakérdés 143.
Újkor szellemfordulása 309.
Új világ van keletkezőben 321.
Vallásosság 74.
Város és falu 148.
Világváros orkánja 50, 54, 70, 109, 114, 299, 317, 320.
Vasárnap megszentelési akció 48.
Vezetőképző kurzusok 17, 281, 298.
Világi apostolok kiválogatása 14.
Világi apostolok kiképzése 210, 225, 249, 281.
Világi apostolkodás elmélyítése 40,
Világiak apostolkodása 60, 102.
Világiak apostoli küldetése 243.
Világiak Krisztus országáért 39, 41, 207.
Világiak mozgósítása 51, 78, 207.
Világiakon a súlypont 72.
Világnézeti harc 39, 154, 217, 292.
Világnézeti propaganda 27, 38.
Világnézeti tanfolyamok 225, 248.
Visszapillantás a tíz évre 3.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Visszapillantás a tíz évre. Írta: <i>dr. Nyisztor Zoltán</i>	5
Zászlóbontás elé.	52
Mi az Actio Catholica?	55
A Katolikus Akció szelleme.	72
Az Actio Catholica tagozódása.	80
Az Actio Catholica magyar helyzetképe.	90
Beharangozás.	108
A Család jegyében.	111
Rendkívüli idők — rendkívüli feladatok.	116
A gyermek útja.	125
A magyar kat. ifjúsági mozgalom és az A. C.	130
Krisztus és a magyar falu.	142
Igazságot az eresz alá.	149
Elnyertük az Eucharisztikus Világkongresszust.	154
Az Eucharisztikus Világkongresszus hajnalán.	160
A szent Király éve.	166
Szent István országa.	171
A csodálatos Kéz útmutatása.	175
Nemzeti művelődésünk keresztény irányvonalai.	179
Mit végeztünk eddig?	186
Világiak Krisztus országáért!	209
XII. Pius látomása.	217
Az A. C. munkaterve 1940—41. évre.	223
A közösség igazi útján.	239
XII. Pius és az Actio Catholica.	242
Mindnyájan Szent István országáért.	247
Jelek a magyar égen.	253
A XXIX. Katolikus Nagygyűlés.	258
A katolikus hívő az idők viharában.	262
Országos akció — országos visszhang.	271
A viharjárta fedélzeten	278
Az A. C. 1942—43. évi programja.	287
A Katolikus Akció egyöntetű szervezése.	293
A Karitásztíz éve	338

FÜGGELÉK:

A Katolikus Karitásztíz éve.	341
A Karitásztíz éve.	341

